antologie de poezie neerlandeză

«În decursul celor opt secole ale existenței sale, literatura neerlandeză a luat parte la toate mișcările spirituale din Europa Occidentală. Comunitatea lingvistică neerlandeză, situată între trei mari arii lingvistice, nu s-a mulțumit să suporte influențe, ci le-a și exercitat.»

GARMT STUIVELING

«Ca și engleza, germana, daneza, norvegiana, suedeza și islandeza, limba neerlandeză este o limbă germanică, din ramura francă. În decursul secolelor, ea s-a dezvoltat și s-a stabilizat — în măsura în care o limbă poate să adoarmă — însușindu-și spiritul și culoarea a cinci graiuri regionale: flamand, olandez, saxon, limburghez și brabanson. Aceste „dialecte“ s-au unit treptat, după ce le-au influențat pe celelalte, datorită cîte unui concurs trecător de împrejurări economice și culturale favorabile. În evul mediu Flandra a fost cea care a dat tonul, mai apoi Brabantul. Cînd partea de sud a Țărilor-de-Jos a intrat sub stăpînire spaniolă, în urma căderii Anvers-ului, în 1585, neerlandeza s-a dezvoltat în nord, nu însă fără a primi aportul emigranților flamanzi și brabansoni, care au contribuit din plin la strălucirea epocii de aur a literaturii neerlandeze—secolul al XVII-lea.»

KAREL JONCKHEERE

Lei 5

editura minerva

775

antologie de poezie neerlandeză

antologie de poezie neerlandeză

olandeză și flamandă

antologie de poezie neerlandeză

olandeză și flamandă

ÎN ROMÂNEȘTE DE MIHAI BENIUC,
ION CARAION, AUREL COVACI, PETRE SOLOMON

PREFAȚĂ: GARMT STUIVELING
DESPRE LIMBA NEERLANDEZĂ: KAREL JONCKHEERE

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1973
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Antologia şi notele bio-bibliografice au fost întocmite de Venera şi Al. Urechia, pe baza materialelor trimise de Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur—Culturele Zăken, Brussel.

POEZIA NEERLANDEZĂ

I

În decursul celor opt secole ale existenţei sale, literatura neerlandeză a luat parte la toate mişcările spirituale din Europa Occidentală. Comunitatea lingvistică neerlandeză, situată între trei mari arii lingvistice, nu s-a mulţumit să suporte influenţe, ci le-a şi exercitat. Graniţa cu aria lingvistică franceză este în zilele noastre o linie de demarcaţie precis delimitată, care traversează Belgia aproximativ de la est la vest. Procesul de romanizare întreprins de legiunile Imperiului roman s-a oprit la această limită. Graniţa cu aria lingvistică germană a rămas vreme de mai multe veacuri destul de imprecisă şi nu s-a conturat decît în decursul veacului al XIX-lea, deoarece învăţămîntul se efectua în limbi diferite de o parte şi de alta a frontierei dintre cele două ţări. Iniţial neerlandeza era o prelungire occidentală a limbii *plat-deutsch,* fiind alcătuită doar dintr-un grup de dialecte ca, de altfel, majoritatea limbilor din acea epocă. Ceea ce numim o limbă este un fenomen cultural care ia naştere din împrejurarea că locuitorii unui teritoriu mai întins intră în contact mai strîns, împrejurare ce se răsfrînge asupra obiceiurilor lor lingvistice, cei mai înzestraţi dintre ei îmbogăţindu-şi vocabularul spre a-l transforma într-un mijloc de expresie valabil pentru ştiinţă, religie şi artă. Linia de demarcaţie cu aria lingvistică engleză este precisă : Marea Nordului. Locuitorii actualei Olande, mai ales, au început

foarte de timpuriu să cutreiere mările şi au devenit o naţiune comercială. Într-adevăr, contactele cu Anglia nu au fost lipsite de importanţă.

Este evident că un teritoriu lingvistic relativ restrîns primeşte din ariile lingvistice întinse mult mai mult decît poate da el însuşi. Şi totuşi acest lucru nu este decît pe jumătate adevărat. Încă din evul mediu cultura a cunoscut o vie şi îndelungată înflorire în partea de sud a Ţărilor-de-Jos — regiunea nordică a Belgiei de astăzi. Oraşe ca Bruges şi Gand, Louvain şi Bruxelles, Anvers şi Malines erau centre comerciale şi industriale, dar şi focare de arhitectură şi pictură, de prelucrare artistică a metalelor şi de filatură artistică. Lucrările lui Jan şi Hubert van Eyck, Hans Memlinc şi cele ale lui Pieter Brueghel stîrnesc şi acum admiraţia generală în muzee şi biserici. În acelaşi timp avea loc o înflorire a literaturii, la care burghezia orăşenească lua parte din ce în ce mai activ. Numeroase texte erau anonime ; aşa s-a întîmplat aproape întotdeauna în cazul unui gen dintre cele mai atrăgătoare : cîntecul. După inventarea tiparului, puţin înainte de 1450, Ţările-de-Jos s-au numărat printre ţările în care el s-a răspîndit cel mai repede şi cel mai intens : lista incunabulelor imprimate în Ţările-de-Jos este impresionantă. Încă înainte de 1500, numeroşi tipografi lucrau la Anvers, unde îl găsim, în cea de a doua jumătate a secolului al XVI-lea, pe celebrul editor şi tipograf Christophe Plantin, ale cărui casă şi atelier, transformate în muzeu, constituie încă o mare curiozitate. Dar mai erau mulţi alţii.

Importanţa pe care a dobîndit-o încă de timpuriu cultura literară în Ţările-de-Jos poate fi ilustrată prin două fapte. În primul rînd : prin nivelul inegalat al anumitor capodopere neerlandeze în genurile internaţionale curente. În al doilea rînd : prin contribuţia însemnată pe care anumiţi neerlandezi au adus-o producţiei literare mondiale în limba latină, limbă care, deşi moartă, era totuşi folosită de străvechea biserică romano-catolică şi de Renaştere. E cu neputinţă să se susţină

că tema lui Reinaert[1] ar fi o temă neerlandeză originală. Evident că nu este. Dar mulţi dintre cei care au cercetat cu luare-aminte zecile de adaptări în diferite limbi aduc cele mai mari elogii poemului epic neerlandez, scris probabil în jurul anului 1200, la Gand sau prin împrejurimi. Este o operă de artă extrem de spirituală, ironică, chiar sarcastică, în care modul de viaţă feudal e criticat şi luat în derîdere, în timp ce forma parodiază genul la modă, *chanson de geste*.

Din a doua jumătate a secolului al XIV-lea datează trei frumoase piese de teatru care aduc în scenă suverani, cavaleri şi domniţe. Cu toată simplitatea lor primitivă, ele sînt importante nu doar prin intriga şi structura lor, ci şi prin faptul că sînt piese laice cunoscute în întreaga Europă Occidentală. O jumătate de veac mai tîrziu, în jurul anului 1500, găsim piesa spirituală *Elckelrijk*, care a fost tradusă de timpuriu în engleză, devenind celebră sub titlul *Everyman*, ca de altfel şi adaptarea modernă în germană a lui Hugo von Hofmannsthal, intitulată *Jedermann*.

Acestea sînt doar cîteva exemple, dar ele atestă valoarea producţiei literare neerlandeze între 1150 şi 1500.

Celălalt fapt vrednic de luare-aminte este acela că operele în limba latină ale scriitorilor neerlandezi s-au bucurat de o largă circulaţie. *Imitatio Christi*, o carte care, vreme de multe veacuri, a fost cel mai frecvent tradusă în lume, a ieşit de sub pana unui călugăr neerlandez : Thomas van Kempen[2]. Nu mai puţin cunoscută este *Laus Stultitiae*[3] scrisă în 1509 de Erasmus din Rotterdam — una dintre cele mai spirituale diatribe îndreptate împotriva mentalităţii medievale, o răfuială batjocoritoare cu defectele omeneşti şi sociale, opera unui om care cutreierase o mare parte a Europei meridionale şi septentrionale şi care avusese de-a face îndeaproape cu oameni din toate păturile sociale ale statului şi bisericii. Deşi Eras-

[1] Cunoscută la noi în ţară, mai ales în varianta franceză *Roman de Renart*.
[2] Cunoscut mai ales sub numele de Thomas a Kempis.
[3] *Elogiul Nebuniei* (lat.).

mus a fost călugăr, el a stîrnit admirația contemporanilor și a posterității prin opera lui genială, prin spiritul său independent, universal, tolerant și modern. Deși în perioada maturității sale Erasmus a locuit în foarte multe țări: Franța, Italia, Anglia, Elveția, Germania și deși nu-și mai vizita decît rareori patria (de altfel avea să fie înmormîntat la Basel, în Elveția), el a exercitat fără îndoială o înrîurire profundă și trainică asupra Țărilor-de-Jos, poate și datorită faptului că multe din trăsăturile personalității sale sînt tipic neerlandeze.

Influența lui Erasmus a înlesnit triumful grabnic al ideilor Reformatorilor în Țările-de-Jos. Existența a numeroase orașe și înflorirea în interiorul acestora a unei burghezii conștiente de sine ce se ocupa de comerț, artizanat și manufactură, a favorizat receptivitatea față de ideile critice noi.

Mai întîi Luther, apoi Calvin au avut aici mii de adepți, și un mare număr dintre ei și-au pus viața în slujba convingerilor lor. Concepțiile mai democratice luau cu asalt stilul dominator și autocratic al lui Carol Quintul, regele Spaniei, născut în Țările-de-Jos. Acesta a impus în domeniile sale ereditare cenzura și inchiziția, dar nu pentru multă vreme. Curînd după moartea lui, revoluția a izbucnit sub domnia fiului său, Filip al II-lea, spaniol get-beget, iar prințul Willem de Orania a devenit simbolul insurecției. Asasinarea acestuia în 1585 și recucerirea Anvers-ului de către trupele spaniole în același an au hotărît viitorul Țărilor-de-Jos: sudul a rămas timp de veacuri sub jugul habsburgilor, mai întîi spanioli, apoi austrieci. Nordul și-a dobîndit pe deplin libertatea, pentru care i-au trebuit însă optzeci de ani, adică patru generații. Pacea a venit abia în 1648 și, odată cu ea, independența națională, dar încă din 1600 republica Provinciilor-Unite, numită mai pe scurt Olanda, s-a manifestat ca un stat neatîrnat și puternic. Aportul adus strălucirii secolului de aur neerlandez de către flamanzii și brabansonii imigrați în nord, atît pe tărîm literar cît și pe tărîm științific, a determinat o osmoză rodnică între cele două sensibilități, constituind în același timp un simbol reconfortant, deși izvorît din circumstanțe excepționale, al unității unei culturi vehiculate de o singură limbă.

II

Deși cultura în ansamblu a rămas încă înfloritoare în provinciile meridionale, așa cum o dovedesc bunăoară pînzele unui Rubens și ale unui Van Dyck, este incontestabil că literatura a decăzut repede într-o atmosferă ce nu mai cunoștea libertatea spirituală și oferea puține posibilități limbii materne, care s-a dezagregat încetul cu încetul în dialecte regionale. După ce a fost timp de veacuri centrul literelor neerlandeze, sudul a trebuit să cedeze acest loc de onoare provinciilor nordice, în care războiul victorios de eliberare trezea și galvaniza toate energiile.

În mai puțin de un sfert de veac mica Olandă, alcătuită în mare parte din apă, a devenit o putere mondială ce se impunea în întreaga Europă, precum și în Africa, în Asia și în America. Orașele Cap (R.S.A.) și New York au fost întemeiate de olandezi. Și în timp ce generalii și căpitanii, negustorii și exploratorii își aduceau contribuția lor la istorie, zeci de pictori, arhitecți, muzicieni și poeți desfășurau în micile orașe ale Olandei o combinație tot atît de surprinzătoare de talent și energie. Înflorirea Amsterdamului în cursul secolului al XVII-lea este de-a dreptul miraculoasă și continuă să se oglindească în toate marile muzee ale lumii, găsindu-și cea mai grăitoare expresie în pînzele lui Rembrandt (1606—1669). Dar școala picturală olandeză din acea epocă dispune de o pleiadă întreagă de artiști cu faimă mondială: Frans Hals, Johannes Vermeer, Jan Steen, Ruysdael, Albert Cuyp. Ei au înfățișat omul și natura cu o dragoste plină de respect față de realitate, ajungînd deseori, pe această cale, la o semnificație adîncă, pe care-am putea s-o numim: miracolul simplității.

Dar Amsterdamul este mai mult decît un oraş de negustori şi de pictori în plină expansiune. Oraşul însuşi, extins de mai multe ori în semicerc, după planuri de-o genială simplitate, a devenit în mai puţin de un veac o operă de artă monumentală care, după trei secole, încă mai uimeşte prin frumuseţea sa plină de personalitate. Cultura literară s-a dezvoltat de asemeni, atingînd un nivel ridicat. Renaşterea se născuse în Italia : după ce ideile ei noi cuceriseră Franţa (Pleiada), iată că ajungeau în sfîrşit şi în Ţările-de-Jos. Spre 1575 distingem un stil modern de viaţă şi de poezie la Jan van der Noot din Anvers, primul individualist rafinat. După 1600, regăsim acelaşi stil la Amsterdam, în parte datorită faptului că Pieter Corneliszoon Hooft, fiul extrem de talentat al primarului din Amsterdam, făcuse o lungă călătorie în Italia în scopul de a-şi desăvîrşi educaţia şi se întorsese acasă uluit de ceea ce văzuse, auzise, citise şi trăise. Veniră la modă forme poetice noi, cum ar fi alexandrinul, şi noi genuri, cum ar fi sonetul şi drama clasică. Secolul al XVII-lea deveni marea epocă a lirismului şi a teatrului ; epopeea nu găsea încă amatori, iar proza nu era încă socotită o formă artistică egală în drepturi cu celelalte.

Literatura neerlandeză îi datorează fiului unui burghez din Amsterdam, Gerbrand Adriaenszoon Bredero (1585—1618), cîteva comedii excelente şi o culegere de cîntece neîntrecute. El este poetul liric cel mai spontan al timpului său. Mult mai aristocraticul poet Hooft (1581—1647), care primise o educaţie mult mai desăvîrşită, a îmbogăţit literatura neerlandeză cu o suită magistrală de sonete şi de poeme de dragoste, cîteva piese de teatru şi, în anii de maturitate, cel mai cuprinzător tablou al luptei de eliberare naţională : *Nederlandsche Historiën*. Aceasta este o vastă epopee în proză, în care Hooft l-a imitat pe istoriograful latin Tacit. Prin obiectivitatea ei profundă şi concentrată, această operă are o forţă monumentală. Joost van den Vondel (1587—1679) s-a născut la Köln din părinţi originari din Anvers, dar în cursul lungii sale vieţi a devenit un adevărat cetăţean al Amsterdamului.

El a înzestrat literatura neerlandeză cu o sumedenie de poeme lirice. Deşi se îndeletnicea cu negoţul de ciorapi, Vondel a asimilat, ca un autodidact, cultura întregii sale epoci, precum şi o parte din clasicii latini. Amsterdamul îl interesa la fel de mult ca şi Europa. Versurile sale oglindesc înflorirea oraşului, dar şi epoca extrem de tulbure prin care a trecut. Deşi trăind printre olandezi îndeobşte calvinişti, el s-a convertit la romano-catolicismul abandonat de părinţii săi, şi a reuşit să-şi menţină marele prestigiu de artist în tolerantul Amsterdam. Vondel a fost poetul satiric cel mai acerb al timpului său, un om ce se ridica cu un neobişnuit curaj, prin versuri pline de sarcasm, împotriva potentaţilor din stat sau din biserică, de îndată ce i se părea că aceştia ar fi abuzat de puterea lor sau s-ar fi făcut vinovaţi de ipocrizie. Prin stilul lui uneori cam pompos şi prin înclinaţia lui spre antiteze violente, el aparţine, ca autor dramatic, Barocului. Vondel a exercitat o mare influenţă asupra poeziei germane, care în acel timp era cu mult în urmă faţă de cea olandeză. Hooft, Bredero şi Vondel sînt cel trei puncte culminante foarte divergente ale Renaşterii neerlandeze, deşi zeci de alţi autori, mai puţin înzestraţi, şi-au adus şi ei aportul lor : Cats, Revius, Huygens etc.

Este remarcabil faptul că doi dintre compatrioţii lor şi-au dobîndit un renume mondial scriind în limba latină : poetul, juristul şi diplomatul Hugo de Groot (Grotius), ca întemeietor al dreptului public, şi nu mai puţin celebrul filozof Spinoza, creatorul unui sistem etic şi metafizic care, după moartea lui, s-a bucurat de o admiraţie durabilă. Izgonit din comunitatea evreiască, în sînul căreia se născuse, Spinoza îşi cîştiga pîinea şlefuind lentile de ochelari. Aceasta i-a permis lui Heinrich Heine să afirme că Spinoza a şlefuit lentilele prin care privea Europa. Vîrsta de aur a Olandei a durat, în linii mari, de la 1610 la 1670 şi impresionează mai ales prin universalitatea ei neobişnuită. Declinul a fost apoi rapid : tinerele generaţii s-au dovedit a fi mai puţin înzestrate şi lipsite de elan. În ceea ce priveşte stilul, elementul de creati-

vitate personală caracteristic Renaşterii, cedează locul unui clasicism rigid care nu se inspiră din vechii maeştri latini, ci din francezii moderni. Şi ceea ce odinioară fusese exemplu, deveni acum dogmă împietrită. În cursul secolului ce cuprinde ultimul pătrar al veacului al XVII-lea şi primele trei sferturi ale veacului al XVIII-lea, oamenii îşi închipuiau că perfecţiunea în artă ar putea fi atinsă prin respectarea şi aplicarea anumitor reguli. Puţini sînt aceia care au izbutit să scape de această dogmatizare a poeziei ; să-l citām totuşi pe tînărul gravor Jan Luiken, care a publicat în 1671 o splendidă culegere de cîntece de dragoste şi care a scris mai tîrziu mai multe volume de poeme emblematice, pentru care a conceput şi a realizat el însuşi ilustraţii foarte frumoase. Să-l pomenim de asemeni şi pe Hubert Corneliszoon Poot, un autentic produs al mediului rural, care, în ciuda adaptării sale la imperativele modei dominante, a ştiut să-şi păstreze în poezie un sentiment direct al naturii. Şi comedia a cunoscut cîţiva autori înzestraţi, dintre care unii rămîneau credincioşi vechii tradiţii neerlandeze, iar alţii îl imitau pe Molière, toţi cu un egal succes.

III

Romantismul este un fenomen european, ale cărui simptome au apărut încă pe la jumătatea secolului al XVIII-lea atît în Franţa, cît şi în Anglia şi în Germania. Aceste semne nu sînt pretutindeni aceleaşi, dar converg totuşi îndeajuns pentru a îngădui să se afirme că ele vădesc o dezaprobare a situaţiilor existente. Opoziţia lui Rousseau faţă de raţionalismul la modă înseamnă o victorie a sensibilităţii. O reacţie identică dă naştere, în Germania, cultului sentimentalităţii, plin de idei morbide, de conştiinţa singurătăţii şi setea de veşnicie. În Anglia, puterea tradiţiei literare a fost curmată de moda romanului, deseori epistolar, de moda umorului şi de predilecţia irezistibilă pentru cîntecul popular medieval sau quasi-medieval, plin de pasiune şi de aventuri sîngeroase. Este limpede că se petrec unele alunecări sociale care modifică scara valorilor stabilite şi care fac posibile dezvoltări spontane.

În Ţările-de-Jos, secolul al XVIII-lea a cunoscut o fază terminală romantică mai mult exterioară decît profundă. Deşi au avut loc lupte politice violente, ele erau îndreptate mai degrabă împotriva aplicării sistemului decît împotriva temeliilor sale. Evidentele înnoiri literare constatate spre 1780 sînt în mare parte imitaţii ale unor modele din străinătate. Dar nimeni nu imită ceva fără a avea motive temeinice şi, în al doilea rînd, depinde *în ce fel* imiţi. Se poate afirma cu toată certitudinea că neerlandezii anilor 1780 au fost imitatori pe scară europeană.

Manifestarea cea mai evidentă a tendinţei revoluţionare a romantismului este opoziţia multiplă faţă de ordinea stabilită ; iar această opoziţie devine limpede pentru oricine dacă sistematizăm puţin datele. Regimul social se baza pe dominaţia cetăţeanului adult, de sex bărbătesc — un personaj solemn, care se lua foarte în serios. Literatura de dinainte de 1780 nu exista, cu puţine excepţii, decît prin el şi pentru el. După această dată hegemonia sa evidentă este atacată din toate părţile. În această epocă ia naştere un mare interes pentru copil, considerat în sine, şi nu ca viitor adult ; dovadă culegerile de poeme consacrate copilăriei, care i-au adus lui Van Alphen o faimă ce depăşea cu mult graniţele olandeze. În aceeaşi perioadă sporeşte din ce în ce mai mult atenţia pentru femeie, lucru dovedit nu numai prin existenţa a două scriitoare foarte înzestrate — Elisabeth Wolff-Bekker şi Agatha Deken — dar şi prin faptul că personajul principal al capodoperei pe care au scris-o împreună este o tînără fată. În acelaşi moment s-a manifestat interesul pentru grupurile de populaţie ne-burgheze, pe care perioadele de şomaj le aruncau într-o neagră mizerie şi care, în timpul iernii, depindeau de mila obşească şi bisericească. Spre 1780 ia naştere un sentiment de dragoste respectuoasă pentru natură, mai

ales pentru pădurile în sînul cărora te poţi reculege, nu fără oarecare melancolie, în contact intim cu creaţiunea. Şi, în sfîrşit, apare un anumit umor, care înlesneşte recunoaşterea caracterului relativ şi schimbător al tuturor lucrurilor, inclusiv al „eu"-lui grav şi solemn. Insatisfacţia faţă de literatura însăşi se manifestă şi printr-o critică mai acerbă, uneori chiar sarcastică, şi prin elaborarea unor teorii filozofice şi etice în care se caută esenţa artei şi a facultăţii creatoare. În pofida talentului incontestabil al celor mai sus numiţi şi al contemporanilor lor Rhijnvis Feith, Willem Bilderdijk, Johannes Kinker şi Jacobus Bellamy, ultimul pătrar al secolului al XVIII-lea nu a produs opere comparabile cu cele din secolul al XVII-lea.

Revoluţia franceză (1789) şi perioadele de adînci frămîntări ce-i urmează, cu încoronarea lui Napoleon I ca fază finală, au făcut cu neputinţă o dezvoltare egală a literaturii neerlandeze. Dominaţia puterii franceze durează circa douăzeci de ani, zece ani în mod direct, şi alţi zece în mod indirect. Noul stat neerlandez, un regat ce cuprindea la început şi provinciile meridionale, a izbutit cu mare greutate să iasă din marasmul intelectual. Pentru a vedea dezvoltîndu-se o activitate nouă, trebuia să vină anul revoluţionar 1830, care a dus la dezlipirea Belgiei ca stat independent.

Conştiinţa naţională este un factor important al romantismului ; el este aproape întotdeauna strîns legat de factorul istoric. Numeroasele minorităţi ce s-au constituit în această epocă doresc recunoaşterea personalităţii lor şi mai ales a limbii lor proprii. Acesta este motivul pentru care poeţii joacă totdeauna un rol activ în astfel de mişcări. În vreme ce, pe la 1835, în Ţările-de-Jos literatura era dominată de moda romanului istoric lansat de Walter Scott, cultivat aici laolaltă cu nuvela umoristică şi cu o critică de inspiraţie liberală, în provinciile meridionale (deci belgiene) romanul istoric îşi asuma o misiune de educaţie populară. Hendrik Conscience a fost cel care, prin romanul său patetic *Leul Flandrei,* a trezit în conştiinţa miilor de cititori ai săi ideea

că un trecut glorios te obligă să lupţi pentru un viitor glorios. Opera sa şi cea a numeroşilor săi adepţi au cunoscut un succes din ce în ce mai mare, în pofida unei denigrări violente, deseori nedemnă, pînă ce încetul cu încetul bilingvismul de fapt din Belgia a fost recunoscut în mod legal şi organizat. Romanul istoric are în Ţările-de-Jos un caracter extrem de variat, în care nota distractivă de *suspense,* elementul didactic sau cel religios predomină rînd pe rînd. Această din urmă trăsătură se regăseşte deseori chiar în lucrările umoristice. În secolul al XIX-lea Ţările-de-Jos sînt o naţiune cu preponderenţă protestantă, deşi uneori cîte un poet catolic îşi face auzit glasul. Şi deşi operele lui Conscience şi ale confraţilor săi olandezi Jacob van Lennep şi doamna Bosboom-Toussaint au fost deseori traduse, ele rămîn aproape totdeauna sub nivelul marilor autori ai Europei occidentale : Walter Scott şi Victor Hugo. Iar poezia neerlandeză, deopotrivă cea nordică şi cea meridională, rămîne la un nivel şi mai coborît, deşi un poet epic cum ar fi A. C. W. Staring îşi merită pe bună dreptate renumele de care se bucură.

Dar cînd romantismul şi-a încheiat crugul, în provinciile neerlandeze s-a petrecut un reviriment. Un tînăr preot-poet, Guido Gezelle, debuta în Flandra în 1858, şi deşi primele sale versuri au trecut aproape neobservate, ele vesteau un poet genial. Un sentiment rafinat al naturii, întemeiat pe o observaţie minuţioasă, se exteriorizează într-un limbaj aproape impresionist. În Olanda, un funcţionar colonial care demisionase, Multatuli, publică în 1860 un roman de mare răsunet : *Max Havelaar.* Această carte grandioasă şi polemică răscumpără un întreg secol de mediocritate. Reeditată de nenumărate ori, tradusă într-un număr incalculabil de limbi, această operă ridică Olanda la nivelul literaturii mondiale, păstrîndu-şi valoarea chiar şi în zilele noastre, deşi colonialismul aparţine trecutului.

Dacă cei doi autori ar fi găsit, de la bun început, audienţa ce-o meritau, anul 1860 ar fi putut să fie considerat ca o

piatră de hotar între două epoci. Dar Guido Gezelle şi Multatuli au vorbit ani de-a rîndul în deşert: două piscuri singuratice, incapabile să-şi dea seama de înălţimea lor. Talentul lor a fost privit cu neîncredere, dispreţ şi ostilitate, iar ei au avut de suferit chiar în existenţa lor socială. Abia tînăra generaţie care-a debutat în jurul anului 1880 a recunoscut profunda lor influenţă şi a acordat admiraţia sa geniului lor literar.

IV

Tinerii poeţi neerlandezi care, spre 1880, au pus capăt poeziei patriotarde şi moralizatoare a vechilor generaţii au adoptat formule ce aveau să cunoască de timpuriu succesul şi să triumfe multă vreme. Ne-am putea întreba dacă, în definitiv, caracterul curentului lor nu este romantic, dar ar însemna să ne jucăm cu definiţiile. Găsim în acest curent principii multiple şi uneori chiar contradictorii. Ei reacţionau faţă de o Europă nouă, care se născuse după războiul franco-german din 1870 şi care cunoştea răsturnări mult mai profunde decît cele provocate de căderea imperiului francez şi de întemeierea imperiului german. Cel puţin patru factori trebuie luaţi în consideraţie. Secolul al XIX-lea este marcat de dezvoltarea marii industrii, dar această evoluţie tehnică nu influenţează efectiv economiile belgiană şi olandeză decît după 1870. Orice tehnică îşi găseşte baza în ştiinţele naturii; iar caracterul exact şi experimental al acestora a colorat întreaga viaţă spirituală, inclusiv religia şi literatura. Consecinţa socială a tehnicii a fost dezvoltarea unui proletariat industrial, care a înţeles foarte repede că mişcarea sindicală şi partidul socialist îi sînt indispensabile pentru apărarea revendicărilor sale legitime, într-o societate ce avea drept principiu libera concurenţă. O altă consecinţă a fost extinderea rapidă a oraşelor, care a pus capăt vechiului echilibru dintre satul axat

pe creşterea vitelor şi numeroasele orăşele, în care se practica artizanatul şi comerţul.

Pe lîngă o mare diferenţiere personală există prin urmare şi multe trăsături comune în poezia aşa-numiţilor „Tachtigers“ (poeţii anilor 1880): Jacques Perk, Willem Kloos, Albert Verwey, Hélène Swarth şi Frederik van Eeden. Într-un anumit sens, pînă şi divergenţele lor aparţin caracteristicilor comune, paradox care se explică prin faptul că individualismul era recunoscut şi preţuit de toţi. Fiecare era convins că poezia e un scop în sine, un scop sacru: subordonarea poeziei unor norme etice sau religioase era respinsă din principiu. Exprimarea emoţiilor noi, personale, originale cerea o limbă nouă, personală şi originală. Din această pricină, limba lor scrisă a făcut numeroase împrumuturi din limba vorbită, aşa cum procedase mai înainte, cu succes, Multatuli. Pe lîngă aceasta, erau preferate din ce în ce mai mult neologismele şi sintagmele care, fără a fi destinate uzului general, conveneau cutărui poem, *aici* şi *acum*. Ca bază a poeziei a fost recunoscut ritmul — nu supunerea faţă de anumite scheme prozodice, ci mişcarea sonoră suverană care modifică şi, la nevoie, distruge orice schemă, într-un mod expresiv. Imaginile trebuiau să fie senzoriale, vizuale şi directe. Poeţii voiau să se elibereze de retorica învechită şi să dezvăluie lucrurile sub înfăţişarea lor concretă. Nu încape îndoială că influenţa ştiinţelor naturii se face simţită aici şi este tot atît de sigur că noul sentiment al naturii care-i însufleţeşte pe poeţii tineri implică o condamnare hotărîtă a oraşului. Oraşul industrial, care se dezvolta atît de rapid în jurul anului 1880, era incapabil să-i inspire pe poeţi. Impresionismul pătrunde astfel în poezie după ce a dat un nou impuls picturii din Franţa şi Olanda. În chip ciudat, aceşti tineri poeţi manifestă totuşi o mare preferinţă pentru sonet — o formă care, în literatura neerlandeză, s-a impus în perioada Renaşterii şi care pare să fie mai adecvată unui artizanat raţional decît unei exteriorizări spontane şi intuitive.

Deşi poeţii lirici au renovat arta între 1880 şi 1885 atît ca grup cît şi ca generaţie, ei au şi trăsături distinctive proprii. Jacques Perk (1859—1881) este vestitorul talentat care, în cursul ultimilor doi ani ai vieţii sale, a scris un admirabil ciclu de sonete şi cîteva poeme lirice foarte frumoase, în care dragostea, singurătatea, impresiile senzoriale şi cugetările filozofice sînt exprimate în modul cel mai sugestiv. Un patos mai vibrant impresionează la Willem Kloos (1859—1938) : o melancolie profundă şi o mare mîndrie de artist alternează în opera sa, făcînd-o mai puţin echilibrată şi, prin aceasta, mai modernă. Albert Verwey (1865—1937) este un poet mai înţelept şi mai echilibrat, mai sobru şi mai rece, dar în acelaşi timp mai aplecat spre experimentul formal. Găsim mai multă sensibilitate în opera lui de tinereţe decît în poemele de maturitate, ceea ce se explică prin concepţia lui modificată despre poezie. Hélène Swarth a fost prima femeie din literatura neerlandeză modernă care şi-a exprimat sincer şi cu candoare feminitatea, năzuind spre dragoste, deplîngîndu-i absenţa, bucurîndu-se de fericirea regăsită. Dar nu a evoluat îndeajuns din punct de vedere artistic, ci a rămas egală cu sine, repetîndu-se. Frederik van Eeden (1860—1932) a fost singurul dintre cei cinci care nu s-a mulţumit numai cu poezia, căci a practicat simultan medicina, psihiatria şi reforma socială ; el a desfăşurat de asemeni o activitate multiplă ca scriitor : poet, prozator, eseist, autor dramatic, traducător. Gloria lui timpurie se datorează povestirii simbolice şi psihologice *Micul Ion,* care a fost tradusă în multe limbi. Este cel mai tradiţionalist dintre poeţi, deşi a combătut poezia tradiţională prin parodii pline de haz. În timp ce revoluţia poetică a tinerei generaţii repurta primele succese, un nou talent i-a întrecut pe toţi, cu versurile sale, în care ideile moderne îşi găsesc o întruchipare desăvîrşită : Herman Gorter (1864—1927). Ca student în filologia clasică, el a putut să-şi confrunte propria operă cu cea mai înaltă poezie a omenirii — cea greacă ; om modern, extrem de sensibil şi emotiv, el dorea o artă nouă, pe treapta cea mai de sus. Marea trilogie *Mai,* pe care o publică în 1889, este o operă de un bogat impresionism poetic, axată pe o concepţie intuitiv-filozofică a vieţii. Pe un ton extrem de personal, el evocă, în versuri sugestive, dragostea dintre teluricul „Mai" şi zeul orb Balder — simbolul năzuinţei tînărului suflet omenesc spre o realitate suprareală ; în eşecul acestei iubiri poetul recunoaşte incapacitatea oamenilor de a ajunge la o uniune durabilă cu principiul metafizic şi creator. Într-o culegere de *Poeme,* Gorter a exaltat impresionismul pînă la ultimele sale posibilităţi, reuşind, de fapt, să şteargă graniţa dintre impresionism şi expresionism. Limba, foarte îndrăzneaţă, care nu acceptă constrîngerea strofei, nici a prozodiei, exprimă încă unele impresii senzoriale extrem de rafinate, dar foarte curînd obiectivul îşi schimbă ţinta : impresiile nu mai sînt decît un mijloc, un material pus în slujba emoţiilor celor mai intense. În acest stadiu, versurile lui Gorter devin expresia unui geniu tînăr şi impetuos, care creează cu ajutorul limbii o realitate personală apoape derutantă. Este într-adevăr remarcabil că tocmai în acest moment un alt olandez realizează o alunecare asemănătoare de la impresionism la expresionism : pictorul Vincent van Gogh (1853—1890). Pentru cel ce înţelege ambele graiuri, este evident că poezia lui Gorter nu este cu nimic mai prejos faţă de pictura universal cunoscută a lui Vincent.

Totuşi Gorter şi-a dat şi el seama că arta lui nu găsea hrană suficientă în impresiile senzoriale şi în violentele emoţii personale. El a căutat o bază de viaţă mai solidă, întîi la Spinoza (a tradus *Ethica*), iar după cîţiva ani a devenit — şi a rămas pînă la sfîrşitul vieţii sale — un adept convins al lui Marx, ceea ce se vede şi în poezia sa lirică, şi în cea epică. Personalitatea şi convingerile sale au avut o mare influenţă asupra tinerei poete Henriette Roland-Holst (1869—1952). Prima ei culegere *Sonete şi terţine* uneşte concepţiile poeţilor din anii '80 cu o viziune mistică şi filozofică, în care se resimte influenţa lui Spinoza şi a lui Dante. Şi ea a devenit şi a rămas o socialistă convinsă : nici un poet n-a dat

o expresie mai plenară şi mai sensibilă speranţelor şi decepţiilor trăite de mişcarea muncitorească timp de o jumătate de veac.

Tînăra generaţie care-a preluat cîrma literaturii din Flandra în anii 1890 a suferit oarecum influenţa Olandei; dar circumstanţele în care a debutat au fost foarte diferite. În timp ce vecinii din nord, olandezii, puteau să-şi folosească în linişte o limbă care era de veacuri limba culturii lor, fără nici o constrîngere, flamanzii trebuiau să-şi cucerească şi să-şi apere dreptul de a o folosi. Literatura lor nu era doar creatoare, ci urmărea şi scopuri propagandistice, deşi nu toţi autorii s-au arătat la fel de conştienţi de acest lucru ca studentul-poet Albert Rodenbach (1856—1880). Ar fi nedrept să nu se vadă decît un neajuns în această a doua caracteristică: solidaritatea autorului cu poporul său, precum şi conştiinţa că limba maternă este de neînlocuit constituie o forţă pozitivă în provinciile din sud. Individualismul nu a dobîndit aci valoarea unui principiu, renovatorii flamanzi fiind, de altfel, mai degrabă prozatori şi eseişti decît poeţi; poezia tînără şi-a spus cuvîntul abia cu cîţiva ani mai tîrziu. Subtilul, evlaviosul şi sensibilul poet Prosper van Langendonck (1862—1920) se apropie cel mai mult de renovatorii din nord. El îşi exprimă natura melancolică în cîntece şi sonete îngrijite, cu sonorităţi bogate.

Dar gloria Flandrei din această epocă este luminoasa înflorire a lirismului lui Guido Gezelle. După o lungă perioadă de tăcere, preotul-poet manifestă, la peste 50 de ani, o uimitoare forţă creatoare poetică. Prin studierea aprofundată a formelor lingvistice vechi şi a dialectelor flamande, el îşi făurise un limbaj poetic personal, ce-i permitea să-şi exprime fără greş impresiile şi emoţiile. Fiu de grădinar, avea în sînge dragostea pentru natură. Culegerile de poezii pe care le-a publicat în jurul anilor '90 dovedesc o măestrie ce nu mai fusese cunoscută în Flandra încă din evul mediu. Către 1900 admiraţia pentru opera sa a devenit generală, chiar şi în Olanda. Prin caracterul ei profund uman şi prin nobila ei

simplitate, poezia aceasta este de-o accesibilitate ce lipseşte adeseori orgolioşilor individualişti ai anilor '80. E o poezie care nu aparţine nici unei şcoli, o poezie în acelaşi timp modernă şi clasică, tînără şi veşnică. Prin simpla ei existenţă, ea a anulat avansul pe care nordul îl avea faţă de sud.

V

Puţine epoci au fost atît de captivante pentru literatura neerlandeză ca aceea care-ar putea fi numită, cu un termen cam neobişnuit: romantico-impresionistă, şi care a coincis cu realismul în roman. Încă de pe la mijlocul deceniului al zecelea, tinerii au început să întoarcă spatele unei poezii pe care-o socoteau prea senzorială şi prea puţin gîndită, prea legată de moment şi nepăsătoare faţă de durată, prea vizuală şi prea lipsită de suflet. Şi pictura căuta un stil mai stabil şi un sens social mai profund, între altele printr-o colaborare cu arhitectura. Nu numai tinerii au dorit şi realizat această tendinţă în operele lor; Gorter şi Verwey au participat şi ei la acest curent. Totuşi cei mai importanţi sînt trei tineri poeţi extrem de talentaţi, doi olandezi şi un flamand: J. H. Leopold, P. C. Boutens şi Karel van de Woestijne. Prin concepţia lor comună despre poezie ca expresie a credinţei în sufletul omenesc, ei reprezintă în literatura neerlandeză simbolismul vest-european. Personalităţile lor sînt totuşi foarte divergente. Găsim la J. H. Leopold (1865—1925), doctor în filologie clasică, un lirism potolit şi introvertit, o gîndire ritmică ce se deplasează în jurul unui nucleu de singurătate vulnerabilă. În decursul anilor, acest artist puţin publicat şi-a ascuţit din ce în ce mai mult simţul filozofic, mai ales sub influenţa lui Spinoza, precum şi a poetului persan Omar Khayyam. În catrene de o simplitate fără seamăn şi de o măiestrie aleasă, Leopold şi-a exprimat conştiinţa caducităţii umane, deziluziile personale şi resemnarea în faţa insolubilităţii problemelor vitale fundamentale, pentru care el respin-

gea, ca iluzorie, orice soluţie religioasă. Leopold a dat o imagine a destinului său şi a condiţiei umane în general, într-o viziune grandioasă a faraonului egiptean Keops care, după moarte, întreprinde o călătorie prin univers; negăsind decît mişcarea veşnic repetată a stelelor şi planetelor el se întoarce, resemnat, în ipogeul piramidei sale. Puţin remarcat de contemporanii săi, Leopold a fost recunoscut, post-mortem, de către tineri, ca unul dintre cei mai mari poeţi lirici contemporani, după sau alături de Herman Gorter. În timpul vieţii sale gloria lui Leopold a fost eclipsată de aceea a lui Boutens, clasic ca şi el, dar mai puţin însingurat şi mult mai productiv ca poet.

P. C. Boutens (1870—1934) şi-a abjurat trecutul protestant pentru a-l urma definitiv pe Platon. El a crezut toată viaţa în sensul spiritual al lumii materiale, fiind convins în acelaşi timp că misiunea poetului este de-a proclama credinţa. Întreaga sa atitudine îl apropie de poetul german Stefan George. Foarte diferit de Leopold, Boutens nu este cîtuşi de puţin şovăitor, sfios sau potolit: uimirea cu care observă şi trăieşte fenomenele vitale este pentru el un necontenit izvor de inspiraţie. Statornicia viziunii sale, timp de-o jumătate de veac, i-a înzestrat poezia cu un fel de omogenitate, dar forţa talentului său l-a ferit de repetări.

Flamandul Karel van de Woestijne (1878—1929) seamănă cu Leopold prin neîmpăcatul dezacord cu sine însuşi, care i-a tulburat întreaga viaţă de adult; pe de altă parte el seamănă cu Boutens, prin prolificitatea lui dictată de demonul său interior. Foarte senzual, dar chinuit de un sentiment de culpabilitate legat de această trăsătură, van de Woestijne este de fapt cel mai romantic dintre cei trei, căci îşi doreşte din tot sufletul vindecarea de ceea ce i se pare a fi o boală. El aminteşte de Baudelaire şi de ceilalţi „poeţi blestemaţi", iar educaţia franceză primită în Belgia acelei vremi l-a pus în strîns contact cu poezia franceză din secolul al XIX-lea, aşa cum educaţia clasică a lui Leopold şi Boutens i-a pus pe aceştia în contact cu poezia greacă din antichitate. Şi apoi,

van de Woestijne trăia într-o Flandră în care tradiţia barocă a lui Rubens era încă vie: el şi-a exprimat profunda anxietate într-o limbă fastuoasă, plină de ritmuri sonore şi de imagini somptuoase. Doar în ultima fază a evoluţiei sale, van de Woestijne a căutat şi uneori a găsit simplitatea care, în definitiv, dezvăluie mai multe, tocmai pentru că tace mai mult şi lasă neexprimat inexprimabilul.

Ar fi greşit să se creadă că aceste trei mari figuri epuizează întreg domeniul poeziei neerlandeze: ei reprezintă punctele culminante ale acesteia, între care rămîne loc pentru destui alţi poeţi de talent. Printre aceştia, unii continuau tradiţia impresionismului, alţii căutau o artă social-populară, iar alţii se inspirau din convingerile lor transcendentale, ca de pildă remarcabilul poet evreu Jacob Israel de Haan (1881— 1924), poetul calvinist Geerten Gossaert (1884—1958) şi coreligionarul său cu un caracter cu totul diferit Willem de Merode (1887—1939). Se cuvine amintit aici şi foarte înţeleptul filozof J. A. der Mouw (1863—1919), care abia după vîrsta de 50 de ani s-a manifestat ca un poet autentic. Poetul Willem Elsschot (1882—1960), din Anvers, ocupă un loc aparte; poezia lui din tinereţe, foarte originală şi cu un caracter critic, nu a fost publicată decît în deceniul al patrulea.

În timp ce toţi cei pe care i-am enumerat au o personalitate distinctă, o vizibilă comunitate de spirit, de neconceput fără influenţa celor trei mari, îi uneşte pe P. N. van Eyck, J. C. Bloem, Jan van Nijlen, H. W. J. M. Keuls, A. Roland-Holst şi J. Greshoff. Ei cultivă în chip conştient meşteşugul poetic, înţeles ca o stăpînire a ritmului, a strofei şi a imaginii şi consideră că misiunea poetului este de a fi un mentor inspirat, deşi nu au în vedere o influenţă politică sau religioasă: poeţii anilor 1910 sînt în parte „dandy" şi decadenţi, aşa cum există şi în literatura franceză şi în cea engleză. Înrudirea lor cu poetul german Rainer Maria Rilke, cu poetul francez Paul Valéry şi cu poetul anglo-irlandez Yeats este de asemeni incontestabilă. Generaţia anilor 1910 s-a dezvoltat foarte încet,

iar respectivii poeţi aveau să-şi afirme pe deplin puterea creatoare abia în deceniul al patrulea. Deosebirile dintre ei vor ieşi atunci la iveală cît se poate de clar.

P. N. van Eyck (1887—1954), „şef de şcoală", critic şi filozof, se apropie mai mult de Boutens şi de Verwey : poezia lui lucidă este adesea cam aridă şi cam anemică, deşi există admirabile excepţii.

J. O. Bloem (1887—1966) se înrudeşte cu Leopold, mai ales în ultimele sale versuri, pătrunse de sentimentul dureros al neputinţei şi al imperfecţiunii sincer mărturisite. După ce a folosit un timp o imagistică simbolistă, Bloem a renunţat cu încetul la orice căutare şi la orice emfază şi a exprimat cu o maximă sinceritate şi simplitate ceea ce-l mîhnea fără răgaz : capitularea micii făpturi omeneşti în faţa ineluctabilei eclipse a morţii.

Jan van Nijlen (1884—1965) este o figură excepţională printre colegii săi flamanzi mai baroci, căci şi el a urmărit o simplificare a limbii şi o mai mare căldură a sentimentului. Deşi mai romantic din fire decît Bloem, dureroase experienţe personale aveau să-i purifice versul pînă la o simplitate clasică.

H. W. J. M. Keuls (1883—1968) îşi compensează lipsa de concentrare printr-o bogată varietate de emoţii. Poezia sa meditativă parcurge o gamă întreagă de stări de spirit ce îmbină bucuriile dragostei cu dureroasa privaţiune a absenţei, şi tragedia îndoielii cu fericirea melancolică a resemnării.

A. Roland-Holst (n. 1888) a devenit „poetul laureat" al literaturii neerlandeze moderne. Opera sa este de esenţă mitică : lumea preistorică îi apare mai grandioasă, mai pasionată şi mai inspirată decît prezentul. Siluete cu o înfăţişare supraomenească, asemănătoare acelora care populează poemele homerice sau legendele irlandeze, ne dau măsura decăderii omeneşti.

Măreţia acestei poezii răzbunătoare şi magice este de netăgăduit, ca şi, din păcate, emfaza ei retorică. Dacă prin emoţionanta lui simplitate Bloem seamănă cu Leopold, Roland-

Holst aminteşte, prin auto-stilizarea-i grandioasă, de Boutens ; nu trebuie să fii profet pentru a ghici ce anume va rezista mai bine uzurii timpului.

Jan Greshoff (n. 1888) este cel mai universal dar şi cel mai versatil din grup ; în acelaşi timp, e singurul care a reuşit să învingă gravitatea solemnă prin ironie şi haz. Mai mult estetizant decît original la început, el a adoptat în anii '30 un punct de vedere net combativ. După cel de-al doilea război mondial, povara din ce în ce mai grea a anilor a făcut din el cîntăreţul unei concepţii cinstit mărturisite, de vulnerabilitate şi fragilitate.

Influenţa exercitată de aceşti şefi de şcoală asupra contemporanilor lor şi asupra tineretului ar fi fost desigur profundă şi probabil durabilă dacă nu ar fi intervenit un factor extraliterar. Acest factor, de care nu puteau scăpa nici cei tineri, nici cei bătrîni, se numeşte : primul război mondial. Totuşi atmosfera „epocii frumoase" continuă să trăiască în opera lirică delicată a lui J. W. F. Weremeus-Buning (1891—1958) şi a poetului catolic Jan Engelman (n. 1900), în timp ce conştiinţa şi introspecţia îl caracterizează pe Victor E. van Vriesland (n. 1892). Poezia lui Richard Minne (1891—1965) este mai ironică, mai veselă, mai sentimentală ; deşi plină de fantezie, are şi un bogat conţinut social. Miile de poeme scurte ale lui Pierre Kemp (1886—1964) îi sînt înrudite, dar ele impresionează mai ales prin abundenţa impresiilor luminoase şi colorate ; autorul este un închinător al soarelui şi un iubitor de plăceri, orice s-ar întîmpla, iar acest „orice" cuprinde întreaga tragedie a secolului douăzeci.

VI

Idealismul optimist care caracterizează atîtea grupuri şi agitatori de la începutul acestui secol a împiedicat să se observe la timp ameninţarea crescîndă ce plana asupra civilizaţiei europene. De altfel pericolul părea să nu privească

nici Belgia, nici Olanda, din cauza neutralității lor conștiente. Deșteptarea bruscă s-a produs abia în momentul declarării războiului ; numai atunci cînd a fost invadată și-a dat seama Belgia că era vorba de o luptă pe viață și pe moarte. Olanda a avut măcar șansa de-a rămîne înafara conflictului ; Belgia a fost ocupată în întregime, cu excepția unei fîșii de teritoriu, în extremitatea ei de sud-vest. Timp de patru ani, soarta celor două mici țări vecine a fost foarte diferită. Și independent de posibilele deosebiri de caracter național, independent și de influențele culturale diferite, discrepanța dintre destinele istorice a jucat un rol important în prima fază a renovării literare care poartă numele de expresionism. Ca și impresionismul, cu un sfert de veac mai înainte, expresionismul își are obîrșia în pictură. Un artist nu este chemat să-și redea impresiile senzoriale și să dedubleze astfel natura. Dimpotrivă : menirea lui este să-și exprime propria personalitate, pentru a crea, pornind de la lumea sa interioară, o nouă realitate. De fapt, schimbarea se și produsese înainte de a fi fost formulată în mod conștient. Ultima perioadă a activității lui Vincent van Gogh (spre 1880—1890) este considerată ca etapa în care tranziția s-a produs, cel puțin în principiu. Parte din această cauză, parte datorită unei evoluții independente, în Germania a avut loc, în apăsătoarea atmosferă din anii 1910, o mișcare de înnoire, care a afectat atît literatura cît și teatrul. Întîlnim însă și în Franța tentative de reînnoire, la poeții și pictorii ei, care întrețin strînse legături de prietenie ce le îngăduie să-și schimbe și să-și compare ideile. Poetul german, ca și colegul său francez, este în căutarea unor noi moduri de expresie pentru a da glas unei sensibilități noi, vehemente, moderne. Strofa clasică, prozodia clasică, metafora clasică, construcția gramaticală clasică, toate acestea sînt respinse ca insuficiente ; se experimentează intens versul liber, imagistica asociativă, strigătul pătimaș, formele lingvistice de toate nivelele.

Mai mult decît oricare altul, Paul van Ostaijen (1896—1928) pare să fie întruchiparea acestei schimbări.

La începutul carierei sale, în 1910, el exprima multiplele emoții noi trezite de orașul modern, utilizînd cuvinte curente, ne mai folosite pînă atunci în poezie. Dar în același timp el accepta încă o formă poetică mai mult sau mai puțin tradițională. Un an mai tîrziu, acest stadiu era depășit. *Orașul ocupat* este o inovație, chiar din punct de vedere tipografic, dar evocă totuși o imagine foarte personală a orașului Anvers greu lovit de ocupația germană. Dar acest mod de exprimare, mai mult sau mai puțin dadaist, nu durează nici el. Van Ostaijen căuta „poezia absolută", principiul poetic imanent, și a încercat să-l atingă prin tensiunea cuvîntului izolat și prin ritmurile zglobii, apropiate de jazz. Influența acestei opere multiple, uneori capricioasă, dar întotdeauna remarcabilă a fost de lungă durată, fiind întărită și mai mult prin scrierile critice ale autorului.

Van Ostaijen a murit tînăr, dar prietenul și concetățeanul său Gaston Burssens (1896—1965) a continuat toată viața sa aceeași experiență, și a fost imitat de cîțiva confrați mai tineri. Marnix Gijsen (n. 1899) folosește noul stil în slujba unui vers mult mai riguros și mai formal. El face uz de elementul anecdotic pentru a-și ilustra o atitudine critică acerbă față de fenomenele moderne de decadentism ; această critică era întemeiată pe o credință catolică ce avea să se destrame cu timpul. Achilles Mussche (n. 1896) s-a alăturat mai degrabă expresionismului umanitar german, așa cum apărea el în celebra culegere colectivă *Amurgul oamenilor*. Revolta lui socială, sentimentul lui cosmic, dar și melancolia lui răsună în versuri de o armonie psalmodiantă, în care se face simțită influența lui van de Woestijne. În ultimele sale culegeri, limba a devenit mai sobră.

Cele două tendințe, cea experimentală și cea expresionistă umanitară sînt perceptibile și în poezia olandeză.

Ele sînt mai puțin absolute, deși poemele din tinerețe ale lui Herman van der Bergh (1897—1967) și ale lui Marsman (1899—1940) conțin cîteva piscuri expresioniste. Opoziția

față de tradiție nu privea numai vechea formă poetică încorsetată, ea viza și resemnarea, melancolia, meditația ce caracterizau atitudinea față de viață a vechilor generații de poeți. Marsman dorea o poezie vitală și orgolioasă, mod de expresie și stimulent al unei existențe vitale și orgolioase. El a pledat în eseurile sale această cauză ; a depus mărturie pentru ea în versurile sale. Dar n-au trecut decît cîțiva ani, și s-a și lăsat subjugat de ideea morții ; vitalitatea lui expresionistă s-a transformat într-o morbiditate romantică, izvorîtă fără îndoială din străfundurile ființei sale. Mai tîrziu, o nouă acceptare a realității senzoriale l-a salvat, făcîndu-l din nou apt să vibreze tocmai în momentul cînd hoardele hitleriste amenințau să distrugă tradiția umanistă a Europei. Din păcate, însă, Marsman a fost și el luat de puhoi.

Deși poezia lui M. Nijhoff (1894—1953) pare la prima vedere mai degrabă clasică decît expresionistă, opera sa poetică este o continuă experimentare a limbii, nu prin crearea de noi posibilități, ci printr-o folosire rafinată a materialului existent. Ultimele sale poeme respiră o mare tinerețe, doar măestria lor fiind matură ; ele au stîrnit admirația întemeiată a generației tinere.

Originea nordică a lui Hendrik de Vries (n. 1896) și a lui J. Slauerhoff (1898—1936) a jucat fără îndoială un anumit rol. La amîndoi sentimentul romantic al vieții se îmbină cu o formă poetică modernă. Hendrik de Vries, concomitent poet, desenator și pictor, folosește o limbă foarte concretă, dar conținutul versurilor sale este alcătuit din vise, coșmaruri, superstiții populare sau alte asemenea elemente stranii. Opera medicului de bord J. Slauerhoff, care a străbătut toate mările lumii, manifestîndu-și însă predilecția pentru Asia occidentală, este esențialmente diferită. După o scurtă perioadă revoluționară, revolta lui împotriva orînduirii burgheze s-a transformat într-o aversiune îndîrjită față de Olanda. „Poet blestemat" tipic, negăsindu-și nicăieri odihna, veșnic în gîlceavă cu prietenii lui, el nu-și află refugiul decît în poemele sale. Fermenții de descompunere din adîncul

ființei lui morbide dau o luptă pe viață și pe moarte cu forțele gradioase ale artei sale. Victoria este alternativă : cînd iese învingătoare arta, ia naștere un poem emoționant și profund uman ; cînd triumfă sarcasmul amar, rezultă o aiureală rimată. Grandoarea umană și poetică a lui Slauerhoff constă în drama acestei lupte niciodată cîștigată, niciodată pierdută.

Împotrivirea față de război și față de forțele sociale și spirituale răspunzătoare de declanșarea lui s-a exprimat în Olanda printr-o poezie a cărei emfază se nutrea dintr-o convingere mai puternic trăită : catolică la Anton van Duinkerken (1903—1968), umanitară la eseistul Dirk Coster, protestantă la Jan H. de Groot (n. 1900), socialistă la Jef Last (n. 1898) și Freek van Leeuwen (1905—1966). Personalitățile sînt mai felurite, operele sînt mai divergente în detalii, formațiunea de grup lipsește aproape cu desăvîrșire și totuși toți acești poeți au un numitor comun ; chiar cei care nu s-au întîlnit poate niciodată, au acelaș aer de familie : Maurice Gilliams (n. 1900), Cola Debriot (n. 1902), Anthonie Donker (1902—1965), Pieter Buckinx (n. 1903), Ida Gerhardt (n. 1905), Jan Vercammen (n. 1906). Ei alcătuiesc un fel de *basso continuo* al poeziei neerlandeze moderne, pe fondul căruia forma divergentă a celorlalți (și uneori chiar a lor într-o anumită perioadă) se detașează cu atît mai clar.

Această formă evoluează spre anii '30 de la expresionism la pragmatism, în parte datorită criticilor lui Menno ter Braak (1902—1938) și ale lui E. du Perron (1899—1940). Nici individualismul liric al generației anilor '80, nici fanfaronada poetică a expresioniștilor nu mai au curs acum. Se preconizează o poezie sobră, sceptică și inteligentă, care să nu mai ascundă sub aparențe frumoase o lipsă de omenie. Primele versuri ale lui Willem Elschot (1884—1960) corespund acestei concepții. De asemeni și opera medicului S. Vestdijk (1898—1971), a cărei țesătură este puternic autobiografică și psihologică. Dar cercul este mult mai larg

şi cuprinde poeţi atît de diferiţi între ei, ca M. Vasalis (n. 1909), Karel Jonckheere (n. 1906) şi Ed. Hoornik (n. 1910). Suspiciunea faţă de verbul grandilocvent sau prea zgomotos, vigilenţa împotriva falselor sentimente, efortul cunoaşterii de sine, probitatea mesajului, iată trăsăturile lor comune. E mai greu de stabilit ce anume îi diferenţiază: Jonckheere este mai universal şi mai exuberant, Vasalis mai îngăduitor şi mai rasat, Hoornik mai dur şi mai modernist. Nota anecdotică, deja prezentă la Marnix Gijsen, dobîndeşte o importanţă deosebită la poeţii Jac van Hattum (n. 1900) şi Gerard den Brabander (1900—1968); toţi au văzut începutul războiului mondial şi i-au supravieţuit, Hoornik abia i-a întrezărit sfîrşitul în lagărul de la Dachau.

Însăşi epoca cerea o angajare, pe care mulţi au acceptat-o cu preţul vieţii şi pe care mulţi alţii au pecetluit-o prin jertfe grele. Războiul a mutilat o întreagă generaţie, dar războiul a produs un lucru: poezia rezistenţei, care aminteşte de cîntecele „golanilor" răsculaţi împotriva Spaniei, în cursul celei de-a doua jumătăţi a secolului al XVI-lea. Atunci ca şi acum lupta se ducea pentru o sumă complexă de cauze, naţionale şi individuale, economice şi morale, dar convergente într-o singură convingere: împotriva duşmanului. Aceeaşi complexitate se regăseşte, simplificată şi amplificată, în această poezie: versuri clandestine, răspîndite anonim pe foi policopiate, uneori identificabile prin frumuseţea tonului şi ritmului unui anumit poet; de cele mai multe ori cîntec de lebădă, de-o emoţionantă naivitate, al vreunui condamnat la moarte, aşteptînd în celulă executarea sentinţei. Aceste poeme au evadat în modul cel mai neverosimil: ele au fost recopiate şi distribuite pe căi invizibile. Mai degrabă document uman decît operă artistică, textul însuşi face ca această distincţie să fie absurdă: cuvîntul scris cu sînge trezeşte o emoţie unică, uneori datorită, alteori în pofida stîngăciei sale, uneori datorită, alteori în pofida perfecţiunii sale. E un hazard atroce dar simbolic faptul că cel mai cunoscut cîntec clandestin, *Cei 18 morţi,* scris cu ocazia unei serii de

condamnări la moarte şi difuzat sub forma unei poezii ilustrate tipărite de imprimeria ilegală devenită celebră, „De Bezige Bij", a ieşit de sub pana unui poet care-avea să-şi găsească moartea cîteva luni mai tîrziu în lagărul de la Neuengamme: Jan Campert (1902—1943). Cei cinci ani de poezie a rezistenţei, precedaţi încă în 1930 de numeroase poeme antifasciste, formează o epocă aparte în poezia neerlandeză de nord: o perioadă în care sentimentul dragostei de libertate şi dreptate a fost exprimat cu atîta pasiune, tocmai pentru că aceste bunuri preţioase erau atît de perfid violate şi călcate-n picioare.

VII

Acei care, plini de speranţă, erau convinşi că al doilea război mondial va prilejui o mişcare de reînnoire asemănătoare celei provocate de primul război, au trebuit să aştepte mult pînă să-şi vadă dorinţele îndeplinite. Pînă în 1950 totul s-a petrecut ca şi cum acest război groaznic nu ar fi fost decît un incident. Tradiţiile literare antebelice au fost reluate şi continuate, în proză şi în poezie, chiar şi de către tineri. Primele poeme melodioase ale lui Bertus Aafjes (n. 1914), cu tematica lor erotică şi cu atmosfera lor veselă, sînt poate o reacţie împotriva disperării trecute, la fel ca baladele mai provocatoare şi mai aspre ale lui Bert Decorte (n. 1915); ambii poeţi urmează totuşi străvechile tradiţii ale trubadurilor medievali şi ale retoricienilor. Opera poetică importantă şi filozofic cumpănită a lui Herwig Hensen (n. 1917) îşi trage inspiraţia dintr-un trecut vrednic de admiraţie — cultura clasică şi neo-clasică, stoicismul elin şi umanismul lui Goethe.

Marea cotitură s-a produs pe neaşteptate în cursul anilor 1950—1955, sub impulsul unor tineri pictori şi poeţi cu puternice contacte internaţionale. Pictura convenţională cu teme uşor de identificat a fost abandonată în folosul unei

arte experimentale abstracte cu un colorit adesea rudimentar. Pentru a scăpa de tradiţia vest-europeană, privirile s-au întors spre arta exotică, spre desenele copiilor, spre elucubraţiile bolnavilor, în care se căuta o forţă creatoare directă şi neînfrînată. Poeţii prieteni cu aceşti pictori şi poeţii care erau ei înşişi pictori (Lucebert este cel mai cunoscut, dar desigur nu singurul pictor-poet) efectuau experienţe asupra limbii, în care vedeau, înainte de orice, o substanţă de prelucrat, cum este culoarea pentru pictor sau lutul pentru modelator.

Iluzia că poemul este, sau ar trebui să fie expresia totală a poetului, e abandonată; cititorul, de altfel, nu dispune niciodată de vreun mijloc de control : chiar avînd în mînă un poem clasic, cititorul poate să-şi dea seama numai de ceea ce este scris, niciodată de ceea ce spera sau dorea poetul să scrie. Ca oricare altă operă de artă, poemul este deci un obiect, un lucru în sine, deşi a fost produs sau fasonat de un om, ceea ce de altfel nici nu e indispensabil. Opera de artă poate să fi fost găsită din întîmplare, ea poate să fi fost desprinsă dintr-o realitate lingvistică, un ziar de exemplu, sau dintr-o realitate de pietre sau de buturugi şi „recunoscută“ de ochiul unui artist.

Obiectul lingvistic făurit de poet nu are aşadar pretenţia de a traduce complet gîndurile şi sentimentele autorului ; el are unica pretenţie de a evoca „ceva“ la altcineva. Caracteristica artei experimentale abstracte nu este, prin urmare, frumuseţea (oricare ar fi ea), ci mai degrabă un fel de putere magică de a trezi o emoţie oarecare. Arta nu mai este sublimă, nu mai este încărcată de valori eterne, nu mai este purtătoarea unui mesaj tutelar menit să înlocuiască certitudinile metafizice pierdute, nu mai este statutul emblematic al unei culturi ierarhice.

Artele clasică şi romantică năzuiau să transmită un mesaj ; arta expresionistă dorea să formuleze un mesaj, iar arta experimentală proclamă un mesaj. Distincţia poate să fie fixată în trei termeni : comunicare, expresie, putere crea-

toare. Dar alături de aceste divergenţe, există şi multe asemănări : poemul clasic n-a existat niciodată fără ca poetul să se fi exprimat în el, şi nici fără participarea cititorului ; poemul expresionist nu a existat niciodată fără comunicarea ce-l invită pe cititor să participe ; în cele mai bune poeme experimentale expresia personală a poetului este limpede perceptibilă şi ea imprimă graţie unei comunicări, o anumită direcţie participării cititorului. Orice cultură are la temelie convingerea că oamenii se aseamănă între ei şi că, deci, posibilitatea comunicării există.

Cele trei faţete, dar cu accentul pus pe expresie, sînt reprezentate în perfectă armonie în opera lui Gerrit Achterberg (1905—1960), care are drept temă principală raportul dintre viaţă şi moarte. Expresie a unui sentiment de culpabilitate aproape supraomenească pe de-o parte, această poezie este, pe de altă parte, o tentativă veşnic reînnoită de a crea prin magia operei de artă o realitate în care să retrăiască defuncta dragoste. Imagini luate din toate sferele vieţii, din mitologia clasică, la fel ca şi din fizica nucleară modernă, sînt întrebuinţate în acest scop : a sili timpul să-şi urmeze cursul înapoi, a recreea unitatea a ceea ce a fost despărţit, a face să retrăiască materia moartă. Deşi izvorîtă din circumstanţele personale ale vieţii sale opera lui Achterberg are o rezonanţă mult mai largă, un sens mult mai profund : cititorul modern este confruntat cu propria sa experienţă asupra carenţei umane. Tînăra generaţie a salutat în Achterberg un maestru.

Poetul-biolog Leo Vroman (n. 1915) a participat la pregătirea mişcării de reînnoire într-un fel cu totul diferit. Emigrat în Indonezia, unde a supravieţuit lagărelor japoneze în cursul celui de al doilea război mondial, el s-a stabilit după război la New York. Pe lîngă problemele ştiinţifice ridicate de fenomenele vitale, Vroman este interesat mai ales de posibilităţile lingvistice. Tema este de cele mai multe ori autobiografică, în sensul că autorul vorbeşte, în versurile şi în nuvelele sale, îndeosebi despre el însuşi, soţia sa şi copiii

săi. Dar implicaţiile sînt mult mai vaste : poetul se comportă ca un simplu muritor care comunică semenilor săi lucruri esenţialmente umane. Dozajul de gravitate şi glumă conferă operei sale un umor remarcabil. Hans Lodeizen (1924—1950) este adevăratul precursor al tinerei şcoli experimentale. Figura principală a acesteia este însă pictorul-poet Lucebert (n. 1924), care experimentează aproape toate fenomenele lingvistice : semantică, sintaxă, imagine, rimă. El suferă influenţa unor scriitori cu faimă mondială ca Joyce şi Ezra Pound, ca şi pe aceea a pictorilor abstracţi. La Lucebert, ca şi la mulţi alţii, poemul formează deseori propriul său subiect, vorbeşte despre versificaţie, despre insuficienţa limbajului, se bîlbîie într-o tentativă supremă de-a exprima inexprimabilul. Această situaţie paradoxală se regăseşte la mulţi poeţi moderni. Printre artiştii care îmbină un mare talent cu un modernism consecvent, se cuvin citaţi prolificul Hugo Claus (n. 1929) ale cărui versuri emoţionează prin tonul lor viguros şi apodictic, şi liricul Paul Snoek (n. 1933), mai puţin provocator, mai puţin frenetic, dar uimitor prin simplitatea lui rafinată. Ei sînt precursorii unei întregi generaţii care se află încă în plină dezvoltare şi care, deci, conţine încă multiple posibilităţi nebănuite. Totuşi, spre anii '60 prima fază colectivă a acestei mişcări s-a şi transformat într-o a doua fază, mai individuală, în care persistă doar punctul de plecare comun. Divergenţele apar aproape involuntar ; noile culegeri sînt de fiecare dată diferite de cele precedente.

Gerrit Kouwenaar (n. 1923) emoţionează prin neliniştea pe care-o exprimă în legătură cu imperfecţiunile limbii ; Gust Gils (n. 1924) prin teama sa faţă de situaţia omului în societatea modernă ; Hans Andreus (n. 1926) prin elementul erotico-liric ; Simon Vinkenoog (n. 1928) prin nevoia sa de comunicare ; Remco Campert (n. 1929) prin sensibilitatea lui socială ; Hugues Pernath (n. 1932) prin imaginile sale asociative. Acestea nu sînt decît caracterizări concise, prea lapidare pentru a sugera bogăţia individuală a fiecărui poet.

Între timp o generaţie şi mai tînără a şi început să preia schimbul în această activitate neîncetată care poartă numele de Poezie. Deseori este vorba de poeţi angajaţi, contestatari, în opoziţie cu o lume în care tehnica este suverană, iar poezia neputincioasă. Ei sînt angajaţi şi pornesc în căutarea unei societăţi în sînul căreia puterea creatoare a omului să se integreze în mod raţional.

GARMT STUIVELING

DESPRE LIMBA NEERLANDEZĂ

Ca şi engleza, germana, daneza, norvegiana, suedeza şi islandeza, limba neerlandeză este o limbă germanică, din ramura francă. În decursul secolelor, ea s-a dezvoltat şi s-a stabilizat — în măsura în care o limbă poate să adoarmă — însuşindu-şi spiritul şi culoarea a cinci graiuri regionale: flamand, olandez, saxon, limburghez şi brabanson. Aceste „dialecte" s-au unit treptat, după ce le-au influenţat pe celelalte, datorită cîte unui concurs trecător de împrejurări economice şi culturale favorabile. În evul mediu Flandra a fost cea care a dat tonul, mai apoi Brabantul. Cînd partea de sud a Ţărilor-de-Jos a intrat sub stăpînire spaniolă, în urma căderii Anvers-ului, în 1585, neerlandeza s-a dezvoltat în nord, nu însă fără a primi aportul emigranţilor flamanzi şi brabansoni, care au contribuit din plin la strălucirea epocii de aur a literaturii neerlandeze — secolul al XVII-lea. Poetul Vondel este originar din Anvers, Huygens este fiul unei femei din Anvers, Hooft a avut două soţii din Brabant. În Flandra intelectualii au vorbit limba ocupantului vreme de aproape trei secole: 150 de ani sub spanioli, 74 sub austrieci, 19 sub francezi. Limba maternă a fost păstrată de popor.

Astăzi, procesul de stabilizare s-a încheiat. Neerlandeza din nord este ceva mai abstractă, din pricina discuţiilor asupra *Bibliei,* care necesită un vocabular raţional şi savant. Ne-

erlandeza flamanzilor e mai concretă, mai terestră, mai legată de simţuri. Discuţiile despre *Biblie* fiind interzise, nu se prea discuta, ci se povestea, ceea ce necesită folosirea unei limbi epice şi evocatoare.

Unitatea limbii şi a literaturii neerlandeze nu mai este o iluzie, ci o realitate. Dicţionarele şi gramaticile sînt aceleaşi pentru Olanda şi Flandra, întocmai ca şi cărţile de şcoală. Autorii flamanzi sînt editaţi în Olanda, iar autorii olandezi în Flandra. Şi unii şi alţii colaborează la aceleaşi reviste literare, la aceleaşi ziare şi săptămînale. La posurile de radio şi televiziune sînt ascultate glasurile ambelor emisiuni.

Problema uniformizării diplomelor este pe cale de a fi soluţionată.

Iată de ce această antologie a poeziei neerlandeze este prezentată sub formă „istorică", adică în mod cronologic, şi fără „geografie".

KAREL JONCKHEERE

HEINRIC VAN VELDEKE
(1140?—1190)

Născut în împrejurimile Hasselt-ului, a fost menestrel în serviciul conţilor de Loon; a trăit la curtea landgravului de Thuringia. Autor a 30 de *Minnesanghen* (poeme de curte) şi al unei *Legende a sfîntului Servais.*

MEREU IUBIREA O CERŞESC

Mereu iubirea o cerşesc,
Deşi-s de ea înfrînt.
Frumoaselor, să vă iubesc ?
Ca lebăda, în cînt,
Să mă sfîrşesc mi-e dat.
Dar ce are de cîştigat,
Din jocu-acesta, un bărbat ?

NU E DEPARTE VARA

Nu e departe vara minunată,
De păsările toate-i salutată.
Cu grijă pregătesc, şi cu iubire,
Apropiata ei sosire.

Pe fugă va fi pus al iernii vînt
De-a primăverii dulce adiere.
În verde-şi schimbă teii-al lor veşmînt
Şi parcă prind din nou putere.

(Petre Solomon)

JEAN I
(1261—1294)

A fost duce de Brabant; a rămas cunoscut ca autor al unor poeme de curte.

TREZINDU-MĂ ÎN ZORI

Trezindu-mă în zorii zilei
Acesteia, de Mai,
Într-o livadă a iubirii
Grăbit mă strecurai.
Găsii acolo trei domniţe
Frumoase, toate trei.
Dă iarba flori fără pereche,
Dă iarba flori, ehei!

Privind covorul de verdeaţă
Din jur, şi ascultînd
Al tinerelor glasuri murmur
Ne-asemuit de blînd,
C-un cîntec plin de bucurie
Pe loc le răspunsei:
Dă iarba flori fără pereche,
Dă iarba flori, ehei!

Pe cea mai mîndră dintre ele,
O salutai adînc
Şi o luai apoi în braţe.
Dar, cînd la piept s-o strîng
Şi s-o sărut, ea-mi spuse : „Lasă !
Nu înţeleg ce vrei"...
Dă iarba flori fără pereche,
Dă iarba flori, ehei !

(Petre Solomon)

ANONIM
(Secolul al XIV-lea)

CÎNTECUL LUI HALEWIJN

Halewijn cîntecu-şi rostea
Şi lumea toată-l asculta.

Îl ascultă-ntr-o zi şi-o fată
De crai, şi-nnebuni pe dată.

Îi spuse tatălui regesc :
„La Halewijn să merg doresc".

„Nu, fată, n-ai să mergi defel —
Nu s-a-ntors nimeni de la el."

La maică-sa atunci s-a dus :
„Mă duc la Halewijn", i-a spus.

„Nu, fată, n-ai să mergi defel —
Nu s-a-ntors nimeni de la el".

La soră-sa apoi se duse —
„Mă duc la Halewijn", îi spuse.

„Nu, soră, nu te du, te rog.
Cei ce se duc, nu mai se-ntorc."

S-a dus la fratele-i, iar el
Îndată i-a vorbit astfel :

„De nu-i onoarea ta în joc,
Şi nici coroana la mijloc,
Nu-mi pasă : du-te-n orice loc..."

În foişoru-i ea aleargă,
Veşmintele ca să-şi aleagă.

Ce pune pe-al ei trup frumos ?
O iie de atlaz lucios.

Fireturi scumpe îi ţin drept
Corsetul mîndru, strîns pe piept.

Pe fusta-i roşie ca focul,
Doar bumbi de preţ vezi în tot locul.

Ce pune pe-al ei gît curat,
De lebădă ? Şirag bogat.

Ce pune-n păru-i de fecioară ?
Coroana cea mai grea din ţară.

Se duce-n vechiul grajd regal,
Alege cel mai mîndru cal,

Încalecă, la drum se-avîntă
Şi, bucuroasă foarte, cîntă.

Dar Halewijn, în sihla deasă
Şi-a-ntins necruţătoarea-i plasă.

Deodată ea înmărmureşte —
De sub copac, el îi grăieşte :

„Salut, frumoasa mea ! Ci hai,
Desfă-ţi bogatul păr bălai !"

Ea-ncepe-a-l despleti îndată ;
De lacrimi faţa i-e scăldată.

Făr-un cuvînt pornesc apoi,
La drum, prin codru, amîndoi.

Ajung la ştreangul blestemat
Ce-atîtea fete-a legănat.

„Deşi milos eu nu pot fi,
De funie te voi scuti ;
Alege-ţi moartea !" îi şopti.

„Dacă mă laşi s-aleg, îţi cer,
Atunci, de sabie să pier."

„Ci scoate-ţi straiele uşoare,
Căci sîngele de fată mare
Le-ar pîngări, ţîşnind prea tare."

Nici nu săltă el bine mîna,
Că-i fu tăiată căpăţîna.
Dar mai vorbi, muşcînd ţărîna :

„Te du pe cîmp, frumoasa mea,
Ia goarna mea, şi suflă-n ea
Pîn' ce gîtleju-ţi va crăpa..."

„Nu merg niciunde, să-ţi previn
Prietenii. Seamă nu ţin
De ruga unui asasin."

„Te du lîngă spînzurătoare,
Şi ia o alifie care
Îmi poate-aduce alinare..."

„Nu, nici pe-acolo n-am să trec,
Şi gîtul hîd n-am să ţi-l trec;
Poruncii tale nu mă plec."

Şi, apucîndu-i capul merge,
Îl spală într-un scoc, şi-l şterge,

Apoi încalecă, şi gata,
Cîntînd voioasă, pleacă fata.

Dar maica mortului, deodată,
La miezul drumului, se-arată:
„Nu mi-ai văzut feciorul, fată ?"

„La vînătoare-i al tău fiu;
N-ai să-l mai vezi vreodată viu.

Ţi-e fiul, ucigaşul, mort.
La sîn eu căpăţîna-i port..."

Iar cînd ajunse la palat,
Sună din corn, ca un bărbat.

Aflînd de-această întîmplare,
Craiul n-a vrut să-i dea crezare.

Dar la ospăţul prelungit,
La urmă capu-a fost servit.

(Petre Solomon)

MARGARETA DE AUSTRIA
(1480–1530)

Fiica împăratului Maximilian şi a Mariei de Burgundia; văduva infantului Don Juan şi, mai tîrziu, a ducelui Philibert de Savoia. Guvernatoare a Ţărilor-de-Jos, a negociat Liga de la Cambrai (1508) şi „Pacea Femeilor" (1529).

CÎNTEC DE DRAGOSTE

Iubitule, inima mea
Tînjeşte după tine.
Mă stăpîneşte dragostea,
Şi vieţuieşti în mine.
Doar ţie inima ţi-o dau,
O ştie lumea toată!
Nu mă lăsa, iubitul meu,
Mi-e dragostea curată!

(Petre Solomon)

ANNA BYNS
(1493–1575)

Originară din Anvers, este autoarea a trei culegeri de *Refreinen*, mărturie a unui real temperament poetic.

AMARE GÎNDURI, MOARTE, ÎMI TREZEŞTI !
(Fragment)

Ca fumul zilele ne sînt,
Ca vîntul — viaţa, trecătoare.
Ne înălţăm precum o floare,
Pentru ca Moartea să ne culce la pămînt.
Chiar pruncului i-e dat să poarte
Păcatul tatălui, păcat de moarte,
Fiindcă Dumnezeu, de cînd cu-Adam,
A osîndit al oamenilor neam.
Străin în lumea asta duşmănoasă,
Omul, de cum se naşte, prinde a muri.
Ca o tulpină creşte, pentru-a fi,
Ca o tulpină, retezat de coasă.
Noi, arborele vieţii l-am pierdut.

Beteag ni-i trupul. Omule, păşeşti
Pe drumul de strămoşii tăi bătut !

...Amare gînduri, Moarte, îmi trezeşti !

(Petre Solomon)

JACOB CATS
(1577—1660)

A studiat la Leyde şi Orlèans. A fost avocat municipal în Middelburg.

În 1627 îl aflăm ambasador în Anglia, e mare demnitar al Olandei între 1636—1652, iar în 1651 face o călătorie diplomatică în ţara unde cu aproape un sfert de veac mai înainte fusese ambasador.

Opera lui Cats cuprinde reale comori de înţelepciune practică, în amuzante proverbe rimate, în anecdote, alegorii şi povestiri. Spre deosebire de limba pe care o foleseau savanţii epocii, el scrie într-un grai popular, deşi clasic totuşi, dar fără scăpărări de spirit şi fără forţă.

Lucrări de seamă: *Oglinda vremii vechi şi a vremii noi, Alianţă* (1637), *Bătrîneţe, Viaţa la ţară şi Gîndurile Curţii de Zorgh-Vliet* (1656).

SCURTA DOMNIE A TIRANILOR

Cînd trag mustul în butoi
Şi-l închid, de nu mai poate
Să răsufle, el se zbate
Şi tot face tărăboi.
Aburul lui şui răzbeşte,
Pivniţa atunci duhneşte.

Doagele de fier ce ţin
Ca-ntr-o carceră licoarea,
Nu mai pot opri suflarea
Preaputernicului vin:
Orişice căluş i-ai pune,
El refuză-a se supune.

Cînd vreun rege-nfumurat
Vrea supuşii să-şi robească
Încercînd să le răpească
Libertatea de-altădat',
Rezultatu-i sigur: piere
A tiranului putere.

Regii răi, ce-ncearcă-n van
Pe supuşi în jug să-i ţină,
Îşi duc ţara la ruină;
O domnie de tiran,
Doar pe silă-ntemeiată,
Nu durează niciodată.

(Petre Solomon)

PIETER CORNELISZOON HOOFT
(1581—1647)

S-a născut într-o familie de negustori, la Amsterdam. După absolvirea şcolii latine, este destinat activităţii comerciale. Călătorie în Italia (1598—1601). Studii juridice la Leyde (1606).

Prin varietatea talentului şi vastitatea culturii este un reprezentant al Renaşterii. Îşi creează un limbaj propriu, care să-i satisfacă dorinţa de muzică şi ritm. Umanist fiind, concepţia lui de viaţă este tributară mai mult antichităţii decît creştinismului. Are prieteni atît catolici, cît şi protestanţi. Fanaticii ca Vondel, nu-i sînt pe plac.

Primele poeme ale lui Hooft sînt renascentiste. Călătoria în Italia a avut un rol hotărîtor în cultura sa. Poemele de dragoste scrise la întoarcere pentru cîteva frumoase din Amsterdam vădesc o puternică influenţă italiană.

Principalele lucrări dramatice: *Granida, Geeraerdt van Velsen, Baeto*. Comedia pastorală *Granida* este rodul călătoriei sale în Italia. Este o exaltare idilică a vieţii rurale în contrast cu nefirescul şi depravarea curţii.

Geeraerdt van Velsen (1613), *Baeto* (1626) conţin multe idei interesante. Hooft transformă realitatea după nevoile artei şi moralei sale şi stilizează istoria. În aceste piese se vădeşte puternic influenţa lui Seneca.

În maniera lui Bredero, este comedia *Warenar* (1616), inspirată din *Aulularia* lui Plaut. Subiectul

a fost reluat mai tîrziu şi de Molière *(Avarul)*. Cu toate că urmează îndeaproape modelul, reuşeşte să redea viaţa poporului din Amsterdam cu multă exactitate şi cu un excepţional talent. După 1626, se dedică aproape în exclusivitate prozei.

CÎNTEC

Ce fapte inima-ţi răniră, Clara,
De-i porţi acum plictisului povara
Şi-s văduvi ochii tăi de bucurie
Ca floarea fără rouă pe cîmpie?

Au nu mai dau la uşa ta năvală
Toţi tinerii — suita ta de fală?
Nu-i mai aruncă, oare, ochii tăi
Pe cei priviţi de tine-n vîlvătăi?

E vîntu-n joc prin sălcii bucurie —
Doar bucurie-i este dat să fie.
E vesel printre trestii stînd să scape
Şi vesel bat în maluri repezi ape.

Vezi florile, în neprihana lor,
Cum veşnic îmbufnată nu te vor?
Chiar soarele, clipind din ochi te roagă
Să fii mai zîmbitoare, fată dragă.

Iar dacă glasul, sfatul lor nu-nvie
În tine asfinţita bucurie,
Prezic că lacrimi stoarce-vei din floare
Din arbori-nalţi, din soare şi izvoare.

SONET

Moşneag vioi, proptit în aripi mari
Mereu spre vînt văzduhul spintecînd.
Duşman al tihnei, noapte, zi, oricînd,
Eşti zbucium — urmărit de ochi pîndari :

Timp neoprit, cu foamea-ţi devorînd
Împărăţii care părură tari
Şi tot ce vrei răstorni, de ce-mi apari
Mult prea domol, cînd toţi te văd zburînd ?

Iubita mi-i departe — şi alung
Şovăitorul Timp ; şi greu răstimp
Trudesc lipsit de tine prea-ndelung.

Nu-l mişcă dorul meu pe zeul Timp
Voindu-l scurt, îl vreau acuma lung,
Căci doru-mi poartă numele-i de-un timp.

SONET

Cînd Regele luminii frîu de aur
Ia-n mînă, sus nălţînd a mării ape,
Peruca-i lasă aur viu să scape
Şi e, milos, de dulci alinturi faur,

Pentru păduri şi munţi, jivine, ape,
Pentru oraşe mari şi om şi plaur.
Ne dăruie al razelor tezaur
De Glie ziua şi de val aproape.

Dar alţii-i gelozesc lumina sfîntă
Căci strălucirea lui spre-abisuri mînă
Cohorta lor de el cumplit înfrîntă :

La fel cînd duhul tău pe-al meu, stăpînă,
Îl tulbură — mi-eşti Soare ce mă-ncîntă,
Dar noapte altor frumuseţi tu, zînă.

DUPĂ CLIPA ASTA

După clipa asta, oare
Nu am să mai văd nicicînd
Gura ta desfătătoare,
Ochiul tău amic şi blînd ?

Gura ta desfătătoare
Ochiul tău amic şi blînd
Inima-ţi — deschisă floare
Pentru mine orişicînd ?

Totuşi, o eternitate
Voi rămîne-al tău supus ;
Simţurile-mi tulburate
Ţie-ncredinţare nu-s.

Rătăci-vor chinuite
Simţurile mele, da,
Fără razele-ţi iubite,
Călăuzitoare stea.

Mi-i de lacrimi pieptul leoarcă ;
N-am, să le opresc, temei ;
Curg şiroaie şi încarcă
Amîndoi obrajii mei.

Lacrimile-i se-arătară
Mai de preţ ca un surîs.
Inima atît de-amară
Mîngîiată-i fu nespus.

Şi, mai vie decît luna,
Venus cu frumoasa-i stea,
Sta, pîndind minunea, una
Ce o iscă dragostea.

Cînd putere-atît de mare
Lacrimile au, de ce-i
Dat ca nici la grea-ncercare
Să nu plîngă marii zei ?

Lacrime curgeau cu mia ;
Şi zeiţa zise : „Eu
Să-mi stric iute pălăria
Cea trandafirie vreu".

Lacrimile pe-o petală
Dintr-un trandafir frumos,
Ea le strînse cu migală,
Necălcate de-alţii jos.

„Nu-mi mai pasă de cununa
Nici de trandafirii mei ;
Făuri-voi perle-ntr-una
Toate ape şi scîntei."

Perle fără de pereche,
Cum a zis, făcu-ntradins
Şi cu aur la ureche
Blînda zee şi le-a prins.

Dar a plînsului putere
Stă în perle — şi oricînd
Fac şi-n ceruri, după vrere,
Ce-au făcut şi pre pămînt.

PLASA

Amaryllis, cosiţa ta de vrajă
L-ar prinde pe şiretul zeu în mreajă,
Pe cel care prin arcu-i şi-a lui torţă
Schimbă-n năpastă marea Troiei forţă.
L-aş face pe puternic eu — nici vorbă,
Să uite de-arc, de torţă şi de torbă.

Scînteile de-ar fi să ţi le prind,
Ce au ţîşnit din ochii tăi, vorbind,
Ar străluci ca steaua-n noaptea Firii
Chiar pe obrajii mîndri ai Iubirii.
Şi vede orbul, de-are chef de şagă
Săgeţile-i în cine să le tragă.

Dar pui prinsoare tu că o dorinţă
De-mi stîmperi, nu-mi rămîn cu prisosinţă ?
Voi bate iar în van la uşa care,
Deschisă, se închide iarăşi, oare ?
O, n-o să-mi dai cosiţa, nici că vrei,
Cît nu te prind pe tine-n mreaja ei.

(Aurel Covaci)

GERBRAND ADRIAENSZOON BREDERO
(1585—1618)

S-a născut la Amsterdam într-o familie burgheză. Spre deosebire de Cats, Hooft şi Huygens, nu a primit o educaţie savantă.

Fire veselă, cu un suflet de poet şi un ochi de pictor, el nu este totuşi numai un poet popular. Admiră şi va imita arta Renaşterii pe care a cunoscut-o în cercul lui Hooft.

Poemele-i de dragoste şi sonetele sale atestă că-şi însuşise eleganta formă a clasicismului.

Majoritatea versurilor sale sînt reunite în *Marea carte de cîntece*. Prima parte a tomului cuprinde poeme în ton ironic. Cele de dragoste conţin amintirea a numeroase aventuri. Prin stilul său frust, nesofisticat, e neîntrecut de contemporanii săi. Cîntecele „aendachtige" (edificatoare) mărturisesc o profundă sinceritate şi devoţiune.

Ca poet dramatic, înclinarea sa către piesele romantice, inspirate de romanele cavalereşti spaniole, a predominat : *Rodderic şi Alphonsus* (1611), *Griyne* (1612), *Lucelle* (1616). Ultima e adaptată din franceză. Bredero vădeşte în comedie o mare originalitate. Spre deosebire de acela al secolului al XVI-lea, comicul său nu este o anecdotă dramatizată, ci un moment din viaţa populară pe care a ştiut s-o observe atent şi s-o redea într-o limbă suculentă, fără zorzoane şi artificii.

Cele mai cunoscute farse ale sale sînt : *Farsa vacii* (1612), *Farsa lui Symen* (1612—1613) şi *Farsa morarului* (1613). De adăugat şi două mici comedii : *Micul Maur* (1615) şi *Brabansonul spaniol* (1617). În cea dintîi, Bredero l-a imitat pe Terenţiu ; într-a doua, el a luat subiectul dintr-un roman picaresc spaniol celebru. Totuşi lucrările, şi una şi alta, au ceva tipic olandez.

Deşi Bredero a murit mult prea tînăr spre a-şi fi dat rodul deplin al înzestrărilor lui, totuşi după aceea nici un autor de farse n-a reuşit — în literatura neerlandeză — să-l egaleze.

CANTILENĂ

Şi om şi dobitoace
Dorm noaptea, odihnesc.
Iar doamna mea tot tace.
Doar eu mă perpelesc ;
Şi, nu ştiu cum se face,
Pe stradă rătăcesc.

Văd norul cum pluteşte,
Văd globul lunii, clar.
Mai văd — şi mă mîhneşte —
Că-s singur şi amar.
Cu-o vorbă mă-ndulceşte !
Sau ceartă-mă, măcar !

O, nobil crin, tu, floare
A sufletului meu,
Nădejde arzătoare
Pe care-o port mereu —
Vei alina tu, oare,
Al dragostei chin greu ?

Rănit de-a spaimei gheară,
Purtînd mereu în piept
A dorului povară,
Azi de la tine-aştept
Rîvnita dezlegare,
Cuvîntul bun şi drept.

Dar aşteptarea vană
Nu-mi stinge chinul, vai !
Tu, dorului meu hrană,
Dispreţul doar mi-l dai ?
Mă tîngui de pomană :
Tu dormi, şi habar n-ai !

De ce aş plînge oare,
Cînd tu dormi ? La ce bun,
De nu-mi dai ascultare ?
Ursitei mă supun :
Îndur, deci, cu răbdare
Şi „noapte bună"-ţi spun.

Adio, dar, crăiasă
A sufletului meu,
Femeia mea aleasă —
Dormi lin, visînd mereu,
Ca visul de frumoasă.
O, de-aş dormi şi eu !

CÎNTEC DE DRAGOSTE

Iubirea din inima mea
Nicicînd nu va fi moartă,
Oricîte stavili ar putea
De ea să mă despartă.

Oriunde aş călători,
Pe mări şi-n ţări străine,
Iau chipul dragei mele şi
Îl port mereu cu mine.

Prin orice-aş trece, mă călesc,
Puterea-mi ţin întreagă.
Adînc mă bucur cînd zăresc
Fiinţa mie dragă.

Mai mîndre-s altele, ori sînt
Mult mai bogate, poate.
Dar dragei mele slavă-i cînt
Cu simţurile-mi toate.

De cînd mi s-a înfăţişat
Atîta de frumoasă,
Eu puritatea i-am păstrat
Ca pe-o comoară-aleasă.

Săruturi, mîngîieri şi chiar
Gîlcevile ni-s sfinte,
Căci de-al ei suflet plin de har
Noroiul nu se prinde.

Legată de iubirea mea,
Aleasa-i curtenie
Va dăinui cît eu şi ea,
Şi poate-o veşnicie.

De i-ar cădea, întîmplător,
Sub ochi aceste rînduri,
Pe foc le-ar pune, oricît dor
Aş fi rostit în gînduri.

Zeiţa mea, ascute-mi, dar,
Cu agera ta minte
Şi verbul tău cel plin de har —
Greoaiele cuvinte!

SINGURĂTATEA-NSEAMNĂ SĂRĂCIE

La ce bun toate-aceste pămînturi şi oraşe,
Şi-acest palat cu aur şi-argintării trufaşe,
Prin care de-o suită eşti peste tot urmat —
La ce bun dacă, noaptea, dormi singur într-un pat?

La ce bun toate-aceste domniţe pale,-nvoalte,
Şi tot alaiu-acesta de prinţi cu ranguri-nalte,
La ce bun să fii veşnic slăvit şi lăudat,
Cînd, la căderea nopţii, dormi singur într-un pat?

La ce bun mosc şi ambră să-mprăştii pîn' departe,
Şi ce folos că, încă de mic, avut-ai parte
De vinuri, şi că-atîtea plăceri te-au îmbătat —
Cînd, la căderea nopţii, dormi singur într-un pat?

La ce bun loc de cinste ocupi în capul mesei,
Din farfurii de aur mîncînd bucate-alese,
La ce bun de dorinţe să fii mereu pişcat —
Cînd, la căderea nopţii, tot singur dormi în pat?

La ce bun frumuseţea ce-n juru-ţi străluceşte,
Încît chiar mîndrul soare pe boltă se smereşte,
Acoperindu-şi capul c-un nor însîngerat —
Cînd, la căderea nopţii, dormi singur într-un pat?

La ce bun să ai mintea atît de luminată
Încît întreaga lume s-o laude, mirată,
Şi-n nimbul nemuririi să fii înveşmîntat —
Cînd, la căderea nopţii, tot singur dormi în pat?

E somnul cald şi dulce, chiar fără-altă plăcere.
Să-ţi ţii iubita-n braţe, e cea mai scumpă-avere.
Cel mai sărac din lume ai fi, deşi bogat —
Dacă-n puterea nopţii dormi singur într-un pat.

SONET

Ea iese-n zori la aer, în grădină,
Spre zidul cald, de viţă năpădit,
Şi-şi despleteşte părul daurit,
Ca miezul de lămîie, în lumină.

Vin brize tandre-apoi, ce i se-nchină,
Şi-i joacă în zulufi un dans vrăjit,
Pe care zilnic şi l-ar vrea privit
De-această zînă-a zorilor, divină.

Blagoslovit e pieptenu-auriu
Care-i dezmiardă părul. Şi mai sfînt
E lanţu-n care inima mi-e prinsă

Cu părul ei, olaltă. Însă ştiu
Că l-aş lăsa să fluture în vînt:
De-al Firii meşteşug e Arta-nvinsă.

(Petre Solomon)

DIRCK RAFAELSZOON CAMPHUYSEN
(1586—1627)

În 1617 a devenit pastor. Destituit în 1619, ca eretic, ajunge vagabond, urmărit de autorităţi. Este blîndul poet a numeroase *Rime* edificatoare (1624, anonime). Fidel prozodiei Renaşterii, a izbutit, în general, să dea o nouă vigoare cîntecelor vechi, acest gen atingînd prin el apogeul.

DIMINEAŢA DE MAI

Ce bun şi înţelept se-arată
Al Firii Ziditor ;
E-a tot ce vede-n lumea toată
Divin ocrotitor ;

Veghează-ntru eterna pace
Neadormit nicicînd.
Mai dulce dulcele îl face,
Cînd vrea, pe-acest pămînt.

Pe unde iarna stearpă, goală,
A fost doar greu şi chin
Pămîntul nostru azi se scoală
De noi speranţe plin.

Se-ntoarce timpul înnoirii ;
Preamilostivul, sus,
De farmecul cel nou al Firii
Se bucură nespus :

O, lună mai ! Desfătătoare
Eşti, ca şi alte dăţi,
De bucurie dătătoare
Cît încă nici te-arăţi.

Pe toate le trezeşti la viaţă :
Văzduhu-i blînd ; pe cer
Un soare mîndru se răsfaţă
Şi suflă adieri.

În noaptea rece cade rouă,
Sorbită necurmat,
De rîde pajiştea ca nouă
Şi-i codru-mbucurat.

Flori mîndre-mpestriţează glia,
Albine ceară strîng,
Cu triluri cade ciocîrlia
În verde în adînc.

Flori în grădini vor fi să crească
Şi-n crînguri frunze noi.
Şi turme lacome-or să pască
Trifoi şi ierburi moi.

Jivinele ştiu bine una :
Sătule, stau pe jos.
Doar omul, lacom totdeauna,
Vrea totu-ntors pe dos.

Sărac în mari virtuţi şi pure,
De pofte răvăşit,
Îi face pe-alţii rău să-ndure,
Mereu neliniştit.

O, viaţa-i firavă, plăpîndă,
Ce ţine-n veci puţin,
Prin sine chiar necaz la pîndă,
Şi-o face pe deplin.

Tai vita — moare — nici nu simte
Năpasta grelei sorţi.
Stă omu-n propriu chin fierbinte,
Murind de multe morţi.

De i-ar fi ţelul mîntuirea
Şi-aceasta soarta lui !
Virtutea de i-ar fi menirea,
De-ar fi-nţelept, cum nu-i —

O, toţi de-ar fi-nţelepţi şi-anume
S-ar vrea-nţelept răsad,
Un rai ar fi această lume
Ce-acum e numai iad.

(Aurel Covaci)

JOOST VAN DEN VONDEL
(1587—1679)

S-a născut la Köln, din părinţi originari din Anvers. Mai tîrziu se mută la Amsterdam. Ia parte la viaţa publică. Lovit de drame familiale : moartea unui fiu, a unei fiice, a soţiei. Frecventează cercul lui Hooft, de care se îndepărtează însă după convertirea sa la catolicism, în 1641. Uimitoare putere de muncă pînă la o vîrstă înaintată.

Vondel este cel mai mare poet neerlandez al acestei epoci. Originar din sudul Ţărilor-de-Jos, înzestrat cu un temperament mai aprins decît olandezii de baştină, devine un adevărat amsterdamez prin spirit. Talentul său se dezvoltă abia după 1621. A fost autodidact, dar nu s-a îndepărtat, ca Hooft, de creştinism prin studierea Antichităţii, a Renaşterii. Îşi scrie capodoperele după vîrsta de 60 de ani.

Vondel a trăit numai pentru arta şi studiile sale. Poezia nu era pentru el o relaxare, ci o necesitate vitală.

Prin poemele sale, Vondel îşi trăieşte cu intensitate epoca, dar prin avîntul imaginaţiei o depăşeşte. Opera sa, acoperind o jumătate de veac, este de-o amploare uimitoare. Satirele din prima perioadă exprimă o ură feroce sau o indignare vehementă. Cîntă totodată măreţia naţională, faptele eroice ale familiei de Orania şi gloria Amsterdamului, ca oraş comercial : *Laudă navigaţiei maritime* (1623), *Ceasul naşterii lui Wilhelm de Nassau* (1626), *La inaugurarea Primăriei* (1655).

Ca poet liric pur Vondel este celebru, printre altele, prin poemele scrise la moartea copiilor săi şi prin corurile din dramele sale.

Mult mai puţin direct este stilul poetic din poemele sale didactice, între altele: *Taine de altar* (1645).

Dar Vondel se considera mai cu seamă poet dramatic. A scris 32 de drame, dintre care 24 originale. Iniţial a pornit de la drama latină, apoi de la tragedia greacă. Respectă unitatea de timp, loc, acţiune şi împărţirea în cinci acte. Corurile de la sfîrşitul fiecărui act sînt strofe lirice, cu muzică. Îşi alege de preferinţă subiecte biblice. Iată titlul cîtorva dintre dramele sale: *Palamedes* (1625), *Gysbrecht van Aemstel* (1637), *Maeghden* (1639), *Iosif la Dothan* (1640), *Maria Stuart* (1646), *Lucifer* (1654), *Jephté* (1659), *Adam în exil* (1664).

PĂSĂRELELE-N RAMURI

(Pe moşia Hinlopens, lîngă Naerden)

Ce cînta în ramuri, oare,
Vesela ciripitoare ?
„Ce desfătător tezaur
Este soarele de aur !
De răcoare cît te bucuri
Şi de noii fragezi muguri !
Aur cît e-n gălbenele !
Cîte-n ramuri păsărele !
Slobode ciripitoare,
Pot oriîncotro să zboare.
Pe cînd omu-avar e rob
Numai banului neghiob.
Sînt stejari la Amsterdam ?
Bursa numai ! Nici un ram !
Nici un glas rîzînd şi nici
Vii miresme ca pe-aici.

Pe cînd noi zburăm în voie ;
Cald veşmîntul de pe noi e.
Cerul casă ni-i în toate :
Ne dă apă şi bucate.
Nearînd, nesecerînd
Luăm de la ţăran oricînd.
Cînd în spic dă grîul vara,
Ne dă hrană toată ţara.
Noi iubim, dar fără ură,
Dănţuindu-i, drăgălaşe,
În jur tinerei nuntaşe :
Nunta noastră timp nu ştie,
Ţine-o viaţă, o vecie.
Cel ce pasăre se vrea
Pene-mbrace, plece, da,
Din oraşul zgomotos,
Spre zări largi, în zbor voios.

BOCET PENTRU UN COPIL

Cu ochi veseli rîde-n poartă
Cerului, azi heruvim,
De deşarta noastră viaţă
Copilaşul Constantin :

„Mamă, zice el, de ce
Mi te mistui toată-n plîngeri ?
Sus trăiesc, zbor tot mai sus
Şi-s aici copil şi înger.

Tot ce-Atoatedătătorul
Le dă sufletelor lui,
Din belşug — eu sorb cu sete :
Licăr sînt şi pururi sui.

Cugetînd, spre înălţime
Să-ţi avînţi din lut aripa,
Din rotirea tristă-a lumii :
Viaţa cea de veci nu-i clipa."

LA TRECEREA DIN VIAŢĂ A MICUŢEI MELE FIICE

Nu rabdă Moartea bucurii şi curg
Lungi pletele-i de-amurg.
Săgeţile-şi azvîrle de oriunde
Şi-n inimi mai plăpînde.
Şi rîde cînd, bocindu-şi bun rămasul,
O mamă-şi frînge glasul,

Văzînd o veselă frumoasă pruncă,
Ce grijile-ţi alungă,
Sprinţară şi citind fără pereche
Niscai baladă veche,
Ori dănţuind în jurul altei fete
În danţ bătut cu sete,

Ori cercul să şi-l mîne stînd să-i placă,
Printre-alţi ştrengari, la joacă,
De-a lungul străzii ţopăind, strigînd,
Ori pe genunchii-i, blînd,
Păpuşa mîngîindu-şi grav — de-o seamă
C-o viitoare mamă ;

Ori legi copilăreşti urmînd lungi zile,
Cu-arşice şi cu bile
Lovea, vîra cu ţipete voioase,
În groapă, bile, oase,
Şi n-ar fi dat asemeni bucurii
Pe scumpe jucării.

Dar, vai, strigarea morţii chiar la joacă
Veni, veni buimacă.
Pătrunse crunt în inima-i voioasă
Săgeata nemiloasă ;
Păliră buzele-i şi micu-i duh
Se înălţă-n văzduh.

Tovarăşii de joacă, supţi de plîns,
Lîngă sicriu s-au strîns
Şi trişti vegheat-au trupul ei, pioşi,
Toţi, pururi credincioşi.
O, Saartje cea zglobie doarme-n pace
Şi n-o să se mai joace.

Şi-au împletit pentru copila bună
De rosmarin cunună,
De ea să amintească... Însă, oare,
E asta alinare ?
Zadarnic ai frumoase flori la creştet :
Li-i chipul iute veşted.

GEVSE VESPER SAU ALINAREA BOLNAVULUI
(Pentru cei douăzeci şi patru)

Olanda el în inimă atunci
De-ar fi păstrat,
Pîn' la sfîrşitul zilelor de munci,
Îndurerat,
Cu sîngele-i împrospătînd şi spada
Sperjură rău
Şi corbilor să le ajungă prada,
Cu-avutul său !...

De ce să-şi taie însă gîtul cînd
Doar sec pîrău
Era în vine sîngele-i ? Nici gînd
Pe-avutul său
Să se-afle trădătoarele pistoale
Cică-n norod sortite,
Mai aprig să răscoale
Vechi uri mocnite.

Cruzimea şi zgîrcenia buimacă
Ce-au zmuls zvîcnit,
Cu grea mînie sabia din teacă,
S-au potolit.
Suspină : „Viaţa i-am luat, avutul,
La ce folos ?
De remuşcare sufletul, durutul,
Ni-i astăzi ros."

În Est şi-n Vest — preamulţumiţi că-i mort,
Preoţi cătaţi ;
Poate-alinare la cei sfinţi din Dort
O să v-aflaţi.
În van ! Cuvîntul Domnului cu-asprime
La uşă bate.
Izvorul crimei nu-l opreşte nime,
Căci nu se poate.

HOTĂRÎRE

Vedeţi-vă cum sînteţi, căci ştiut e
C-aşa se cade.
Fugiţi de viermele ce-acestui jude
Inima-i roade.

Şi mîinile nu vă pătaţi cînd ură
Cere-un Păstor,
Strigîndu-l pe-un cucernic tîrîtură
Şi trădător.

LA CETATEA AMSTELREDAM

Pe Aemstel şi pe Y-şi deschide poartă
Cea ce coroana Europei poartă,
Amstelredam — suind spre ceruri, drept,
Cu rădăcina-n a lui Pluton piept.
Ce mări n-adumbră cu-ale sale vele
Şi unde nu face negoţ sub stele ?
Ce seminţii nu vede ea sub lună,
Prin legi oceanul tot stînd să-l supună ?
Crescîndu-i natul, aripi desfăşoară ;
Corăbii gem pe-oceane de povară ;
Stă-n bunăstare-al popilor partid,
Cît Sfatul, orb, sub clopot nu-l închid.

SCOATEREA DIN ÎNCHISOARE A LUI HUIGH DE GROOT

Şanţ dublu, metereze-ncrîncenate
Gărzi peste gărzi, feroci, de groază cîini,
Arbori de fier, porţi grele ferecate,
Şi ape mari, şi scrîşnet de ţîţîni.

Şi castelanul aspru, neclintit,
Pe Huigh, pe Marele-l încredinţa
La Loevestein, că prin asemeni zid
Va fi cu neputinţă fuga sa.
Dar agera-i tovarăşă-soţie,
Ea, eroina crucii, nenfricată,
Un chip cinstit află cu mintea-i vie
Şi izbuti din temniţă să-l scoată.
Zicea plîngînd cu lacrimă amară :
„Lumina vieţii mele, scumpul meu,
Au gloria va fi aici să-ţi piară ?
Aici îşi va afla mormîntul greu ?“
Nu-i bună la nimica moţăiala,
Se cere viclenie-n aste părţi.
Afla-voi eu un drum de toată fala.
Şi-ndată el se preschimbă în cărţi !
Le scoate straja-afară după-aceea,
Înduplecîndu-l rugile-i fierbinţi ;
Îşi rîde de silnicitori femeia,
Lăsîndu-i să scrîşnească rău din dinţi.
O, doamnă Reigersbergh, cinstire-n veci !
Vor spune secolele viitoare
Cum peste ură-ai izbutit să treci
După ce lungă vreme-n închisoare,
N-ai vrut pe soţ nealintat să-l laşi,
Cînd judecata crudă îl trecu,
Nedreaptă foarte, printre ucigaşi.
La fel făcu Michal, pe funii groase
Iubitul ajutîndu-şi-l să iasă
Cînd a lui Saul săbii lungi, tăioase
L-ameninţau ca pe un cerb în plasă.
Lynceus tot la fel a fost salvat
Rău încolţit în patul nupţial,
În vremurile cînd din orice pat
Doar sînge de bărbaţi curgea în val.

Îngăduiţi lăuta mea să cînte
Cum fu salvată-a ţării nestemată
Cînd în furtuni, supusă cîrmii frînte,
Corabia mare eşuase-odată.

(Aurel Covaci)

CONSTANTIJN HUYGENS
(1596—1687)

S-a născut la Haga. Studiază de timpuriu limbile străine şi muzica, apoi Dreptul la Leyde.

Numeroase călătorii în Anglia şi la Veneţia.

A fost secretarul lui Frederick Hendrik, al lui Willem II şi Willem III.

În ultima parte a vieţii n-a mai deţinut funcţii.

Foarte talentat cum era, a trăit în condiţii optime dezvoltării aptitudinilor sale. Dobîndind o cultură vastă, a putut — mulţumită ei — să se simtă la largul său oriunde, indiferent de mediu.

Propria-i viaţă familială şi viaţa dusă în societate — acestea-s temele poemelor sale. Aşa zisa lui obscuritate de stil este numai aparentă şi mereu stăpînită de o neîndoielnică artă literară.

Operele în neerlandeză ale lui Huygens — ca mulţi dintre eruditii săi contemporani a scris şi în latină — se intitulează: *Albăstrele* (1658), *Model preţios, Consolarea ochilor, Cartierul Curţii, Strada mării, Scurte poeme,* şi farsa realistă. *Trijntje Cornelis* (1653).

Scrierile lui Huygens, încă din tinereţe, se remarcă prin dragostea de oameni, prin spiritul şi acuitatea observaţiei, prin dorinţa de a moraliza, prin pitorescul expresiilor.

Din sutele de texte lăsate de Huygens, n-a rămas decît un volum de cîntece. Ele atestă un talent egal, dacă nu superior, aceluia din restul operelor amintite.

SEMPER AMICUS AMAT

Prietenii pe care i-am avut
Eu niciodată nu mi i-am pierdut.
S-audă răii, şi să înţeleagă:
Ce zestre mi s-a dat, e-ntreagă!
Dacă vre unul, care pretindea
Că mi-e prieten, m-a lăsat, nu-i grea
Această pierdere, căci niciodată
Pretenţia-i n-a fost adevărată.
De-o pagubă ca asta, nu mi-e teamă:
Prieten cu el însuşi mai cu seamă
A fost amicul, dar nicicînd cu mine —
Asta o ştie el, prea bine...

CIOCANUL

O vorbă scurtă, spusă iute şi răstit
Întrece-n forţă orice predică domoală:
Un mic ciocan, cu sprinteneală mînuit,
Mai tare-i decît fierul greu, lăsat pe nicovală.

COPACII

Copacii-nalţi şi şui
Spre cer îşi întind braţele uşoare.
Cerşesc, nebunii, parcă îndurare,
Fără să ştie însă cui...

DEŞTEPTARE BUIMACĂ

Cum, soare, eşti aici ? S-a şi crăpat de ziuă, oare ?
Atît de grabnic s-a dus noaptea ? De ce atîta nerăbdare,
Atîta grabă ? O, clipă-ntunecată,
Tu, jumătate-a morţii, binecuvîntată —
Să mă trezesc ? De ce-ai plecat, răpindu-i sufletului meu
Adînca nesimţire-a morţilor, atît de greu
De dobîndit ? De ce sfîşii negrul linţoliu
Al prea terestrului meu trup în doliu ?
Trăiam, dar în neştire, fără-a cunoaşte boala
Speranţei, fără-a şti ce-i îndoiala.
Nu mai eram de spaime şi nelinişti asaltat.
Cu inima şi simţurile cugetul mi-era-mpăcat.
Acum, se luptă iarăşi între ele !
Încep din nou necazurile, chinurile grele.
În timp ce mă tîrăsc spre mîine înapoi,
Cu mine însumi duc un crunt război !

(Petre Solomon)

JEREMIAS DE DECKER
(1609—1666)

A primit o educaţie religioasă, dar opera lui conţine multe atacuri energice împotriva Vaticanului. Nici poezia polemică şi nici întinsul poem *Vinerea Mare* nu alcătuiesc aspectul principal al operei sale, deşi poemul citat este cel mai remarcabil poem baroc. De o valoare poetică mai elocventă sînt unele mici poeme ale lui, publicate în volumul *Poeme* (1656, reeditat în 1659 şi 1726). Modest, el şi-a publicat operele complete sub titlul discret de *Exerciţii de rimă* (1659).

CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Acum cînd cerul se deschide iar
Cu pur văzduh şi zile mult mai blînde
Şi-n locul vînturilor furibunde
Privelişti mult plăcute ne apar ;

Acum cînd zile vesele aduce
Lumina ce-a stat strînsă lîngă Taur,
Cînd între iarna grea şi vara dulce
Se-aştern călduţe zile pe coclaur ;

Acum cînd braţele-şi deschide glia,
Cînd dulci călduri şi proaspetele ploi,
Renasc sub ţărnă rădăcini cu mia
Şi fac să iasă fragezi muguri moi;

Acum, cînd şesuri şi poeni miresme
Îmbătătoare, dulci revarsă-n jur,
Acum cînd colţul ierbii iese lesne
Şi roşii flori, şi flori ca albul pur;

Acum, cînd zburătoarele noi ceasuri
Să cînte tare-mbucurate vor,
Cu binecuvîntare-n mii de glasuri,
Cu daruri şi bineţe-n cîntul lor;

Cînd ies din staul vitele cuminţi,
Tînjind spre cîmp zvîntat, stropit cu rouă,
Cînd vacă şi viţel, cu lacomi dinţi,
Visează un ospăţ de iarbă nouă;

O, de-ar ieşi sub bolta cea senină
Şi cel prin slujbă şi constrîngeri tîmp,
Trecînd prin spini, trecînd printr-o grădină
S-ajungă deodată în plin cîmp!

Cum aş putea şi eu pe mîndrul Soare
Să-mi plimb privirea lacomă acum,
Pe-albastrul Cer, pe rîuri şi izvoare,
Pe munţi şi văi şi rîuri — Doamne, cum!

Priveliştea de vrajă într-o clipă
Mi-ar da imbold să cînt, să cînt mereu.
I-ar dărui gîndirii mele-arìpă
Şi-arìpi ar căpăta poemul meu.

Un spirit care vrea să şi priceapă
Şi-ar îndura chiar veacuri lungi de muncă,
Nu poate-n ziduri strîmte să încapă;
Vrea slobod drum şi larg spre văi şi luncă.

Rîvnesc, plutind, privirea să mi-o bucur
În slavă, peste mări, peste pămînt.
Asemenea înălţătoare lucruri
Şi sufletul înalţă-l orişicînd.

Căci el îşi trage gîndul din pămînturi;
Poemele-i astfel putere prind;
Şi-i ies frumoase ritmicele-i cînturi.
Ca lucrul cel din care se desprind.

Au rima că ni-i ştearsă-i de mirare,
Tîrîtă la pămînt, cînd ochii-mi cată
Doar peste-al casei coperiş arare,
Şi nu ies din cetate niciodată?

(Aurel Covaci)

JAN LUIKEN
(1649—1712)

A fost fiul unui învăţător din Amsterdam şi a primit o educaţie menită să-l pregătească pentru cariera de pictor.

E considerat cel mai de seamă poet al vremii sale. Încă de foarte tînăr publică un volum de poeme de dragoste foarte reuşite: *Lira olandeză* (1671), în care sînt admirabil întruchipate tradiţiile de bază ale secolului al XVII-lea. Renumele de care s-a bucurat Luiken în ochii posterităţii se datoreşte în mare parte acestui volum. Viziunea şi credinţele ulterioare ale lui Luiken au fost determinate în întregime de misticismul protestant al lui Iacob Böhme, ale cărui scrieri se ştie că au exercitat în anumite medii o mare influenţă.

Într-o suită de alte culegeri, cuprinzînd poeme, maxime şi ilustraţii gravate chiar de el şi care — fruct al unei inspiraţii cu totul fericite — formează un impresionant ansamblu monolit, Jan Luiken a dat frîu liber pietăţii lui moralizatoare, introspective şi pline de nostalgia unei renaşteri spirituale. Lirismul său se distinge prin fineţe şi simplitate.

Faptul că unele din cărţile sale (v. *Isus şi sufletul*, 1678, *Scîntei ale dragostei lui Isus* şi *Stupul spiritului)* au fost reeditate în mai multe rînduri dovedeşte că ele au încă un mare număr de cititori.

CÎNTEC

Un vis e viaţa parcă —
O mare ce nu poate
Nicicînd să se întoarcă,
Pe ţărm cînd se abate.
Risipă omul face
De clipele-i sărace.
Deşertăciunea-i place
O umbră e, un fum —
Cum să-l întorci din drum?

Bătrîn, rămîne tot
Un prunc — orb şi netot.
Se spulberă în vînt
Zilele, cîte sînt.
Sărmanu-i trup, doar oase
Şi piele, dă să-l lase.
Îşi ia rămas bun, deci.
Rămîn doar ochii, reci,
Să mai vegheze încă
În bezna morţii-adîncă.

RĂSĂRIT DE SOARE

Frumoasă zi, mă bucur cînd,
Întreaga lume luminînd,
Răsari din hruba-ţi aurie.
Fereastra îţi deschid, voios,
Spre a primi al tău prinos
De pace şi de bucurie.

Tu nu aştepţi pînă sfîrşesc —
În timp ce încă mai păşesc
Prin încăperea-ntunecoasă
Mi te arăţi în pragul ei —
Afară să rămîi nu vrei;
Abia aştepţi să intri-n casă.

Stăpînul care te-a ales
Drept far, şi-n lume te-a trimes,
Da, soarele stăpîn pe toate,
Deprins a fi bine primit,
La pîndă stă, spre-a fi poftit
De inimile ferecate.

Tu, om sărman, cum ai putea
Să nu-l laşi în cocioaba ta
Pe cel care-i stăpînul vieţii?
El nu dispreţuieşte nici
Bordeiul jalnic, de chirpici —
Îl scaldă-n raza dimineţii.

Primiţi-l, oameni, aşadar
Pe oaspetele-acesta rar,
Care v-aduce-o veste bună:
Că paradisul e etern,
La fel ca veşnicul infern —
Răul cu Binele se-adună.

(Petre Solomon)

HUBERT CORNELISZOON POOT
(1689—1733)

Fiu de ţăran. S-a instruit în condiţii extrem de neprielnice. În 1716 atrage atenţia prin volumul său *Poezii varii*. S-a hotărît atunci să trăiască numai pentru şi din literatură. Dintre cele mai bune poeme publicate în cele trei volume ale sale cităm: *Seară de vară, Noapte, Viaţa cîmpului* şi celebrul poem scris la moartea fiicei sale *Jacoba*. Moştenirea poetică a lui Poot, chiar dacă nu este nici prea întinsă şi nici de primă calitate, are, totuşi, o valoare perenă. În pofida tematicii sale rustice poate fi aşezat printre precursorii romanticilor.

LUNA ALĂTURI DE ENDYMION

Spre Endymion îşi pleacă
Ochii a lui Phoebus soră,
Prinsă-n mreaja-i, nu oleacă,
În a amurgirii oră;
Şi, în ciuda Phebei, iar
Chipul ei de raze-i clar.

Oameni nu se-aud, jivine,
Mugete de vaci sau tauri,
Nici izvoare cristaline
Şi nici vînturi pe coclauri ;
Cerul vast senin e foarte
Şi de dor Diana arde.

Veşnic somn a fost să-l fure
Pe păstor ; nimic nu ştie,
Înspre Latmus, spre pădure,
Ea caleaşca şi-o îmbie,
Cu cai albi, ca de zăpadă,
Drept deasupra lui să cadă.

Chipu-i veşnic pal, deodată
Fu petale de bujor
Stînd deasupra-i aplecată,
Suferi îngrozitor
Al Latonei-nalt vlăstar
Cînd ea pogorî din car.

S-au deschis petale mii
Sus, pe coame de coline.
Timpul parcă-ntineri,
Răsunară triluri line,
Codrul înverzi mai tare
Plin de glasuri şi mişcare.

Iată, Phoebe-i mai aproape
De-adormit şi-i cere firea
Ca în raza-i să-l îngroape.
„Ici îmi doarme fericirea,
Zise ; cerul e senin
De văzduh şi stele plin."

Rău parcă-ncepea să-i pară
Zeus că-l înlănţuise
În adîncul somn ; dar iară
„Ba mai bine doarmă, zise.
Vlagă varsă-ntr-un bărbat
Somnul binecuvîntat.

Ce-ar fi un sărut să-i fur ?
N-ar fi un păcat, fireşte !
Dar dacă din somnul pur
Deodată se trezeşte ?
L-aş mai săruta — şi basta !
Oare rău i-ar face asta ?"

Şi în miez de noapte cald
Luna-n braţe îl cuprinde
Şi-n al recii raze fald ;
Rece trupul ei se-aprinde.
Sub sărutul ei fierbinte,
El dureri defel nu simte.

Satirii să-i fi văzut
Din tufişuri mişunînd,
Toţi încinşi de focul crud,
De dorinţe crunt arzînd !
Bine ştie-se ce vor
Veşnic toţi din stirpea lor !

Dau tufişuri la o parte
Şi se uită toţi, în ceată.
Haideţi, mergeţi mai departe,
Căci zeiţa-nfierbîntată
Îşi astîmpără-al său foc ;
N-are chef de voi deloc.

Iată, zeea vînătoarei
Cea vitează, nentrecută,
Dragoste şi dezmierdare-i,
Toată-n dragoste pierdută !

Greu să se despartă-i vine
De frumosul ei iubit.
O, suişul ei ce lin e !
Nu ştiu cine-a izbutit
Drăgostire mai zăludă,
Despărţire şi mai crudă.

LA MOARTEA FIICEI MELE

Intrase Iacoba fără plăcere
În lumea asta rea de-o veşnicie ;
Se săvîrşi prin plînset de durere
Întru deplină nevinovăţie.
Abia dacă văzu lumina zilei,
Că şi porni spre neştiute zări ;
Obrajii fără viaţă ai copilei
O mamă-i potopea cu sărutări.
Îi mai chema plăpîndul suflet încă,
Dar el se ridicase-n iute zbor,
Se ridicase din micuţa pruncă,
Spre-armoniosul îngerilor cor,
Ea rîde-acum acolo şi se joacă
În jurul tronului înalt, divin,
Şi aripioare prinde să desfacă,
Necunoscînd durere şi nici chin.
Nu te bocim, copilă multiubită,
La treisprezece zile mîntuită.

(Aurel Covaci)

RHIJNVIS FEITH
(1753—1824)

Şi-a luat doctoratul în drept — la Leyde — cînd n-avea decît 17 ani ; a fost un patriot înflăcărat, şi-a dedicat o parte din timp activităţii publice (între 1778—1787 îl găsim primar la Zwolle), a scris romane, comentarii estetice, teatru şi poezie, adică de toate.

Sentimentală şi pesimistă, poezia sa a plătit unele importante tributuri lui Young şi Klopstock, influenţa liricei engleze şi germane obsedîndu-l şi răsfrîngîndu-şi luminile ceţoase peste melancolia lui cînd şi cînd mîngîiată de irizările pietăţii.

Poemele didactice *Mormîntul* (1791) şi *Bătrîneţea* (1803), ca şi unele bucăţi scurte (se citează bunăoară poemul *Viaţa)* atestă însă că viziunea sa nu ţinea de modă, ci de autenticitate.

Ca prozator, şi-a creat o mare reputaţie cu două romane melodramatice : *Jedia* (1783) şi *Ferdinand şi Constanţia* (1785). Dar excesele de sentimentalism şi stilul suspinat (v. *Suferinţele tînărului Werther* de Goethe) erau pe atunci fenomene generale în Europa.

CÎNTEC DE ANUL NOU

Ca o umbră fug,
Ceasuri, zile, luni, ani,
Vai ! Nu aflăm, oriunde-am privi,
Nimic statornic în lume !

Nici o urmă de paşi nu dăinuie
Pe drumul din soartă :
Orice acum devine ieri,
Deşi nu ni se iartă !

Pieriră generaţii,
Noi pe lespezile lor înflorim ;
Curînd urmaşii ne-or plînge.
Se scutură oamenii ca frunzele.
Întărită de secole pulberea,
Păzeşte acelaşi mormînt.
În afara ta, Părinte Ceresc,
Vai, ce-i omul pe pămînt !

Dar de tine smuls din neant,
Nu l-ai lăsat singur, din milă.
I-a luminat ochii o lumină divină
Şi nimicnicia lui dispăru
De milostenia ta călăuzit,
Pentru el drumul vieţii suie
Pururi treaptă cu treaptă, pregătire
Unei vieţi nesfîrşite.

Stăpînească-le-aici timpul pe toate,
Nici unei vremi zălog nu mi-i soarta.
Tu, tu în veci rămîi dumnezeul meu,
Orice prăpăd m-ar paşte,
La locul odihnei mele te aflu.
Oricîte s-ar schimba şi preface,
Rămîi în fiul tău, Părinte.

Părinte-n toate cumpenele mele,
Părinte-n mîntuire şi pedeapsă,
Chiar şi-n împărăţia morţilor,
Chiar şi în tăcutul mormînt.

Oriunde lucrurile alt chip îmi arată,
O, Doamne ! Tu-n ele stai veşnic neclintit.
Cenuşa-mi se reazimă şi ea pe credinţa ta,
Doarme-n căucul mîinii tale paterne.

Treceţi iute, anilor, slobozi treceţi
Cu bucuria şi suferinţele voastre.
Orice năpastă ar fi să mă-ntunece,
Doamne, dumnezeul meu, nu te schimba.
Dă-mi aici în lume totul mai departe ;
Sub călăuzirea mîinii lui,
Contemplu din această măruntă viaţă
Eterna-mi patrie.

(Ion Caraion)

ANTHONY CHRISTIAAN WINAND STARING
(1767—1840)

A studiat la Gottingen. În anii studenţiei n-a scăpat influenţei lui Feith şi aceleia a poeziei germane. Placheta *Exerciţiu de poezie* (1791) vine să indice efortul de a-şi elabora un stil mai personal. Adevărata-i originalitate se dezvăluie însă abia în volumele *Poeme* (1820) şi *Frunziş de iarnă,* (1837).

El relegă tot ce este retorică, preferînd să se apropie de vechii olandezi ai secolului al XVII-lea. Este de părere că poetul trebuie să-şi modeleze continuu limba, pînă ce muzicalitatea, ritmul şi imaginea îl satisfac pe deplin. De aceea şi abundentele corecturi făcute de Staring în ediţiile succesive ale versurilor sale.

A fost atras mai ales de romanţă şi apoi de povestirea umoristică în care a dovedit o adevărată măestrie (v. *Ciclul lui Jaramir, Marco, Ţăranul încăpăţînat, Elevul lui Pancrates, Cura de întinerire*).

Cititorilor săi le cere efort, cultură şi atenţie. În aparenţă căutat, ritmul folosit este în realitate la el doar rezultatul unei aversiuni personale faţă de uşurinţă şi monotonie.

Pentru o bună cunoaştere a vieţii lui interioare, e necesară şi cunoaşterea poemelor lirice (v. *Comemorare, Toleranţă* etc.), puţine la număr dealtminteri.

Ca autor de epigrame, Staring n-a fost încă depăşit de nici unul din neerlandezii moderni.

SIMPLITĂŢII

Călăuzeşte-mă, o, dulce simplitate,
Acolo unde o căsuţă cu zidurile îmbrăcate
În iederă, şi-un pom în floare
Ţi-aşteaptă paşii pe cărare.

Primeşte-mă, ca pe-un mezin credincios,
În clanul tău, cel nu prea numeros,
Şi lasă-mă, sorbindu-ţi vorbele din gură,
Să aflu-a adevărului învăţătură.

Nici o fanfară zgomotoasă
Să nu mă mişte mai adînc decît o muzică aleasă,
Şi nici un bîlci pestriţ privirea să nu-mi fure
Mai mult decît ale-antichităţii statui pure.

Dacă va fi s-ating o liră într-o zi,
Vreau datoriei să-i urmez povaţa :
Frumoasă nimfă, nu mă părăsi !
Împodobeşte-mi cîntecul şi viaţa !

AMINTIRE

Şedeam sub sălciile ude,
Adăpostiţi pe mal.
Iar rîndunelele zălude
Zburau din val în val.
Frunzişul se însufleţea
Cînd vîntu-nmiresmat bătea.

Stătu și ploaia. Păsărele
Nu mai zburau pe sus.
Rouri curgeau, ca niște stele.
Mai zăbovea-n apus
Lumina. Luna mai, apoi
Porni să cînte — pentru noi !

Cu sufletul cuprins de vrajă,
Spre *ea* mă tot uitam,
Prins în a ochilor ei mreajă,
Privirea îi sorbeam.
Și nu mai știu cînd am băut
Întîiul dragostei sărut !

Ședeam sub sălcii. Pe tăcute,
Amurgul a zburat.
Noaptea veni, cu umbre mute.
Cu greu ne-am ridicat.
Memoria vă binecuvîntă,
O, loc sfințit, o, clipă sfîntă !

(Petre Solomon)

EVERHARDUS JOHANNES POTGIETER (1808—1875)

S-a născut la țară, venind în Amsterdam la vîrsta de 13 ani. Va trebui să se întrețină singur. Se instruiește pentru o carieră comercială.

Locuiește cîțiva ani la Anvers și face o călătorie în Suedia care va rămîne multă vreme în amintirea lui.

Între 1837—1865 este redactorul și directorul revistei ***De Gids (Ghidul)***.

Aprofundarea literaturilor străine și a celei neerlandeze a compensat pentru el din plin insuficiența studiilor.

În 1836 publică ***Nordul, în contur și imagini***, iar a doua parte a aceleeași lucrări apare în 1840. Era vorba de o serie de schițe, povestiri, poeme și descrieri. Influența umorului englez sărea în ochi.

Între 1837—1845 publică în anuarul ***Tesselschade*** o serie de schițe și nuvele, printre care alegoria ***Jan Jonnetje și cel mai tînăr copil al său*** (1842).

Tipărește apoi ***Muzeul național*** (1844). În același an scrie și un roman, rămas însă neterminat : ***Surorile***. Toate aceste lucrări se caracterizează printr-o vădită tendință socială.

În 1840 publică ***Micile cîntece ale vacii tărcate***, o serie de șansonete în stilul secolului al XVII-lea, iar în 1868 ***Poeme alese***. Un al doilea volum de poeme poartă ca dată de apariție anul 1875.

MICA DEBORA

Mai ţii minte, Debora, acel ajun de Paşte ?
Sosise vremea să te peţesc, iubirea mea !
Privindu-mi curtea, grajdul, şi casa, îmi părea
Că totul te aşteaptă, cu drag, spre-a te cunoaşte.

Era un ger năprasnic, dar eu ardeam. În fine,
Am apăsat pe clanţă : stăteai lîngă cămin.
Mi-am lepădat mantaua. Ai scormonit puţin
Tăciunii, şi-ai pus lemne pe foc — semn bun, vezi bine...

Dar scaunul spre mine cînd vrui să-l trag, de-o parte
Te-ai dat. Pe urmă, lîngă dulap, cînd ţi-am cerut
Să-mi dai consimţămîntul, dulapul a-nceput
Să tremure — părea că paharele sînt sparte.

Rămas-ai multă vreme aşa, neliniştită.
Pe-atunci ţi-era căminul matern atît de drag !
A trebuit, pe braţe, afară să te trag.
N-a fost la noi vreodată mireasă mai mîhnită...

De-acel ajun de Paşte, îţi mai aduci aminte,
Debora ? Pruncul nostru aşteaptă un sărut...
De-ar fi să iei povestea, acum, de la-nceput,
Ţi-ar trebui atîta zăbavă, ca-nainte ?

OLANDA

Ţi-e cerul de cenuşă, şi plaja furtunoasă,
Golaşe-a' tale dune, şi neted şesul tău.
Te-a făurit Natura cu-o mînă duşmănoasă,
Dar, ţara mea, mi-eşti dragă, la bine şi la rău !

Tot ce eşti azi, există prin munca şi exemplul
Strămoşilor — eroii aceştia, mai abraşi
Ca marea şi tiranii, au făurit un templu
Al libertăţii, dreptei credinţe un lăcaş.

Rămîneţi floarea mîndră ce-aţi fost odinioară,
Vegheaţi ca Europa să vadă-n voi un far,
Iar oropsiţii-un reazem — o, părintească ţară,
Pămînt al bucuriei, cu neclintit hotar !

Orice ne mai aşteaptă din zarea-ntunecată,
Orice-ar mai fi să fie, ştiu laurii că sînt
Ai spadei nepătate — o, ţară, altădată
Mai slobodă ca toate de pe acest pămînt !

(Petre Solomon)

EDUARD DOUWES DEKKER — MULTATULI (1820—1887)

S-a născut la Amsterdam. Pleacă în Indii în 1838, unde ajunge rezident-adjunct. Demisionează din pricina unui conflict de principii. Va hoinări prin Europa.

După 1860, trăiește în sărăcie la Amsterdam, cîștigîndu-și viața din scris, conferințe, daruri primite.

Ultima parte a vieții și-o va petrece în Germania.

Deși s-a cultivat în Indii, în afara deci a oricărei tradiții literare, Dekker devine brusc celebru, în 1860, sub pseudonimul *Multatuli* (ceea ce înseamnă: „multe am îndurat"), prin romanul autobiografic *Max Havelaar,* scris în doar cîteva săptămîni într-o mansardă din Bruxelles. Această carte pasionantă a fost concepută mai întîi ca o pledoarie pentru îndreptarea nedreptății pe care autorul o suferise în Indii. Căci în Max Havelaar — un portret idealizat — el se zugrăvește pe sine. Cartea trece drept cea mai importantă lucrare neerlandeză în proză din secolul al XIX-lea, atît prin problema istorică de semnificație mondială a colonialismului, cît și prin ingenioasa folosire a tuturor stilurilor.

Urmează *Scrisori de dragoste* (1861), carte și mai eteroclită: începe cu scrisori, se continuă cu o inegalabilă serie de parabole *(Povești de autoritate, Povestea crucii)* și cu felurite dovezi privind — iarăși — afacerea Havelaar.

Cît despre cele șapte volume din seria de *Idei* (1862—1877), de menționat că în ele sînt abordate într-adevăr cele mai diverse probleme, cu o lăudabilă libertate de opinie și pornite pe o luptă radicală împotriva abuzurilor de tot soiul. Aici figurează cîteva lungi texte urmate între altele de drama în versuri *Școala suveranilor* (vol. IV, 1872) și de *Povestea lui Woutertje Pieterse,* apărută — după o mare întrerupere — în două fragmente: I-II (1862—1864) și V-VII (1871—1877). Paginile acestea dezvăluie fără parcimonie caracteristicele talentatului lor autor, tonul satiric, incisivitatea și ironia de care dispunea Multatuli.

Propriile-i experiențe prin cabarete duc la redactarea a încă două cărți ceva mai lejere: *O mie și cîteva capitole privind specialitățile* (1871) și *Studii de milioane* (1873).

Multatuli a exercitat o puternică înrîurire. Nici un scriitor sau gînditor din secolul al XIX-lea nu a avut atîția dușmani și nici atîția admiratori înflăcărați.

În afară de *Max Havelaar,* care a intrat prin zeci de traduceri în patrimoniul mondial, Multatuli și-a dovedit geniul personalității sale artistice cu aforisme și parole — două forme literare care cer extremă concentrare și o mare forță de imaginație.

Se pare că urmașii n-au reușit a-l egala încă.

CÎNTECUL LUI SAIDJA

Nu știu unde mi-e dat să mor.
Am zărit marea-n miazăzi,
  ducîndu-mă pe țărm cu tata, ca să scoatem sare.
De voi muri pe mare,
  iar trupul îmi va fi zvîrlit în apă
Rechinii vor veni și, înotînd în jurul lui, vom întreba:
  care din voi să-nghită hoitul ce se scufundă-n apă?
Eu nu voi auzi.

Nu ştiu unde mi-e dat să mor.
Am văzut casa lui Pa-anso în flăcări —
    el însuşi îi dăduse foc, era nebun.
De voi muri-ntr-o casă-n flăcări
    bucăţi de lemn aprins cădea-vor pe cadavrul meu,
Iar oamenii de-afară vor striga amarnic,
    zvîrlind găleţi de apă ca să stingă focul.
Eu nu voi auzi.

Nu ştiu unde mi-e dat să mor.
Pe micul Si-oona l-am văzut căzînd
    din cocotieru-n care se suise
    ca să culeagă-o nucă pentru mama lui.
De voi cădea dintr-un cocotier,
    voi zace mort printre tufişuri, ca Si-oona.
Dar mama nu va plînge, căci e moartă.
Alţii, striga-vor, însă : „Uite-l pe Saidja !"
Eu nu voi auzi.

Nu ştiu unde mi-e dat să mor.
I-am văzut hoitul lui Pa-lisoo,
    care-a murit bătrîn, cu părul alb.
De voi muri de bătrîneţe, cu părul alb,
    în juru-mi se vor strînge bocitorii
Şi vor boci, aşa cum l-au bocit pe Pa-lisoo.
Vor plînge şi nepoţii, tare.
Eu nu voi auzi.

Nu ştiu unde mi-e dat să mor.
Văzut-am la Badoor mulţi morţi :
    erau înveşmîntaţi în straie albe şi îngropaţi apoi.
De voi muri la Badoor,
    şi voi fi dus la-ngropăciune dincolo de sat,
    la răsărit de deal, unde e iarba-naltă,

Va trece pe acolo-Adinda,
    iar poalele sarongului ei lung
    vor face să foşnească iarba —
Şi eu voi auzi !

(Petre Solomon)

PETRUS AUGUSTUS DE GENESTET
(1829—1861)

S-a născut la Amsterdam. Rămas orfan de timpuriu, ajunge în 1852 pastor la Delft. Are nenorocul să-şi piardă prematur soţia şi copilul. Apoi slujba. Dispăruţilor, le va închina pagini impresionante, prin tandreţea risipită în ele şi capacitatea de a-şi sublima lacrimile.

În cei doar 32 de ani ai vieţii, se dăruie luptei pentru libertate şi progres, e pasionat de romanticii francezi şi englezi, se amestecă în harţele clericale dovedindu-se partizanul teologiei moderne, scrie cu vervă şi spirit, ironizează cînd consideră că e cazul, îmbină amuzamentul cu satira, duioşia cu intimitatea, proza cu poezia.

A publicat, între altele, *Mici poeme laice* (1860) şi *Ultimii dintre primii* (1861). De asemeni diverse naraţiuni, în maniera unora din romanticii francezi, într-un stil antrenant: *Fantasio* (1847—1848), *Seara sfîntului Nicolae* (1860). Concepută într-o altă formă, *Scrisoarea curierului din Indii* (1858) a rămas neterminată.

DRAGOSTE

Aceea pe care cel mai mult am iubit-o
Nu-i zvelta mireasă cu care-n viaţa mea senină

Am putut hoinări printre dune şi visa-n parcuri,
A cărei mînă mă-ndruma pe-o cărare de trandafiri;

Nu-i tînăra şi iubitoarea femeie care,
Ochi de înger, îmi veghea inima, casa,
Care mi-a făcut viaţa, o! atît de lină şi blîndă,
Cu-ntreaga bogăţie a căldurii ei neclintite!

„O fi atunci mama copiilor tăi,
Care te-a făcut ferice bărbat, prin multe dureri,
Să guşti nentinată cea mai pură dulceaţă a inimii,
Cea mai dulce mîngîiere a vieţii?"

Nu! aceea pe care cel mai mult am iubit-o
Este ea-n agonie; cea fără strop de puteri, istovită,
Ce m-a-nvăţat două lucruri: a trăi şi-a muri în speranţă,
Cînd stam la căpătîiul său lăcrămînd.

(Ion Caraion)

GUIDO GEZELLE
(1830—1899)

S-a născut la Bruges. Este unul dintre maeştrii poeziei lirice moderne. Şi-a trăit copilăria în condiţii extrem de modeste. Urmează studii secundare la Seminarul Mic din Roulers. Ca elev cu taxă redusă, e nevoit să presteze aici unele servicii auxiliare. De o sensibilitate bolnăvicioasă, trăia într-o stare de permanentă umilinţă suferind de complexe de inferioritate ; din această perioadă datează orientarea sa anglo-saxonă, dragostea lui vie pentru Flandra şi revelaţia geniului poetic. Este hirotonisit preot în 1854 şi trimis, de data aceasta ca profesor, la Roulers. Aici îl aşteaptă cei mai frumoşi şi cei mai amari ani ai vieţii sale. Influenţează profund o mulţime de tinere talente, dar metodele sale educative originale şi tendinţa sa flamandizantă determină autorităţile să-l mute la Bruges, unde desfăşoară diferite activităţi. Dar prea multele insuccese îi zdrobesc rezistenţa morală şi fizică, frînîndu-i aproape cu desăvîrşire avîntul creator. Profund deprimat, pleacă din Bruges, pentru a se stabili ca vicar la Courtrai. Producţia poetică din această perioadă cuprinde : *Flori funerare* (1858), *Exerciţii poetice* (1858), *Miniaturi* (1862) şi *Poeme, cîntece şi rugăciuni* (1862).

După o perioadă de tăcere, Gezelle se restabileşte treptat. Generaţia pe care-o formase la Roulers şi care intrase între timp în viaţa activă, îl onorează ca pe maestrul său necontestat. În 1886 este ales membru al Academiei. În anul următor i se conferă titlul de doctor „honoris causa" al

Universităţii din Louvain. Se întoarce la Bruges şi se dedică aproape exclusiv literaturii. (În 1930 locuitorii din Bruges îi vor ridica o statuie.) ***Coroana Timpului, Colier de rime*** şi ***Ultimele versuri*** grupează poemele scrise în perioada Courtrai.

FIOR DE TRESTII LUNGI ÎN VÎNT

Fior de trestii lungi în vînt !
De-aş şti eu tristul vostru cînt !
Cînd adierile vioaie
Vă cheamă şi vă încovoaie,
Cînd blînde vă plecaţi, umile
Şi iar vă ridicaţi, fragile,
Cîntînd un cînt ce-mi place tare,
Voi, fragede tînguitoare !

Fior de trestii lungi în vînt !
Ades, pe malul apei stînd,
Vrînd să mă-nsingurez anume,
De nimeni tulburat pe lume
Priveam şuviţele plăpînde
Şi unduiri de valuri blînde
Şi v-ascultam iscînd cîntare,
O, trestii lungi, fremătătoare !

Fior de trestii lungi în vînt !
O, cîţi nu vă ascultă cînd
Voi îi chemaţi cu cînturi vii,
Cu minunate melodii !
O, cîţi, o, cîţi nu se adună
Acolo unde-arginţii sună,
Fugind de vocea doinitoare,
Gingaşe trestii foşnitoare !

Şi-aţi merita s-asculte-un ceas
Fermecătorul vostru glas.
Creat-a Dumnezeu lumina
Şi apa, şi v-a dat tulpina,
Şi „suflă“ zis-a — şi prin vînt
Iscarăţi voi minuni de cînt.
Spre-al vostru son fără pereche
Plecă şi Domnul o ureche.

Dar al meu suflet, trestii scumpe,
V-ascultă, cîntul cînd irumpe,
Căci vrut-a Domnul să pricep
Al vostru murmur, cînd încep
Tulpinile să se-nfioare.
O, trestii dragi, fremătătoare,
De voi mi-i sufletul aproape
Cînd cînt iscaţi pe mal de ape.

Tulpini plăpînde, vă aud
Ecou-n cîntul meu durut;
Ce suie-n plînsete depline
Spre cel ce ne-a făcut, spre tine,
Spre tine, ce-ndrăgeşti şi-o biată
Tulpină-n vînt înfiorată.
Ascultă-mi ruga-n slava sfîntă,
Că-s şi eu trestie plăpîndă.

ACEASTĂ SEARĂ ŞI-ACEST TRANDAFIR

Dulci clipe-atîtea petrecînd
alăturea de tine,
nu m-a dezamăgit nicicînd
un ceas măcar pe mine.

Cu tine, pentru tine flori
ales-am totdeauna
precum albina, mierea lor
sorbind-o-n doi, într-una.
Dar n-a fost mai frumos vreun ceas,
mai plin de grea mîhnire,
ca ora cînd un bun rămas
mi-ai spus, la despărţire.
Cînd sufletele ne-au vorbit,
în taină,-n acea *seară.*
Nicicînd vreo floare n-am zărit,
mai dulce să-mi apară,
ca floarea ce-ţi lucea în piept
de mine-n dar primită.
Măcar c-aştepţi, măcar c-aştept
ca fiece clipită,
ce curge pe al vieţii fir,
să piară iute foarte —
măcar că mîndrul *trandafir*
ce pentru mine arde
s-o veşteji-ntr-o zi şi el,
în suflet, de aceea,
îmi veţi rămîne-n veci, *tu, el*
şi înserarea-aceea.

CORBUL
(Fragment)

Rotindu-se-n văzduh, greoi, în negru-i zbor,
Zăresc bătrînul corb în văl de negru nor.
Pe vînt abia trezit aripile-şi desface ;
Nălucă-i, rătăcind, apururi fără pace.

Cu negru cap şi cioc şi gheare răsucite,
Cărbuni i-s ochii, doi, în negrele orbite.
Îndoliat veşmînt, văl sumbru-l înfăşoară
De spectru-ntunecat, în negura de-afară.

E mut ; n-auzi nicicînd bătaia-i de aripă ;
Cum cioclii trec tăcuţi în funerara clipă
El trece nesimţit, în vast văzduh planînd,
Purtîndu-şi negrul zbor de corb peste pămînt.

Nălucă sumbră, o, ce vrei ? Spre unde zbori ?
Din ce tărîmuri vii, pe ceruri călător ?
Ce veşti aduci ? Olac sinistru-n larg de fire,
Ne prevesteşti acum ce grea nenorocire ?

EGO FLOS
(Fragment)

CÎNTUL II, 1

Eu sînt o floare
şi înfloresc
sub ochii tăi
atotputernic soare,
Tu zilele
mi le înduri
şi-mi pregăteşti
viaţă de veci.

Eu sînt o floare.
Mă deschid
în zori, iar seara
mă-nchid la loc

spre-a mă deschide
cînd tu răsari
şi-a mă renchide
cînd tu apui.

Lumina ta mi-i
nevoia, fapta,
speranţa, totul,
şi fericirea,
Fără de tine,
ce pot decît
să mor ? Pe cine-aş
putea iubi ?

De tine-s tare
departe, dar
mi-eşti însăşi viaţa
căci viaţă dărui
şi-mi eşti aproape.
O, focul tău
pînă-n adîncuri
viu mă pătrunde.

Mă ia de-aici,
din rădăcini
mă smulge — du-mă
spre ţara unde
tu, floarea mea,
te-nalţi în vara
domnind apururi.

Şi piară tot ce
genune-adîncă
stă între noi ;

să treacă zile,
să treacă seri,
să treacă toate,
ca-ntru lumina
de veci s-ajung.

Mult mai aproape
atunci de tine
voi înflori
eu, biet nimic,
de-o să înduri
zilele mele
şi-ntru lumină
mă vei primi.

LA CEASUL CÎND...

Era la ceas cînd dulcea ciocîrlie
pogoară din înalturi pe cîmpie
să caute grăunţe pe pămînt
şi iar se suie-n înălţimi, cîntînd,
desfăşurîndu-şi aripile-n zbor
uşor.

Era la ceas cînd se trezeşte vîntul,
întinsul lan de grîu învălurîndu-l,
făcîndu-l să foşnească lin, şi-apoi
trecînd în zbor peste pămînturi moi,
revarsă nouă vlagă, dinadins,
în sîngele încins.

Era la ceas cînd glasu-ţi se ridică,
privighetoare veselă şi mică,
rîzînd şi fluierînd, tu, orgă vie,
acord campestru, pură melodie,
ce-n cîntec printre păsări cea dintîi
rămîi.

Era la ceas plugarul cînd se duce
închipuind pe inima-i o cruce
şi alta pe ogor, plîngînd mîhnit,
ştiind că rodul îndelung muncit,
l-o duce unul dintre nesătui
în casa lui.

O, grîu, grîu, grîu, apururea minune,
minune neadusă pe-astă lume,
de omul cel puternic ! Tu, murind,
nainte de-a te naşte şi ieşind
din moarte, viu — fiind şi-n moarte viu,
bob auriu !

La fel, grîu nobil, în pămînt,
îl ducem întristaţi, plîngînd,
pe-un bun prieten răposat,
spre cîmpul binecuvîntat,
ce va să ni-l redea dintru vecie,
precum Scriptura scrie.

MAMA

Imaginea, măicuţă,
nu am putut
să ţi-o păstrez
un pic.

Pe-acest pămînt
nici un desen
gravat, pictat,
nimic.

Nici un portret,
nici un clişeu,
nimic săpat
în reci sculpturi ;
păstrat-am doar
ce mi-ai lăsat
adînc gravat
în trăsături.

Imaginea
ce-am moştenit,
de neschimbat,
ca fiu iubit,
în suflet pur,
doresc cu dor
să ţi-o păstrez —
cu ea să mor.

MESERIA

De-aş putea s-am două
suflete, adese,
şi doi oameni dacă
mi-ar fi dat o fire,
eu mi-aş ţese două
pînze, pe alese,
una groasă tare,
alta prea subţire.

Eu mi-aş ţese-o pînză
de mătase fină
şi cu tiv de soare,
cu de aur fir,
cu pomi şi cu frunze,
de flori mîndre plină,
ce voi sta cu mare
grijă să le-nşir.

Cea de-a doua pînză,
cea de-a doua viaţă,
aş lăsa să vină
după toane-n lume,
precum meseria
asta mă învaţă :
toată noduri, aţe,
în urzeli anume.

Dat mi-i însă-n viaţa
asta, cu-ndîrjire,
ca, prin trup şi suflet,
să ţes an de an
doar o pînză, una,
groasă şi subţire —
fir amar şi dulce,
fin şi grosolan.

Lanţul şi urzeala
vieţii, Domnul chiar
le-a făcut din bine
şi din rău, se pare ;
din mătase, lînă,
dîndu-mi-le-n dar,
poate-mpodobite
de-o umilă floare.

Aplecat deasupra
meseriei mele,
ţes şi piaptăn, ziua
cum şi noaptea eu,
plin de mare doliu
şi nădejdi sub stele,
privind cum m-aşteaptă
Domnul-Dumnezeu.

CĂZU O FRUNZĂ...

Căzu o frunză, într-o zi
în apă
Şi-a fost o frunză, într-o zi,
pe apă
Şi lunecă pe ea o undă
de apă
Pe frunză lunecă un luciu
de apă
Şi frunza se rotea acum
cu apa
Şi semăna-ntru totul chiar
cu apa
Era unduitoare, suplă,
ca apa
Şi veselă, lenevitoare,
ca apa
Şi iute, neastîmpărată,
ca apa
Şi curgătoare, şi-ncreţită,
ca apa.
Plutea, astfel, această frunză
pe apă

Şi s-ar fi zis că frunza asta
şi apa
Nu mai erau aceeaşi frunză
şi apă
Că nu era aceeaşi apă,
căci apa,
Părea că-i frunză, ce-a căzut
în apă,
Iar frunza se părea că-i undă
de apă.
Curgea şi frunza cînd curgea
şi apa.
Stătea şi frunza cînd stătea
şi apa.
Suia şi frunza cînd suia
şi apa,
Şi cobora, cînd cobora
şi apa,
Şi se oprea cînd se oprea
şi apa.
Astfel, o frunză a căzut
pe apă,
Era albastru cerul, cum
şi apa,
Şi-albastră, verde, albă unda
de apă.
Rîdea şi frunza cînd rîdea
şi apa,
În frunză se schimbase însă
şi apa,
Şi frunza parcă se schimbase
în apă.
O, sufletu-mi era şi frunza,
şi apa,
Acorduri care se-ngînau,
iar pe-apă,

Pe-albastrul sclipitor, domol
al apei,
Plutea ca pe-un albastru cer
de apă.
Căzu o frunză, într-o zi,
în apă.
Şi-a fost o frunză, într-o zi,
pe apă.

(Aurel Covaci)

JACQUES FABRICE HERMAN PERK
(1859—1881)

S-a născut la Dordrecht. Între 1872—1877 urmează cursuri la Amsterdam. Studiază latina şi greaca. În 1880 devine student în drept.

Crescînd într-o familie pasionată de literatură, s-a arătat încă de timpuriu înzestrat cu daruri poetice. Ele s-au dezvoltat prielnic şi fericit în cursul unei călătorii în Ardeni (1879), cu ocazia căreia a avut norocul să întîlnească o tînără wallonă, Mathilde Thomas. Doar cîteva luni i-au trebuit ca să scrie *Mathilde, o cunună de sonete :* volum alcătuit din 100 de sonete, însoţite de cîte alte 3 în introducere şi 3 în încheiere.

Periodicul *Spectator* publică, în 1881, *O coborîre în infern şi o înălţare* — mic ansamblu compus din şapte „sonete de grotă“, iarăşi către Mathilde, şi din alte trei sonete, printre care *Ascensiune,* un imn închinat frumuseţii.

La puţin timp după moartea sa prematură, a mai apărut poemul *Iris,* care vădeşte influenţa lui Shelley.

Perk se ancorează îndeobşte la dificila formă a sonetului, fiind adeptul părerii că gîndirea lui trebuie exprimată cu cele mai desăvîrşite mijloace artistice.

După dispariţia sa, Kloos şi-a îngăduit să intervină în *cununa Mathildei,* operînd unele tăieturi şi o altă clasificare a sonetelor şi împărţind astfel ciclul în patru părţi. În noua lor formă, *Poemele* lui

Perk (1882) au dus în poezia olandeză la un adevărat reviriment, înrîurirea lui asupra scriitorilor din jurul anului '80 fiind foarte puternică.

SONET

Cu ochi albaştri, ceru-ndrăgostit
Contemplă aura trandafirie
În care-apare ea ; cu-o salbă vie
De suflete, i-e zborul împletit.

De-a florilor mireasmă-i însoţit
Sublimul dans al sorilor o mie,
Din jurul celei ce, c-un zîmbet, ştie
Să lege spaţiile-n infinit.

„O, Frumuseţe, facă-se-a ta voie,
Şi-ţi vie-mpărăţia pe pămînt...
De-a pururi fie numele tău sfînt !

Cin' te-a zărit odat', n-are nevoie
Să mai trăiască — poate să şi moară :
A cunoscut plăcerea cea mai rară !"

CÎNTECUL FURTUNII

Se zbuciumă pădurea, geme vîntul,
Iar brazii îşi aruncă, furioşi,
Răşinile, şi mugurii solzoşi,
Şi acele, acoperind pămîntul.

Din cerul lor de îngeri mînioşi
Ce, clătinînd din cap, îşi spun cuvîntul,
Coboară-un cînt, şi-i preamăreşte cîntul
Pe cei smeriţi, ce tremură, sfioşi :

„Atîtea mii de oameni n-au putinţa
De-a fi ei înşişi, dar împărtăşesc
Un adevăr : a lor este credinţa.

Dar cel ce adevărul omenesc
Şi-l caută-n el însuşi, îl găseşte
Doar pentru sine — nu-l împărtăşeşte !"

CÎNTEC DE SEARĂ

Vîntul din sud prin ramuri negre bate,
Puf de privighetoare sărutînd.
Se leagănă copacii, lin, făcînd
Cu umbrele lor plecăciuni ciudate.

O zăpuşeală din pămînt răzbate,
Dar penele se răcoresc, curînd.
Presară luna vise-n jur, rîzînd
De-ale iubirii vrăji înfiorate.

Mathilde, dormi ! În nopţile de vară,
Din razele de lună vise cresc,
Iar razele din dragoste ţîşnesc.

Iubirea-n suflet, drept din cer coboară.
De-i o greşală dragostea, atunci
Nu ştiu să fie altele mai dulci...

(Petre Solomon)

WILLEM JOHANNES THEODOOR KLOOS
(1859—1938)

Născut la Amsterdam. În 1884 îşi ia licenţa în filologie clasică. Este unul din fondatorii şi redactorii revistei *De Nieuwe Gids (Noul ghid)* (1885). Moare la Haga. Doctor „honoris causa" al Universităţii din Amsterdam, 1935.

În 1880, Kloos publică în periodicul *Nederland* fragmentul de dramă *Rhodopis* care prevesteşte un poet de valoare. În primii ani ai *Noului ghid* talentul său se dezvoltă din plin. Kloos preferă sonetul (între altele ciclul emoţionant : *Cartea copilului şi-a lui Dumnezeu*, 1888). Încîntătoare sînt şi fragmentele *Sappho* (dramă) şi *Okeanos* (poem epic) amintind de Keats.

După 1891, urmează un regres vizibil. Valoarea volumului *Versuri* (1894) este umbrită de o ultimă serie de sonete, cu atacuri personale şi blesteme, interesante doar ca o curiozitate. Mai tîrziu, publică *Noi versuri* (1895), *Versuri, II* (1902), *Versuri, III* (1913).

Articolele critice din perioada primă a *Noului ghid* au fost reunite în *Patrusprezece ani de istorie a literaturii* (1896), volum reimprimat în volumele I şi II ale operei *O istorie mai nouă a istoriei literaturii*. Celelalte critice ale lui Kloos au fost publicate într-alt volum. În afară de acestea, a scris şi cîteva studii literare despre poeţii secolului al XVIII-lea, *Un act de simplă justiţie* (1909), culegeri de texte şi traduceri, printre altele după Sofocle şi Thomas à Kempis.

I

În gîndurile mele-adînci sînt zeu,
Pe-al sufletului tron intim domnind ;
Decrete dau şi lupta-mi duc din greu,
Asupra mea şi-a lumii izbîndind.

În mine sumbre legiuni, mereu,
Fug, urlă, cad, cînd braţul mi-l întind
Şi văd coroana de pe capul meu :
În gîndul meu adînc un zeu fiind.

Şi, totuşi, cît de des tînjesc şi-aspir
Plîngînd, în strălucirea mea trufaşe,
Să strîng în braţe trupul tău fierbinte

Şi să mă pierd, ca-ntr-un imens delir,
În sărutări nespus de pătimaşe,
Căci nu mai aflu, să vorbesc, cuvinte.

II
REÎNVIEREA POETULUI

Cresc pomii-n fapt de toamnă, fără vlagă —
Şi nemişcaţi aşteaptă iarna rece.
Le e o linişte de moarte plagă,
Iar viaţa mea la fel cu-a lor se trece.

Aş face-atîtea versuri, viaţa-ntreagă,
Şi-n dragoste eu viaţa mi-aş petrece.
Cui, fără astea,-i este lumea dragă ?
Dar prin mînii ori plînsete zevzece,

Ce dobîndeşti ? Şi-atuncea, resemnat,
Din tot ce-mi dăruieşte viaţa iau,
Dar gîndul ăsta pace nu mi-a dat :

Că teamă n-am să merg pe-al morţii şleau,
Căci florile de mor, flori moarte sînt,
Iar eu renasc strălucitor prin cînt.

III

La tine mă gîndesc ca la un vis,
În care, noaptea, mă priveşte-o faţă,
Zîmbindu-mi într-un fel de nedescris,
Cît nu se-arată noua dimineaţă.

Şi lacrimi pe obrazu-mi se răsfaţă
Din ochiul ce-i abia întredeschis.
Cum, treaz, nu-ţi piere chipu-n spaţiu, viaţă,
Îmi plîng durerea visului ucis.

Şi-n veşnic somn atunci se-afundă tot
Şi-n noapte ce nu ştie-ai zilei zori,
Căci viaţa-i vis de spaimă, vis netot,

De noapte doar gonit adeseori.
Dar vis de cîntec şi lumină pot
Visa în visul care-mi dă fiori.

IV

Plîng florile strivite-n mugur, cînd
Să se deschidă-n zori n-ajung — şi plîng
Iubirea care n-a-nflorit nicicînd
Şi sufletu-mi ce-o caută nătîng.

Venit-ai — ştiu — şi ai plecat. Mă frîng,
Că n-am putut rosti nici un cuvînt ;
În al durerii veşnice adînc
Dezamăgirea cugetul mi-a frînt.

Sînt ca o pasăre ce-n nopţi tăcute,
Trezită uneori de-al lunii clar,
Crezînd că-i zi, să cînte vrea, dar iute,

Abia deschide pleoapele cîrpite
Că-i iarăşi noapte, şi-atunci scapă doar
Trist tînguit prin frunze adormite.

(Aurel Covaci)

HÉLÈNE SWARTH
(1859—1941)

S-a născut la Amsterdam. La vîrsta de șase ani, părinții săi se vor muta la Bruxelles. Primește o educație franceză. Din 1892 se stabilește la Haga.

Prin opera sa literară Hélène Swarth contribuie la stabilirea punților de legătură spirituală dintre sudul și nordul Țărilor-de-Jos.

Crescută în Belgia, primele sale versuri vor fi în franceză: în 1879 publică la Paris *Florile visului*. Cum însă nu se potrivea structural curentului „Tînăra Belgie", a preferat să scrie mai tîrziu în neerlandeză. Ceea ce n-a scutit-o însă de înrîurirea lui Musset.

Primele ei încercări (*Flori singuratice*, 1882, *Flori albastre*, 1884, *Imagini și voci*, 1887) s-au bucurat de comentariile elogioase și admirația lui Van de Yssel și Kloos; pentru întîia oară în literatura neerlandeză de pînă atunci o femeie dădea în mod sincer frîu liber sentimentelor, impulsurilor, decepțiilor sale erotice. Kloos a și numit-o „inima cîntătoare a poeziei noastre". Poemele acelei perioade, cele mai bune dealtminteri, și le-a strîns în două volume: *Poezie*, 1892, și *Versuri*, 1893.

A folosit cu îndemînare sonetul, numai că lipsindu-i prea adesea emoția, s-a repetat.

Opera de mai tîrziu e cuprinsă în numeroase alte volume, fără calitățile ce-i aduseseră notorietatea.

STELE

O, sfintele stele nemuritoare, sus deasupra muritoarei mele frunți,
Unde credința, cu copilăroasa-i înflăcărare naivă îmi făgădui-ntr-o zi cerul,
Cînd mi s-or fi-nchis de veci ochii și-mi va fi trupul coborît în mormînt!
O, tăcutele stele de neînțeles! o, tainică armie a nopții!

Dragul meu, ziua-i cu-atîta zgomot și proză, furată de ce-i mărunt și material,
Iar oamenii sufletu-și tăgăduie și nime nu vînează veșnicia.
Vino cu mine unde ne cheamă noaptea cea sfîntă cu ochii de stele,
Unde-o adiere de dragoste ne-nvăluie și ne-adapă din cupa ei speranța.

Împreună ori fiecare singur într-o zi noi doi vom muri-mpreună, dragule,
Și-i atît de adînc mormîntul și cerul e-așa de înalt și nime nu știe dacă Dumnezeu trăiește,
Și eu n-am decît glasul inimii mele făgăduindu-mi cerurile,
Și nemuritoarele stele, sus deasupra muritoarei mele frunți.

(Ion Caraion)

FREDERIK WILLEM VAN EEDEN
(1860—1932)

S-a născut în Haarlem. Studii de medicină la Amsterdam. În 1886 își ia diploma de medic. Se specializează în hipnotism și psihiatrie.

A locuit la Bassum.

Pasionat de Tolstoi și de experiențele sociale, a fondat la Walden o colonie care însă a dat greș.

A călătorit în America.

Coredactor al hebdomadarului *De Amsterdammer* între 1915—1922.

Supleţea și varietatea stilului pe de o parte, prodigioasa-i putere de lucru pe de altă parte, i-au creat popularitate.

Încă de student scria comedii apreciate pentru hazul lor.

A fost colaboratorul *Noului ghid* la rubricile literare, științifice și sociale.

Debutează cu *Micul Johannes,* în care descrie, sub forma gingașă a unui basm, procesul propriei sale dezvoltări intelectuale.

În foarte prețuitul său roman *Răcoroasele lacuri ale morții* (1900), se apropie de naturalism, încercînd a zugrăvi manifestările unei boli mentale.

Numeroase elemente autobiografice risipește în *Mireasa nopții* (1909).

În 1912 a reluat în două volume *Lirves* (1912) și *Sidevers* (1914) subiectul *Micului Johannes;* un al treilea volum, editat zece ani mai tîrziu, suferă de influența catolicismului.

Pierzîndu-și copilul, în 1913 scrie *Deșteptarea lui Paul.*

Ca liric, e notabil cu scurtele texte din *Ellen, un cîntec de durere* (1891).

Poeme din diferite perioade au fost publicate în *Crin fără pasiune* (1901) și *Cîntecul aparenței și al firii* (1895, 1910, 1922).

Tentat și de teatru, unde respirația sa devine mai amplă, scrie : *Frații,* tragedie a dreptului (1894) și *Lioba,* tragedia fidelității (1897), apreciată ca una dintre operele sale cele mai importante.

A mai publicat : *Vrăjitoarea din Harlem* (1915), cu un subiect istoric, *Mica lampă roșie* (1921) și — pentru a încheia cu versuri — *Îngerul meu păzitor și alte poeme* (1922).

TRANDAFIRUL DE APĂ

Îmi place trandafirul alb, de apă,
Care-și întinde florile tăcute
În lumină.

În iazul plin de umbră și răcoare
Lumina și-a găsit ; inima lui
De aur, bucuroasă s-a deschis.

Întins pe apă, visător, nimic
Nu-și mai dorește.

UN BASM FRUMOS ŞI TRIST

Un basm frumos şi trist, despre Durere,
Miraculoasa plantă, vreau să-mi fie
Viaţa, şi-n acest fel o voi scrie —
De au cuvintele-astfel de putere.

O, floare-a suferinţei, crin-făclie
Arzînd lîngă iubirea mea-n tăcere,
Balanţă de-alabastru, care cere
Să-i pui un foc de jertfă-n terezie —

Tu eşti, dumnezeiască, lampa mea,
Altarul meu, la care vin anume,
Eşti stîlpul meu de foc, şi alba stea

Care-mi călăuzeşte paşii-n lume ;
Eşti steiul tare, de care mi-e prinsă
Credinţa-n soarta omului, nenvinsă.

PE PATUL MEU DE MOARTE

Pe patul meu de moarte, singur zac.
Simt că mă lasă inima, se frînge.
Din rănile-mi adînci şi fără leac,
Se scurge, strop cu strop, un leneş sînge.

Talazurile vieţii se retrag
Ca-ntr-un reflux. În ochi mi se răsfrînge
Un univers mai şters şi mai sărac —
Bogata lui paletă-ncet se stînge.

Copacii fără sevă se zgîiesc
La mine prin fereastra îngheţată,
Văzînd cum în Durere împietresc.

În vreme ce, pe bolta nenstelată,
Veghează, rece ca întotdeauna,
Şi palidă, asemeni Morţii, luna.

NOAPTEA ŞI DUREREA

Tot mai adîncă-i noaptea, şi văd cum
Lumina lunii-n jurul meu coboară,
Iar bolta şi văzduhul par un fum
Prin care nici o stea nu se strecoară

Răsună glasuri omeneşti pe drum,
Ca murmurul pîraielor, în vară.
Dar, mută-n taina ei, răsare-acum
Durerea mea, fiinţă solitară.

Oraşe dorm, dar ea, privind de sus,
Cu ochii-i groaznici, împietriţi, veghează.
Nisipul din pustiul lumii-adus

Îi umple, zările cînd le scrutează,
Pîndind ca nişte oarbe, mari lanterne
Ivirea-n lume-a zorilor eterne.

(Petre Solomon)

PROSPER VAN LANGENDONCK
(1862—1920)

S-a născut la Bruxelles. A lucrat în cadrele Ministerului de Justiţie, apoi la biroul de traduceri al Parlamentului.

Concepţiile sale despre necesitatea reînoirii poeziei flamande sînt expuse în *Hala poetică şi literară neerlandeză,* 1880.

A fost unul dintre fondatorii revistei *Van Nu en Straks* care, începînd din 1893, a contribuit la modernizarea literaturii flamande.

Figură tipică de tranziţie între două lumi şi două modalităţi artistice, încă supus formei predecesorilor săi, Langendonck impresionează prin puritatea sincerităţii şi prin adîncimea emoţiei.

Lucrări: *Poeme, Opera lui Van Langendonck, prefaţată de A. Vermeylen* şi *Opera lui Van Langendonck, prefaţată de M. Gilliams.*

SOARELE

Se joacă soarele-n frunzişul aleilor care-nconjoară
Din toate părţile castelul regal. Tăcut şi răbdător,
El ţese peste metereze şi turnuri un subtil covor
Şi-mbracă munţii suri în aur, cînd peste culmea lor pogoară.

Da, soarele e pretutindeni : aşterne-un văl unduitor,
Parcă de-azur şi de mătase, peste priveliştea fugară ;
Vibrează-n fiecare cîntec, trăieşte-n tot ce se-nfioară,
În fiece crîmpei de viaţă. E viaţa noastră-a tuturor.

O, soare, lasă-mă făptura să-mi scald în strălucirea ta !
Cuprinde-mi trupu-ntreg, pătrunde-mi în sufletul care tînjea,
Zăcînd în umbră, după tine, ca după-o straşnică minune.

Îngăduie-mi, te rog fierbinte, să te urmez pe-ascunsul drum
La care-aspiră-atîtea inimi, chiar dacă le prefaci în scrum.
O, lasă-mă-n divina-ţi vatră să mă topesc, fără-a apune !

NU SE SFÎRŞEŞTE DRUMUL NICIODATĂ

Nu se sfîrşeşte drumul niciodată.
Vapoare pleacă-n larg, şi-au să mai plece,
Iar oamenii din ochi le vor petrece,
Cît inima în piept o să le bată...

Nu-i o pădure, cea prin care trece
Ast drum, ci e *Pădurea...* Visul cată
Să se-mplinească, dar şi întrupată,
Dorinţa veche naşte alte zece...

De-un veac îmi bate inima : durînd
Şi dărîmînd, se zbenguie, sfidînd
Înţelepciunea şi obişnuinţa.

În bucurii, ea cată suferinţa,
Şi-n suferinţă — bucurii, din nou.
O, inimă, al lumii-ntregi ecou !

PRIN LANURILE VERII

Aş vrea să merg prin lanurile verii,
S-aud dumnezeiasca lor cîntare —
În inimă s-o simt, răscolitoare.
Aş vrea prin holdele-aurii să trec
Ca printr-o mare de maci roşii plină,
Şi-n valurile ei să mă înec,
Ieşind mereu din ele la lumină.

Aş vrea să merg prin lanurile verii,
Adînci precum a mărilor oglindă,
În care zări albastre se perindă
Şi-n care nici un codru nu-i răsfrînt.
Deasupra lumii rele şi deşarte
Plutind, mă voi desprinde de pămînt,
Spre-a mă topi în cerul fără moarte...

Aş vrea să merg prin lanurile verii,
În care noaptea din ţării se lasă
Precum o ceaţă dulce, răcoroasă,
Cu stelele-i de-argint, care trezesc
A dragostei curată flăcăruie.
Aş vrea prin noaptea lor să rătăcesc,
Simţind cum braţele spre boltă suie.

(Petre Solomon)

JOHAN ANDREAS DER MOUW
(1863—1919)

S-a născut la Westervoort. A studiat limbile vechi la Leyde. Licenţiat în 1890, va fi patru ani profesor la Daetinchem. Din 1904 a locuit la Haga.

Un mereu neliniştit căutător al adevărului.

S-a adîncit în cunoaşterea mai tuturor sistemelor filozofice, nu fără să-i descopere — cu un ascuţit simţ critic — fiecăruia o latură neconvingătoare sau slabă.

Vehement adversar al oricăror jonglerii verbale, s-a ridicat împotriva curentelor moderne ale filozofiei.

Împăcarea şi-o află, în sfîrşit, în filozofia hindusă. Abia spre vîrsta de 50 de ani s-a trezit în el năzuinţa de a scrie versuri.

Şi-a ales pseudonimul Adwaita — acel ce-a învins dualitatea.

Folosind un limbaj concis, aproape rece, dar ilustrat cu subtilităţi de gîndire, e autorul unui destul de mare număr de poeme, în majoritatea lor sonete.

Operele i-au apărut după moarte (*Brahman I*, 1919, şi *Brahman II*, 1920). De publicarea unui volum de *Versuri postume*, tipărit în 1934, s-a îngrijit Victor E. Van Vriesland, unul din discipolii săi. Acelaşi discipol a vegheat şi la tipărirea, în 6 volume, a *Operelor complete* (1947—1951).

ACVARIU

Zboară o nălucă străveziu de mică
Prin crîmpeiul verde-al serii de ocean ;
Sufletu-mi de sine-uitînd, cată avan
La minunea din imperiul de sticlă.

Cum din orice colţ, din orice părticică
Un gingaş elan viaţă-adie pal
Şi-aripi moi îndrumă-n apă diafan,
Petrecut de-alaiuri de dantelă mică.

Precum eu în Domnul, tot aşa palpită-n
Mine cîntecu-mi din aripi nevăzute
Cu o transparenţă pururi iscusită —

Iar pe cine-o află, vine să-l sărute
Un fior de peste fire şi-l duc plute
De enigmă-n veşnic plaur cu ispită.

COPILUL BLOND

Copilandrul bălai cîntă la pian. Solemne,
Ca la biserică veghează acolo două lumînări. E ca şi
Cum trecutul s-ar trezi-ntr-o ceaţă albastră-ncercînd
Să vină-acum în luminosul clipei cerc.

Parcă din departe sosindu-mi, ascult vechile bucăţi
În care cereşte rîde smerenia lui Mozart copil
Şi care lunecă, prin ierbi în floare, lin foşnet,
Un sunet argintiu pe-o rază lungă de lună.

În evlavie odrasla mea priveşte fila muzicală —
Şi pare să afle deodată ceea ce eu de atîtea ori am căutat,

Ca şi cum însăşi mama ar cînta acolo
Şi-aş fi eu însumi iar smeritul copil care-ascultă ;

Şi prin vraja acelei melodii vechi, o văd
Pe mamă-mea tînără, iar ţîncul — bătrîn şi cărunt.

E TÎRZIU DE MULT

E tîrziu de mult şi noapte. Casa-i tare tăcută.
Doar tic-tacul pendulelor l-aud şi şuierul gazului.

Văd zbătîndu-se acul pendulei într-un zbucium nerod,
Străluce într-un du-te-vino, capătă un luciu mai mat,

Mi se pare că-n micul obiect stupid răsare
Timpu-nţelept ce face solemn semn : Nu.

Masa-i plină de cărţi deschise :
Mi-am irosit viaţa căutînd înţelepciunea.

Unduirea paginilor seamănă c-un lanţ de munţi înzăpeziţi,
Culmile reci ale ştiinţei omeneşti.

Speram, din cîmp, să aflu-acolo sus o privelişte largă :
Tot mai departe se-ntindea bolta infinitului.

În dîre-albastre fumul ţigărilor
Atîrnă-n preajma lămpii ca nişte vagi visuri ;

Rece-i lumina ce ninge din abajurul de scrum
Peste-nzăpezitul munte al ştiinţei neclintite,

Astfel şedeam acolo-n fiecare seară, an de an ;
Mă socoteam bogat în ale cunoaşterii, pe mine cerşetorul.

Şi era aşa cum se-ntîmplă adesea în vis :
Ai de găsit neapărat ceva, dar nu poţi găsi.

Ies pe balcon : iată-n cîmpii licuricii
Răsărind ici-colo, neliniştite luminiţe.

Luciosul viermişor Bucurie se-ncumetă să-şi ia zborul,
Cumplită zbatere-n pînza de durere-a vieţii.

Teamă-mprăştie semeaţa lui Orion lumină.
Urăsc, urăsc, urăsc, veşnicia-i fără suflet.

A luminilor glorie, ce-mi pasă de ea ?
Făcut-am să sufere pe cine m-a iubit cel mai mult.

Fericirea vieţii n-am cumpănit-o :
Cel mai crunt chinuit-am pe cine m-a iubit cel mai mult.

O dată-am avut o mîngîiere : pe cine-am iubit
Amintirea-mi păstrează ca pe-o sfîntă comoară.

Şi clipele ce sapă au măcinat
Îndoita amintire şi fericirea-mi cea mai mare.

Lunecat-a acea durere spre resemnare şi ea.
Departe-aud zgomotu-năbuşit al mării, trecutul mort.

M-aşez iar ; ascult şoaptele ierbii.
Şi atîta-i de straniu : ca şi cum aş fi altul.

Lucrurile-n juru-mi ireale par.
Gazul şuieră. Acul pendulei face semn că Nu.

(Ion Caraion)

HERMAN GORTER

(1864—1927)

S-a născut la Warmerveer. A studiat filologia clasică la Amsterdam. Cîtva timp a fost profesor de liceu la Amersfoort. Mai tîrziu, s-a consacrat studiilor şi filozofiei marxiste. Pînă în 1909 este social-democrat, apoi devine comunist. Călătoreşte în U.R.S.S. (1920). Moare la Bruxelles, abia întors dintr-o călătorie în Elveţia.

Gorter se face numaidecît remarcat prin poemul său, *Mai* (1889). În contrast cu poezia melancolică a majorităţii poeţilor din anii optzeci, în poemul *Mai* s-a simţit o „rezonanţă nouă", o expresie de optimism faţă de viaţă şi faţă de frumuseţea naturii olandeze. Poemul este plin de farmecul mării şi al pămîntului, al apei şi al cerului, al florilor, fluturilor, păsărilor, al tinereţii şi al frumuseţii. Incomparabila senzualitate a acestui poem s-a dezvoltat la Gorter în lirica sensibilă şi extrem de individualistă a *Poemelor* (1890). Poezia sa din această epocă este comparată, pe bună dreptate, cu opera tîrzie a lui Vincent van Gogh.

Gorter a tradus, în 1895, *Etica* lui Spinoza, care i-a inspirat cîteva severe poeme filozofice. Acestea, împreună cu altele, au fost publicate în volumul *Şcoala poeziei* (1897).

Între timp, Gorter îşi însuşeşte o concepţie socialistă despre viaţă. Ca redactor al revistei *Timpuri noi* şi ca agitator propagandist ia parte activă la acţiunea tînărului partid muncitoresc. În poemul epic *Pan* (1912) îşi exprimă, în versuri uneori greoaie, alteori grandioase, întreaga sa concepţie despre

lume. *Pan* ocupă un loc cu totul aparte în literatura olandeză.

A mai publicat opt volume de poezie, în mare parte fragmentate, dar foarte interesante. În 1925, Gorter face o încercare de sintetizare în *Consiliul de arbitraj.*

Spre 1920 Gorter scrie, de pe poziţii marxiste, studii despre arta poetică a unor mari clasici, Eschil, Dante, Shakespeare şi alţii, publicate sub titlul de *Marii poeţi* (1935). Operele sale complete, în opt volume, cuprind numeroase poeme postume.

VENIREA PRIMĂVERII

Primăvara vine de departe — eu o aud venind,
Şi-o aud copacii, înalţii, fremătătorii copaci
Şi-naltele văzduhuri, cereştile văzduhuri,
Scînteietoarele, alb-albăstriile, pline de soare văzduhuri,
Palpitîndele văzduhuri.

Ah ! O aud venind,
Ah ! Şi o simt venind
Şi cumplit mă tem,
Căci aceasta este cutremurarea dorinţei
Izbucnind fără stavili —
O, primăvara vine, eu o aud venind,
Aud cum se sparg valurile văzduhului
În jurul, în jurul capului meu.
Totdeauna am crezut în venirea ei
Şi iat-o, a venit.

Văzduhul e aur ca aura sfinţilor, tot, —
Şi binecuvîntate podoabe de lumină
Aeriene mări,
Lunecînd cu moile, netedele lor straie

Şi oprindu-se uneori
Şi reîntorcîndu-se
Şi ridicîndu-şi moile, înaltele podoabe eterne,
Plutesc încoace şi încolo
Privindu-se oglindite în azur,
În caldele oceanice pajişti.

Oh, o simţi tu, oare, venind
Cu degetele moi şi fierbinţi,
Atît de înfiorate-n înmiresmatul văzduh
Ce ţiuie-n juru-ţi ?
Cu pletele tale fîlfîitoare
Cu scînteietoarea lumină
A ochilor tăi albaştri, plutind
În înaltul înalturilor,
Preasfîntă aeriană lumină de aur ?
Ci hai să rîdem,
Să rîdem, să rîdem, să rîdem,
În întîmpinarea celei ce-acum se arată-n
Lumină de ziuă.
Hai să vărsăm şiroaie de lacrimi,
Să plîngem, să plîngem, să plîngem,
Căci plînge şi ea peste noi
În zilele cu scînteieri de zăpadă.

Primăvară ! — Venit-a lumina,
A venit, în sfîrşit,
Hai să rîdem,
Luminoşi ca înseşi zilele să rîdem,
Căci a venit, a venit, a venit,
Iar tu, tristeţea noastră,
Prăbuşeşte-te-n lacrimi de scăpărătoare lumină,
Asemenea palelor luni căzătoare,
Tăcute-ntru iluminare.

Ne simţim asemenea cu două
Înalte roşii flori ale Primăverii pe lungile lor tulpini,
În mijlocul oceanului vast de lumină —
Primăvara a venit.

CU ROIBII TĂI, O, VINO, LIBERTATE!

Vino, libertate, cu roibii tăi
Hrăniţi cu fulgere şi adăpaţi cu cicloane,
Lasă-i acum să se scalde în valuri de roze
În zori cît soarele-amezii nu stă să ne ardă.

Roibii tăi, Tinereţea, Speranţa, şi Lupta şi Munca,
Du-i acum domoală spre al dimineţii izvor,
Viitorul-adevăr în lumina aceasta arată-le,
Şi pe ei lor înşişi, încredere unul într-altul să aibă.

Căci s-ar putea ca, înainte de căderea serii
Acestei zile ce a cucerit proprietatea privată,
Ochiul lor acum strălucitor să nu mai lucească la fel,
Iar piciorul lor, coborîndu-se, aproape să nu se mai poată urni.

Căci ziua aceasta trece printr-o mare de sînge
Şi seara se apropie pe furiş să ne surprindă,
În chip de învingători adormiţi, cu sufletul
Întristat de moartea atîtor fiinţe iubite.

Aşa că mînă Tinereţea, Speranţa, Lupta şi Munca
Spre-al dimineţii izvor — lasă roibii cei albi
Să-şi vadă imaginea-n el, cu seninul în spatele lor,
O, lasă-i Puterea să-şi vadă, cum şi Bucuria!

ÎN SUMBRA NOAPTE

În sumbra noapte s-a ivit o ştimă,
cînd negrii nori fugeau din calea nopţii
şi trunchiurile se-nclinau, şi vîntul
greoi trecea, înveşmîntat în doliu.

Ce pal îi era chipul sub păru-ntunecat!
Şi mîinile-şi frîngea, şi-n gura ei
cuvintele stăteau întemniţate;
şi-avea grumazul negru
şi inima infern
din care ţîşni bezna ce-a gîtuit-o... Şi

veni cu vînt, cu arbori, veni cu norii toţi;
şi mişunau în juru-i
popoare numeroase
de vise negre, de nocturne vise.

Şi se opri lîngă o vastă apă,
o apă neagră — şi copacul care
de mult s-a fost născut
acum o cunoscu.

Şi vîntul se opri, stătură norii;
ei n-o gîndiseră în gîndul lor,
căci altfel nu ar fi venit încoace
pe aripi aducînd şi neagra ştimă.

Şi toate-ncremeniră-n neclintire
Şi vîntul, şi-ale arborilor frunze,
şi norii toţi, şi valurile negre
retrase în genunea mării lor;

Şi taţii şi străbunii se sculară,
venind în cete mute, cu-ai lor umeri,
săltaţi pînă la glezna
în negru-nveşmîntată,

şi se-adunară-n juru-i prunci pe care
pe lume ar fi vrut să îi aducă;
şi muţi erau, şi mici erau cu toţii,
de trunchiurile de-arbori rezemaţi;

şi-un singur lucru ce a fost al ei
întotdeauna, se-arătă acum
plutind deasupră-i într-un zbor înalt,
într-o opacitate luminoasă, —

o pasăre imensă, o uriaşă floare,
un clopot dăngănind, chiar gloria-i trufaşă;
şi glasul cel cu care s-a născut
suna-n văzduhuri atîrnat acuma.

Şi pruncii toţi, şi toţi aceşti bătrîni
nu se gîndiseră la ea nicicînd,
nici glasul ce, peste pădurea vastă,
cînta şi-acum în noaptea-ntunecată.

În viaţă-i rămăsese totdeauna
un unic miel, ce încă behăia,
precum un animal însingurat,
cerînd să se apropie de el.

Fusese singura lumină pentru
mîinile ei, cînd, serile, venea
întotdeauna speriată foarte,
ieşind din omeneştile tărîmuri.

Fusese somnul şi-alinarea ei
de-a lungu-ntregii vieţi — şi-acum stătea,
o oaie-nsingurată pe-o nălţime,
un animal mereu behăitor.

Dar totuşi ea plecă, tîrînd cu dînsa,
prunci şi cîntări în lung cortegiu, şi
curînd în marea-ntunecată toţi
pieiră-n larg, pe coamele de valuri.

Plutiră cîtva timp şi apa sumbră
clipi cu scînteieri diamantine,
şi-n naufragiul cumplit pieri
şi inima — şi, cea din urmă, mîna-i.

DIN „ŞCOALA POEZIEI"

Cum merg cosaşii seara către casă,
puternici, mulţumiţi, în legănare
de-amurg, mai amintindu-şi şiru-n care
s-au legănat prin holda cea mănoasă —

aşa merg eu sub raza lunii clare,
rostogolită-n spaţii maiestoasă;
şi braţele şi capul lor c-apasă
pe umerii şi capul meu îmi pare.

Aşa şi altfel mi se-ntîmplă mie:
picioarele spre muncă-mi tind, severe,
îmi umflu pieptul, ochiul tihnă cere.

Acum cu vălu-i somnul stă să vie:
şi sta-voi ca un om, cu umăr greu
de umblet, pe-o albastră piatră eu.

ȘE-NVOLTĂ ZIUA

Se-nvoltă ziua, roză aurie ;
prin geam afară răsuflarea-mi iese,
şi-i totul calm, şi doar un son se țese
spre-albastrul dom. Mă plimb ca-ntr-o cutie

Prin cameră — pe geam sînt perle dese
şi încă întunericu-ntîrzie.
Dar mă lovesc, în umbra cenuşie,
de zid — şi-s plin de gînduri reculese :

Aflat-am fericirea omenirii,
peste treizeci de ani în ea trăind,
dar pradă necurmat dezamăgirii,

căci n-o vedeam, chiar de-o rîvneam cu jind —
dar vine, ştiu, cum ştiu că-n largul Firii
destramă Phoebus pîclele de-argint.

(Aurel Covaci)

JAN HENDRIK LEOPOLD
(1865—1925)

S-a născut la 's-Hertogenbosch. Studii clasice la Leyde. Din 1892 este profesor de limbi clasice la Rotterdam. Singuratic, datorită unei infirmități : surzenia.

În acelaşi număr al revistei *Noul ghid* în care a debutat Henriette Roland-Holst, au apărut şi primele poeme ale lui Leopold. El şi-a publicat operele la intervale mari, aproape întotdeauna în *Noul ghid*, chiar cînd această revistă n-a mai avut o influență determinantă. Poezia lui, care sugerează mai mult decît spune, poate fi comparată cu pictura lui Matthijs Maris, misterioasă, liniştită, în cenuşiu. Atîta timp cît Leopold a fost cunoscut numai prin colaborările sale în reviste, numele i-a rămas aproape anonim. În 1912, Bouteris îi adună poemele într-un volum de *Versuri* destinat bibliotecilor şi scrie o prefață remarcabilă. Poemul *Keops*, apărut separat, se numără printre cele mai remarcabile lucrări ale lui Leopold.

Pe lîngă Spinoza, vechea poezie mistică persană a exercitat o mare influență asupra lui Leopold, care a adaptat în versuri neerlandeze de-o remarcabilă simplitate şi măestrie celebrele catrene ale lui Omar Khayyam.

Al doilea volum de *Versuri* (1926), publicat postum, a sporit şi mai mult faima acestui poet singuratic, sumbru şi hipersensibil, a cărui puritate absolută a fost din ce în ce mai recunoscută. Cele două volume de poeme, completate cu numeroase fragmente, au fost republicate de Van Eyck într-o

Culegere de versuri (1935), apărută sub titlul de *Opere complete* în 1951—1952, în care, pe lingă multe versuri inedite, au apărut şi consideraţiile în proză, precum şi traducerile sale (printre altele, şi fragmente din Homer).

PAUL VERLAINE

1

Ne-ar place în cuvinte de puf să auzim
vorbindu-se de dînsul, acum, că-i oseminte,
de viaţa dinainte de prag de ţintirim,
cît nu domnea tăcerea... O, astăzi, prin cuvinte,

nu tulburi începutul firesc al păcii care
îi este dăruită la cap de drum, pe cînd
noi priveghem plecarea-i, cu chipuri temătoare,
dorind să mai rămînem o clipă, meditînd,

adînc, la tresărirea din propria fiinţă,
descoperită-n beznă deodată, stînd să-nsemne
a unui lucru tainic secretă suferinţă,
purtînd prin lumea asta ale ruinii semne.

2

Ce dulce zăvorît şi, dinadins
adăpostit în bezna dinafară,
pe unde va veni o primăvară
cu ploi sub cerul gol, un om, un ins,

un om ce-şi duse viaţa-nsingurată,
privind apururea în faţă-i, drept,
sensibil, şi-n mizerie-nţelept,
un om sărac şi tandru totodată !...

La sensul vieţii unic a ajuns :
c-ascuns în tine să rămîi se cere,
pierdut şi răbdător întru durere,
cînd de credinţă-ai fost întîi pătruns.

Un fel de-a fi — şi-n jurul celui mort,
mult vis rămas-a şi dulceaţă multă
şi oamenii de-a vieţii lege-ascultă,
iar dînsul zace-n cel din urmă port.

OINOU HENA STALAGMON

Unde, pe puntea-n lemn cioplită, neagră,
decolorată, vinul curs din cupă
s-a-mprăştiat, şi-n ploaie ca de purpur,
pe-albastrul valurilor cade-odată
cu imnurile preotului şi
cu rugile-i, ce vînturilor aspre
le cere îndurare, — un roşu strop,
curs din caliciu, a-nroşit Oceanul ;
un singur strop pătrunde transparenţa
şi îşi transmite existenţa pînă-n
adîncuri şi spre ţărmuri depărtate,
de la bazaltul munţilor polari,
acolo unde verdele geros,
al rîurilor netede şi grele
coboară şi se scurge-n marea lumii
în vine reci, pînă în punctul unde,

în strălucirea limpezilor ore
ale albastrei zile tropicale,
în neclintire, încălzită, apa,
rămîne suspendată, înălţată,
acum uşoară şi-n restrînse golfuri,
în toropeala vastului recif
al Caraibilor, ca un văzduh,
ori ca un cer de pur cristal, prin bolţi
ori cripte de coral pluteşte lin :
alb element, descoperind privirii
acel amestec delicat, puterea
lui delicată, împărţită, cum
şi încordarea ce a dăinuit
de-a lungul marilor distanţe, pînă
s-ajungă la un sens universal,
la o similitudine aparte,
acum în sine însăşi reîntoarsă.

Şi a lui Sapho ultim măr, rămas
pe ram, unde de-acum, după cules,
de sevă s-a umplut şi, liniştit,
umflatu-s-a în sferă satinată,
schimbîndu-se-n tezaurul tardiv
al verii, obiectul răsfăţat,
din braţele căldurii după-amiezii,
frumosul prinţ, pe-ai căruia obraji
catifelaţi se scurg solare raze,
de dragu-nvăpăierii lui şi, tainic,
către-ale sale sincere surori
ce-s vînturile, care suflă lung,
cînd, într-o după-amiază de-ntomnare,
se clatină orgoliosul fruct
şi se desprinde — prin căderea lui
stricînd şi cumpănirea din vecie
prin care-atîrnă între poli pămîntul,
şi tulburînd eternul echilibru.

Şi tremurul de-am sta să-l căutăm,
al talerului oscilant, acum
mutat din locu-i, stelele clintite
ar fi, şi lanţul ce din veac le ţine
pe toate în cămările cereşti
s-ar subţia, şi aventura, numai
a uneia, însă multiplicată,
o hulă ar stîrni pe firmamentul
fremătător ; apoi cereasca boltă
mişcarea şi-ar epuiza, lăsînd
divina acalmie să domnească
şi ziuă să se facă-n univers,
pînă cînd iar poziţia dintîia
şi-ar ocupa-o toate — toate cele
repaosul aflîndu-şi în schimbare.

Şi ceea ce mă zbuciumă acum,
aceste gînduri, ceea ce se leagă-n
tăcere şi se schimbă pururi între
o rătăcire fără grijă şi
o întîlnire-ntîmplătoare şi un
impuls spre alte întîlniri dorite,
ce se ivesc şi-mi scapă, şi plutesc,
şi-s căutate cu-ndărătnicie
mai multă, şi-s găsite brusc apoi
în unificatoare fuziune ;
şi zelul, şi lăuntrica mea trudă,
ca o mişcare pusă-n acţiune,
şi gîndul meu ce bate ca un puls,
oare spre ce îndepărtate zări,
spre ce tărîmuri se îndreaptă, însuşi
pe sine urmărindu-se mereu ?
Au nu stăteau lăuntricile vieţi,
în sine izolate, aparent
cu totul săvîrşite-n faţa lui,
încă deschise ? Acest gînd aparte,

însingurat, se umflă şi ajunge
oriunde-i revelată-o existenţă
spirituală, sau abia născută
şi-un sîmbure de conştiinţă afli
chiar în inconştient acolo, unde,
desfăşurate multiplicităţi
la infinit apururi repetate,
se plămădiseră, strîngînd în ele
timpi fără număr şi comori de lumi,
însă se rotunjiseră de-atunci
în minunată unitate, dar
cu totul insondabilă ; prin toţi
această undă curge — şi pe toţi
i-acoperă, izbeşte bezna lor
şi e pătrunsă unda de ce este
binele lor cel mai de taină, cel
mai ascuns — un bine ce se-arată
a fi originalitatea lor.
Şi, în sfîrşit, pe-un plan contrar,
au cîte perturbaţii, niciodată
luate-n seamă, nu străbat acest
vast, unic creier ? O furtună vine
de peste tot spre noi ; precum un zid
ne împresoară-ameninţarea. Totuşi
respinsă fu imensa legiune
şi hoardele supuse ; dacă, însă,
azi şi-ar purcede împlinirea Timpul,
atuncea un rătăcitor străin,
ar izbuti să cucerească mare
supremaţie, să cîştige tronul
popoarelor ; uimiţi în taină, noi,
descoperim recentele lui acte
de suveran, lucrarea-i domnitoare,
mizericordia, triumful lui
şi-atotputerea lui neîngrădită.

Plutirea asta
între viaţă şi moarte
şi-această durere
ajungă-mi, ajungă-mi !

(Aurel Covaci)

ALBERT VERWEY
(1865—1937)

S-a născut la Amsterdam. Redactor al *Noului ghid* între 1885—1890. Împreună cu Van Deyssel este redactor al *Revistei bimestriale* (1894) și al *Mișcării* (1905—1919). Între 1924—1934, este profesor de literatură neerlandeză la Universitatea din Leyde.

Verwey a participat încă de la vîrsta de 17 ani la viața literară a Amsterdamului. Împărtășea admirația prietenului său Kloos pentru Perk, Shelley și Keats. Sub influența lui Kloos se dedică și criticii și devine co-fondator al *Noului ghid*. După ruptura cu Kloos (1889) se retrage și se consacră studiului istoriei și literaturii. În 1894, împreună cu Van Deyssel, reia direcția revistei. Articolele din această perioadă sînt adunate în *Turniruri tăcute* (1901) și *Turniruri zgomotoase* (1902). Într-o rubrică importantă. *Cărți, oameni și curente*, mai apoi retipărită în 10 volume de *Proză*, Verwey urmărește dezvoltarea literaturii în țară și în străinătate, mai ales în domeniul poeziei, al prozei și al eseurilor. Ca profund cunoscător al literaturii neerlandeze, a scris *Introducere în poezia lui Vondel* (1892), *Viața lui Potgieter* (1903), *Introducere în noua artă poetică neerlandeză* (1905), *Testamentul lui Potgieter* (1908), *Versul la Vondel* (1927), *Frederik van Eeden* (postum, 1939). În domeniul poeziei publică: *Persephona și alte poeme, Culegere de poeme* (1889), *Demeter, Despre dragostea numită prietenie.* Aceste versuri vădesc un profund sentiment al naturii inspirat de poezia engleză. În ultimele poeme, *Despre viață*, ale volumului *Cor Cordium*, Verwey se rupe de individualism, polemizînd cu Kloos. Urmează *Pămînt* (1896) și *Noua grădină* (1898). A fost un poet foarte fecund. După moartea sa, toate poeziile postume au fost publicate în două volume.

MAREEA VISULUI

Cum de e ceru-așa aproape ?
Sînt eu în el, sau el în mine-ncape ?

Nu știu ! Dar barca mea la drum
Spre țărmul visului pornește-acum.

Tu îmi vorbești fără-ncetare,
Dar eu te văd, parcă din depărtare.

În altă țară de pe-acum trăiesc —
Doar mîna care flutură ți-o mai zăresc.

(Petre Solomon)

ȚELUL VOINȚEI

Cînd voi muri — și cei ce m-au iubit
S-or întreba lîngă sicriu așa :
„Ce ți-a plăcut la el ? C-a fost cinstit,

C-avea talent, blajină forța sa,
C-a fost prieten credincios, intim,
Sau sloboda purtare ce-o avea ?“

Sper că va zice unul : „Bine-l ştim
Pe om, poet — şi-a împlinit menirea.
Dar azi, sub lespedea din ţintirim,

Cînd gura-i tace şi-i stă-n loc gîndirea,
Vedem puterea, ţelul lui sublim,
Şi c-a rîvnit apururi nemurirea."

(Aurel Covaci)

NOAPTE SENINĂ

Să fie-atît de-nalte
Sunetele, şi de joase,
Încît şi unele şi celelalte,
Să nu se-audă.
Pădurea să ne-adăpostească
În iarba-i udă.
Şi păsărelele să ciripească
Vorbindu-ne pe limba lor,
Pînă în zori.

(Petre Solomon)

HENRIETTE ROLAND-HOLST (VAN DER SCHALK)

(1869—1952)

S-a născut la Noordwijk. În 1896 se căsătoreşte cu R. N. Roland-Holst (1868—1938), pictor şi prozator de valoare, devenit mai tîrziu director al Academiei de Belle-Arte.

După intrarea în partidul socialist (1897), ia parte activă la lupta socială, simpatizează cu Revoluţia din octombrie 1917, face propagandă comunistă şi, în 1921, va călători în U.R.S.S.

E doctor honoris causa a Universităţii din Amsterdam.

În 1893 debuta în *Noul ghid* cu cîteva sonete ce au atras atenţia. De reţinut că rigiditatea sonetului căpăta la ea un alt caracter, ceva mai puţin sever ca ritm, ceva mai liber. Arta sa izbuteşte să comunice abia în momentul în care inspiraţia coincidea cu idealurile ei. Căci un puternic sentiment comunitar îi va caracteriza poezia (v. *Noua naştere*, 1903, *Drumuri ascendente*, 1907). Nu lipseşte însă nici senzaţia de izolare, după ce între ea şi unii prieteni de convingeri intervine, în 1910, o ruptură (v. *Femeia în pădure*, 1912, al cărei titlu trădează influenţa lui Dante).

Mai optimist este volumul *Serbarea amintirii* (1915), celebrare a victoriei comunismului.

La moartea mamei sale, scrie sub titlul *Frontiere înecate* (1918) reflecţii asupra morţii şi veşniciei.

Admiraţia ce o purta eroilor se va vedea în drama *Thomas Moore* (1912), în biografia lui Rous-

seau (1912) şi în pasionanta evocare a aspiraţiei lui Garibaldi spre o Italie liberă (v. *Eroul şi mulţimea,* 1920).

Răsculaţii (1910) e o „tragedie lirică" în care autoarea, participantă la importantele evenimente din Rusia, nu dorea să dea în primul rînd o imagine realistă a lor, ci doar o idee generală despre revoluţia din 1905, care fusese înăbuşită.

Comunistă convinsă, în dramele sale *Sacrificiul* (1921), *Copiii* (1922), *Muncă* îşi alege subiecte din Marea revoluţie din octombrie. *Legenda eroică* (1917), este şi ea un cîntec de glorie la adresa Rusiei sovietice.

În 1929 publică *Reînnoiri* şi, în 1934, *Între timp şi veşnicie,* poeme de împăcare cu senectutea şi cu amurgul care se apropia.

În ultima perioadă a vieţii a desfăşurat o intensă activitate ca autoare de piese laice şi ca biograf: *Copii ai acestor vremuri* (1931), *Mama* (1932), *Chemarea oraşului* (1933), *Tolstoi* (1930), *Gezelle* (1931), *Herman Qorter* (1933), *Roza Luxemburg* (1935).

Ultimul său volum s-a chemat *Deveniri* (1949).

În 1949 şi-a încredinţat cititorilor (v. *Focul continuă să ardă*) memoriile.

Postum, în 1969, îi apar *Opere de tinereţe, 1884—1892.*

CÎND RESPIR PARFUMUL TEILOR

Cînd respir parfumul teilor în floare
Simt în nări miresmele pe care
Le cîntam cînd vînturile toate
De parfum şi cîntec erau încărcate.

O dulceaţă veche simt pe limbă parcă
Şi, din nou, o clipă, mă încearcă
Farmecul acela, care-nvăluia,
Pe cînd eram tînăr, tot ce vieţuia.

Amintiri duioase, fîlfîind uşor,
Brize parfumate parcă vin în zbor,
Sufletului nostru-i dau mereu tîrcoale
Şi, găsind intrarea, îşi croiesc o cale.

Fiţi binevenite, binele de-mi vreţi,
Şi iubiţi-l (deşi ştiu că nu puteţi !)
Pe adult aşa cum l-aţi iubit odată
Pe adolescent... Dar vara cu miresme, iată,

S-a întors, şi-aduce — acelui ce-o aşteaptă —
O solie bună, ca o roadă coaptă.
Mie îmi aduce amintiri doar, vai !
Inima tresaltă şi, fără de grai,

I-ascultă pe solii cu firea voioasă,
Închisă-n ea însăşi, şi neputincioasă.

Tace ca vioara, căreia-i lipseşte
Sufletul, cu toate că îi mai ciupeşte
Cîte-un deget tandru, strunele-amuţite.
O, înmireşmate adieri vrăjite,

Ce veniţi la mine şi mă dezmierdaţi
Ca odinioară — nu-mi mai inspiraţi
Nici o melodie : inimii i-e struna
Ruptă, pentru totdeauna !

ÎNVĂLUITĂ-N CEAŢĂ...

Învăluită-n ceaţă se întindea cîmpia,
Un văl se aşezase peste păduri, uşor,
Iar din tăcerea asta răzbea, încrezător,
Un gînd : că-o să se-ntoarcă în lume rodnicia.

Ploaia cădea, iar lumea părea că e pătrunsă
De monotonu-i murmur. Sta negura pe munţi.
În mutele celule se pregăteau mari nunţi;
Ale-nvierii duhuri lucrau, cu-o rîvnă-ascunsă.

Văzduh milos, şi ploaie — tu, binecuvîntată!
Şi pîntec al ţărînii, îngreunat de rod —
Voi întrupaţi Mişcarea şi trainicul izvod
Al gîndurilor noastre, menite s-o străbată.

Stătutele miasme pier, datorită vouă,
Şi-ncepe iar să curgă ce-a fost cîndva-mpietrit.
Şoptesc din nou pîraie pe cîmpul pustiit,
Şi-n iarbă, verde iarăşi, se-aprinde nimb de rouă.

O, tu, nădejde veche de cînd e viaţa — viaţă,
Tu care laolaltă făpturile îi legi —
Chiar sufletele triste, adînc le înţelegi,
Tu, maică-ncrezătoare, şi oarbă, şi semeaţă!

(Petre Solomon)

PIETER CORNELIS BOUTENS
(1870—1943)

Născut la Middelburg. Studiază filologia clasică la Utrecht. Profesor la Voorschoten. După 1904, se mută la Haga. A fost multă vreme preşedinte al Asociaţiei Oamenilor de Litere.

Arta poetică a lui Boutens, clasică, este înrudită cu aceea a lui Leopold. Dar Boutens a fost mult mai activ şi mult mai fecund. Volumul său *Versuri* (1898) a fost prefaţat de Van Deyssel, care constată că la Boutens nu mai este vorba de o realitate tradusă prin sentiment, ci de un sentiment filtrat prin prisma realităţii. În aceste prime lucrări se percepe clar influenţa poeţilor de la *Noul ghid* şi, mai ales, a lui Gorter. Ermetismul, uneori dorit, expresia individualistă marcată, fac ca aceste poezii să fie destul de greu de descifrat. Acelaşi lucru se poate spune şi despre *Preludii* (1902); dar în volumele următoare, *Voci* (1907), *Cîntece uitate* (1909), *Carmina* (1912), Boutens optează pentru o sobrietate şi o simplitate clasică. Este poetul senzaţiilor celor mai bogate şi mai rafinate, căutînd pentru fiecare freamăt al sufletului şi al simţurilor cuvîntul cel mai potrivit, asocierea de termeni cît mai expresivi şi ritmul cel mai evocator. Boutens îşi datorează notorietatea adaptării armonioase, poate mult prea prelucrate, a legendei medievale atît de simple a Mariei Beatrice (1908).

Poemele ulterioare, ce rămîn o profesiune de credinţă a ideilor sale platoniciene, au fost reunite în volumele: *Lună de primăvară* (1916), *Cîntecele Izoldei* (1921) şi *Nori de vară* (1922). Sentimentele

sale de patriot olandez sînt exprimate cu fervoare în *Meditații* (1931), *Catrene olandeze* (1932) și *Interludii* (1942). Poemul scris cu ocazia căsătoriei prințesei Juliana (1937) a stîrnit numeroase comentarii. Extraordinara stăpînire a prozodiei și bogăția limbajului său poetic i-au îngăduit să traducă magistral, printre altele : *Agamemnon* de Eschil, *Faust* de Goethe (1919), *Electra* de Sofocle (1920), precum și *Odiseea* (1937). *Operele complete* i-au fost publicate în șapte volume (1943—1954). În 1968 a apărut *Culegere lirică* (2 volume).

INIMĂ ȘI ȚARĂ

Oriunde inima mi-a fost hoinară
Să-și afle tihna n-a putut nicicînd,
Decît într-ale tale fluvii, țară,
Și marea ta întinsă, sfînt pămînt :
Tu, țară verde-a inimii, măreață,
Ce pentru mine moarte-nsemni și viață !

Cînta în arbori vîntul în rafale
Și pînă în tăcută casa mea
Răzbea murmurul rîurilor tale
Și-al mării viu tumult — și își schimba
În sunet graiul sîngele — și-n cînt
Mi se schimba al inimii avînt.

Mi-ai dăruit, o, țară, tot ce-odată
Din mine dăruit-am tuturor.
Cîntat-am viața, moartea și, bogată,
Nevoia de al dragostei fior :
Și-ajunse-al inimii gingaș suspin,
În limba-ți dulce înțeles deplin.

Dar o minune mai adîncă, dulce
Șoptește-i glasul tău, cu-a lui dulceață ;
Să nu-mi lași trupu-n groapă să se culce,
Fără-a ta inimă, izvor de viață.
Fac adieri în frunzele-ți popas
Și nu fug eu de-asemeni bun rămas.

FRUMUSEȚII

Să nu vii, Frumusețe, cît noi nu sîntem gata
Să te primim în casă și-n sufletele noastre,
Cît nu întinde lumea
Vast pat splendorii tale ;
Să nu vii mai devreme, căci dorul nostru este
Mai tare decît timpul !

Să nu vii cît mîncăm
A gliei blondă pîine cu ură și blestem ;
Să nu vii cîtă vreme cu-a tuturor măsură
Spoiala-i măsurată, a cîtorva puțini;
Cît tinerețea noastră, a tuturor, nu uită
De moarte pentru, sfîntă, a vieții bucurie !

Ca o coloană-naltă,
De sine luminată și pură, încărcată
De binecuvîntări
Tu te ivești din zări îndepărtate
De dincolo de lună, de soare și de mări.
Și n-au fost gînduri care în iuți străfulgerări
S-ajungă să-ți atingă vreodată strălucirea
Dar inimile-ntoarse spre tot ce-i bucurie,
De roua ta cea dulce oricînd s-au îmbătat.

Din templele zidite pentru tine,
Pornind de la gîndiri cioplite-n marmur
Şi de la seminţiile frumoase.
Nu afli una să te ţină-n lanţuri :
Căci ţi-au adus popoarele ofrande
De pietre scumpe şi de aur greu.
Şi te găsea dorinţa solitară
A unui prunc, în miez de primăvară
Şi te cînta pe tine !

Toţi cei care, cu ochii-nduraţi,
La capătul vieţii lor, văzură
În veci dănţuitoarea-ţi strălucire,
S-au despărţit şi slobozi, şi-mpăcaţi
De mohorîta inimă umană.
Şi plîns armonios li-i suferinţa,
Fiindcă tu n-ai fost a tuturor.

Neruga, frîngerea de mîini atrage
Noian de lovituri ; şi-acolo unde
O inimă îşi cîntă bucuria,
Pogoară-n zbor răsplata necerută,
Cît mai aproape de preafericiţi,
Pînă-n sălaşul ei predestinat.

Prea bine ştim că faptul primăverii
Tăcutele troiene va topi
Pe munţii tăi ; c-aproape-i ceasul tău,
Prin veacuri răzbătînd, o, Frumuseţe,
Căci nici o inimă nu are dreptul
De-a fi de limpezimea ta lipsită !

O nouă vlagă curge-n brune trestii,
Şi fierbe seva în schelete seci —
Nu pogorî la noi, o, Frumuseţe,
Cît încă ne acoperă ruşinea !

BUNĂ MOARTE

Bună Moarte, orei semn
Printr-un fluier lung de os,
Tu, ce spre surîs îndemni
Tot ce-i tînăr şi frumos.

Tu, ce pe-nţelepţi şi prunci
De cărţi, jocuri îi desprinzi.
Tu, semn rău numai atunci
Cînd bătrînii-s suferinzi —

Stearpă-mi este ziua cînd
Glasul tău nu mi-i alint.
Prea-i frumos acest pămînt,
Prea îndepărtat mi-l simt.

N-am băut nicicînd din al
Tinereţii viu izvor,
Făr's-aud cum, din caval,
Curge cîntul tău sonor.

Patimile mari, fireşti,
Toate ţie roabe-ţi sînt.
Viaţa-i viaţă, de-o trăieşti
Plin de-al morţii simţămînt.

CEASUL DRAGOSTEI

„Ce ceas să fie ?“ — Ceasul cînd se-nvoltă
Ca trandafirii zorii vii pe boltă ;
Nici un cosaş nu e-n fîneaţa nouă
Cît statul omului de-naltă,

Alb-galbenă de flori cu stropi de rouă
Şi curge-un rîu de argint ce pare-o
Şosea sihastră,
Spre zarea cea lăptoasă şi albastră.
Şi inima năieră-a aurorei,
Ea, ciocîrlia, îi dă farmec orei
Vărsîndu-şi sufletu-n cuvinte pline
De bucuria zilelor senine,
Nemăsurată bucurie care
Mereu mai nouă tuturora pare.
„Ce ceas să fie oare ?“ — Este Ora
Sortită dragostei amîndurora.

„Ce ceas să fie ?“ — Soarele slăvit
Stă iar acum în culme de zenit
Şi-n marea ghiftuită de lumină,
Sub aurul ce peste el se-anină
Dogorîtor mocneşte lanul ; umbrele se strîng
Din nou la sînul codrului adînc
Şi peste cer, şi peste unda rece
Un nor nu trece ;
Doar transparenţa lunii dacă suie
Pe nepăscuta pajişte-albăstruie.
„Ce ceas să fie oare ?“ — Este ora
Sortită dragostei amîndurora.

„Ce ceas să fie ?“ — Seară-i pe coclaur
Şi creşte-acum, în arămiu-i aur,
De ziua petrecută luminată,
Bătrîna lumii faţă fermecată ;
Din ceruri ploaie de lumină pică
Şi vînturile aripa-şi ridică ;
Hurducăind, ajunge-n şura veche
Un ultim car cu boii lui pereche
Şi licăriri se scurg
Pe pietre funerare în amurg,

Iar peste-albul mur
Al dunelor din vest, deodată,
Îşi lasă seara steaua minunată
Cu sclipăt pur,
Să cadă gingaşă şi-nvăpăiată —
„Ce ceas să fie oare ?“ — Este ora
Sortită dragostei amîndurora.

(Aurel Covaci)

AART VAN DER LEEUW

(1876—1931)

S-a născut la Delft. A studiat dreptul la Amsterdam, obţinînd în 1902 titlul de doctor. Între 1902—1906 îl găsim lucrînd în lumea oamenilor de afaceri. După aceea s-a dedicat literaturii. A murit la Voorburg.

A publicat romane, povestiri şi versuri. Romanele (*Eu şi scripcarul meu,* 1927 şi *Micul Rudolf,* 1930) i-au asigurat o mai mare popularitate decît poezia, adunată în *Cîntece şi balade* (1911), *Zboruri* (1922), *Paradisul terestru* (1927).

Vag melancolice, subtile şi cu umor, îmbrăcate într-un păienjeniş nostalgic, reflecţia filozofică şi gravitatea amestecîndu-se echilibrat, cîteodată în expresii clasice, povestirile sale *(Preafericiţii,* 1923, *Primiri fugare,* 1925, *Proză împrăştiată,* 1932 etc.) au ca dominantă culoarea. Aart Van der Leeuw, care îşi cunoştea bine beteşugurile, a spus el singur cîndva că poate numai şi numai surzenia sa era cauza datorită căreia arta lui „a devenit esenţialmente o artă pentru ochi".

VITELE

La căderea serii ţăranul mai dă odată
Ocol ogradei, cînd peste trudă coboară somnul ;
Vede ce-au robotit la hambare şi staule slugile
Şi ca o umbră cînele-l urmează credincios.

Lîngă vite zăboveşte şi le-ascultă răsuflarea ;
În jurul greabănului şi coarnelor pluteşte-un abur cald,
Ce-adie spre el cu miresme de vară
Şi-nvăluie lampa într-un nimb vaporos.

Apoi o ia dibuind pe lîngă ieslea cailor,
Primit c-o bubuitură de copite ;
Le vorbeşte şi le mîngîie coama cea aspră
A unei păroase căpăţîni ce-ar vrea să se zbenguie.

Şi cînd în sfîrşit e gata cu treaba
Şi-şi poate mîinile-ntinde spre focul din vatră,
Încă-l mai zgîlţîie spaima, cu mintea
La tot ce hălăduie-n juru-i, dar habar n-are.

El chibzuie slovenind în cartea cu catarame de aramă
Capitolul cu istorisirea călătoriei lui Noe,
Cum arca şi nevinovaţii săi călători
Plutit-a-ndelung pe apele fără ţărm ale potopului.

Şi cu totul scufundîndu-se-n minunata poveste,
Pe cînd furat gîndului vede focul cum arde,
I se pare că, anume ales de Dumnezeu,
El pluteşte pe valuri, cu ogradă şi vite.

FIERARUL

Cînd stau adesea şi lucrez, în frîu ţinîndu-mi
Ţîşnetul inimii-nvolburate şi sălbatice
Şi rimă cu rimă domol împletesc,
Prefăcînd ceea ce nu-i cum trebuie-n poem,

Tocmai cînd mi-i gîndul pe-o găselniţă pornit,
Adus de-o rătăcită-adiere de vînt,
Aud loviturile de ciocan, hăt ! undeva,
Cum răsună voios ca nişte clopote sărbătoarea.

Dar nici că mă tulbură, ştiu că harnic fierarul
Aţîţat-a pojarul scînteilor cu foalele,
Şi-n flacăra ţîşnită, care suflă şi dănţuie,
Domol şi-ncălzeşte fierul pînă la alb.

Şi pe nicovală-l pune ca pe-o săgeată
În taină furată focului sacru din cer,
Şi toate stelele-ascunse în drugul acela,
Cu icneli de ciocan acuma-s date-n vileag.

Şi-ntr-adevăr cuget, pe cînd fac să tresară
Vreun sunet mai-nalt la-nşiruirile ritmului,
Ici îmblînzind un cuvînt, acolo-n străluciri scăldîndu-l,
Pînă-mi răsplătesc răbdarea cu frumuseţe :

Că la fel, făurarul purificat-a prin flăcări
Metalul cel brut silindu-l să ia formă,
Şi-aceeaşi taină a inimii pe care eu am cîntat-o
Licăre şi spre el din oţelul vînjos.

(Ion Caraion)

JAN PRINS
(1876—1948)

Pseudonimul lui C. L. Schepp. Şi-a făcut studiile la liceul clasic şi la Institutul regal de marină. Între 1896—1924 a fost ofiţer de marină, călătorind în această calitate, de mai multe ori, în Indonezia. În ultimii ani ai vieţii a locuit la Bussum.

După vîrsta de 20 de ani, îşi publică primele poeme, J. Prins continuă să colaboreze la diferite periodice. Versurile sale izvorăsc dintr-o mare dragoste pentru peisajul olandez, pe care-l zugrăveşte în culori bogate. Poeziile i-au fost strînse în volumele *Excursii* (1911), *Maree* (1917), *Apariţii* (1925). Versurile pe care le-a dedicat Javei sînt mai detailate în descriere, mai anecdotice şi, ca atare, mai puţin rezistente : *Poeme indoneziene* (1932). În 1940 Prins publică 40 fabule de la Fontaine, reeditate, în 1946, cu adausuri.

ECLUZA

Canalul umplîndu-l cu vuiet de spumă,
Pătrund galiote-ntre-aridele diguri
Şi pînzele-ntinse apoi îşi adună,
Şi lunecă-n sasul ecluzei, loc sigur.

Bordajele dure scrîşnesc lîngă zid,
De cum se stîrneşte un freamăt, o boare,
Cît ecluzierii din nou-nu deschid,
Să fugă în spaţiu acea nerăbdare.

Şi zorii par muţi, cît-nainte de-a creşte
Acel zgomot tînăr departe se-ndrumă.
E goală ecluza şi-n ghiocu-i, fireşte,
Sclipeşte în soare doar scamă de spumă.

CORĂBIILE PLEACĂ ŞI VIREAZĂ

Corăbiile ies din port, virînd,
Să prindă vîntu-n pînze vrînd îndată ;
Virează răbdătoare ziua toată,
Sub soarele scăpărător şi blînd,
Atît de fericite că acum
Pot iar porni pe-albastrul apei drum.

Şi-s mulţumite, răcoroase ape
Cînd li se scurg pe piepturile grele,
Cînd îndrăgite-s negrele lor vele
De-al lumii vînt, ce, strecurat pe-aproape,
Lovindu-le ca pe întinse strune,
Le face a plăcere să răsune.

Şi pleacă şi virează-n largul zării,
Şi-mi place-n soare să le văd plutind,
Cînd parcă pruncul soarelui mă simt
Şi sorb cu sete vînturile mării,
Cînd ele recunoscătoare sînt
Că iar ne depărtarăm de pămînt.

(Aurel Covaci)

RENÉ DE CLERCQ
(1877—1932)

Debutează cu un volum de *Poezii* (1907), influenţat de lirica lui Gezelle. Poezia lui capătă cu timpul accente sociale puternice, mai ales în volumele *Torţe* (1909), *Din adîncuri* (1911).

După primul război mondial, scrie piese biblice în versuri : *Cain, Saul şi David, Absalom.*

ÎNTRE NOAPTE ŞI ZI

Între noapte şi zi
stăteam pe o dună înaltă
şi căutam soarele.
În spatele meu, marea-şi zvîrlea apele negre şi gri,
iar deasupra mea lunecau, laolaltă,
nori grei.

Căutam soarele,
care să mistuie norii
şi zbuciumul meu,
ca să-mi pot ridica fruntea
pînă la fruntea-i de zeu.

Dar lumina veni fără soare.
Văzduhul rămase sălbatic
la fel ca sălbatica mare.
Am coborît totuşi de pe dună
şi am dat vieţii şi grijilor ei ziua bună.

CÎNTEC MIC

Nu poate inima să-ndure chinuri
Mereu, nici bucurii.
Vin zile cînd, fără să ştii,
Se schimbă cîntecele în suspinuri.

Atunci — îndeosebi cînd plouă-afară —
Pe geam ne tot uităm
Şi, întristaţi adînc, visăm
La florile pe care ploaia le doboară.

Şi totuşi, cine ştie, mîine poate —
Prin stropii-aceştia chiar,
Frumoşii muguri vor sta iar
Deschişi sub inimile noastre tulburate.

(Petre Solomon)

KAREL VAN DE WOESTIJNE
(1878—1929)

S-a născut la Gand, şi a murit la Zwijnaarde. După Guido Gezelle, este personalitatea cea mai profund umană şi poetul cel mai original al curentului literar *„Van Nu en Straks" („De azi şi de mîine")*. Între 1907—1920 a locuit la Bruxelles în calitate de corespondent al revistei *Nieuwe Rotterdamse Courant*. Culegerile de versuri *Casa părintească* (1903), *Livada păsărilor şi a fructelor* (1905) şi *Umbra aurită* (1910) aparţin unei prime epoci, de expresie impresionistă şi simbolistă.

Omul de noroi (1920), *Dumnezeu la mare* (1926) şi *Lacul de munte* (1928), adunate în 1942 într-o trilogie intitulată ***Bătaie de aripi la orizont*** au o vădită tendinţă spiritualistă, împinsă uneori pînă la misticism. Alte culegeri, cum ar fi ***Substrata, Inima beată*** şi ***Poeme postume*** sînt de aceeaşi factură.

ALUNĂ SÎNT

Alună sînt... Un vierme galben, moale,
Orb, stă şi roade-n strîmta încăpere ;
Răspînditor îi sînt seminţei sale
Şi-s gol ce nu se plînge, nici nu cere.

De mult în voia soartei m-am lăsat
Şi-n ciclu-nchis o lună hrană sînt
Pentru un vierme tont, stupid, ingrat.
Dar de-s atins de-un prunc nevinovat,
Mi-aude golul ; Ah ! Şi sun ; şi cînt.

AM FOST ACOLO ŞI AM FOST AICI

Am fost acolo şi am fost aici,
ţărîna scormonind şi cerul eu.
Şi ce-am găsit ? Nici o lumină, nici
un licăr mai puternic ca al meu,
nici baremi o oglindă pentru mine,
nimic pentru păcate să m-aline.

O masă mi-au întins, din îngîmfare,
de cer însă nebinecuvîntată,
şi am clintit a gliei sare toată.
Eu sîngele să-mi vărs a fost să-nvăţ
la al cenuşii mele trist ospăţ.

Cît, oare, a ţinut cumplitul praznic ?
Tu mi-ai fost oaspele din urmă, scîrnă,
tu, moarte, scîrbă, cu scheletu-ţi groaznic,
şi gura ce cusută ţi-i cu sîrmă.
Şi-am rupt amăgitoarea învoială,
căci beat eram, cuprins de ameţeală.

Şi după alte prăzi am tot umblat
silit, de-atunci, sub soare şi sub stele.
O, vînător în veci înfometat !
Pe degetele îngheţate-o piele
de ger crăpată mi se scorojise,
cum nu puteai să vezi nici chiar în vise.

Şi-am fost acolo, şi am fost aici,
şi cerul preamărind, şi iadul greu.
Ce-am dobîndit ? Nici o lumină, nici
un licăr mai puternic ca al meu.
Şi-al meu obraz ca noaptea cea adîncă
cel mai frumos din sorii lumii-i încă.

FETELE DE PRIN TAVERNE

Fetele de prin taverne
Au genunchii fini de tot ;
Plozii-şi leapădă cum pot ;
Drag de noi li-i între perne.

Poartă bluze aste fete,
Strînse de plesnesc pe piele.
Ne trezim în pat cu ele
Goi de gînd, plini de regrete.

Marea o chemare este ;
Ni-s dorinţele cumplite,
De urlăm ; ni-s văduvite
Depărtatele neveste.

Pururi ancorăm, în roi,
Prin taverne-ntunecate
Şi cu fete-n roş fardate,
Vai, ne pierdem viaţa noi !

CA VOLBURA

Ca volbura pe-naltul spic de grîu
Pe trup îmi creşti ; obrazul meu curînd
Simţi-va cum l-atinge dulce rîu,
Din părul tău de aur murmurînd.

La grijile ce mi se zbat la tîmplă
Curînd va capul tău să se ridice,
Cum cu parfumul volburei se-ntîmplă
Cînd suie pe prelungi şi coapte spice.

Puternic nu-s, şi ostenit de cale
Povara vieţii teama mi-o mai creşte ;
Simţind că-s însă sprijin vieţii tale,
Simt şi cum tu mă ocroteşti, fireşte.

Aceasta ţinta dragostei s-arată,
Iubito, chiar de teamă mi-i un pic :
E lanţ de volbură înmiresmată,
Ce-şi răsplăteşte îndrăgitul spic.

TATĂLUI MEU

Tu, ce-ai murit cu griji şi mi-ai fost Tată,
şi-un trai tihnit mi-ai fost dorit oricînd,
cu mîini tremurătoare, glasul blînd
şi, mort, cu-o rază-n barba strecurată —

să ştii că sînt ca barcagiul, cînd,
lăsîndu-şi vîsla-n seara-nmiresmată,
se lasă-mpins de briză doar, să poată
pluti pe undă, nuferi culegînd,

ori fără griji să cînte, lunecare
fiindu-i cîntu-n pajişti şi oriunde,
simţindu-l ca pe propria suflare.

Dorinţi defuncte stau să mă inunde,
cît chipu-mi peste ape nu tresare,
pe-al tău zărindu-l, tremurat, în unde.

CÎT BINE INIMII ÎI FACI

Cît bine inimii îi faci, iubire,
cînd rîsul ţi se ţine după toană
şi, după griji ce-au stat să se înşire,
din nou răsari în zori, cînd şi-o codană,
rîzînd, îţi stinge vechea ta mîhnire !

Nu ştiu ce-i fericirea ; dar răsad
de tihnă-mi este chipul tău senin ;
rîd ca un prunc trecînd rîzînd prin vad,
de bucuria recii ape plin,
de-argintul ei, ce glezna-i scaldă, beat.

Femeie, te iubesc ; doar teama, poate,
mi-nchide ochii cînd te văd zîmbind ;
sînt lacom prunc, ce fructele brumate
din pomii serii le-ar pofti cu jind,
însă de farmec mult prea tulburat e.

REFREN MALADIV

O, e atît de trist că plouă toamna,
că plouă peste veştedele ramuri!
Şi florile-s atît de grele toamna!
Se scurge ploaia şuroind pe geamuri...

Livizi şi împietriţi sînt pomii-n ceaţă,
o, bunii pomi ce freamătă plîngînd!
şi vîntul, vîntu-n tînguiri se frînge,
suspine tandre revărsînd în cînt.

Acum s-ar cere plăsmuirea tihnei,
eu chip bătrîn alăturea să-mi vină,
măicuţa-n cenuşiu, lîngă culcuşul
în care-am cutezat să văd lumină

şi-n care chinu-mi în suspin se varsă...
E trist că iarăşi mi-i durerea doamna,
c-apasă greu în amorţiţii arbori;
o, e atît de trist că plouă toamna!...

(Aurel Covaci)

KAREL VAN DEN OEVER
(1879—1926)

S-a născut la Anvers. Între 1905—1912 a fost secretar de redacţie la *Vlaamse Arbeid (Munca flamandă)*.

După simplele *Povestiri din păduri* şi o serie de poeme de atmosferă, cade pradă erorii de a imita — şi de a imita neconvingător — stilul Renaşterii (v. *Rime lunare evlavioase)*.

După primul război mondial, el îşi găseşte un mod de expresie ceva mai simplu şi mai direct în unele poeme de inspiraţie religioasă (v. *Transparentul deschis* sau *Pavilion)* şi în unele meditaţii a căror trăsătură caracteristică e simplitatea *(Viaţa interioară a lui Paul)*.

Mai cităm: *În fervoarea înnegurată a zărilor matinale, Despre lucruri paşnice, Tripla imagine, Elogiu către Anvers, Făclia de argint*.

IDEEA MORŢII

Ideea morţii e o iarbă-amară
ce creşte-n fiecare dintre noi,
dînd cîte-o floare, în singurătate.
Omul şi-o-nfige-n butoniera hainei.

Fie că merge drept, fie că umblă
încovoiat sub o nădejde frîntă,
mireasma aspră-l însoţeşte veşnic,
de nările-i atente atîrnată.
O clipă de-ai simţit-o, trupu-ntreg
ţi-e apăsat de-o jerbă funerară
şi de a spaimelor povară.
Chiar de ţi-ai pune-un trandafir sub nas,
tot n-ai scăpa de-acea mireasmă-amară.
Căci orice floare-i firavă, şi toate
se ofilesc, curînd.
Dar pururi înfloreşte-al morţii gînd,
la butoniera unei haine negre
sau pe mătasea albă a miresei.

GREIERELE

Greierele :
cîntă din ţambalu-i de argint,
undeva în iarba cimitirului.

Norii care trec pe sus,
păsările, vîntul de asemeni,
nu-l aud pe greier...
Însă în biserică
— unde liniştea-i adîncă —
ţîrîitul lui răsună clar.
Dumnezeu, ascuns după altar,
îi ascultă
prea smerita rugă.

(Petre Solomon)

JACOB ISRAEL DE HAAN
(1881—1924)

A fost învăţător, apoi jurist. În 1916 îşi ia doctoratul la Amsterdam şi devine profesor particular de lingvistică psihologică. În 1919 pleacă în Palestina şi moare asasinat la Ierusalim.

Prin proza sa timpurie, J. I. de Haan aparţine naturalismului psihologic, de exemplu : *Patologii* (1908). Ca poet, se remarcă îndeosebi prin lirica sa de inspiraţie religioasă. Viaţa sa chinuită, tragică este redată şi mai direct în *Catrene* (1914).

Un mare interes istoric şi literar îl prezintă şi textele pe care le-a trimis din Palestina cotidianului olandez *Algemeen Handelsblaad.*

MEDITAŢIE

Un băiat are nevoie de-o slobodă viaţă hoinară,
Un bărbat de spaţiul oraşelor şi al cîmpiei.
Din zorii-mpîcliţi pînă-n faptul de seară,
Vînează penetul iute ca pasărea al bucuriei.

Eu, deci : au cine a prins bucurii fără număr,
Pestriţe ca fluturii, iuţi precum pasărea-n zbor ?
Dar, deasemenea : cine rănitu-şi-a mînă şi umăr
În trandafirii pe garduri suiţi cu mulţime de flori ?

Dar cugetînd ştiu că toate-s în van : un amic,
Ori trandafirii, ori vîntul atîta de dulce arzînd.
Nu-i trebuie omului prea istovit mai nimic ;
Decît ce capătă morţii : doi coţi de pămînt.

Bine-i să ştiţi : nu-s oraşe, pămînturi mai vaste
Ca măsuratul pămînt din a morţilor strîmtă grădină,
Unde şi tristul sărman şi piratul marinelor coaste
Una se-arată-n mereu schimbătoarea ţărînă.

Toate-au acelaşi destin : gardul de-arbuşti, astăzi veşted,
Mîine-nfloreşte cum cere-anotimpul în zbor.
Astăzi vezi iarbă, vezi flori înălţîndu-şi plăpîndul lor creştet
Peste mormîntul stăpînilor şi-al slujitorilor lor.

Stăpînitorii de ape, pămînturi şi vaste oceane,
N-aflau o lume prea mare ca să-i încapă-n limanuri.
Ah, dar un dulce al morţii surîs le arată ce vane
Sînt ale învingătorilor şi-ale-ndrăzneţilor planuri.

Eu, istovit, am fugit de cîştig şi de riscul nespus ;
Nu mai emană din mine, în zori, vreo dorinţă sfioasă,
Prada din zori să mi-o fure şi-apoi să mi-o mîne spre-apus,
De pe un vesel tărîm nimerind în plăcuta mea casă.

Riscul, cîştigul, te duc la o esenţială-ntrebare :
„Cît va să-mi dăinuie viaţa ? De cîte ori, treaz,
Va să mai văd altă ziuă de vară cu soare
Desfăşurată din zori în amurg, precum ziua de azi ?“

Sînt pregătit, nu mă tem de acum de vreo Moarte.
Nu le doresc existenţelor mele multiple adaos ;
Mă mulţumesc cu-acel pumn de ţărînă ce soarta ne-mparte,
Cînd lîngă cei morţi, ai noştri, ne-aflăm un repaos.

CATRENE

I. PARASIT

Ştiù ca mine nimeni ce trebuia făcut,
Mai rău făcut-a nimeni ceva ce n-avea drept.
Azi, părăsit de toţi, însingurat şi mut,
stau, mă contemplu şi sfîrşitul mi-l aştept.

II. NELINIŞTE

Cel ce, la Amsterdam, zicea „Ierusalim“
cu sufletul şi duhul cumplit înfometate,
iubirea-şi schimbă-ndată ce-acolo-i pelerin :
nostalgic, să murmure doar „Amsterdam“ mai poate.

III URMAŞII MEI

Urmaşii mei, citindu-mi catrenele cîndva,
vor tremura, dacă vor înţelege
în ce tortură-a inimii betege
s-a scurs mereu în Cîntec viaţa mea.

IV. BUCURAŢI-VĂ DE PREZENT

Să nu-ntrebi unde-i ceasul cel de ieri
şi nici cum cel de azi va fi să fie.
Trăieşte-ţi viaţa cum doreşti şi speri.
O Clipă pierzi ? Pierdută-i pe Vecie.

(Aurel Covaci)

WILLEM ELSSCHOT
(1882—1960)

Pseudonimul lui Alfons J. de Ridder, originar din Anvers.

A făcut studii comerciale şi a lucrat la Paris şi la Rotterdam. După cel dintîi război mondial, a condus la Anvers un birou publicitar.

Deşi ducînd o viaţă foarte intensă, de om de afaceri, n-a încetat niciodată să scrie.

Romanele ca şi poezia sa au un caracter cu totul personal : sub un acerb şi laconic umor, ele ascund o mare doză de emotivitate.

Versurile, dintre care unele încă din perioada pariziană sau olandeză, i-au fost publicate în revista *Forum,* apoi în culegerea *Poeme de altădată.*

Cele mai cunoscute dintre romane sînt : *Brînză, Pensiunea, Piciorul.*

Splendida nuvelă *Focurile* încheie activitatea literară a lui Elsschot.

În 1957, la a 75-a aniversare a naşterii, şi-a văzut tipărite *Operele complete,* reeditate apoi în mai multe rînduri.

MAMA

Cînd tata doarme-n patu-i, liniştit,
Şi rumegă un zîmbet de-ncîntare,
Tu trează stai şi-ţi chemi, cu-nfiorare,
Copiii : unde, cînd s-au risipit ?

Ca vulturii-n furtună-au prins să zboare,
Luînd bucăţi din cuibul părăsit,
Unde-i aştepţi, cu sufletu-ndoit,
Căci pe ceasornic Timpul semne n-are.

Nu te lăsa zdrobită de amar !
În gură dinţii nu s-or mai întoarce,
Nici laptele în piept, oricît l-ai stoarce.

Nimic nu-i de făcut. Bea, aşadar,
Un păhărel şi cîntă, fără jale,
Că Moartea umblă cu tălpile tale.

CERŞETORUL

Am devenit prea gras spre-a mai putea
Stîrni a celorlalţi compătimire.
Dar nu pot ca o scîndură subţire
S-ajung (n-ar fi în stare nimenea !).

Un farmacist îmi dă, în loc de bani,
Nişte pilule, cu-nţelepte sfaturi
Spre-a-nlătura osînza strînsă-n straturi
Pe fese şi pe burtă. Dar în van !

Nici leacurile nu mi-au ajutat,
Nici posturile lungi, nici pietatea :
Din contră, mi-au sporit obezitatea —
Poţi să mă pipăi, dom'le ! — dă-mi şi-un sfat.

Dac-o vrea Cerul, se-mplinesc, de Paşte,
Treizeci de ani de cînd, ca să trăiesc,
Eu capul mi-l descopăr şi cerşesc. —
Dar voia Lui, o, cine-o va cunoaşte ?!

(*Petre Solomon*)

H. W. J. M. KEULS
(1883—1968)

Poet şi traducător, a studiat dreptul devenind, în 1907, avocat la Amsterdam. În calitate de critic teatral şi de cronicar muzical, a colaborat la *Algemeen Handelsblaad.*

Mai puţin spontan ca Bloem şi mai puţin filozofic decît Van Eyck, atmosfera poemelor sale îl înrudeşte totuşi cu poezia acestora. Sumbru, echilibrat, meticulos.

Solicitările vieţii sociale i-au înfrînat parţial preocupările literare şi deplina înflorire a talentului, un talent fără îndoială auster. Şi cu toate acestea, activitatea lui Keuls n-a fost una dintre cele mai sărace : *În curent* (1920), *Pentru tăcere* (1924), *Lampa dansantă* (1935), *Rondeluri şi catrene* (1942), *Poeme reunite* (4 volume, 1947—1949, întregite cu ciclul *Drumuri şi nori*), *Regiuni* (1953), *Cortină* (1958).

SURA ZI DE PRIMĂVARĂ

Sura zi de primăvară gîlgîie de presimţiri,
Asupriţi par de odihnă mugurii pe ram,
Parcă viaţa-şi cruţă plinătatea
Şi ar vrea să ocrotească o sfioasă fericire.

Căci pe ceru-n scrum nămeţeşte-o melancolie.
Pe care o-mbibă ascunse izvoare,
Această zi cheamă pe cei în rătăciri şi disperare
Plini de tristeţea tinereţii stinse-n zare.

Şi-n lunguri de-alei şoapte-adie
Cu speranţe, făgăduieli şi trecut,
Un cîntec visînd la ce-ar putea ca să fie :

Înmugurire-a cărei viaţă-i de pe-acuma-n cumpănă,
Dispărută durere printre-amintiri, bucurie
Din leagăn umbrită, ce-a rămas doar iluzie.

VINEREA MARE 1941

S-a stins cineva, dar viaţă-i fu moartea,
Suferinţa mîngîiere, setea alinare ;
Crucea de care-i anina trupul dîrdîitor,
Simbol deveni, al speranţei.

Şi-acum iată-asupritori stăpîniţi de-o iluzie,
Ei fost-au împinşi de demonul lor,
Ş-acolo unde-i un popor de ei nimicit,
Stearpa stemă le stă pe ruine-nscrisă.

Ci mulţi ajuns-au slugi la materie
Şi pier în beţiile cruzimii,
Ori alţii apun sub o mută şi grea
Resemnare-n destinul care nu-i ia în seamă,
Iar cei pentru care vechea cruce mai are preţ,
Frămîntaţi-s de deznădejdea grădinii măslinilor.

ZILELE AMARE ŞI CELE FERICITE

I

Grîul se şi grămădeşte în clăi
Odată cu-ntîia-nfrunzire a sfeclei.
Fură zile frumoase
Inima-mi nu poate uita.

Înveşmîntate pajiştile
În aur şi-n bronz.
O ciocîrlie deasupră-ne
Şi deasupra anilor noştri douăzeci.

Şi tot soarele ce dogoreşte.
Şi albe umbelifere
Legănîndu-se-n mînă
Îşi rotesc umbrele-n toate părţile.

Fluieram ceva dulce
Dintr-o frunză crestată :
Era atît de frumos
Inima-mi nu se poate ostoi.

II

M-a luat viaţa de braţ
Şi mi-a dat numele ei ;
Ca să cînt sub copaci
Şi prin fereastră.

Să nu se piardă peste
Oraş nici un vînt
La care să n-asculte
Cineva şi să se-ncînte.

Iar eu zilnic să-l îngîn
Sub bolţile Domnului
Şi prin mine însumi
Ritmul să-i sporesc.

III

Oare n-am visat că-ntr-o zi nemulţumiţii lumii,
Sătui de ocna lor, trezitu-s-au să strige ?
Şi doar ca s-arate duioşilor întreaga
Durere-ngrozitoare ce-nchingă omenirea,

Ci-n lung de sumbre porturi şi de diguri,
'Nălţînd bombarde, suliţe şi larmă
Prin toate ţările şi cetăţile hanseatice :
Foame şi nestatornicie,

De la spiritele ce din beznă renasc,
De la-necatul cu alge şi rogozuri în barbă
Pîn' la schimonosiţii hipocampi
Ce mîngîie visurile unui cal de soi...
Văzînd acea hoardă, o ! de-aş putea-n gînd, Ură,
Părtaşă să te simt la Facerea-din-Nou,
Iar tu să schimbi, matrice, în vrere şi-adevăr
Foame şi nestatornicie,

IV

Lumea-i un fluier pentru mii şi mii de guri.
Fiecare-şi spune cîntecul. Se-aude-un fel de jale
În care nimic n-aflat-am din propriu-mi viers.
Iar tu ? Poate că şi tu lovitu-te-ai de-o lespede
Şi te-au izgonit fără surle ca şi pe mine.

Totuşi visat-am, sperat-am ; şi m-am pocăit.
Văzut-am Alpii, Flandra şi Strassburgul pe Rin.
Am iubit. Bătut-am tobe-n multe alaiuri.
Cărţi descusui, doldora de străveche-nţelepciune.
Am căutat, pe cît se putea, mîini şi picioare.

Şi sfîrşitul ? M-am ales de-aici, ca bun de neclintit,
Cu mîngîierea cîntecului meu doar, cînd seara-n tihnă
Stau pe-o bermă-naltă-ngînînd un pui de melodie,
Nu veşniciei sau lumii, ci clipei ce fuge.
Şi-i pentru mine încă-o zi fericită. Prea destul.

(*Ion Caraion*)

FIRMIN VAN HECKE
(1884—1961)

Debutează sub înrîurirea lui Karel van de Woestijne, pentru a-şi găsi, curînd, un ton personal.
Volume : *Versuri* (1912), *Poezii* (1925), *Lazarus* (1951).

CORĂBII ÎN NOAPTE

Nu mă cunoaşteţi voi, cei care mă vedeţi acum —
Cel ce priveşte marea de pe ţărm nu o cunoaşte nicidecum.

De cînd a început să bată vîntul aspru-al vieţii,
Mi-am îndreptat spre larg corabia tinereţii.

Şi, plin de-ncredere în frumuseţea ţelului ales,
Îndeosebi spre-ale simţirii orizonturi am purces.

Pe ale inimilor noastre mări nemărginite,
Am înfruntat necazuri, bucurii, ispite.

Nu mă cunoaşteţi voi, care pe-aceleaşi mări m-aţi întîlnit,
De-ale prezentului fugare vînturi bîntuit.

Căci, fie că pluteam pe-o mare calmă, fie că luam în piept furtuna,
La cîrmă-am stat, senin şi liniştit întotdeauna,

Şi, de nimic neîngrădit, fără de teamă-am navigat
Ori încotro dorinţa m-a mînat.

Din ce în ce mai solitar, am mers tot mai departe,
Adesea ispitit de glasul valurilor, îmbietor la moarte —

O, în atîtea seri, privit-am în adîncul lor
Limanul de odihnă făgăduitor !

Din ce în ce mai solitar, ştiam că numai întîmplarea
Ne face să ne înţelegem unul altuia chemarea.

Dar, pe oriunde mi-a fost dat să trec, s-a auzit al meu apel,
Căci fiecare-şi ia la bord durerea, sub un alt drapel.

(*Petre Solomon*)

JAN VAN NIJLEN
(1884—1965)

S-a născut la Anvers și a murit la Bruxelles. A început prin a fi angajatul propriului său părinte, apoi rînd pe rînd îl găsim corector, vînzător, ziarist. După întîiul război mondial a intrat corector la Ministerul Justiției, a parcurs toate treptele funcționărești și a fost pensionat în 1949 cu gradul de director.

Primele poeme în volum (v. *Versuri*) îi apar în 1906.

A fost redactor la diferite ziare : *De Vlaamsche Arbeid (Munca flamandă),* unde — în afară de cronici literare și teatrale — a publicat și unica sa nuvelă *Pedeapsa,* apoi *la Nieuwe Leven (Viața nouă), Antevaken (Deșteptarea)* și *De Boomgaard (Livada).*

În *De Boomgaard* a publicat un studiu despre Baudelaire (1909) ; în același an vede lumina tiparului culegerea *Lumina,* urmată peste doi ani de *Spre fericire* și peste încă un an, adică în 1912, de studiile asupra lui Francis Jammes și pictorului Jacob Smits.

Prin mijlocirea prietenului său olandez Greshoff publică în 1914 *Nouă poeme.*

În timpul primului război mondial va locui în Olanda, unde redactează *Ceasuri cu Montaigne,* traduce din Guy de Maupassant, se ocupă de opera lui Péguy.

În 1923, în seria Palladium îi apare *Obrazul pămîntului.*

În anul următor, editura Stols i-a publicat *Șapte poeme* și *Poeții micii fîntîni.* Tot la Stols (1928) publică *Pasărea Phoenix.*

În 1934 și, respectiv, 1938, e prezent cu *Criptografie* și *Copilul bătrîn.*

Printre ultimele-i lucrări figurează : *Somnambulul* și *Prea tîrziu pentru lumea aceasta.*

CÎNTEC VECHI

O floare care, noaptea, se desface
Îmi pare dimineața virginală,
Cu nori de aur în albastra-i poală,
Mijind deasupra tufelor sărace.

Se leagănă cireșu-n boarea lină,
Cu albele lui flori, de noapte-nchise.
O mierlă neagră cîntă, pare-mi-se,
Și un copil cu glas curat o-ngînă.

Iar cîntecul acesta îmi deșteaptă
Străvechiul dor de patrie. Acuma,
Pămîntule, mă chemi din nou, ca muma,
Vrăjindu-mă cu vocea-ți înțeleaptă.

Mi-e inima vioară încă-n stare
În cîntecul tău să se regăsească
Și, amintindu-și hora strămoșească,
De bucurie să se înfioare.

DOR

Eu nu-s aşa ingrat ca să-mi doresc
O zare luminoasă, dar străină,
Menită să-mi umbrească, nefiresc,
A patriei văratică lumină.

Cînd, însă, viscolele iernii bat,
Iar gerul şi ninsoarea-nchid în turle
De alabastru lumea, simt deodat'
Că-n piept începe-un dor străin să-mi urle.

Mi-e iarăşi dor de verzile coline,
De-oraşele ca marmura de albe,
De soarele ce toarnă-n vin iubire,

De-umbrosul parc Borghese, cu terase
Pe care se aştern sonore salbe
De sudice cîntări melodioase ...

SFATURI PENTRU CALATORI

Nu vă suiţi în tren fără-o valiză doldora de vise,
În fiece oraş o casă veţi găsi, cu uşile deschise.

Rămîneţi liniştiţi lîngă fereastră, răbdători :
Nu ştie nimeni cum vă cheamă, sînteţi doar nişte călători.

Cu prospeţimea ochilor copilului ce-aţi fost odată,
Priviţi în jur, şi lumea o să vă pară minunată.

Tot ce vedeţi că-n solul primăvăratic a-nflorit,
Să ştiţi că pentru voi anume-a fost sădit.

Pe comis-voiajori lăsaţi-i limba să-şi dezlege
Despre cenzura filmelor : zîmbeşte Dumnezeu şi clipa îşi alege.

Pe bravii şefi de gară, amabil salutaţi-i,
Căci nici un tren nu s-ar urni fără semnalul lor, din staţii.

Iar dacă trenul nu înaintează, sau merge prea încet,
În ciuda grabei, a dorinţei voastre, şi-a banilor plătiţi pentru bilet,

Fiţi calmi şi folosiţi rezervele din geamantan —
Şi veţi vedea că nici o oră nu se iroseşte-n van.

Iar dacă trenul vostru va sosi-ntr-o staţie ciudată,
De-al cărei nume nici n-aţi auzit vreodată,

V-aţi atins scopul : căci abia atunci aflaţi
Ce-nseamnă a călători, pentru-nţelepţii şi drumeţii-adevăraţi...

Şi-ndeosebi să nu vă mire că, trecînd pe lîngă vre-o pădure ternă,
Un tren banal vă poate duce în cetatea Romei, cea eternă.

PASTEL

Încremeniţi mestecenii păreau —
O dungă-a toamnei, lîngă-albastra mare,
Sclipea amurgul, frunzele zburau
Prin aurul luminii-n scăpătare.

Şi totul rămăsese-n nemişcare,
Deşi deasupra pomilor pluteau,
Sfioase, păsările călătoare
Ce-n zborul lor spre sud ne salutau.

Apoi, spre seară, cîntecu-amuţi.
De vînt stîrnită, marea se răsti
La ţărm. Iar prima stea luci, verzuie.

Deodat' la ale nopţii reci fruntarii,
Ca dintr-o stampă s-au desprins pescarii —
Ca nişte umbre japoneze, şuie.

MOARTEA CLOVNULUI

Eu rîd fiindcă ştiu că-n viaţă sînt,
Şi-oi rîde chiar şi dincolo de moarte.
Iubirea-i ca o stea : de pe pămînt,
Chiar cînd s-a stins, se vede mai departe.

BĂTRÎNUL

De cîte ori m-apuc să scriu, bag seamă
Că mîinile mi-s ale-unui bătrîn.
Mă resemnez : e-a omenirii dramă.
Dar jalea şi dorinţa, îmi rămîn.

(*Petre Solomon*)

PIERRE KEMP
(1886—1967)

S-a născut la Maastricht. A fost scurtă vreme ziarist la Amsterdam. În 1959 i s-a decernat premiul „P. C. Hooft".

Deşi a debutat încă înainte de 1920, poezia sa modernă a apărut mai tîrziu într-o culegere, *Stabili şi trecători* (1934). În volumele următoare, admirate din tînăra generaţie, Kemp şi-a accentuat talentul original şi expresiv : *Fugitive şi constante* (1939), *Tranzitive şi imobile* (1940). Comparat uneori cu Gorter, datorită senzualismului său, Kemp se apropie mai mult de Richard Minne prin fantezia sa şi printr-o melancolie ironică.

TRANZIŢIE

În faţa unui pom cugetă ţapul din mine,
Freamătă lin frunzarul ce-l încarcă ;
Urmăresc cîntul ce suie şi revine
Chiar de, să-l cred, mult prea bătrîn sînt parcă.

Aud sunînd a frunzelor desime.
În viaţa mea intensă tăcerea nu pogoară.
Prin păr îmi trece-o undă de dulce prospeţime
Şi mă ridic, lansînd — a cîtea oară ? —

Adîncă, pastorală chemare, dar cu toată
Ştiinţa mea de azi străvechiul foc n-aprind.
C-un bun rămas îmi este dorinţa-ngemănată
În mîinile ce mut mi le întind.

ZORI DE ZI

Suind, pluteşte-o pălărie de lumină
şi vreau s-o port pe capul meu, şi-o cer.
Nu pot să cred în neputinţa mea deplină :
o, suie soarele pe cer.
Cad paiele-i magnifice în nimb.
Stă părul meu în plete să le prindă.
Simt că respir ciudat, în timp
ce ochii mei privesc într-una, ţintă,
lumina ce se face pălărie
în jurul meu — lumina ce surprinde
tot ce-ndrăgit-am din copilărie
şi-n faţă să mi se perinde prinde.

(*Aurel Covaci*)

WILLEM DE MERODE
(1887—1939)

Pseudonimul lui Willem Edward Keuning, care s-a născut la Spijk.
A fost un timp învăţător.
Deşi a debutat în 1911 şi a colaborat în 1916 la periodicul *Anotimpul*, totuşi n-a găsit decît în grupul celor de la „Căile ascendente" înţelegerea intelectuală care să-l recunoască drept un mare poet. Însă nu le-a aparţinut niciodată în întregime. Credinţa sa era prea puţin dogmatică pentru asta şi senzualismul său prea pronunţat.
În poezia lui Merode calvinismul este obligat să renunţe la caracterul său anti-estetic : aici un protestant profesează o credinţă care pentru el este mai ales o chestiune de sentiment somptuos îmbrăcat în versuri elegante şi-n bogate metafore. Ulterior, în opera lui Merode s-au stabilit alte raporturi între muzicalitate şi elementele plastice : acestea din urmă au devenit predominante şi totodată, renunţînd la metafore, limba a devenit rece, uneori dură.
Cu marea-i capacitate de asimilare, a încercat şi adaptări din literatura chineză şi persană, scriind chiar el o serie de poeme în această manieră (v. *Bambusul foşnitor*, 1939).
Dintre multele-i volume de versuri, cităm : *Sînge preţios* (1922), *Fiul risipitor* (1928), *Dificila călătorie* (1930), *Cartea morţilor* (1934), *Viaţa sălbatică* (1936).

VISUL

Iată un vis pe care nu l-am dus nicicînd la capăt :
O creangă înflorită sînt, sub stele,
Pe care-o văd răsfrîntă într-o apă.

Mă văd cum printre stele înfloresc
Şi-o lună galbenă mi se scufundă-n floare,
Lin lunecînd în dulcea ei mireasmă.

În două largi şuvoaie se desface Calea Laptelui ;
Mă împresoară şi mă poartă-ncet
Departe de obîrşiile mele.

PĂUNUL

Într-o explozie de-albastru irizat,
Din verdele primăvăratic, păunul mi s-a arătat,

Şi a-nceput ca pe-un drapel să-şi desfăşoare
Coada, văzînd că îl privesc cu încordare.

Mi s-a dezvăluit atunci întreaga măreţie
A cerului şi a pămîntului, ca într-o feerie.

Albastrul, negrul, roşul, auriul — toate
Au smuls luciri de foc ierbii întunecate.

Intensitatea lor mi-a smuls din toropeală
Sufletul, greu de oboseală.

Deodată, ochii lui speriaţi mă căutară
Şi, aplecîndu-şi coada princiară,

Păunul scoase-un ţipăt ascuţit,
De parcă pentru viaţa mea s-ar fi neliniştit :

„Admiratorule, află că-s mai sărman ca tine
Şi că-mi cunosc nefericirea, bine.

Cîndva — e mult de-atunci, fireşte —
Aveam penetul şters, însă cîntam dumnezeieşte.

Dar mi-am schimbat prosteşte sîngele vîrtos
Şi sufletul curat, pe un veşmînt mai arătos,

Şi am sărit cu-nfumurare
În cercul magic al admiraţiei linguşitoare.

O clipă doar, atunci, m-a fulgerat
Frica de Dumnezeu, pentru păcatul greu, de neiertat,

Ce-l săvîrşisem, renunţînd la mîntuire
Ca să mă-mpodobesc cu-o falsă strălucire

Şi irosindu-mi pentr-un biet penet
Întreaga viaţă... Astăzi, vai, regret

Amara-mi soartă, dar e prea tîrziu !
De remuşcare chinuit de-a pururi o să fiu.

Îmi tîrîi frumuseţea după mine
Ca o povară grea, ca pe-o ruşine.

Necontenit trecutul mă apasă,
Mă chinuie, şi nu mă lasă.

Îmi desfăşor aripile spre cer, cu greu,
Cad pe pămînt apoi, ca într-un curcubeu,

Şi, vlăguit de-un chin ce nu se mai sfîrşeşte,
Scot ţipătul care te îngrozeşte..."

Păunu-şi desfăcu larg coada, cînd sfîrşi —
Parcă zburau scîntei prin iarbă-n plină zi.
Apoi, cu glasu-i ţipător şi aspru, vorbi iar :

„De-aceea sufletul mi-e trist şi-amar —
Ştiu că surghiunul meu multicolor
Încîntă inima şi ochii tuturor.

Dar într-o zi — şi ziua ceea nu-i departe —
Se va sfîrşi cu aparenţele deşarte.

Căci, oricît de încet ar alerga ruşinea şi păcatul,
Li se sfîrşeşte crugul, blestematul !

Mînia cerului, ca să mă cureţe, m-a pedepsit.
Acum, socot că Domnu-i mulţumit.

Dacă iubirea lui, crescută îndelung, îşi va croi
Un drum pînă la mine, fericit voi fi

Să scap de-ale dezmăţului găteli, arzînd
În flacăra de aur a unui lemn de rînd.

Îl voi vedea atunci pe Dumnezeu
Şi, copleşit de bucurie, voi auzi iar glasul *meu*.

Iar strălucirea mea, pierdută pe pămînt, zbura-va
Spre el precum un imn, cîntîndu-i slava..."

Se ridică păunul cu-ncetul şi, sărind
Pe-un ram ce-aproape că se frînse, pîrîind,

Strigă prin pălălaia verde şi roşcată :
„Sloboade-mi, Doamne, sufletul odată !"

(*Petre Solomon*)

PIETER NICOLAAS VAN EYCK
(1887—1954)

A studiat dreptul la Leyde. A trăit apoi doi ani în Italia. În 1920 devine corespondent la Londra al ziarului *Nieuwe Rotterdamse Courant* şi, în 1935, profesor de literatură la Universitatea din Leyde, ca succesor al prietenului său Verwey. Doctor „honoris causa" al Universităţii din Amsterdam, 1947.

În poemele sale se simte imediat cît de mult este înrudită personalitatea sa cu cea a lua Verwey. Un exces de intelectualism, care în pofida stăpînirii perfecte a limbii face construcţia versului greoaie şi aspră, a împiedicat dezvoltarea timpurie a acestui talent remarcabil (v. volumele : *Labirintul împodobit,* 1909, *Anotimpuri,* 1910, *Perspective,* 1912, *Căinţă,* 1922, *Preparative,* 1926). Sub influenţa experienţei de viaţă talentul poetului s-a maturizat : *De partea asta* (1939), *Versuri* (1940), *Maeştrii* (1945). Şi-a tradus cel mai complet concepţia sa filozofică despre viaţă în voluminoasa lucrare poetică mitologică *Meduza* (1947).

A fost redactor la periodicul *Direcţia* unde a publicat diferite eseuri literare (1930—1931). Scutit fiind, pe motive de sănătate, de cea mai mare parte a muncii sale profesorale, Van Eyck îşi consacră ultimii ani ai vieţii mai ales poeziei.

GRĂDINARUL ŞI MOARTEA

Vorbeşte un nobil persan :

Azi îmi intră în casă grădinarul
Strigîndu-mi, alb la faţă, precum varul :
— Vai, pomii ţi-i tăiam, cînd, ce năpastă !
Mă-ntorc şi văd că Moartea mă adastă.
Fugii, stăpîne, înlemnit de frică.
N-o vezi cum coasa încă-aridică ?
„Stăpîne, împrumută-mi calul tău,
Să fug în Ispahan, căci e de rău !"
În cel tixit de cedri parc al meu,
Azi pe străină-o întîlnii şi eu.
Şi-o întrebai : „O, Moarte, de ce oare,
Cu sluga-mi fost-ai ameninţătoare ?"
Iar ea, c-o umbră de surîs : „Nici gînd
Să-l ameninţ ... Doar mă miram văzînd,
Că stă aici, cînd eu porunci aveam
Diseară să-l ridic din Ispahan."

RUGĂCIUNE

Dă-mi, viaţă, bucurie sau durere,
Nicicînd tăcerea fadă, muribundă,
Precum nici frigul umed care cere
De-adîncile emoţii să se-ascundă.

Dă-mi mai degrabă chin cumplit, blestem,
Apururi să-mi apese fruntea pală,
Să-mi gîrbovească trupu-ncît să gem,
Decît o zi ce lunecă banală.

Din sărăcia buzelor livide
Să nu-mi dai sunete şovăitoare.
Nicicînd, nicicînd să nu-mi dai ceasuri vide,
Nicicînd, nicicînd o zi ne-ndurătoare.

Dă veselie sau tristeţe doar
Ţîşnite din porniri împătimate.
O, viaţă, n-ai nimic să-mi dai în dar
Decît o inimă ce vie bate.

ÎN LUMINA GREA ŞI DULCE

În lumina grea şi dulce de după amiază,
Cînd toată graba se scurge-ntr-un ceas efemer,
În adîncul meu acest tăcut poem visează
La îndepărtatul morţii mister.

Într-o zi şi moartea-mi va fi la fel de aproape
Cum este de inima mea crîmpeiul de cînt
O părere de gînd, un fior care-n suflet să-mi sape,
Un slab ecou al durerii de care sînt frînt.

O scurtă şovăială, înainte de a ajunge
La contopirea deplină, mult aşteptata.
„O, să mă mai gîndesc puţin— gata, ajunge
Nu mai am timp să cuget — sînt gata."

Dar înainte de-a amuţi meditaţia seacă,
Neliniştea iluzorie însăşi şi-o pricepe,
De parcă lumina spre noi se apleacă ;
Un ultim vis : acesta să ne contemple începe.

Dar, în sfîrşit, se dărîmă şi zidul despre care
Se credea că vremurile să-l spulbere nu pot.
Bătăile inimii cunosc tihna triumfătoare,
Făcînd din suflet, univers şi viaţă un singur tot.

Şi pînă la această beatitudine un singur suspin —
Nimic nu există între fiinţa umană şi eternitate. —
O clipă numai, cu înţelesu-i deplin :
Moartea, un vis şi graniţe strîmt măsurate.

O CASĂ SUMBRĂ

O casă sumbră
Într-o sumbră grădină apare.
Murmur de apă în umbră,
Foşniri de frunzare-n frunzare.

Deasupra porţii grele
O singură fereastră luminată.
Parfum de flori, tăcere de stele —
Poarta rămîne ferecată.

Dar dacă stă cineva să vină ?
O, lungă-aşteptare ! Visul e pur,
Neclintit ; lîngă el stă palã lumină
Şi noapte de jur-împrejur.

La poartă-ţi bat în zadar,
Stranie casă sihastră :
Pentru vagabondul plecat în noapte doar
Această iluminată fereastră.

O, MOARTE !

O, Moarte, privighetoare tăinuită
Ce cîntu-n tufişuri obscure ţi-ascunzi !
Cu povestea ta niciodată ghicită
Pînă-n adîncul inimii pătrunzi.

Pe muşchiul ce-năbuşe paşii îndată
Ne chemi de pe cărare deoparte,
Spre pădurea tăcută şi îndepărtată,
De oraşul furnicat de lumini cît mai departe.

Fii, Moarte, călăuza căutărilor mele ;
Ia-mi-o înainte, cîntînd mereu,
Ca să întîmpin ultimul licăr de stele,
Dăruit ultimului vis al meu.

Ce este amintirea luminii sfinţite ?
Sînt pregătit pentru noaptea ce se va abate.
Întunericul se strînge pe nesimţite...
Sufletul mi se umple de eternitate.

(*Aurel Covaci*)

JACOBUS CORNELIS BLOEM
(1887—1966)

A studiat dreptul la Utrecht. Funcţionar în administraţia comunală, apoi redactor la *Nieuwe Rotterdamse Courant.*

Poezia lui Bloem s-a format în aceeaşi atmosferă ca şi cea a lui Boutens şi Verwey ; versurile sale au o formă perfectă ce nu se obţine decît printr-o tehnică studiată. Talentul său s-a maturizat foarte încet şi primul său volum *Nostalgia* (1921) a rămas multă vreme unicul. Acest titlu caracterizează întreaga sa poezie : o dorinţă arzătoare, o aspiraţie melancolică spre fericire răsună în versurile sale. O natură visătoare, sensibilă, decepţionată de relativitatea vieţii pămîntene, dar crezînd totuşi în valoarea căldurii umane şi a prieteniei, se exprimă şi în culegerile ulterioare : *Media vita* (1931) şi *Înfrîngerea* (1937). În 1945 a publicat culegerea intitulată *Zgure*, urmată, în 1946, de *Liniştit deşi trist.* În 1947 poemele sale au fost retipărite într-un singur volum, *Culegere de poeme.* În 1950 a publicat volumul *Seara,* pentru care a obţinut premiul „P. C. Hooft" pentru poezie, cea mai înaltă distincţie literară în Olanda (1953).

EPITAF

Printre-anonimii cei mulţi anonim,
Cu cei cu toţi de-o seamă însuşi geamăn,
El, neursit spre niscai înălţimi,
Spre-mpărăţii ce n-au în lume seamăn, —

De cei ce-au stat cu el noian de clipe
Neînţeles a fost, căci umbra mare
Ei n-au văzut, a două largi aripe,
Şi pe grumazul lui plecat lungi gheare,

Care-l duceau... Şi-acum sleit, sfîrşit,
Al vieţii zbucium iată că-i răzbate,
Pe lespedea-i ce s-a-mburuienit,
În litere de-ncete ploi umflate.

CĂSUŢA CANTONIERULUI

Căsuţa pe lîngă care pururea zboară
Febra călătoriei — au ştie cineva,
Dincolo de rufele pestriţe întinse pe-o sfoară,
Cîtă bucurie ascunde în ea ?

Şi tinerei mame-i pluteşte poate,
Un limpede vis peste limpezi gînduri,
Al dragostei dintîi, împătimate,
Sub mîngîieri de văratice vînturi.

O, chiar de negrăita privelişte mi-ar aparţine,
Nu mi s-ar spulbera dorul mocnit,
Pentru ca după atîta lipsă de fericire
Să exist, în sfîrşit.

DESPĂRŢIRE

E orice despărţire-un bun rămas.
E orice pat o raclă pentru groapă.
Fatal pe-al vieţii drum e orice pas
Şi-o dragoste de asta nu te scapă.

În umbra urbei, la un colţ de stradă
Ne despărţim... Şi-al morţii plumb ne-apasă.
Un semn... dispare umbra... Stă să cadă
Pe după alt colţ sumbra morţii coasă.

ZI DE TOAMNĂ

Zarzavagiii brazdele-şi îngraşă.
Tăcerea i se-arată lumii doamna.
O sferă ca o perlă uriaşă
A-ntins pe bolta nesfîrşită toamna.

Oriunde, acelaşi cenuşiu decor.
Calmă-nvoiala omului cu glia.
Imensu-i cort înaltul incolor
Întinde-l peste ei cît veşnicia.

Ce-i de făcut cu cenuşiul care
Reaminteşte dulci visări senine ?
Ce să ne facem, inimă, noi oare,
Cînd nu-ţi mai legi nimica de suspine ?

RESEMNAT

Deschid fereastra... Toamna-mi intră-n casă,
Cea negrăită, de odinioară,
Dintotdeauna. Doar un dor m-apasă :
Iubirea-mi pentru ea nicicînd să moară.

Din viaţă mult cîştig nu stă să-ţi iasă,
Dar gîndul ăsta nu mi-i azi povară,
Căci mori gîndind la stirpea numeroasă
Ce înaintea ta a fost să piară.

Căci nebunie-i tinereţea-n toate,
Dor de iubiri ce-s de necucerit,
Şi chin ce creşte din singurătate.

Dar viaţa zboară... Totul s-a sfîrşit...
Singurătatea-i azi odihnă, poate.
Şi-apoi : puteam fi şi mai urgisit.

SEARĂ DE PRIMĂVARĂ PRETIMPURIE

Căzu lîngă el necitita carte ;
Ducîndu-şi mîna şovăielnică la ochi, privi afară ;
Vrăjea priveliştea, pînă departe,
Cel dintîi amurg de primăvară.

Plutea un nimb de fragede frunzare
Peste pădure — şi părea că trece
O undă de dulceaţă, ca o boare
Dar unde vîntul îşi zbătea arìpa era rece.

Primăverile se perindă necontenite
Lumea-i un spaţiu ce nu ţine seamă de soartă,
Din care inimile, odată îngăduite,
Nu mai fug decît pe unica poartă.

De ce să ne topim atunci în reverie ?
Lăsaţi cartea necitită... Cine, ce-ar pierde ?
Un singur lucru e cert... Că o dată n-o să mai vie
Şi pentru noi primăvara frumoasă şi verde.

(*Aurel Covaci*)

JAN GRESHOFF
(1888—1971)

Poet şi critic literar. Gazetar cu o vădită predilecţie pentru bibliografie. A locuit la Bruxelles şi, după 1939, s-a mutat în Africa de Sud, apoi cîtva timp în Java şi în Statele-Unite.

Cele două volume, *Pe malul eleşteului părăsit* (1909) şi *Prin fereastra mea deschisă* (1910), care cuprind poemele din prima perioadă, indică un temperament melancolic, romantic, iubitor de armonie. Volumul *Terestru şi ceresc* (1926) caracterizează cele două extreme ale personalităţii lui Greshoff. Dacă pînă la această epocă a predominat „cerescul", adică aspiraţia romantică, impulsul filozofic religios, tristeţea pricinuită de defectele umane, acum „terestrul" cîştigă : acceptarea vieţii, fericirea cotidiană, apărarea independenţei personalităţii. Limba devine vorbită, cu o vervă rece care alege cuvîntul popular cu intenţia de-a umbri o poezie rafinată. Devine cunoscut prin volumul *Poeme* (1934). În 1938 îi apare poemul didactic *Icar convertit*. Un nou apogeu a fost volumul *Ultimele obiecte* (1958). În 1970 îşi publică amintirile sub titlul *Adio Europei* şi, în acelaşi timp, volumul *444 de aforisme*.

TE SALUT

Ostac, vecin salut şi spor !
Salut, soldat şi organist,
Poştaş, ţăran sau cerşetor,
Salut — o, orb violonist.

Salut şi vouă, cîini hoinari !
Salut, o, cal ce pîinea cari !

Ca voi sînt eu, supus la munci,
Şi hăituit — dar spun pe faţă,
Iubesc femeia, raza, prunci,
Precum iubesc fatala viaţă.

MOARTEA NE SECERĂ

Moartea ne seceră cu un aer prietenos.
„Uitaţi să trăiţi !" — cîntă un vînt viclean deseori.
Marea murmură „odihnă" — dar ţi-am rămas credincios
Ţie, pămîntule, care îmi dărui pîine şi flori.

UN COMBATANT

Să-i trezesc pe-adormiţi, bat toba iarăşi şi iarăşi.
Cel ce visează-şi trădează nevasta, copilul, pe bunii tovarăşi ;
Nici un om de treabă fericit nu se simte
Cînd semenii lui, ce doresc dreptatea, fierbinte,

Şi care nicicînd nu şi-au plecat fruntea semeaţă,
Primesc scuipaţii desfrînaţilor în faţă
Şi sînt bătuţi de moarte, călcaţi în picioare.
Treziţi-vă, primejdia e mare !

Bat toba — nu-i momentul să cînţi, să te bucuri
De clarul de lună, de dragostea tristă, de frumoasele lucruri,
Acum cînd tribunalele, prin juzii sperjuri,
Ne nimicesc tovarăşii, supunîndu-i la grele torturi,
Fără a le lăsa speranţa unei zile mai bune.
Cînd pe-ai noştri-i sugrumă mîini bete, nebune,
Gata de moarte să fie fiecare.
Treziţi-vă, primejdia e mare !

Bat toba — strîngeţi-vă rîndurile — noi sîntem milioane !
Veniţi, voi, mineri, cu pickhammere şi cu ciocane !
Ţărani, ascuţiţi-vă coasele şi cosoarele toţi !
Veniţi cu harpoanele corăbiilor voi, mateloţi !
Vînători, încărcaţi-vă puştile, altfel moartea ne curmă !
Trebuie să răsturnăm lumea — căci sîntem cei de pe urmă.
Mai bine moartea decît cnutul peste spinare.
Treziţi-vă, primejdia e mare !

Bat toba — sîntem împresuraţi de o vreme încoace ;
Noi, care doream să trăim în prietenie şi pace,
Într-o mare de flăcări de purpură ne-am schimbat acum,
Prin îndiguiri de beton tăindu-ne drum :
Inspiraţii luptători pentru libertate-s mai tari
Decît o bandă de ticăloşi lachei mercenari.
Noi nu ne temem nici de dracu, nici de-a morţii ameninţare.
Treziţi-vă, primejdia e mare !

Bat toba ; într-o zi vor pieri suferinţa, năpasta,
Zile plăcute vor răsări după mizeria asta.
Şi-atunci iar ne vom construi castelele noastre în Spania ;
Copiii noştri doar să se joace-şi vor da strădania,

În bărcile blonde pe lac luneca-vom departe
Şi viaţa călca-va peste netrebnica moarte.
Dar pînă atunci bat toba, mai tare, mai tare.
Treziţi-vă, căci încă primejdia-i mare !

(Aurel Covaci)

JOHAN WILLEM FREDERIK WERUMENS-BUNING
(1891—1958)

S-a născut la Velp şi a murit la Amsterdam.

Primele poezii ale lui Werumens Buning sînt în general melodioase, născute dintr-o tendinţă spre melancolie. Primul său volum, *In memoriam* (1921) este impregnat de dragostea pentru o femeie care a murit şi pe care o cheamă cu dragoste. În *Moarte şi viaţă* (1926) există un element mai puternic de acceptare, în timp ce spre sfîrşit predomină o impresie de bucurie. Autor al unei balade de mare succes, *Maria Lecina* (1932). O predilecţie pentru această formă de poezie, remarcată şi la alţi poeţi ca, de pildă, Van Duinkerken, caracterizează volumul *Nouă balade* (1935).

Într-un mic volum *De doi bani garoafe* (1936) publică cîteva „coplas“ — cîntece populare spaniole — unele traduse, sub titlul *Jacob şi îngerul* (1951). A scris şi cărţi de călătorie, de artă culinară etc.

SONET

Precum gingaşul rău de ploi mai reci,
Temut de flori în mai, la fel mă-ngheaţă
Şi muribundul chip ce-mi stă în faţă,
De-un rău de care prin vreun leac nu treci.

În doi ştiut-am, într-o dimineaţă
Sub adieri de roze pe poteci,
Să nu ne lecuim în veci de veci
De dulce răul strîngerii în braţă.

Şi-n mîna ta de roze şi zăpadă
Ai strîns atunci petalele superbe
Ce-apoi sfioase-n iarbă-au fost să cadă.

Ci, oare-n suflet plin de gheţuri sterpe,
Leac îşi putea afla, cînd, dulce pradă,
Stau mîinile-ţi în ierburi, printre jerbe ?

BALADA ŢĂRANULUI

Trei cruci se ridicau pe Golgotha,
Însă ara, ara mereu ţăranul.
Maria, Magdalena, Veronica,
Însă ara, ara mereu ţăranul.
Cînd gata afînat îi fu ogorul,
Întoarse plugul şi îngenunchie
Alături de brăzdar în iarba deasă,
Şi izbăvit de cer a fost ţăranul.

Frumoase vise oare cîţi n-avură ?
Însă ara, ara mereu ţăranul.
O, Termopile, Troia, Salamina !
Şi-atunci ara, ara mereu ţăranul.
Mereu creştea din brazdă grîul verde
Mereu sclipeau pe cer noian de stele ;
Cuvîntul Domnului lupta în lume
Şi-l auzea, arînd mereu, ţăranul.

Ţăranului i-a ars gospodăria,
Rămas-a fără boi, fără nevastă,
Şi-atunci s-a înhămat la plug ţăranul,
Necontenind, necontenind să are.
Napoleon, cînd fu să treacă Alpii,
Văzu cum tot ara, ara ţăranul
Şi el se duse la Sfînta Elena,
Însă ara, ara mereu ţăranul.

Au este om mai bun decît ţăranul,
Ce află toate veştile din lume,
Cînd îşi străbate-n lung şi-n lat ogorul,
Necontenind, necontenind să are ?
Atîţia plugul vieţii şi-l opriră,
Nemaivoind de lucrul lor să-şi vadă ;
Dar tot cînta-n înalturi ciocîrlia,
Şi tot ara, ara mereu ţăranul.

O, Doamne ! Şi cum sta culcat în iarbă
Visă un vis nemaivisat ţăranul :
Cum că venise a odihnei ziuă,
Precum grăi apostolul Ioan.
Şi pe la stînga-l întrecură cei răi
Şi cei buni pe la dreapta-l întrecură,
Dar numele nu-şi auzi defel,
Şi tot ara, ara mereu ţăranul.

Şi numai cînd văzu ţăranul cerul,
Atît de plin de limpede lumină,
De la telegă deshămîndu-şi calul,
Îşi şterse fruntea udă de sudoare
Şi, în genunchi alăturea de cal,
Stătu cuvîntul Domnului s-aştepte.

Şi auzi un mare glas grăind
Pămîntului, văzduhului şi mării :
„De dragul bunului ţăran ce ară
Să mai existe încă lumea asta !"

(Aurel Covaci)

RICHARD MINNE
(1891—1965)

S-a născut la Gand şi a murit la Sint Maartens-Latem.

A fost funcţionar, apoi — din motive de sănătate — agricultor şi, în sfîrşit, ziarist.

Împreună cu Raymond Herreman, Karel Leroux şi Maurice Roelants a fost, în Flandra, unul din fondatorii grupului de poezie romantică şi tradiţionalistă ce purta numele de „Fonteintje" (Fîntîna mică), spre deosebire de „Ruimte" (Spaţiu), care era grupul poeţilor moderni şi expresionişti.

Ferindu-se cu cerbicie de repetări şi decepţionat în entuziasmele lui iniţiale, ocolind orice lamentaţii de ordin sentimental, Richard Minne a migălit la o operă poetică extrem de redusă ca volum, însă de o înaltă valoare artistică. De fapt culegerea sa *In casa lui Dumnezeu* exprimă esenţialul a tot ceea ce înclinările-i spre transcendent au distilat mai cu grijă.

Sub titlul *În 20 de linii* şi-a înmănunchiat o suită de articole găzduite în prima lor formă — în cadrul rubricii cu acelaşi nume — de ziarul socialist *Voornit (Înainte)* din Gand.

E în acelaşi timp autorul povestirilor *Henri Vulpe şi biograful său* şi *Capcana de lup şi omul de foc.*

O antologie cu titlul *Nalbă şi iarbă neagră* i-a fost prefaţată de Karel Jonckheere.

RUGĂ LA SPÎNZURĂTOARE

M-am născut, se spune-ntr-o zi fără străluciri de mătase
şi-ntinsu-m-am pe paiele ţepoase ;

trezind pe dată crugul de urzici îmbelşugat
al simţurilor, au nu eram bărbat ?

Sufla desigur vaca dihăinată
şi cîţiva ciobani, dar prea obosiţi ca să poată

să-şi adune turmele rătăcite
ce păşunau prin străine trifoaie pasă-mi-te.

Mai erau cică — atîta se vorbeşte —
crai bogaţi, din toate continentele venind, fireşte.

Mamă-mea scînteia, de mîndrie-ncîntată
— barem atît. Cît despre tată

el era un om de ordine şi făcu din mînă :
din puştiu-ăsta nimic bun n-o să rămînă,

şi-o şterse la grajd unde scroafa-n acea zi
s-a-nconjurat de şapte mici vieri durdulii.

... O ! Doamne, cine-mi va potoli setea cu sudoarea-ţi amară
ceea ce, mult lăudînd femeia, cu toţii uitară,

creştinul din gloată şi evanghelistul care
visa de Maria şi ştia cu ardoare

vorbi de părul, de inima, de cămaşa ei, de toate
(căci lauda către femei le-mblînzeşte firea poate ...)

doar tu singură pe deplin m-ai înţeles :
n-am străbătut eu viaţa-ţi profundă, la lumină să ies ?

Cînd m-aflam în fața teascurilor cu vinuri grele
prin recunoscătoare gospodării, prin satele-acele,

toată bucuria asta grosolană mi s-a părut și deșartă;
auzeam subteran fluviul suferinței la poartă

și n-am văzut decît umbra lucrurilor de măgulire,
greutatea lor peste măsură, fragilitatea lor subțire,

mărul pe care Dumnezeu cu flori nu-l binecuvîntă mănos,
copilul neprihănit, mielul, cîinele doar piele și os,

neguțătoru-ambulant și soția lui care-n furtuna
serii-așternut și-adăpost nu-și află totdeauna,

lăutarul ale cărui coarde-au sărit,
stîrpitură, idiot sau neisprăvit,

chioara broască, țapul fără vlagă
împuținînd cu pizma din ei orice idilă dragă,

eram miasma ce împrejmuie tot rodul
preîncîntării. Eram nodul

care-nglodește linia dreaptă, se-greuna
plasa pescarului de mintea și de legea mea.

Iată de ce sub Irod fost-am pedepsit pare-mi-se
așa cum un unchi clar văzător proorocise

într-o seară, sub lampa casei mele năuce:
Gîtuiți copilul ăsta: va sfîrși-o pe cruce.

O, milă a Domnului ce-mi dărui această spînzurătoare,
bașca trei cuie ca de ea să mă pot pironi în soare!

GRÎU-N CLĂI DE MULT...

De mult grîu-n clăi,
lîngă frunze de gulii:
ce frumoase vremi sorbii!
sufletu-mi, tot în văpăi.

Bălțile — topit covor
auriu, cu ce poteci...
și-anii noștri douăzeci,
suia ciocîrlia-n nori!

Frigea soare-n zi senină
și cu-ùmbrele mici de flori
noi în mîini schimbam culori
iuți, de umbră și lumină.

Parc-un cîntec încercam
pe o despicată treste:
o, ce vremi față de-aceste!
de ce încă nu le am?

APĂRARE ÎMPOTRIVA IERNII

O, voi țări de-omăt și gheață,
la ce pot visa din partea voastră?
Peste-adînci păduri luna-și răsfață
straie albe-n duca ei sihastră,
și tăcerea sa trosnește parcă.
În țărîna-ntoarsă de cazmale,
zac străbunii-mi morți, frigul i-ncearcă,
pe cînd bòlnav sufletu-n rafale

de-orice visuri mi se-agaţă, Abisag!
Tu ce-odihneşti sub cort afară
în îmbujoraţii zilei zori,
au de ce-n tăiş de gheţuri, ţară,
crunt îţi prigoneşti odor, fecior
tot mereu visînd o primăvară?

(Ion Caraion)

PAUL VERBRUGGEN
(1891—1966)

Poet elegiac. A publicat volumele: *Versuri* (1919), *Vestibulul* (1924), *Poezii* (1932), *Consacrarea vieţii* (1933), *Iarna nu se lasă ademenită* (1937), *Aspecte* (1938), *Ca un bun grădinar* (1941), *Stăpîn şi slugă* (1955).

NU MAI ÎNTREB

Nu mai întreb:
Ştiu cum se-abate noaptea peste stele.

Prin trup mi-aleargă sîngele, vuind.
Îmi înfloreşte inima, sus, ca un trandafir
şi-n pacea asfinţitului văratic
se leagănă... Văzduhu-i galben... Bolta-i de şofran.

Eu cresc deasupra orizontului albastru —
un palmier sînt, neclintit,
dar port în creştet mii de paseri.
Eu însumi, nu cînt.

O, viaţă, aur curgător şi sfînt!

CAUTĂ...

Caută, copile,
raza de soare.

Umple-ţi
ochii
cu lumina
limpede şi proaspătă
ce se strecoară
încă sfioasă
pe aleea primăvăratică
a parcului.

Creşte apoi
din propriu-ţi soare

(Petre Solomon)

VICTOR EMANUEL VAN VRIESLAND
(n. 1892)

A studiat literatura franceză. Colaborator al cîtorva periodice literare şi critic de artă la mai multe ziare.

A debutat la *Noul ghid*. Mai tîrziu încheagă două mici volume, selectînd poemele publicate : *Perspectivă provizorie* (1929) şi *Exerciţii de revizie* (1935).

Ca trăsături definitorii : o acută sensibilitate şi un apetit filozofic incontestabil.

Al treilea volum — *Probă pregătitoare* — îi apare în 1946.

Triplă rezistenţă (1949) înmănunchează poeme mai vechi.

În tinereţe tipărise şi un roman: *Adio lumii în trei zile* (1926).

Sub titlul *Oglinda poeziei neerlandeze* culege în 3 tomuri poeme de o înaltă valoare artistică.

Articolele critice din *Examen şi expunere* (1958) oferă o interesantă panoramă a evoluţiei literaturii neerlandeze între 1920—1940.

În 1968 i-au apărut *Poeme complete* şi, după un an, *Amintiri povestite lui Alfred Kossman* („amintiri" ce alcătuiseră iniţial o serie de interviuri la radio).

DIMINEAȚA DE VARĂ

Ziua țîșnește, scînteind, din noapte
Și mă găsește singur, mai curat.
E străveziu deasupra mea văzduhul.
Un pițigoi mai cîntă ce-a cîntat.

Mi-a luat noaptea tot ce avusesem.
E-un miez de vară sterp, pustiitor.
Sfîrșit sau început, mă lasă rece,
Nu-mi tulbură ființa nici un dor.

E, poate, ce-așteptam dintotdeauna :
Covorul ierbii, pomii fără vînt,
Flori, vocea unui nevăzut copil
Care se joacă,-n hohote rîzînd.

Dar totul pare c-a trecut demult.
Iubirea, ca și chinul nesfîrșit
Pălesc ca amintirea unei vieți
Trecute, prefăcute-acum în mit.

Ajuns nepăsător ca un străin,
Ce altceva-mi rămîne, astăzi, mie
Decît dorința de-a fixa lumina,
Intrat pe jumătate-n veșnicie ?

MORMÎNTUL LUI PAUL VALÉRY

Aici, lîngă al spiritului hău
Se termină și jocul lui, și toată
Magia lui : descoperirea-n joacă
A tainelor tăriei sufletești,

Dezvăluită în imagini limpezi
Și-nveșnicită de cuvîntul lui.
Aici s-a frînt — dar după o-nflorire
Ce-i va uimi pe oamenii de mîine —
Cel mai matur refuz opus gîndirii
Europene. Da, aici s-a stins
Scînteia unui foc universal —
Aici a amuțit poemul care
Prin vremi barbare-a răsunat puternic.
Spre locu-acesta, secole de-a rîndul
Veni-vor cei mai buni, ca să viseze
La omul care-a plămădit din nou
Înțelepciunea greacă-n așa fel
Încît popoarele, dezmeticite,
Au început să cugete adînc
La cele mai adînci valori. Jeliți-l
Pe cel ce la tăcere s-a întors,
Aici, în țărna galică străveche...
Tăcerea asta îi ascultă, însă,
Cuvîntul purificator — un zumzet
De-albine ce va răsuna atîta
Cît va mai fi măcar un om pe lume
În stare a simți ce-i frumusețea.

DE SFÎRȘIT

Departe ești acum : te-oi mai vedea
În ceasul sterp al morții mele, poate.
Dar arcuiește-te deasupra mea,
Și totu-i iar la fel precum era.

(Petre Solomon)

MARTINUS NIJHOFF
(1894—1953)

S-a născut şi a murit la Haga. A studiat Dreptul la Amsterdam.

În primele sale poeme, Nijhoff continuă într-un stil personal tradiţia *Mişcării*, revistă în care debutează în 1916. În primul său volum, *Rătăcitorul* (1916), se găsesc urme de impresionism. După o „rapsodie clovnescă" *Pierrot cu lampadarul* (1919), urmează cel mai important volum al lui Nijhoff, *Forme* (1924). Construcţia versurilor, stăpînită, aproape clasică, se acordă cu sentimentele. *Noile poeme* (1934) învederează aceleaşi calităţi ; nou este un anumit sentiment social, precum şi o formă experimentală, deşi inspirată de exemple foarte vechi. În 1930 Nijhoff adaptează legenda *Olandezului zburător* spre a face o comedie pentru studenţi care a fost jucată la Leyde. Publică trei piese sub titlul *Pădurea sacră* (1950). Datorită excelentelor sale traduceri (printre altele, din Eliot) s-a instituit un premiu pentru traduceri ce-i poartă numele. Operele sale complete au fost reeditate în trei volume.

CÎNTECUL ALBINELOR NEBUNE

Intensa mireazmă de miere
e-a florilor amărăciune ;
intensa mireasmă de miere
pe toţi ne alungă din casă.

Mireazma şi zumzetul moale
ce încremeneşte-n azur ;
mireasma şi zumzetul moale
suind în înalt, fără nume,

ne cheamă, pătrunşi de-ndrăzneală,
acum s-o zbughim din grădină ;
ne cheamă, pătrunşi de-ndrăzneală,
spre misterioşi trandafiri.

Departe, departe de-ai noştri,
de vieţile noastre, ne cheamă,
departe, departe de-ai noştri,
ne cheamă pe toţi aventura.

Nu, nu poate nimeni, prin firea-i
instinctul să nu şi-l urmeze.
Nu, nu poate nimeni, prin firea-i,
să-ngăduie moartea în trupu-i.

Chemat eşti spre-acea rătăcire,
mai limpede ţie oglindă
chemat eşti spre-acea rătăcire,
spre pururi fugarul simbol.

Să zbori, să dispari, fără trup,
răpit de nebuna pornire :
să zbori, să dispari, fără trup,
topit în prelungi scînteieri.

Pierim, pierim, căci ninge
peste acoperişuri,
pierim, pierim, căci ninge,
tot ninge-n ştiubee.

NORII

Pantalonaşi încă purtam — şi-ntins
Pe-ncinsa mirişte stăteam cu mama,
Şi nori treceau pe cer — şi într-adins,
Ea mă-ntreba ce-mi spune panorama.

Văd Scandinavia, strigai, văd un
Cioban cu oi, o doamnă, raţe-n rînd...
Minunile zburau — cuvinte-acum ;
Vedeam că mama plînge surîzînd.

Crescînd, n-am mai privit în sus, măcar
Că nori ştiam pămîntul că-l adumbră ;
N-am prins pieirea lucrului fugar
Ce m-atingea cu strania lui umbră.

Acum, culcat pe mirişte, mi-arată
Copilul meu ce-i spune panorama.
Şi plîng, privind spre nori, cum altădată
Plîngea alăturea de mine mama.

COPILUL DE PIATRĂ

La hanul unde-am tras cîndva,
În micul burg străvechi, pe Rin,
Cînd candelabrul se-aprindea,
Stam şi-ascultam refrenul lin,
Al unor lăutari sadea.
Pe vatra curţii numai nea.
Şi-un prunc cu ochii plini de dor
Tînjea pe lîngă pîlcul lor.

Privindu-l însă mai de-aproape,
Văzui că-i heruvimul nins,
De piatră, ce-a răzbit să scape,
Din al fîntînii ghizd desprins.
Şi, fluierînd, doinea într-una
Armonizîndu-şi dulce trilul...
Şi ţintă mă privea copilul.

Plutind lîngă fereastră-n zbor,
Simţii cum trupul lui tresare
Decît zefirul mai uşor,
Pe pieptu-mi plin de împăcare.
Simţii cum buzele-i de prunc,
Dar reci, la gura mea ajung ;
Cum mîna-i fruntea-mi răcorea.
O, ce ochi rugători avea !

Copil nicicînd născut... Cunoaşte...
Neîntrerupt... să-ţi dau fiinţa...
Dor de a fi... de a te naşte.
Ce mut, cumplit reproş... Dorinţa.

PĂSĂRILE

Toţi muncitorii, cînd sirena sună
Se ţin de fotbal, masă ori hîrjoană,
Şi zi de zi la fel se strîng în goană
Ca pauza să-şi petreacă împreună.

Pe streşini, între timp, cerînd pomană
Şi păsările cerului se-adună ;
Din glie cerul însuşi cere hrană
Şi pescăruşi vin spre întinsa mînă.

Dar alte păsări n-au acest curaj,
Adesea, de pe pod, văzut-am cum,
Cer pîine la biroul de şomaj.

Cînd pentr-un film, un radio, precum
Pentru o bicicletă fac tapaj,
Le-apare cavaleria în drum.

LUMINA

Lumina-i revărsare de culoare,
Culoarea fapt e, al luminii sfinte,
Pestriţă-i viaţa-n veci clocotitoare ;
Şi revărsat mi-i sufletu-n cuvinte.

Trăieşte cel ce ştie cum se moare :
Pe unghii curge sîngele-mi fierbinte,
Deschisă mi-i fereastra către zare.
Tu, inimă, revarsă-te !... Alint e

Pămîntu-n mai, cînd roze se desfac ;
Cum freamătă de frunze orice pom !
Şi oameni trec pe iarbă, lîngă lac.

Gol, biciuit la stîlp, nu plîng molcom.
Un suflet se revarsă-n tot ce fac ;
Doar pentru asta sînt bărbat şi om.

TRECĂTORUL

Mi se preumblă viaţa solitară
Pe străzi, prin ganguri strîmte, zi şi noapte,
Şi-n inimă îmi mor atîtea fapte
Cînd stă, în vine, sîngele să-mi moară.

Călugăr carolingian, ehei !
Chip grav, flamand, de la fereastră,-n zare,
Văd oamenii cătînd un loc cu soare
Şi marinari aud cîntînd pe chei,

Sînt pictor al renaşterii fecunde,
Cînd prind pe pînză zîmbet de femeie,
Ori în oglindă caut o scînteie
De geniu, ce în ochi mi s-ar ascunde.

Poet baudelairian, de ieri, ce-şi pierde
Ziua-ntre cărţi şi noaptea cu femeia
În cafenea : „Dansezi, o, Salomeea ?"
Ah, lumea-i un absint amar şi verde.

Contemplu, dintr-un turn, privelişti nude,
Prin spaţiu vast de lume-acum desprins,
Şi văd un univers de neatins,
Minuscul — şi urechea nu-l aude.

Nici mîna către faptă nu-mi ridic,
Şi-s lucrurilor ochii mei oglindă,
Cînd, fără perspectivă, se perindă
Prin faţa lor precum un mozaic.

(Aurel Covaci)

PAUL VAN OSTAIJEN
(1896—1928)

S-a născut la Anvers şi a murit lîngă Namur. Poet, eseist şi autor de texte groteşti, e considerat cea mai reprezentativă personalitate a expresionismului flamand.

A debutat în ambianţa dandysmului literar, cu *Music-hall*, în 1916 şi a introdus în poezia neerlandeză trepidaţia vieţii citadine moderne.

Sub constrîngerea evenimentelor, a descoperit în decursul primului război mondial solidaritatea omenească : culegerea sa *Semnal* dă relief unui expresionism profund umanitar. Totuşi nu va zăbovi între satisfacţiile şi recompensele acestei experienţe, ci trece la dadaism şi publică poeme a căror dispunere grafică aminteşte de caligramele lui Apollinaire : *Oraşul ocupat*.

Va elabora mai apoi o ars poetica personală, condamnînd idei îmbrăţişate altădată şi pledînd pentru organicitatea unui expresionism prin a cărui mijlocire el spera să acceadă la un lirism „pur — termen folosit mult înaintea abatelui de Bremond, unanim cunoscut pentru expunerile sale asupra poeziei pure.

Paul Van Ostaijen şi-a aplicat principiile teoretice în *Prima carte a lui Schmoll*, reluată în *Poeme* — două volume ce conţin prodigioase evocări şi dau dovadă de excepţională sensibilitate, rafinament şi simţ muzical.

Critica sa, deşi dovedeşte tact şi pondere, este totuşi practicată nu fără parţialitate.

În afară de volumele citate, mai semnalăm : *Critici și eseuri, Auto-apărare, Trustul patriotismului, În afara legii, Banda buturugii, Grădina zoologică pentru copiii de azi.*

GEOLOGIE

Mări adînci înconjură insula
mări albastre și-adînci înconjură insula
tu nu știi
dacă insula vine de la stelele de sus
nu știi
dacă insula-i priponită de osia pămîntului
mări adînci
mări albastre și-adînci
în care sonda se scufundă
în care sonda se strecoară
se scufundă strecurîndu-se
se strecoară scufundîndu-se
se scufundă și caută
și todeauna
se scufundă
și todeauna
se strecoară
mări adînci
mări albastre
mări albastre și adînci
mări de-un albastru adînc
să te scufunzi
să te strecori
să cauți căptușeala stelelor
de două ori albastre
și de două ori insondabile.

Oare cînd găsi-va albastra sondă
în marea albastră
alga cea verde
și reciful de corali ?
Un animal străbătînd viața după o pace imaginară
— credință-ngropată în celule vechi de mii și mii de ani —
ca și-acest animal ce-aleargă pe labele-i oarbe...
și repetînd nencetat lucrurile de mult făcute
ca și el
așa se scufundă sonda
marinarului.
De-ai urmări această coborîre n-ai putea cunoaște un mai mare gol.

CÎNTEC DE LEAGĂN APROAPE NEGRU

Cimpanzeului nu-i mai place să se joace
cimpanzeu-i deznădăjduit
de ce nu mai vrea ca să se joace,

cimpanzeul e de mare copleșit
„Prea multe ape în mare dispar".
gîndește cimpanzeul, amar.

TRISTA ISTORIE A MUZICUȚEI

Rodica și Dodica
se născuseră-mbrățișate
și-așa le și găsise
moașa, poate.
Rodica și Dodica dragă-drăguță
cîntă barza din muzicuță.

Pe-acea muzicuţă atîtica
pictoru-o pictase pe Rodica, pe Dodica
Rodica tot cît Dodica
pe muzicuţa doar atîtica.

Din muzicuţa cît un chibrit
se cînta melodia ciudată
a Rodicăi şi Dodicăi totodată.
Dodica avea un iubit
şi Rodica nici unul, ci iată
că Rodica
era tot cît Dodica.
Un lung suspin,
şi cîntu-o sfîrşi lin
în muzicuţa din
care-au zis Rodica şi Dodica.
Dodica-i moartă, Rodica : bujor
ori ori ori
Rodica
era la fel de mare ca şi Dodica.

PRIMĂVARA TÎNĂRĂ

În cruda primăvară
— vai ! ce nebunie —
eu nu-mi mai aparţin mie.

În cruda primăvară
credincioase prietene-ntre ele
două ovreicuţe frumuşele
sucitu-mi-au inima şi mi-o mînară
spre-o fericire tare sprinţară.

Fără bani, vagabondez acum
— crudă, încă, primăvară —
singur-cuc în lungul străzilor de fum.
Punga mi-i la fel de-amară
ca pe-afişele electorale
tezaurul statelor federale.
Pe cînd bat în lung străzile de seamă
capitalu-ntreg mi l-am plasat
— ce idee bună, mamă-mamă ! —
în roua cerului curat.
Sperînd că-n cruda primăvară
el o să-mi aducă o comoară
groase rente, iar dobînzile-ndesat.

MELOPEE

Larg lunecă rîul sub lună.
Peste largul rîului luna lunecă-ostenită
sub lună-n largul rîului lunecă barca spre mare.

De-a lungul înaltelor trestii
de-a lungul joaselor pajişti
barca lunecă spre mare
cu luna care lunecă barca spre mare.
Astfel se duc împreună spre mare barca luna şi omul.
De ce lună şi om lunecă-n doi spre mare cuminţi ?

CHARLESTON SUPERFICIAL

Dacă o iubeşti pe fata din Milwaukee
o iubeşti pe fata
o iubeşti pe fata din Milkwaukee
— nopţii-i cad roiuri de stele
şi rămîn agăţate de case.
Ţigări Batschari ţigări Batschari
Sarotti e-atît de dulce şi de frumoasă —
dacă o iubeşti pe fata din Milkwaukee
răpeşte-o-ntr-un „ford" răpeşte-o-ntr-un „ford"
tatăl e domnul pastor
fratele locuieşte la Chicago
la Oklahoma locuieşte unchiul cu dolarii
şi semnalul tău un saxofon
        răpeşte-o-ntr-un „ford" răpeşte-o-ntr-un ford
negrii cu buzele groase
roşii sînt groasele buze-ale negrilor.
Tu îţi duci mireasa pînă-n Texas
        în Texas locuieşte domnul pastor
        în Texas locuieşte un binevoitor domn pastor
şi semnalul tău e-un saxofon
        în Texas locuieşte un domn pastor.
Tu îţi duci mireasa pînă-n Texas
        trimiţi o telegramă la Chicago
        noaptea-i senină
        şi mîine este milionar
        atunci afli metoda
        luna ca reclamă luminoasă.
Dacă o iubeşti pe fata din Milwaukee
răpeşte-o-ntr-un „ford" — nu frîna nu frîna —
îţi duci mireasa pînă-n Texas
negrii au buzele groase.

POLONEZA

Am văzut-o pe Cecilia cum începe s-apară
într-o noapte de vară
două urechi de-auzit
doi ochi de privit
două mîini de-apucat
şi zece degete depărtat.
    Am zărit-o pe Cecilia cum începe s-apară
    într-o noapte de vară
        de mîna-i dreaptă, merge Hänsel
        de mîna-i stîngă merge Gretel
            Hänsel are-o cunună de trandafiri
            Gretel o „nu-mă-uita" cu petale subţiri
                canibalul nu i-a mîncat
                eu nu i-am uitat
                    he-hei eu şi cu tine iacă
                    de-a baba-oarba măgarul se joacă
pentru Hänsel şi pentru Gretel
Hänsel cu cunună de trandafiri
Gretel cu-o „nu-mă-uita" cu petale subţiri
au pornit pe urmele stelelor.
    Venus e de-aramă
    celelalte ieftini săltăreţi bag seamă
    celelalte-s de tinichea
    şi de-o buruiană bună
    e omul din lună
    două urechi de-auzit
    doi ochi de privit.
Două mîini în golul rece
şi departe degete zece.

ZGOMOTE, SEARA

Trebuie să fie nişte copite albe la hotarul din spatele
albastrelor cîmpuri unde-şi leagănă luna lăcatele
seara voi auziţi pe-ndepărtatele şosele pietruite
copite de cai copite
şi apoi totu-i doar iluzie tăcută
din răsadîncile fîntîni de lună deodată picură apă
— voi auziţi deodată cum picură
pe-nserat apa
caii beau cu toată graba
şi nechează
apoi se-aude iar cum tropăie spre grajduri.

(Ion Caraion)

ALICE NAHON
(1896—1933)

Poetă de inspiraţie erotică şi religioasă, autoare a volumelor *Copii găsiţi* (1920), *Sunete gingaşe* (1921), *Umbre* (1929).

UMBRĂ

Am iubit prea mult iubirea, poate
de aceea nu m-a îndrăgit şi ea.
Cînd copila e prea pătimaşă,
nu-i ibovnic lîngă ea să stea.

Am iubit peste măsură soarele
şi, sătulă să cerşesc mereu
pe la poarta zilelor, ajuns-am
ca feriga, căreia i-e greu
să îndure-a soarelui lumină,
şi preferă umbra.

Suferința mi-a clădit, cu-ncetul,
un bîrlog în care-i mai blajină
strălucirea soarelui și-a lămpii,
și în care grația unei fețe,
farmecul unei prietenii,
ca o umbră de copac se-nclină
peste fruntea mea.

MÎINILE NOASTRE

O, de-am putea odată — osteniți
de umblet și durere —
să stăm asemeni mîinilor, lîngă fereastră-nvăluiți
în a amurgului tăcere !

(Petre Solomon)

GASTON BURSSENS
(1896—1965)

S-a născut la Dendermonde și a murit la Anvers.

A urmat cursurile ateneului din Malines. În vremea primului război mondial e nevoit să-și întrerupă studiile de filologie germanică la Universitatea din Gand. Lucrează cîtva timp la o societate de comerț cu grîne, apoi deschide pe cont propriu o fabrică de săpun. Între timp, se va stabili la Anvers.

În *Cîntece din oraș și din celulă* nu-s dificil de observat rezonanțele expresionismului german. Izbutește însă relativ repede să se scuture de vraja „zeilor străini" și încearcă o poezie a jocurilor de sunete, asociații și imagini (v. *Piano*).

Odată eliberat de expresionism, revine la concepțiile sale de avangardă, dilatîndu-le pînă la ultima fantezie (v. *French și alte feluri de cancan*).

Cu *Secolul lui Pericle, Elegie, Pegas din Troia* și *Ode* avea să devină mai concesiv cu formele tradiționale și să îngăduie poeziei sale confesiunea.

Vom cita încă : *Poeme* (1918), *Flautul de jad* (1919), *Capcane pentru păsări cîntătoare* (1930), *Adio, Floris Jespers* (eseu, 1943), *Boy* (teatru, 1952), *Paul van Ostaijen* (eseu, 1956), în sfîrșit, *Poezii postume* (1967).

STATUETĂ DE FEMEIE

Perle de-opal
pe umeri de-opal
şi sîni de opal.
Femeie de-opal cu dorinţe-opaline
cu privirea de-opal ca un trandafir de opal.
Aşa stătea acolo, cu-o umbră de opal —
sau fără umbră.

E-ADEVĂRAT, ÎN RUGĂCIUNILE MELE...

E-adevărat, în rugăciunile mele
n-am exprimat nici un regret
pentru bietele-mi mîini zdrobite
(întotdeauna m-am amuzat, în mare secret,
punîndu-mi în încurcătură mîinile şi cuvintele).
Era într-o seară, mai surdă, ţin minte,
decît duduitul unei tobe depărtate.
Au căzut deodată, cu vuiet de cimpoi,
stingînd felinarele colorate.
Era pe vremea felinarelor cu gaz,
a jobenelor, a primelor experienţe asupra atomului,
cînd mai erau încă pe lume privighetori
şi trandafiri cu cununi de spini,
şi multe altele, folositoare sau nu omului.
Dar parc-au trecut de atunci o mie de ani — nu-i aşa ? —
o mie de ani de joacă şi de plictis,
despre care stă scris
în cîte un incunabul ilustrat cu miniaturile lui Rousseau-vameşul.

Jucam zaruri pe-atunci, şi alte asemenea jocuri
pentru cîţiva gologani,
căci n-aveam alt os de ros, în acei ani.
În sărăcia mea, tăiam cuvîntul, cum tai
un diamant, sîngerîndu-ţi mîinile, vai !

E BINE, POATE, SĂ MORI TOAMNA

E bine, poate, să mori toamna, cînd
E ziua mai departe, iar noaptea vine mai curînd —
Da, s-ar putea, nu ştiu, dar cine ştie, oare ?
Nu-i vorba, poate, numai de uitare —
Atîtea luni din nou s-au irosit,
Luni lungi de ploaie şi de plîns înăbuşit,
Cu lacrimi prea adeseori oprite,
Cu zile încă însorite,
Deşi prea scurte ca să poţi nădăjdui
Că suferinţa, cu încetul, se va potoli —
Cu nopţi prea lungi şi prea apăsătoare
Spre-a-i vindeca de frică pe copiii care
Nu îndrăznesc în beznă cu ochi deschişi să stea.
Şi totuşi, totuşi, cine ar putea
Să spună cît e de frumos să mori în toamnă,
Deşi aceasta numai moarte-nseamnă
Şi pentru cel ce va muri, şi pentru cel
Care-a văzut atîtea morţi, încît e mort întrucîtva şi el...

REGRET

Înaltă e ținta,
Uscat e gîtlejul,
Arcașul își zvîrle săgeata
Și rănește o pasăre —
O, destin al păsării,
Spirală de pene strălucitoare
A papagalului care moare !

Dacă gîtlejul ar fi mai uscat,
Dacă ținta ar fi mai înaltă
Decît un papagal cu penele strălucitoare,
Arcașul ar mai slobozi o săgeată —
Dar arcașul nu mai slobozește nici o săgeată,
Nici o săgeată în seara întunecată.

Seară albastră, pasăre-albastră,
Moarte în spirală a papagalului cu pene albastre,
În seara albastră, în seara albastră !

(Petre Solomon)

RAYMOND HERREMAN
(n. 1896)

S-a născut la Menin.

Este cofondator al grupului „'t Fontaintje" („Mica fîntînă"), care menținea tradiția lui Van de Woestijne.

Versurile sale, purtînd amprentele unui scepticism generos și totdeauna turnate într-o formă clasică, sînt uneori vag moralizatoare.

Din 1929, decenii la rînd, aproape zilnic, una din cronicile literare ale ziarului socialist *Voornit (Înainte)* a fost semnată de el.

De la fondarea acesteia, în 1945, redactor la *Nieuw Vlaams Tijdschrift (Noua revistă flamandă).*

În 1946 a fost ales membru al Academiei.

Operele sale mai de seamă sînt : *Eros* (1914), *Trandafirul din Ierihon, Literatura belgiană de limbă flamandă, Obrazul limpede, Nu uitați să trăiți, Album, Mici bufnițe livrești.*

TRANDAFIRUL DIN IERICHON

Nici un drapel n-am înălțat
Deasupra noastră. Și nicicînd
Cu sabia n-am retezat
Aripile-unei mori de vînt.

Dar, tot cu ochii-n cer, pîndind
Vreo urmă limpede, lăsată
De-al păsărilor lung colind —
În gură ne-a-nflorit, deodată

Un trandafir de Ierichon,
O floare fără nici un ţel,
Ivită din senin. Şi noi,
Poeţii, sîntem cam la fel.

DESĂVÎRŞITĂ DRAGOSTE

Desăvîrşită dragoste, fugar
Şi firav echilibru, claritate
Ca a privirii tale-nfiorate,
Fierbinte ca al gurii tale dar,

Arc pur al coapsei tale încordate
Spre al dorinţei fericit hotar;
Destinul ni se zugrăveşte clar
Pe feţe, oboseala cînd le-abate.

Vom fi mereu de lume despărţiţi,
Vom fi pîndiţi de griji fără-ncetare,
De-nchipuite chinuri răscoliţi,
Gusta-vom bucurii amăgitoare,

Ştiind că dragostea desăvîrşită,
Pe-a trupurilor pace e clădită.

DE DEMULT

În timp ce mama se ducea să ceară
Printre străini o pîine, eu cîntam
Fără cuvinte, şi fără vioară,
Pentru-o prinţesă, pe care-o vrăjeam
Şi care-mi dăruia a ei comoară,
Cînd de nevastă o luam.
Mama s-a-ntors, tîrziu, cu o scrumbie
Şi-o pîine. Pe cînd masa o punea,
Pentru această sindrofie,
Văzui că-şi şterge-o lacrimă de bucurie
În cinstea zilei care se sfîrşea.

PAN

Ca un fermoar se-nchide ziua cîteodată
Peste o viaţă scursă în zadar.
Cîteodată noaptea pare luminată
De al speranţei far.

Dar, fie că lumina zilei se întoarce,
Cu griji cu tot, după ce beznele-au plecat,
Fie c-al nopţii zîmbet se preface
În rînjet îngheţat —

Sosim la tine, Doamne, fiecare —
Şi cei ce te negau, şi cei ce te cătau din greu:
Topindu-ne în creuzetul tău cel mare,
Reînviem mereu.

(Petre Solomon)

ACHILLES MUSSCHE
(n. 1896)

S-a născut la Gand. A avut o copilărie foarte săracă. Devine totuşi învăţător, apoi profesor şi inspector şcolar. A rămas toată viaţa un convins socialist de stînga.

Consacră eseuri, de un înalt nivel intelectual, romancierului flamand Cyriel Buysse, desenatorului Jules de Bruycker, poetului socialist olandez Herman Gorter şi Rosei Luxemburg.

A descris într-un mod patetic amarnica situaţie a Flandrei în secolul al XIX-lea.

Pînă în 1968 a fost preşedintele Asociaţiei oamenilor de litere flamanzi şi este membru al Academiei.

Opere : *Cele două patrii* (poeme), *Christopher Marlowe* (dramă), *Adio lent* (poem), *Romanul lui Rinard* (transcripţie modernă).

ÎN NOPŢI UŞOARE

În nopţi uşoare-aici ne-am destrămat,
Goliţi de lacrimile noastre-amare.
Ne-a părăsit şi ultimul oftat —
Ca nişte umbre stăm, în nemişcare.

Albi trandafiri în noapte ard, făclii.
O vrajă cheamă inimile toate.
O, noapte-a nopţilor, tu, care ştii
Să cînţi ca o privighetoare, poate

Că niciodat' n-a fost un glas mai pur
Şi n-a-nceput o oră mai aleasă...
O, totul cîntă şi-i frumos, în jur,
Dar sufletul se duce şi ne lasă !

CAUT O FERICIRE

Pămîntu-i atît de-nflorit şi fecund, încît pe obraz
Umbra mîhnirii nici nu i se-aşează.
Maternele-i gusturi şi copilărescu-i extaz
În chip ciudat mă-ntristează.

Soare şi flori. Prin primăvăraticul, castul frunziş
Răzbat, cîndva îndrăgite, voci familiare.
În mine-i pesemne un cîntec răscolitor şi pieziş,
De mă orbeşte cu sărutări şi lacrimi amare.

Inimii mele i-e sete de ceruri şi hăuri adînci,
De absolut şi esenţe :
Vrea bucuriile cele mai pure, dar umblă pe brînci
Spre cele mai grele dureri, ce-o sfîşie-n zdrenţe.

Caut o fericire liberatoare, în stare pacea să-i dea :
Cu psalmi să se-nalţe din jalea cumplită !
Caut o mîntuire căreia, suferind, să mă pot consacra,
Caut un cer ca o floare-ntr-un hău răsărită.

Mai mult ca un înger, pururi candid şi nevinovat,
Dar care ignoră regretul şi jalea ;
Mai mult ca un zeu olimpian : sînt un om, din doruri durat
Ce-şi taie prin beznă lumina şi calea.

(Petre Solomon)

HENDRIK DE VRIES
(n. 1896)

A făcut mai multe călătorii în Spania şi, pe lîngă poezie, s-a ocupat şi de pictură. Primele sale poeme sînt imnuri şi vădesc influenţa autorilor din secolul al XVII-lea. Atît construcţia versurilor cît şi rima au la de Vries un alt rol decît acela de simplă podoabă : poemele sale capătă deseori un caracter de incantaţie. Volume importante : ***Cîntece de laudă*** (1923), ***Făclii în furtună*** (1932), ***Nergal*** (1937) şi ***Balade atlantice*** (1937).

Culegerea de ***Coplas*** (1935) s-a bucurat de succes. De Vries adună în acest volum cîntece populare spaniole admirabil adaptate. În clandestinitate a publicat un volum ***Rubine*** (1944). Talentul romantic expresionist al lui de Vries se manifestă cu deplină maturitate în volumul de balade ***Grădina fermecată*** (1947).

FRATE

Fratele meu, ai avut parte
De un sfîrşit de care nimeni nu ştie nimic.
Ades stai culcat alături de mine, în chip nelămurit, şi eu
Nu prea-nţeleg, şi mă sperii.

Mergeai de-a lungul unui drum mărginit de ulmi.
Păsările cîntau în amurg... Ceva de groază
Ne urmărea pe amîndoi... Şi, totuşi, tu voiai
Să străbaţi singur deşertul.

Noaptea asta am dormit iarăşi alături.
Inima ţi-a bătut lîngă mine. Ţi-am rostit numele
Şi te-am întrebat încotro te îndrepţi.
Răspunsul a fost :

„...E un lucru prea groaznic ca să-l poţi pătrunde :
Vezi : Iarba
a răsărit iar, înconjurată
de Ulmi."

MĂ AFLAM ÎN ANII FRAGEDEI PRUNCII

M-aflam în anii fragedei pruncii,
Cu gîndurile mele pururi singur,
Hălăduind prin nesfîrşite nopţi,
Şi vrăjitoarea care la ulciorul
Cu apă pogora mereu, hrănea
În el o seminţie străvezie,
Plutind ca nişte spiriduşi pe moarte :
Erau lungi buruieni drăceşti, aduse
Apoi de dînsa în grădină, unde
Le văduvea de ochi... Şi atunci în găuri,
Ţesute ca într-un paing lăţos,
Coajă creştea... Din crăpătura ei,
Ea aduna un cheag de sînge alb.

Stătea-ntristată foarte fiica ei
Sub un umbrar, cu cozile lipite
Strîns, lîngă strălucirea de verdeaţă.
Voiam să-ntîrzii pe acolo, dar
Femeia mă gonea, nespus de crudă,
Cum om mai crud în viaţă nu văzusem.
Pe fată am văzut-o iar o dată
În sobră mantie înveşmîntată,
Intrînd cu ochii-n jos în templu, unde
S-o vadă n-are dreptul nici un om.
Cel ce se-apropie, e osîndit
Să moară chiar în ziua cu pricina.

Dar mîine am să o aştept în prag.
Şi, poate, dacă străzile-s pustii,
Îi voi vorbi şi eu întîia oară.

PUTEREA-MI MAGICĂ

Puterea-mi magică e dovedită :
Fiinţe vii făcut-am să se nască.

Neturburată fericire—apoi :
Totală dragoste-n totală-absenţă.

Doar o minune mai aştept : totală
Tăcere în desăvîrşită noapte.

PE FOC

Pe foc fierbe supa.
E ceasul cînd jucăriile prind glas,
Cînd stranii întîmplări întîmpini la fiecare pas.
În pivniță un păun își varsă în cîntec sau plînsete glasul.
Turnurile se clatină : acesta e ceasul.

Copacii se-ncruntă înfuriați, a sfadă,
Văzînd lumina lampadarelor pe stradă.
În ramuri atîrnă un păstrăv enorm
Luna-i astupată de-un nour diform
Și-un pitic chicotește în turlă.

Acum hoții saci cară și tîrîie.
Casa noastră stă gata să cadă : grinzile pîrîie.
Ce-i cu zgomotul ăsta ? Un lung nechezat.
O spadă-ți mai trebuie cînd în șa ești săltat.
Sub pîntecul lumii arde un foc necurmat.

(Aurel Covaci)

HERMAN VAN DEN BERGH
(1897—1967)

Născut la Amsterdam. Studiază dreptul. Cîntă ca violonist în orchestra Concertgebouw. Ziarist, corespondent de presă la Paris și Roma. În 1945 se întoarce în Olanda.

Herman van den Bergh a fost primul care a aplicat expresionismul în poezie ; culegerile sale ***Arcul*** (1917) și ***Oglinda*** (1925) vădesc o mare dragoste pentru natură și o vitalitate pasionată. Preferă cuvintele dure, ritmice, rima este înlocuită prin asonanță. În lucrările de critică pledează în favoarea unui nou stil de viață și a unei noi expresii poetice. Cele mai importante critici și eseuri au fost strînse în volumul ***Nouă disciplină*** (1928).

După o tăcere de 20 de ani, van den Bergh publică volumele : ***Cicatricea lui Ulise*** (1956), ***Șansele pe o plută*** (1957), ***Înțelegere cu dușmanul*** (1958) și ***Epoca de piatră*** (1960). Ele constituie dovada maturizării personalității și talentului său.

CĂTRE SEARĂ

Ceruri spre palma-mi deschisă se-nclină,
eu melodia mi-o cînt.
Nu-mi închid ochii, că-i luna deplină
în ei — și e soarele sfînt.

Mările-mi tălăzuiesc la picioare,
toate lipsite de vlagă.
Cerul smoleşte-l din zare în zare
noaptea, prietenă dragă.

Pînă la urmă îmi sar animale,
capul meu stă neclintit.
Nu-s pal ; mîndria, voinţa-s pe cale
de-a-mbătrîni, negreşit.

Viaţă mai scumpă ca asta nu are,
o, raza-mi fugară acum.
Sămînţa mi-i fapta, belşugu-i — o floare —
soarta-mi e fructul postum.

FINAL

Răpitu-le-am lampa cea de pe urmă
morţilor voştri, lampa fumegînd :
lumina portocalilor o curmă
un văl de abur opalin şi plăpînd.

Ornicul inimii bate nautica oră.
Apele mării şi sîngele una-s : lichide.
Ce coaste ochi-va sărmana noastră proră
într-o goană ce timpul desfide ?

Ah, şi timpul spumei are un sfîrşit :
ascultaţi-i cataracta îndepărtată,
ascultaţi-i căderea ce paşii i-a ciuntit,
într-un abis în care temerea vă e legănată.

Dar noi, noi nu putem dormi nicidecum,
în ciuda căpşoarelor acestor copii,
cuibăriţi la piepturile noastre, duium.
Nu, noi nu vom dormi :

Există între-a zilei ascunse rază pală,
între spuma genunei şi aburul rece,
o sirenă vestind o catastrofă mondială,
bocind cînd prin dreptul ferestrei ne trece.

Un crater se pierde într-o hulă
neagră-roşcată, de mineral obsidian ;
cei ce iar se vor îneca în vîltoarea în veci nesătulă,
nu-ţi lasă pleoapele să se închidă în van.

Morţilor voştri li s-a răpit
ultima lumină cu sfîrîit plăcut.
Noi ultimul chip l-am zărit.
În zadar am crezut.

CUVINTE ÎN OCTOMBRIE

Cuvîntul fad,
cuvîntul căzînd,
cuvîntul de hîrtie,
nu te va mulţumi,
nu va proiecta nici măcar umbra unui fir —
braţul împietrit într-un neclintit
salut de adio.

Lună a frunzelor pline de cruzime,
lună a raţelor lăcuite,
lună a lebedelor de metal,
lună a vîrtejurilor de colb,
a bonelor ieşind cu copiii la soare,
a gîzelor stranii într-o lumină unduitoare
şi a iuţilor ploi de o clipă,
lună cu pămînt sterp în dosul grădinilor,
cu tufe de iarbă pe ziduri,
lună a tunetelor sleite
şi răzbătînd de dincolo de apă
paşii femeilor ce nu mai sînt fragede,
paşii animalelor neliniştite.

Lună absurdă prin deznădejde,
milă,
milă pentru cei ce vor muri în iarna ce vine!

NOCTURNĂ

Luna vîslind învăpăiată
prin recifuri de nori
şi este vînăt cerul:
otrăvit.

O plută şi o potecă pe jumătate deschisă
încîlcindu-se
în mure de jăratic
cu un miros
rotund şi acru.

Şesul — ram ofilit,
şi buzele seci:
cad ca nişte stropi de rouă
stelele.

Chipuri barbare la vînătoare;
hoarde de satiri:
răsuflarea lor cenuşie căpătînd
contururi.

Nimfe — flori albe —
pletele verzi —
fug în adîncul pădurii,
gîfîind.

În vălurile ceţii — naiul;
şi, în gura noastră,
umedă şi lascivă,
flautul lui Pan.

(Aurel Covaci)

JAN JACOB SLAUERHOFF
(1898—1936)

S-a născut la Leeuwarden şi a studiat medicina la Amsterdam. Ca medic de marină a făcut călătorii îndelungate, între altele în China şi America de Sud. A fost cîtva timp medic la Tanger.

Deşi Slauerhoff aparţine grupului *Anotimpului*, poemele sale sînt pătrunse de sentimente romantice : dezacordul cu viaţa socială, devenit dezgust faţă de viaţa însăşi, setea de a cunoaşte noi ţări, nostalgia unei epoci trecute, mai grandioase, dorul de aventură. Şi forma este romantică la Slauerhoff — plină de capricii şi neglijenţe voite, de nenumărate metafore.

Primul său volum, *Arhipelag* (1923), conţine aproape tot ce-l caracterizează ; urmează volumele *Clar-obscur* (1926), *Asia orientală* (sub pseudonimul John Ravenswood, 1928), *Eldorado* (1928). *Saturn* (1930), *Un cinstit mormînt de marinar* (1936). În afara acestor poeme, în care este prezentă o întreagă lume exotică în descompunere şi care sînt în acelaşi timp profesiunea de credinţă a unei existenţe sfîşiate, Slauerhoff a scris nuvele avînd ca subiect mai ales teme chinezeşti. În proză este, înainte de toate, poet, şi chiar poet liric : nuvelele *Insula primăverii* (1930) şi *Spumă şi cenuşă* (1930) nu diferă realmente de poemele sale descriptive pline de imagini. Romane : *Regatul interzis* (1932) dă o ciudată imagine a marelui poet portughez exilat, Camoens, *Viaţa pe pămînt* (1934) descrie visele provocate de opiu, *Revolta din Guadalajara* (1937). A tradus din spaniolă şi portugheză.

STIHURI PENTRU PRINŢESA ÎNDEPĂRTATĂ

Noi nu ne vom reîntîlni vreodată,
Căci lumea-i strecurată între noi.
La geam cînd stam în noapte amîndoi
Vedeam alt timp şi alte stele, fată.

Departe tare-i plaiul tău de-al meu,
Încît, zburînd din zori în înserare,
Pe-aripa unui dor de-o viaţă, eu
Te-aş saluta cu ultima-mi suflare.

Dar de-i adevărat că viaţa-i poartă
Oriunde-n lume-ale iubirii şoapte.
Pe steaua cea mai depărtată-n poartă
Ţi-oi poposi în fiecare noapte.

TRECUT

Îmi amintesc de-o insulă anume,
Îngustă-ncît din larg n-o vezi niciunde ;
La micul sat căruia nu-i dau nume,
Ce după dig, sub arbori-nalţi se-ascunde.

Şi la femei la care niciodată
N-am să mă-ntorc... O noapte de furtună
Dormit-am cu-ncîntare împreună
Pe cînd gemea fereastra, zbuciumată

Şoptea un nume... N-am să-l ştiu, dar, iată
Că-n visele-mi necontenit răsună.

FĂRĂ ADĂPOST

Poemele ce scriu mi-s pururi casă.
Nicicînd nu mi-am găsit vreun adăpost ;
Nicicînd nu mi-am dorit cămin şi rost
Şi-un cort mi-a smuls furtuna nemiloasă.

Sălaş mereu poemele mi-au fost.
Să dorm aici cît soarta mă mai lasă,
În munţi, oraşe ori pădurea deasă
N-am să mă simt măcar o clipă prost.

Va trece timp — dar vine clipa cînd
Lipsit voi fi de vlagă noaptea, şi
În van voi implora cuvîntul blînd

Prin care-o lume-aş fi putut zidi.
Şi-mi voi afla sălaşul sub pămînt,
Trecînd în hăul beznei dintre vii.

EPITAF AUTOBIOGRAFIC

Împresurat de duşmani,
Ameninţat de prieteni,
Izolat ca momeala-mpuţită,
Faţă făcut-am la toate rîzînd,
Chiar de mi-i sufletul crunt mutilat
Şi trupul mi-i mort pe trei sferturi.

N-am avut parte de-o zi
Fără o piedică-n cale
Bine făcut-am, rău îndurîndu-l.

Asta-i o aspră cerinţă.
Azi bătălia-i pierdută,
Dar mi-i curajul acelaşi.

Acoperit de gheaţă şi nea,
Împovărat de cadavrele
A căror călătorie stupidă
Sfîrşit-a în sufletul meu
Ce astăzi seamănă cu polul,
Dar semăna cu Parisul.

Daruri să las n-am de gînd,
Sparg tot ce-am desăvîrşit ;
Milă nu cer şi-mi blestem
Moşii precum şi urmaşii.
Ei stau culcaţi, iar eu rîd,
Moartea-n picioare-aşteptînd.

Nu dau-napoi la liman,
Nu-i spun nicicui bun rămas.
Am o dorinţă : să zică
Toţi despre mine aşa :

„Binele rău l-a făcut,
Răul cinstit l-a-ndurat,
Moartea aflatu-şi-a-n luptă,
Dar, drept sau strîmb, el a dus
Viaţă de neîndurat".

EXPLORATORUL

Să plec în larg, corabia s-o am,
Acelor care mă sfidau deschis,
Ştiind la ce primejdie mă-nham,
Făgăduitu-le-am comori de vis.

Cînd iar în port am fost adus de sorţi,
Cu navele gemînd de mărfuri grele,
Cu oamenii bolnavi, cu alţii morţi —
Ne-ntîmpinară cînturi şi drapele.

În faţa unui tron îngenuncheat
Îmi dete-un rege colier de preţ.
Iar eu curtenilor le-am aruncat
Pomana mea, cu un cumplit dispreţ.

Doar o femeie mă ţinea pe loc,
Cu ochi adînci şi blînzi, cu faţa pală,
Dar mă-mboldi al sufletului foc
Spre mare, pe cărări fără escală.

Nici n-am rostit un bun rămas distinct,
Sigur fiind de alte idealuri ;
Dar un nestăpînit şi viu instinct
Pe mări pustii m-a dus, cu sterpe maluri.

Mi-ascund greşeala... Pîn' la capul lumii,
Zid orb, epava unde vrei mi-o duci,
Catarge trei, peste vîltoarea spumii,
Mi-o-nveşnicesc... Spînzurători sînt ? Cruci ?

CORABIA FANTOMĂ

...Nopţi cu lividă spumă, ce zboară palpitînd,
şi zdrenţuită prin obscure spaţii,
ca păsări destrămate cu-aripa istovită
în colb pulverizate într-un reflux de ceţuri,

şi neguri dese-n care se rătăcesc corăbii,
stricate lăzi ce-s supte-n a apelor genune —
sînt nopţi cînd se arată corabia fantomă
pe clin de val — o lună în declin.
Se sparge hula mării, etrava atingîndu-i,
ivirea-i redeşteaptă o veche amintire,
secret uitat, ce scapă de orişice dezastru :
puterea de-a se duce la fund... Cum s-a pierdut ?
În nopţi ca asta taina dezvăluită-i iar ;
plutesc curenţii peste un dor cumplit, de moarte.
Adîncuri abisale şi viaţa cum şi moartea
şi atmosfera însăşi, sînt toate doar aceeaşi
ispită nebuloasă. Umbra-pilot, opacă,
şi-nceţoşata cale ce-n faţă se deschide,
te poartă prin linţoliu de valuri sfîrtecate
spre-adîncuri unde moartea, în aste nopţi, e-o simplă
metamorfoză — însă de neînlăturat.

NEFERTITIS — STATUIE FUNERARĂ

Trecutul ce îmbălsămează, dacă
e drept că numai trupuri şi nu vieţi
descoperă, tu cred că ai rămas
cu unda negrăitei frumuseţi
precum o răsuflare cizelată
în piatra de mormînt.
Nu, n-ai murit nicicînd.
şi cred
c-ai să te mişti curînd.

Nu-ncepe oare
pieptul să-ţi tresalte ?
Au nu eşti încă mai fermecătoare,
cu ochi mai mari, privirile mai alte ?
De pe ispititorul trup
veşmintele le-arunci la spate
de parcă fugi, strivită sub
ameninţări nenumărate.

Putem să mai trăim alături cînd
în alte ere ne-am născut, zburînd
peste refluxul timpului din care
tu ai scăpat, nemuritoare ?
Peste al veacurilor vast ocean,
văd un vîrtej ce vine, vine, vine,
topindu-mă-ntr-un unic val cu tine,
mişcaţi de-acelaşi arzător alean.
Ori eu trăiesc în vremi, departe,
De parcă n-ai fi coborît în moarte.

(Aurel Covaci)

SIMON VESTDIJK
(1898—1971)

A studiat medicina la Amsterdam. Ca medic de bord, voiajuri în Indonezia.

Mai tîrziu se consacră exclusiv literaturii.

Se va impune drept cel mai eclectic şi mai fecund scriitor din generaţia lui, brutal încercată de război.

A scris în mai toate genurile literare : poezie, nuvelă, roman, critică, eseu.

Multe din poemele lui alcătuie volumele *Paletă rimată* (1933), *Serviciu de femei* (1934), *Legende urcătoare* (1940), *Ultima secundă* (1944), *Cîntece Gestelsche* (1949). Versurile sale, axate sugestiv pe un ecran psihologic sau filozofic, părăsesc expresia concisă şi plină de imagini, adoptînd dezinvolturile conversaţiei zilnice.

Acelaşi stil îi va caracteriza şi nuvelele. Un număr de cinci nuvele, în care domină ideea extincţiei, au fost intitulate *Moartea prinsă asupra faptului* (1935) ; alte cinci au drept subiect nefericirea în dragoste : *Narcis în cucerire amoroasă* (1938) ; o a treia culegere, tipărită în 1946, se numeşte *Martori muţi*.

Romanele lui Vestdijk se pot împărţi în psihologice şi istorice. Cele din prima categorie, net autobiografice, analizează cu perspicacitate, folosind psihanaliza modernă, sentimentele oamenilor oarecari ai unui orăşel, cu spirit — fireşte — mic-burghez. Citām cîteva : *Întoarcere spre Ina Damman* (1934), *Else Bohler, slujnicuţa nemţoaică* (1935), *Călătoria*

în infern a d-lui Visser (1936), *Sfîntul Sebastian* (1939), *Grădina de aramă* (1950), *Armura sclipitoare* (1956), *Caliciul dragostei* (1957). Seria autobiografică *Anton Wachter* e formată din două grupuri de cîte patru romane. Cît despre romanele istorice, ele au devenit nişte mari fresce ale unei anumite epoci. *A cincea pecete* (1937) descrie Spania de la sfîrşitul secolului al XVI-lea şi are ca personaj principal pe El Greco. Acţiunea din *Ultimele zile ale lui Pilat* (1938) se petrece la Roma, în timpul împăratului Caligula. *Insula romului* (1940) descrie Jamaica pe vremea negoţului cu sclavi. *Nopţi irlandeze* (1946) zugrăveşte situaţia socială din Irlanda la mijlocul secolului trecut. Întîmplările din *Adoratorii focului* (1947) au loc în decursul Războiului de 30 de ani. *Chelnerul şi cei vii* (1949) are o temă simbolică. *Apollo mutilat* (1952) aminteşte de-o criză religioasă din Grecia antichităţii ; în acelaşi decor e plasat şi *Eroul din Temesa* (1962). În ultimii ani i-au mai apărut o sumedenie de lucrări, în special romane.

Critic şi eseist, Vestdijk a studiat mai ales scriitorii străini (Rilke, Dostoievski, Emily Dickinson), arta şi muzica.

A publicat şi studii filozofice, psihologice, estetice. De notat îndeosebi *Liră şi lanţetă* (1939), *Cavalerul polonez* (1949), *Lucioasa celulă a germenului* (1950), *Eseuri în duodecimo* (1952), şi *Figuri în faţa mea,* un volum de memorialistică.

ORAŞUL DE PE INSULELE WADDEN

Cînd nu-i prea multă ceaţă, la orizont
Se-nalţă trei insule.
Băieţii vin să se uite
Cum cîrmeşte vaporul poştal de-a lungul digului
Lăsînd o trîmbă de fum brun-aurie-n bătaia soarelui.

Aici iarna ţine mult ; rară, verdeaţa
Ascunde-n crengile sale o iarnă.
Şi prin grădiniţele caselor, molcome straturi,
Nici chiar un ucigaş n-ar săvîrşi un omor.

Caldarîmul tricolor, galbene pavele,
Pietre-n culori, broboane de pietre albastre :
De ani de zile aceleaşi picioare le poartă,

Căci serile, cu pas de beţivi tăcuţi,
Bărbaţii hoinăresc spre doc fumînd —
În lungul portului — şi se-ntorc într-acolo.

PĂLĂVRĂGIND CU-NDRĂGOSTITE

Pălăvrăgind cu-ndrăgostite creste
Una foşnind, cealaltă în plin freamăt
Fag şi mesteacăn or locui-mpreună
Împărtăşind aceeaşi soartă.

Într-un atît de cald prieteşug
Că scoarţa albă cade-se s-o-ntrebi
Cin' va purta frunzişul mesteacănului
Şi cine, toamna, frunza mai de-aramă.

Aici la fel de groase şi de subţiri dincolo,
Trunchiurile lor coboară spre pămînt,
Dorindu-se-ndepărtîndu-se, fericite
Să dăruie pe deplin şi să primească.

Pînă unde, crescute-ndeolaltă rădăcinile,
Apără genunea dintre ce-i al meu şi al tău,
Ca şi cum printr-un mortar nevăzut
Brîul hotarelor acoperit ar fi fost,

Ci mai adînc, în adîncul pămîntului,
Domnește ura strămoșilor care
Adunau stropii de apă cu-nverșunata
Lăcomie și sete-a perilor absorbanți,

Împingîndu-se unul pe altul, gîndind la omor,
Într-așa hal trădînd legămîntul,
Că rușine i-ar fi oricăruia dintre ei
De-ar putea în propria-i țărînă să privească.

MOARTEA-MPĂCATĂ

Necunoscută, moartea și prea puțin iubită,
Ba departe de ochi, ba de inimă departe,
Urmează calea ce trebuie de-a pururi s-o urmeze,
Și-n lungul căreia de jertfele ei nimic n-o leagă.

Uneori la paturile bolnavilor pe care, ultima,
Ea-și va plimba mîna, află vreun copil
Ce-o recunoaște, ea-l îndrăgește zîmbindu-i
Și-mpăcîndu-l, nesfîrșita, cu sine pe veci.

Și-l ia pe copil, și el i se-agață de buze :
Și-atunci, cu-ntîrziere, îi vede surîsu-mpietrit
În preajma buzelor, cînd moartea-și ia zborul.

Așa-i plănuit drumul ei spre copii :
Tihnite oaze-ntre nisipul și stîncile
Nepăsării omenești.

(Ion Caraion)

JEF LAST
(n. 1898)

S-a născut și a studiat sinologia la Leyde. Are mai multe profesiuni.

Devine încă de tînăr militant socialist, apoi comunist.

Prieten cu André Gide.

A călătorit de mai multe ori în U.R.S.S. și a luptat în războiul civil din Spania, în 1936.

A scris poeme cu caracter social, realist și revoluționar (v. volumele : *Luminile de babord,* 1926, *Camarazi,* 1930, *Timpul împlinit,* 1932).

Inspirat de unul din voiajurile în U.R.S.S. publică *Două lumi* (1933), iar sub impresiile unei alte călătorii, făcute împreună cu André Gide, în Maroc de astădată, publică *Eros liberat* (1936).

Mai importante sînt nuvelele sale *(Mariana,* 1930) și scurtul roman *Dragoste între colonade* (1932).

Problema de importanță națională a digului de izolare a constituit subiectul unei pasionate cărți, a cărei frază concisă a plăcut cititorilor : *Zuiderzee* (1935).

O casă fără ferestre (1935) va demonstra neviabilitatea individualismului.

Publică apoi *Olandezul zburător* (1939), *Călătorie prin 11 orașe* (1941), *Primul vas pe Neva* (1946) și culegerea de poeme *Ochi în ochi* (1945).

DACĂ M-AŞTEAPTĂ MOARTEA...

Dacă m-aşteaptă moartea cumva la Ispahan,
Oraşul către care doar teama m-a mînat,
Acest sonet, pe care l-am scris într-un vechi han,
I-o spune : de iluzii acuma-s vindecat.

În faţa ta mă-ncumet să stau acum. În van
Te uiţi la mine : mîna să tremure-a-ncetat.
Nu-mi voi pleca privirea, temutule duşman :
Vreau om să fiu în ceasul ce încă-mi este dat !

În cea din urmă noapte domneşte-un ger năpraznic.
Aud pe-afară paşii teribilului paznic
Şi ştiu că e ca iarna de rece-al meu mormînt.

Dar inima-i mai caldă decît a fost vreodată.
Pe geam, o floare albă, de ger păstra-va toată
Averea mea, sub chipul unui cristal plăpînd.

(Petre Solomon)

WIES MOENS

(n. 1898)

S-a născut lîngă Dendermonde.

Sub ocupaţia germană (1914—1918) şi-a luat licenţa în filologie germanică la Universitatea din Gand.

În 1918 a fost arestat din pricina activităţilor sale progermane şi condamnat la 4 ani închisoare.

În timpul detenţiei a scris *Călătoria* şi *Scrisori din celulă*.

Într-o formă înrudită cu a expresioniştilor, poemele sale umanitare exaltau fraternitatea, pacea şi reconcilierea socială.

După ieşirea din închisoare, devine secretar al unui teatru popular flamand.

A colaborat la numeroase periodice, a tradus din Wildgans, Gheon, Chesterton, etc., şi a publicat consecutiv, în 1922 şi 1923, culegerile de poeme *Ascensiune* (1922) şi *Aterizare* (1923).

Apoi s-a ocupat multă vreme de politică şi abia prin 1935 îşi reia activitatea literară cu *Hulă* şi *Pătratul*, volume de versuri în care tehnica folosită îl apropie de poezia de luptă a lui Rodenbach şi Clercq.

Al doilea război mondial i-a inspirat *Treizeci de zile de război* şi *Ogiva*.

CÎND, ÎNSETAT CA O CIUTĂ...

Cînd, însetat ca o ciută, mergeam
spre iezerele ochilor tăi,

braţele şi picioarele mi se păreau
tăiate-n lumina
prelinsă pe pajişti
din Calea Lactee.

Pe fruntea ta ca secera lunii
zăbovea parcă foşnetul dulce
al unor păsări care se scaldă
în muşchiul verde.

În apa ochilor tăi
înotau nuferi negri ;
mişunau licurici în iarba înaltă,
sporindu-mi teama.

Cînd mă atingeai
cu degetele tale,
tremuram ca o stea
şi mă topeam ca un strop de miere
în căuşul palmelor tale.

VECHILE FLAMURI

Zmulse au fost
vechile flamuri.
Stindardele noi
flutură-n aerul
limpede-al zorilor.

Arhangheli vestesc
cu goarnele lor
ziua cea nouă.

Cel care-ascuţea în propria-i palmă
al urii cuţit,
să meargă cu buzele-ntinse
către duşman !

Cel ce mergea cu sufletul plin de iubire
spre semenii săi asupriţi,
să-i îndemne acum la revoltă
şi să graveze-adevărul
cu fierul roşu pe fruntea copiilor !

Stindardele
se-ntind în lumină.
Răsună tobele mari
ale-arhanghelilor.
Caravanele tinere
pornesc la drum.

(Petre Solomon)

HENDRIK MARSMAN
(1899—1940)

Născut la Zeist. A studiat dreptul la Utrecht. A locuit apoi în Franţa. A murit înecat în Marea Mînecii, în iunie 1940, după torpilarea vasului cu care fugea în Anglia.

După Herman van den Bergh, Marsman a devenit conducătorul mişcării tinerilor scriitori. Dorea o poezie „rece şi simplă“, puternică, modernă. Rolul său preponderent a încetat atunci cînd periodicul *Forum* a cerut să se acorde mai multă atenţie omului decît operei. În 1933 Marsman a recunoscut el însuşi în *Forum* „moartea vitalismului“. Poemele lui Marsman, apărute după 1919, în cîteva periodice, au fost publicate în culegerea *Cartea roşie,* în 1923. A urmat culegerea publicată în 1927 sub titlul *Paradise regained* (engl.: *Paradisul recîştigat),* culegere influenţată de expresionism. În 1934 publică *Poarta neagră*, inspirată de contrastul dintre moarte şi viaţă. Marsman a încercat experienţe şi în domeniul prozei *(Cele cinci degete,* 1928). Romanul său *Moartea Angèlei Degroux* (1933), deşi remarcabil din punct de vedere psihologic, nu este totuşi la înălţimea poemelor. În 1938 i-au fost editate *Operele complete.*

Cu puţin timp înainte de moarte Marsman a publicat ciclul de poeme *Templul şi crucea* (1940), în care îşi exprima, într-o manieră emoţionantă, sentimentul umanist al vieţii, întărit în contact cu civilizaţia greacă antică.

OLANDA

Sub măreția bolții cenușii
cîmpie vastă, mii de bazine ferici,
copaci, mari sere şi turle de biserici
în chenar de canale argintii.

Acolo e ţara mea, acolo e mîndru-mi popor.
Acesta este spaţiul în care sufletul vreau să-mi răsune;
doar o seară aş vrea să scapăr peste bazine şi peste lagune
şi-apoi iar într-un nour să mă cufund în zbor.

PHOENIX

Lăuntrică flacără, din nou te aprinde,
fiţi răbdătoare, bătăi ale inimii mele,
creşteţi voi, încredere şi credinţă fierbinte.
Lăuntrică zburătoare, desfă-ţi aripile grele
vlăguite de-un zbor uriaş,
rănite de tufele cuprinse de flăcări şi fum;
ţine drumul drept, păstrează-ţi superbul curaj,
cuibul e bun şi-i mai larg universul acum.

BĂTRÎNUL CU BARBĂ CĂRUNTĂ ŞI TÎNĂRUL

Măreaţă, vrăjită vreau să mi se-aştearnă viaţa-nainte!
Ascultaţi-mă, lume, tată şi mamă, sanctuar de oseminte!

„Nu te du departe de casă atunci
şi mai ales cîrdul de femei să-l alungi

departe de-a inimii tale văpaie ;
nu le lăsa să ţi se apropie de odaie.

Pe toate cele ce vin la tine anume,
purtînd mari şi bătăioase nume,
lasă-le să stea afară, în ploaie ;
să crezi în ceva nefolositor este rău.

Numai clocotul sîngelui tău,
numai bătăile inimii tale
îţi împlinesc trupul de flăcău.
Nu te lăsa robit buzelor ce ţi se-arată în cale.
Minciună e viaţa în doi, orice sărut o trădare ;
numai o inimă ce-n propriile-i coaste bate
e pură şi este pură măsură în toate.

Priveşte-mă... Da,
în tinereţea mea
mi-am irosit viaţa căutînd să mă bucur
de-o mie şi-o mie de lucruri,
purtînd mîndre şi crude nume,
iubiri, răzvrătiri, dar din lume
cînd pe toate le-adun, mă întreb ades
cu ce m-am ales ?

DIES IRAE

Noi, prăbuşiţi în josnica morală
a zilelor de Dumnezeu uitate,
ne strecurăm printre cumplite fiare,
drept pradă-a gurilor înfometate.

În groapa-ntunecată, viaţa noastră,
stînd sub a nopţii ploaie şi rugină,
e doar ecoul urletelor lor –
ce-aşteaptă pleaşca asta să le vină.

O hoardă, două tabere se pare,
visînd dureri, dezastre doar, buimacă,
după al nostru sînge jinduind ;
şi, iată, viaţa spiritului seacă.

O, e cumplit neputincioşi să fim
în purgatoriul unde colţi ne rump !
Săgeţile-ăstui Babel cînd s-or pierde ?
Cînd va să piară negru-i cer de plumb ?

Cînd străluci-va bolta iar, străpunsă
de ai speranţei zori, pînă departe ?
Puţin îi trebuie ca să renvie
după atîtea lovituri de moarte.

CU GÎNDUL LA OLANDA

Absent, văd Olanda,
cu largile-i rîuri
domoale curgînd
prin neţărmurite
şesuri şi văi,
văd nenumăraţii
şi zvelţii ei plopi —
înalte panaşe
tiv zărilor stînd.

Şi ca într-o frescă
văd sate, văd turle
de mîndre biserici,
trunchiate, cu vîrful
suind pînă-n nouri.
Văd ulmii cu cioturi,
văd codrii rotunzi,
văd gospodării
întinsul smălţuindu-l.
Văd bolta cea joasă,
văd soarele cum
încet sufocat e
de aburii suri
şi opalescenţi ;
şi-aud peste tot
vuirea de ape,
ce este de veacuri
o făurărie
de crunte dezastre.

(Aurel Covaci)

CHARLES EDGAR DU PERRON
(1899—1940)

S-a născut la Meester Cornelis (Iava) şi a murit la Bergen.

Şcoala şi-a făcut-o la Batavia şi Bandung.

După război a locuit cîţiva ani la castelul Gistoux în Belgia.

A fost ziarist la Paris, apoi la Bandung.

În toamna lui 1939 s-a întors în Olanda, iar la un an după aceea se stingea din viaţă, secerat de o boală fulgerătoare.

A fost prin structura şi vrerea lui un cosmopolit, fapt care şi explică de ce multe fenomene neerlandeze necunoscute în anii tinereţii, trăiţi în Indii, nu l-au îngrijorat personal atunci cînd — matur — a intrat în contact cu ele. Dimpotrivă, le-a respins categoric şi le-a combătut cu un sentiment de cinică superioritate, aşa cum ar privi locuitorul unei mari metropole la un provincial. Totuşi, spre 1939 survine în atitudinea sa o schimbare : deşi rămîne un aprig individualist, el va acorda mai multă atenţie fenomenelor sociale.

Du Perron s-a revelat a fi mai presus de orice, un moralist. Problema „demnităţii umane", atît pentru sine cît şi pentru viaţa în societate, a format — sub diferite nuanţe — subiectul său constant.

În volumul *Microhaos* (1932) figurează primele lui poeme, apărute iniţial sub peudonimul de Duco Perkens.

Dintre romane şi povestiri, trebuie cu prioritate menţionată lucrarea autobiografică *Ţara de baştină* (1935), unde îşi descrie fără nici o reticenţă tinereţea petrecută în Java şi la Paris.

Notele, criticile literare şi eseurile lui combative au alcătuit volumele: *Pentru mica parohie* (1931), *Blocnotes format mic* (1936), *Omul îngust* (1934).

Lupta întru apărarea libertăţii personale l-a făcut să-şi găsească un aliat în Multatuli, a cărui tragică soartă a resimţit-o profund, ca pe ceva petrecut sub proprii lui ochi. Interesul crescînd pentru istorie şi lucida înţelegere a valorii textelor autentice care se păstraseră i-au inspirat o importantă biografie a lui Multatuli: *Omul din Lebak* (1937), urmată mai tîrziu de un volum polemic, *Multatuli, pledoaria a doua* şi de *Probe scoase din pachetul lui Sjaalman.*

Între 1954—1959 i-au fost editate, în şapte volume, *Operele complete.*

COPILUL CE-AM FOST

Cel mai frumos e-n amintiri departe
Cu vremi de-odinioară-n noi rămase,
Cînd rătăceam prin vis — ce mincinoase
Visări ca-n basm la toţi cei tineri foarte.

Dogorîtori în rugi şi cîntec, aveam parte
De jucării, sărutări, lung duioase
Priviri de mamă, doru-abia intrase
Prin noi, trecînd cu-uimirile-i deşarte.

Pe zid, tabloul care-o să-mi rămînă,
Aici: în braţe moi şi dincolo: de mînă,
A neîncredere în oameni: uitătura.

Copil retras, de mult învins în mine,
Ce-l plîng — pierit şi el cu-acele fine
Figuri de domni şi doamne sporind zgura.

FRANCTIRORII

Nici unui Pennewip cu ochi sticlitori de spion
nu i-am închinat un singur stih vreodată.
Şi nici uneia din tinerele care, blînde şi-nfipte,
sugeau literele ca printr-un pai.

Nime din ştiutorii ce, neputînd minţi nicicînd,
slăvesc fideli ce-i vrednic de-ncredere, n-a fost îndelung respectat.

Noi n-am folosit nici o meşteşugărească-ndemînare,
nici n-am vînat succese de librărie.

Nici un ţîrcovnic, oricum l-ar chema şi oricum ar fi-ajuns acolo,
nu ne-abate stomacul de la piperul mîncării.

Nici o lecţie-a vieţii, nici o predică, oricum s-ar găti,
nici o etică nu-nseamnă mare lucru pentru noi.

Goală şi nefalsificată, poezia rămîne
un divertisment al cîtorva făpturi delicate.

(Ion Caraion)

MARNIX GIJSEN
(n. 1899)

S-a născut la Anvers. Prodigios poet, critic literar, eseist şi romancier, este în acelaşi timp doctor în ştiinţele istorice.

În decursul unei strălucite cariere, a fost rînd pe rînd: profesor de istorie economică la Universitatea din Louvain, şef de cabinet, comisar general la Turism şi, în sfîrşit, în 1959, ministru plenipotenţiar.

Ca poet a debutat cu *Laude către sfîntul Francisc* (1920), reluate în *Casa* (1925) — poeme de inspiraţie realistă, uşor anecdotice, tributare expresionismului postbelic sau măcar înrudite cu el.

A revenit la poezie mult mai tîrziu, cu *The house by the leaning tree* (1963), unde sînt incluse şi *Patru poeme de Ioachim*.

A scris despre poezie cronici de o largă audienţă : *Învăţămînt peripatetic* (1940—1944) şi ca îngrijitor de antologii (v. *Breviar al artei lirice flamande*, 1937) s-a dovedit un spirit eclectic.

După o dizertaţie redactată (1921) în limba franceză *(Studii asupra coloniilor comerciale meridionale la Anvers, din 1488 pînă în 1567)*, i-au apărut o serie de eseuri : *Descoperiţi America* (1932), *Pe urmele lui Ulise* (1930), *Despre geniul flamand* (1943), *Caracterul nostru popular* (1932), *Literatura flamandă după 1830*, precum şi un tratat de istorie a literaturii.

Primul său roman, *Joachim van Babylon* (1947), a făcut senzaţie. Au urmat *Telemac la sat* (1948), *Omul de poimîne* (1949), *Elegie pentru Agnes* (1951), *De dragul lui Leentje* (1957), *Fiul mai mare* (1955), *Binele şi răul* (1951), *Lunga noapte*, *Pisica în copac* (1953), *Prietenul meu asasinul* şi *Încetul cu încetul, ca păianjenul*, precum şi multe altele.

VÎNZĂTOAREA DE ZIARE

Urcă-n văzduhul serii vocea plîngăreaţă
a vînzătoarei de ziare
şi nu mai vrea să tacă.
Există-n lumea asta, oare,
vreun om mai părăsit ?
Vreun strigăt mai nenorocit,
rostit mai în zadar ?
Există-o stea şi-un far
deasupra nopţii noastre omeneşti, mărunte.
Există un îndrăgostit cu gesturi moi, rotunde,
şi-o fată care rîde, fremătînd.
Sînt pline de minuni aceste case,
aidoma castelelor din basme.
De ce se vaită vînzătoarea
la toate uşile închise ?
Şi de ce oare glasul i se frînge
asemeni unei chei nepotrivite
în gura unei broaşte ruginite ?
De ce îi curge vorba peste-al oamenilor prag,
la fel de tristă şi neputincioasă
ca sîngele amar al lui Cristos ?

VEDEŢI, EU SÎNT BOLNAV...

Vedeţi, eu sînt bolnav
de mii de spaime.
Mă tem de-a zorilor lumină,
mă tem de noapte,
chiar de poemu-acesta grav,
crescut din beznă şi din silă.
Eu soarta mi-am citit-o clar
de mii de ori, în mii de ochi :
o să dispar !
Făptura mea zglobie şi fragilă
va fi-nghiţită de neant.
O fată va ofta,
iar un bărbat va „regreta"
c-am dispărut şi nu mai sînt.
Dar flori necunoscute mie
vor parfuma văzduhul verii.
Priviţi-mi rănile puzderii
şi mîinile însîngerate,
şi ascultaţi, o, ascultaţi —
mi-s ceasurile numărate,
iar bîiguiala asta
e cîntecu-mi de lebădă.

(Petre Solomon)

GERARD DEN BRABANDER
(1900—1968)

Pseudonimul lui J. G. Jofriet. Este un poet satiric-realist, din aşa-numita „Şcoală din Amsterdam". A publicat volumele *Traversare* (1932), *Portrete cinice* (1934), *Lira spartă* (1937), *Opus 5* (1937), *Omul găunos* (1945). În acesta din urmă den Brabander exprimă într-un fel impresionant sentimenul de vid al europeanului modern. În 1949 publică *Mai morbid*, urmat de *Curbă* (1950) şi *Pericol* (1956). A scris şi o piesă de teatru, *Noul Adam* (1956).

TEREN CÎŞTIGĂ LENT

Teren cîştigă lent. Simt cum îmi creşte
al morţii semn în carne. Pomii-n vînt
îşi pierd doar florile-ntr-o zi : Fireşte,
nu-i nici poetul veşnic pe pămînt.

Deriva într-o zi te prinde-n cleşte
şi rotunjeşti o geamandură, blînd.
Focu-mi din ochi văzînd că-n vînt pluteşte,
eu n-aş mai scrie — m-aş topi în cînt.

Nu de nevoie... Înfrățit cu ape,
apururi fost-am singur. Și-nainte
ca eu să știu, m-au stăpînit aproape.

Celui ce-a clocotit de foc fierbinte,
ce mult îi place-n valuri să se-ngroape,
cînd ca o rază legănat se simte!

CREPUSCUL

Se stinge lumina... Se face din ce în ce mai frig.
Numai pe gheață o scînteiere de foc.
De pierzi ce-ai găsit, ai un singur cîștig:
Vrei să fluieri a pagubă, dar nu iese sunet deloc.

Dacă pierzi ce-ai găsit — revin la refren —
și sufletul și trupul îți sînt dezlegate.
Tot ce-ndrăgesc moțăie în tren.
Doar un semnal luminos să mă rănească mai poate.

Tot ce-ndrăgesc moțăie în tren. Toți asta ști-o
Viaductele gem de durere, cumplit.
Paharu-mi ridic, dar nu într-un gest de adio:
În fiece pierdere trebuie să existe ceva de găsit.

(Aurel Covaci)

JAN ENGELMAN
(n. 1900)

Născut la Utrecht, s-a remarcat mai întîi ca ziarist. Din 1952 este atașat la Academia catolică Jan van Eyck din Maastricht.

Mica sa plachetă *Fereastra roz* (1927) are ecouri din Slauerhoff, Marsman și alții.

Dar cînd, în 1930, apare *sine nomine*, Engelman e departe de cei care-i obsedaseră debutul și scrie o poezie melodioasă, plină de frumusețile alternării concretului cu abstractul.

Voga „poeziei pure", de care se lasă cucerit, îl va conduce la o experiență cu sunete cîntătoare și asociații suscitate de cuvinte prețioase, alese.

Domină la el subiectele religioase ori cele erotice: *Grădina lui Eros* (1932), *O inimă pecetluită* (1937). După cum multă vreme luptele sociale nu par să aibă în ochii săi cine știe ce importanță — pînă izbucnește războiul civil din Spania. Confruntat cu crima împotriva libertății, spiritul său se revoltă. Își va exprima sentimentele de rigoare în cîteva poeme scrise într-o tehnică modernă. Și o aceeași mentalitate va prezida, apoi, la plăzmuirea volumelor *Furtună* (1941) și *Libertate* (1945).

În piesa radiofonică *Digul* (1937), premiată, vorbește despre lucrările de asanare de la Zuiderzee.

Eminent cunoscător al picturii și sculpturii, i se datoresc multe lucrări de specialitate și pasionanta povestire a unei călătorii în Grecia (v. *De două ori Apollo*, 1955).

ÎN RADA

Vocaliză pentru Cavalcanti

verde-i gongul,
verde-i gongul apei,
gongul apei şi-al durerii ei,
verde-i gongul mării

Sulina, Brăila,
Sulina, Brest,
Sulina, Singapore,
portul-fortăreaţă

glasul care-n vreme ce dormeam cînta
clopot al apei, limbă a apei,
plămîn de aramă al căprioarei

Sulina, Brăila,
Sulina, Brest,
Sulina, Senegal,
departe de casă

dorul pătrunzîndu-mi mai adînc în suflet
vis al apei, joc de ape, gong sonor
du-mă, hai, cu tine

Sulina, Brăila,
Sulina, Brest,
Sulina, Zanzibar,
ce bine-i afară !
verde-i gongul,
verde-i gongul apei,
gongul apei şi-al durerii ei,
verde-i gongul mării...

CINTEC DE ADIO

Acum, nici unul dintre noi
Nu mai e singur. Amîndoi
Ştim că durerea, pîn' la moarte
De nici un om nu se desparte.

Priveşte-mă, cînd mă săruţi :
De mult vom fi noi dispăruţi,
Nainte să dispară luna
Şi soarele, întotdeauna.

Sînul de mine dezmierdat
Va sta-n pămîntul îngheţat
Şi nimeni nu va şti vreodată
Ce vrajă astăzi mă îmbată.

Nu-i dată-n vileag nimănui
Minunea. Tandră te supui.
Aprins în noapte, roşu focul
Se face-n zori ; aşa e jocul.

Priveşte : curge rîul, pier
Cu-ncetul stelele pe cer.
De-adio cîntă-un om pe-afară,
Iubita mea din astă vară !

(Petre Solomon)

MAURICE GILLIAMS
(n. 1900)

S-a născut la Anvers. Este secretar perpetuu al Academiei regale de limbă şi literatură flamandă. Aparţine curentului neoromantic iniţiat de Yeats şi Rilke.

Opera sa, rod al exigenţei, oferă cititorului o destul de mare varietate a genurilor şi este compacta mărturie a unei personalităţi mîndre şi retrase, însetate de introspecţie şi auto-analiză.

Multe elemente autobiografice găsim risipite în povestirile : *Elias sau lupta cu privighetorile* şi *Iarnă la Anvers.*

Eseurile, dizertaţiile, adnotările pe care le-a publicat sînt redactate într-un stil colorat, a cărui bogăţie de nuanţe şi plasticitate captivează.

Se cer scoase în relief studiile închinate pictorului De Brackeber şi poetului Paul van Ostaijen, magistrale evocări şi analize a două personalităţi artistice cu care autorul şi-a recunoscut afinităţi în ceea ce priveşte concepţia asupra lumii şi atitudinea faţă de viaţă.

Iată principalele sale opere : *Trecutul lui Columb,* (poezii, 1933), *Călătorie de încercare în vid* şi *Omul în ceaţă* (povestiri, 1936), *Omul la fereastră* (eseuri, consideraţii şi amintiri, 1934), *Vita brevis* (opere complete, în 4 volume, 1955).

ELEGIE

Duminica la ţară.
Fumezi privind pe fereastră ;
tei în faţa pîrîului,
trec alene flăcăi nepăsători.
Seară de vară pe-ogoare
şi-auzi în depărtare huruind trenuri.
Şanţuri ce iscă nostalgia,
îndepărtate viziuni, clopote care mă chinuie
şi-mi jefuie mierea inimii.
Şi satele pe care-aş vrea le colind,
unde sălăşuie logodnicele,
unde bărcile se tîrîie pe fluviu
mă cheamă-n noaptea ce se lasă :
printre lanuri de grîu se-nalţă o casă.
Dar eu, eu rămîn aici în faţa ferestrei,
în această casă de ţăran,
unde un scaun îngînă tăcerea,
unde florile-arămii se ofilesc
într-un pahar de apă verde.

POEM ELEGIAC

Şi-ai nimănui cînd ochii-mei n-or fi ca să mai fie
în umbra cea-mblînzită de ploi şi ploi bătrîne,
cînd lujer sau sămînţă vor fi sfîrşit s-adie
în palmă-mi cînd tăcerea-mpietrită va rămîne,

desigur, pentru mine, n-o fi altfel în toate
decît aşa cum timpul o vrea din veac sub soartă :
Eşti vesel la născare, dar nu afli tămade
tristeţii ce copilul în braţe, mîndru-l poartă.

Şi la sfîrşit să nu fii nimic decît o ceaţă,
să te înghesui fără vreun scop într-un sicriu.
Spre dragoste ori jale puteam să merg în viaţă,
ci rătăcit-am drumul orbeşte şi-i tîrziu.

DIALOG DE TOAMNĂ

Din încercări scăpînd, vedem — strivită — ţara
cu gîndurile noastre că seamănă şi-asudă.
La mijloace de pajişti, prin ferme ca secara,
dorm oamenii alături de vitele de trudă.

De ceaţă roşi, noi mergem în noapte — mers degeaba —
şi-albim ca fruntea lunii ce-abia se mai ridică,
iar trenuri trec departe şi se-nfioară apa ;
şi iarba-i cu iz veşted şi rece de urzică.

Tot mai bătrîni ne facem şi-apune fără vină
o ! ceea ce în ochii doar de copil păstrat e.
— Ca roze-amare, creasta cocoşilor le-anină
şi n-or mai umple cerul grădinile-mbătate.

IARNA LA SCHILDE

E o cîmpie fără nici un sălaş de mamă.
Şi ninge ; şi se umflă bălţi oarbe şi îngheaţă
tăcerea prin tufişuri de mărăcini cu ceaţă,
în lung de plumb de drumuri spre ţintirime-n scamă.

Aici, un viers de leagăn să-şi gungune aleanul.
Cîntări din seri de iarnă cu pacea nu se-ngînă.
Uzi leoarcă latră cîinii, din lanţuri li-i colanul.
Flămînzi, prin case intră guzganii ca la stînă.

Rotunde pîini visate şi rumene le-nfaşă
atîtea zile-amare, cu o merindă rară.
Şi jalea-ntreagă-a unui biet suflet, pătimaşă,
se-afundă-n pomenirea a cîţi le răposară.

BALADĂ

Pe zăpada scrob, în cîmpie,
cu-o netrebnică dibăcie tînără,
flăcău-aleargă după vînatul
pe care nu l-a ochit mortal.

Peste somnul mlaştinilor
un al treilea foc tras
lăsase-n urmă depărtat ecou
prin cătine ca sîrma
şi-n singuraticul frig de moarte
mîinile lui au înşfăcat straşnic iepurele orb
care se zbătea şi muşca.

Această groaznică treabă...
O ! ce inimă lacomă de sînge
într-un ins nestăpînit.
Prada şi-o lasă ca să-nţepenească în vînt
şi-aleargă spre casă
la maică-sa care-l pupă.

Dar la capătu-amarei tînguiri
ea-i lemnul care nu pricepe nimic.

POVESTE

Calul alb hălăduie
în hardughia de bîrne
şi căruţa de lemn doarme-n preajma
lemnelor de foc,
surdă şi greoaie.

Cînd picură luna pe flori,
în jurul hardughiei de bîrne,
apa licăre pe mlaştina
din faţa casei.

Ani şi ani, trenul
trecut-a şuierînd la braţ cu vîntul,
ci hardughia durează mereu
cu calu-i alb
şi căruţa de lemn.

TOAMNA

Acolo,-n fierea păcatelor, cîmpia cască
ştiu, după vară, o ţară de bătrîni;
bronzul stejarilor are miros de cîni
prinde-n clopot de-octombre satul să dogorească.

Mierea picură-alene-n ulcioare de lut
peste mîini ce-ncrezător se-nfăşoară
şi tot ţine-nvîrtirea pietrelor de moară
şi-n mîl putrezesc ziduri de castel, cu scorbut.

De aurul strămoşilor străluce paturi de moarte,
uimiţi feciorii văd minunea la-nserare :
casa părintească în pîcle dispare
şi dragoste, copilărie — totul apune departe.

ELEGIE

Aştept fără grai şi de gemete-asurzit.
Nici o mîngîiere. Nici o carte-n licărul blîndei lămpi.
La fereastră-n amurg nici o privelişte
c-un rîu albastru-abătîndu-se
în lungul unui copac strîmb.
Vai, chinul dulce-amar al clipei
şi-atîtea clipe-obositor strecurîndu-se
mîine, mîine şi toată viaţa.

Nu destulă durere, nu destulă bucurie-mplinită.
Pururi ceva efemer,
ceva bine ştiut, ceva care-odinioară
zăbovea ca o-mplinire aici printre noi,
şi-acum ochii mei scrutează depărtările :
ce-i lucru-acela care mi-a scăpat ?

Nici o pace. Nici o tihnă. Tăcerea doar
mi-azvîrle, aşa de ciudat şi de-alene, ca un val în
adîncul inimii, nisip.
Aş vrea să cutreier într-o căruţă cu coviltir
cîmpia-ntinsă
într-o noapte de iarnă.
Dar din această inimă, ferecată cu alb,
evadare nu e.

(Ion Caraion)

JAC VAN HATTUM

(n. 1900)

A început prin a scrie pagini corosive, cu caracter revoluționar sau epigramatic; ulterior, literatura sa a căutat să concilieze cinismul cu tandrețea, atenția acordată temelor sociale cu tonul cogitativ.

Volumele mai de seamă: *Planta principală din oală* (1936), *Frisia non cantat* (1938), *Măselariță* (1938), *Basme și povestiri* (1955). În 1954 i s-au editat *Poeme complete*. Ultima sa culegere de poeme, *Străin de ziua de azi*, poartă ca dată de apariție anul 1969.

DIMINEAȚĂ DE NOIEMBRIE

O larmă grozavă m-a trezit în zori la șase
mare mulțime foia-n jurul fermei;
văzut-am pe fereastră sclipirea unui pumnal;
întunecat țîșnet pătă brusc întîia zăpadă.

Nici un glas se tînguie ca al porcului, cînd e tăiat;
puternic la-nceput și-nspăimîntat, apoi de-o jale adîncă;
— Oamenii aveau în măruntaie alcool
dinainte de ultima horcăială-n sînge-necată.

Apoi adusu-s-au capre de reazim și-o masă,
cu mare hai din pricina rachiului de cu zori;
și se găsi mai tîrziu acolo un porc alb și gustos,
despicat pe de-a-ntregul de copite și păr.

— Doar dintr-o rană mică la gît, sîngele
nu-nceta să gîlgîie, se-ntindea-mbelșugat și roșu...
Țeasta, un hohot de rîs; fiece ochi, o crăpătură,
parcă-adormit împăcat și cu totul teafăr.

ÎNTOARCERE ACASĂ

Iată-mi visul — căscioara de pe malul apei;
zborul necurmat al rîndunelei de-a lungul
ferestrei și-acoperișului; gușa-roșie își face cuib lîngă soc,
trece lin o corabie; clopot răsună pe unde.

Și cînd m-apropii de locul unde digul cotește,
femeia care sta-n grădina de jos încovoiată
pe cazma, se-ndreaptă o clipă — și cu mîna cea slobodă
își apără ochii de orbitoarea lumină.

Ce bine cunosc gestul, cît îmi e de familiară
privirea cu care zi de zi se uită spre cer
și spre schimbătoarea apă largă, și calm îmbătrînește-n
această țară a digurilor, cu mari turme de nori.

O recunoaștere iute-ntre noi și pe urmă
ea vine de-a lungul pietruitei poteci înguste —
și se-ntoarce iar și deschide poarta-ncăpățînată.
O! acea clipă... ce-nsemnătate mai au anii amari?

(Ion Caraion)

JAN CAMPERT
(1902—1943)

Scrie o poezie armonioasă în expresie (v. *Cîntecul îndrăgostit,* 1928) şi romantică în idei.

Talentul său, ajuns la maturitate în timpul anilor de ameninţare şi de violenţă, e hrănit cu dureroasa conştiinţă a slăbiciunilor omeneşti (v. *Casă şi Nan,* 1941). Nu devine însă notoriu decît printr-unul din ultimele-i poeme: *Cei 18 morţi,* care i-a fost difuzat în clandestinitate şi care pe nedrept e presupus autobiografic.

A murit în lagărul de concentrare de la Neuengamme.

CÎNTECUL CELOR OPTSPREZECE MORŢI

Celula-i de doi metri doar
Şi nici pe-atîta lată.
Cellalt lăcaş mult mai avar
Şi nicăiri jilţ cald nu-mi gată,
Cînd fără nume-o să m-adune
Cu cei ce-ndură lîngă mine,
Căci din toţi optsprezece nu ne
Va rîde seara, cred, la nime.

O! dulce aer şi pămînt,
Şi mare a Olandei noastre,
De duşman cotropit şi-nfrînt,
Eu-n loc de linişti beau dezastre.
Au ce mai poate-un om să facă
Pe-asemeni vremi? Sărută-n porţi
Copil, nevastă, prag — şi pleacă
Buimac în lupta fără sorţi.

Ştiam eu bine ce să ştiu
Şi cît avea de greu să-mi paie
Pe-un suflet plin de clocot viu
Nicicînd primejdia nu-l spaie;
El ştie cum că-aici a fost
Cîndva şi drept şi libertate,
Cînd un hingher mîrşav şi prost
Vru altfel, năvălit în toate.

Cînd cu-ngîmfare şi sperjur,
Nelegiuirea ne-o aduse,
Olanda prefăcută-n ciur,
Şi pustiite glii, şi-apuse.
Cînd cel cu cinstea înfălit,
Dar cu germanică pornire,
Zdrobi o ţară, ne-a robit
Şi vrea, tîlhar, ca s-o deşire.

Hoţ de guzgan de la Berlin,
Îşi fluieră mişel cîntarea;
Pe moartea mea spre care vin
Şi a iubitei mele care-a
Fost luată, n-om mai rupe-n doi
Odihni şi pîine, luaţi aminte:
Fugiţi de tot ce-acest moroi
Şi prefăcut latră-nainte.

Şi auzindu-mă, în gînd
Păstraţi pe-aceşti muşcaţi de chinuri
Şi pe ai lor, care-n curînd
Afla-ne-or moartea în suspinuri,
Şi nu-i uitaţi cum n-am uitat
Nici noi popor, trecut şi ţară,
Că după noapte-i revărsat
De zi, şi nori dispar sub pară.

Eu la fereastra-naltă văd
Surîsul dimineţii de lumină —
Fă-mi, Doamne, al morţii prăpăd
Uşure, iar unde am vină
Cum poate avea orice ins,
Te-ndură şi nu-mi da osînde,
Să stau ca un stîlp de nenvins
În faţa puştilor flămînde.

(Ion Caraion)

ANTHONIE DONKER
(1902—1965)

N. A. Donkersloot, pe numele său adevărat, s-a născut la Rotterdam. A studiat filologia la Leyde şi Utrecht. Începînd din 1936 a fost profesor la universitatea din Amsterdam. A fost unul dintre conducătorii rezistenţei antifasciste a scriitorilor şi artiştilor olandezi, ceea ce a dus la arestarea lui. După război, redactor la *De Nieuwe Stem.*

În primele sale volume, *Acheron* (1926), *Frontiere* (1928), *Cruciade* (1929) şi *Fiul Ariadnei* (1930) predomină un zîmbet indulgent, uşor indurerat, o melancolie liniştită, resimţită aproape ca o bucurie. Volumele următoare, *Lumina frîntă* (1934) şi *Simfonia neterminată* (1938) vădesc un element tradiţional mai puternic, exprimat prin utilizarea formei fixe a sonetului. În timpul rezistenţei au apărut, între altele, *Orfeu* şi *Euridice.* Poemele scrise în închisoare au fost incluse în volumul *Fereastra zăbrelită* (1946). În *Buletinul critic* (1931—1957) Donker a încercat să dea o direcţie criticii neerlandeze şi s-o purifice printr-o judecată obiectivă şi întemeiată.

Donker a scris şi o piesă, *Dar noi ?...* (1933), un roman *Umbra munţilor* (1935) şi mai multe traduceri, printre care *Faust* de Goethe. O serie de studii asupra tinerilor scriitori a fost publicată sub titlul *Hannibal pe Helicon* (1940).

PRIVIGHETOAREA

Lumina, în triunghiu-i, sfruntare morţii este.
Abrupte povîrnişuri de soare sînt spălate.
Spre-azur se sumeţeşte puzderie de creste,
dar ochii ce se-afundă-n orbite descărnate,
văd că lumina vie-i zadarnică risipă,
cînd trupul se topeşte cu fiecare clipă.

Lungiţi stau toţi acolo, în tristă nepăsare,
tînjind o viaţă încă şi moartea-ntîrziată ;
întind de tihna asta adînc moleşitoare,
în valea care pare o flotă scufundată,
pierdută în tîrzie văpaia înserării,
ştiind că-s frînţi cu toţii şi pradă sînt trădării.

Dorinţa mea cumplită se-arată către seară ;
peste balcon o rază abia mai întîrzie
pe-un tînăr grec ce-ntins stă, cu chipul ca de ceară
părînd că se topeşte-n văpaia arămie.
Dar toţi se luminară cînd triluiri divine
din vale răzbătură, tristeţea să le-aline.

Cînd noaptea sta să cadă, din ram de fraged sorb
un foc de artificii parcă ţîşni deodată.
Vibrante rezonanţe ce-n melodii resorb
un suflu de lumină în triluri îngropată,
mai limpezi după-o scurtă tăcere, pînă cînd
vîrtej de pure sonuri se revărsă în cînt.

Pe ochi sleiţi căzură sleite pleoape, ca să
i-afunde-n ascultare, zvîcnind încă durut.
Simţea în orice clipă puterile că-l lasă.
Iar cîntul, precum roua din zori de zi băut,
sclipea-n penumbră — ploaie de scînteiere fină,
foc cîntător, sublimă cascadă de lumină.

Creştea — cîntare plină de un năvalnic dor,
apoi o auire era pentru o clipă,
sfiala pătrunzînd în plăcutul glas sonor.
Dar iarăşi parcă trilul desfăşura aripă
ţîşnind şi mai puternic, în lungă tînguire,
sălbatică tornadă părînd că se-nfiripă,
plăpîndul glas crescîndu-l, multiplu-n nesfîrşire.

Dar amuţi deodată împătimatul cînt.
Deschise ochii. Noaptea ce blînd domnea pe creste !
Privi atunci în juru-i !... Nimic... Nimic... Dar cînd
Se isprăvise oare sălbatica poveste ?
Pierise fericirea suavă pe pămînt,
Pierise bucuria... ce-i dăruise vlagă...
S-o ierţi Doamne, pe mica privighetoare dragă !

SONET

Poemele mi se mai cere, ştiu,
Să le atac, nemenajînd nimic.
De frumuseţe eu nicicînd nu scriu —
Ci-amar constrîns sînt glasul să-mi ridic.

Cînd flăcări vii revărs în tot ce zic,
Cuvîntul dezvelind spre miezu-i viu,
De ce mereu curajul mi-i pe dric ?
O, limbă, limbă !... Un curaj tîrziu,

Ce-mi cere să renunţ la mine chiar,
Să merg la pol în nopţi de straşnic ger,
Să smulg nou glas din gerul milenar ;

Dar, suspendat între pămînt şi cer,
O să-mi răsune, poate, versul clar,
De-acum în lume slobod mesager.

(Aurel Covaci)

ALBE
(n. 1902)

Pseudonimul lui J. M. Joostens.

Poet de inspiraţie religioasă, dramaturg şi romancier.

A publicat volumele de versuri : *Pasărea paradisului* (1931), *De sînge nobil* (1942), *Sihăstriile din Groenendaal* (1947).

CINE ŞTIE CE HAR

Cine ştie ce har
într-un suflet amar
coboară, cum în undă
o piatră se scufundă ?

Un cerc se-nchide-ncet
peste-al pietrei secret,
cînd singură se-ngroapă
în curgătoarea apă.

Ea capătă uşor
un luciu-amăgitor,
căci apa-i o oglindă
ce ştie doar să mintă.

O, cine-a cunoscut
piatra care-a căzut
în apă, ca un har
într-un suflet amar ?

ADÎNC FIIND EU ÎNSUMI...

Adînc fiind eu însumi,
tu-mi dărui vastitate,
femeie, tu, icoană
a veşniciei mele,
iar sînu-ţi decît moartea
mă poartă mai departe.

Căci între noi, ca vîntul
în jurul unei trestii,
se zbenguie suflarea
copilului, în care
eu mai fidel îţi par,
iar tu-mi pari mai sublimă.

Chiar dacă trunchiul meu
de salcie uscată
ar fi lovit de-un blestem,
fiinţa-i sfîşiată
ar mai găsi în tine
un balsam s-o aline.

Chiar şters dac-aş rămîne,
tu mi-ai da transparenţă,
femeie, tu, oglindă
a veşniciei mele —
adînc te simt în mine,
şi vast cresc lîngă tine.

(Petre Solomon)

DIRK ADRIANUS MICHEL BINNENDIJK
(n. 1902)

A studiat istoria la Amsterdam. În acelaşi oraş a fost apoi, vreme de 14 ani, între 1931—1945, funcţionar.

Evoluează de la expresionismul cel mai liber pînă la rigiditatea metrică (v. *Cealaltă ţară,* 1930, *Trecutul neterminat,* 1936).

O serie de catrene se intitulează *Ochi în ochi* (1941).

În critică are uneori pagini magistrale şi o putere de interpretare egalată numai de consternanta sa clarviziune.

În *Legendă* (1951), autorul a selectat ceea ce a crezut mai important din eseurile sale cuprinse în două volume anterioare *(Comentarii,* 1931 şi *Dorinţă şi aversiune).*

ÎNTR-UN CATREN

Chiar umbrele pămîntului, uşor se şterg
Într-un catren cu forma riguros patrată.
O, cvadratură-a magicului cerc
Al inimilor, vi-e problema rezolvată !

Bănuţi de aur, iată, strălucesc pe cîmp,
Sporindu-le îndrăgostiţilor plăcerea.
Dar va veni o zi cînd, pentru ochiul tîmp
Nu va mai fi nici o lumină, nicăierea.

Speranţa-i mai deşartă ca disperarea chiar.
Prea mic e premiul de consolare-n cursa vieţii.
Mai bine-i să te-arunci în Lethe, decît marinar
Pe firul anilor să fii, spre ţărmul bătrîneţii.

(Petre Solomon)

JOANNES MARIJNEN
(n. 1902)

Pseudonimul lui J. M. Joostens.
Poet de inspirație filozofică, autor, printre altele, al volumului de versuri *Cosmos*.

REALITATE

înlocuiește poemul
cu realitatea
ochii tăi gura ta buzele tale
sînt poeme

fiece oră
e un poem viu
scris de liniile mișcătoare
ale trupului tău

în fiecare minut
brațele tale strîng
realitatea
și trăiesc
un poem grăitor
care rămîne sculptat
în memoria serii

CĂLĂREȚUL DE ARAMĂ

călărețul de aramă
din Leningrad
pe calul său cabrat
cu mușchii încordați
înfruntă invincibil
norii și vremurile
despică veacurile
dorul lui de viață și spiritul lui european
plutesc pe bulevardele cu suflu larg
se strecoară în palatele de vis
în fîntînile scînteietoare
Pușkin își înalță glasul
făcînd să se tălăzuiască apele Nevei

(Petre Solomon)

ANTON VAN DUINKERKEN
(1903—1968)

Pseudonimul lui Wilhelmus Johannes Maria Antonius Asselbergs, născut la Berg-op-Zoom.

Şi-a făcut studiile la Seminarele Mic şi Mare ale Episcopatului din Breda. Devine ziarist. Începînd din 1934 e redactor la *De Gids (Ghidul)*. Doctor „honoris causa" la Louvain. Între 1940—1952, titular al unei catedre speciale la Leyde pentru studiul lui Vondel.

Începînd din 1952, profesor la facultatea din Nijmegen.

Dexteritatea cu care scrie, trecînd peste dificultăţi aproape fără să le ia în seamă, i-a fost eronat şi defavorabil interpretată, deşi ea constituie de fapt un mijloc de a pune în valoare laturi noi ale unor fenomene cunoscute doar exterior şi relativ (v. *Erezii de azi*, 1929. *Opoziţie catolică*, 1932, *Creştinism sfîrşit*, 1937, *Oameni şi opinii*, 1950).

Duinkerken îşi încearcă ascuţişul condeiului şi în domeniul satirei (v. *Labirint liric*, 1930 şi *Inima Brabantului*, 1936).

În clandestinitate, sub pseudonimul de Pieter Bacx, a scos o suită de balade : *Umbrar la Troia*. *Tobias cu îngerul* (1946) vede lumina tiparului îndată după război.

În 1957, la cea de a 60-a aniversare a sa, îi apar *Opere complete*, în 3 volume.

Poezia sa pare mai viguroasă ori de cîte ori se vede în situaţia de a-şi apăra convingerile în faţa unui atac puternic. E ceea ce explică şi complexitatea baladelor din vremea războiului.

A întocmit trei importante antologii, fiecare cu cîte o detaliată prefaţă : *Poeţii Evului Mediu, Poeţii Contrareformei* şi *Poeţii Emancipării*.

ARBORI ÎN SEPTEMBRE

Ce melancolici, arborii-n septembre !
De-acelaşi verde, toţi, nu vor mai fi,
Ci de culoarea berei sîngerii,
A vinului vîrtos, a pîinii negre...

Altfel era în anii tinereţii,
Cînd, cu prietenii, aveam un ţel —
Şi, laolaltă, năzuiam spre el.
Altfel sînt, azi, priveliştile vieţii.

Azi, fiecare-şi face datoria
Închis în el, pentru-a-şi sluji din plin,
După putinţă, propriul cămin,
Sau slujba, sau — de ce nu ? — poezia.

Coboară iarna peste noi, şi iată
Că sîntem singuri : tot ce ne lega
S-a destrămat. Mă-mpiedică ceva,
Prieteni, să vă chem ca altădată !

Pornind pe căi răzleţe şi stinghere,
De ceilalţi fiecare am uitat.
Un cîntec fiecare şi-a durat,
Ori s-a pierdut în propria-i tăcere.

Vom mai ajunge-odată împreună,
În lumea asta, sau în cea de-apoi ?
Eram mai puri cîndva, crezînd şi noi
Că viaţa decît visul e mai bună.

Dar împlinirea, oricît de înaltă,
Nu are gustul zilelor de ieri.
Ne-am vrea iar fiii-acelei primăveri,
Cînd inimile ne băteau de-olaltă.

Văd arborii-n septembre : frunza verde
În aur şi în galben şi-o topesc.
Şi, plin de-amărăciune, mă gîndesc
Că omul singur întregimea-şi pierde.

LAGĂR DE CONCENTRARE

Ajunge s-auzi glasul unui copil pe drum
ca să te simţi cu totul prizonier.
Se zbuciumă tufişuri înapoia sîrmelor ghimpate,
cîţiva copaci cresc mai încolo
şi, fără veste, dincolo de ei, se-nalţă
în aerul văratic, glasul limpede-al unui copil
care se joacă, neştiind
că, pentru toţi, glasul acesta-nseamnă libertate.

Ai crede că e ţîrîitul soneriei de acasă
în zilele de sîmbătă, cînd, după şcoală,
copiii vin, buluc, la tatăl lor
ca să-l întrebe unde-au să se plimbe
a doua zi, îndată după slujba liturghiei.

Ce planuri îşi mai fac !
— casa-i prea mică pentru bucuria lor —
şi-şi manifestă zgomotos entuziasmul,
încît e vai de atmosfera serioasă
din camera de studiu !

La ce bun să visezi despre copii şi despre libertate
în timp ce-ncerci zadarnic să descoperi
un semn de viaţă-n spatele tufişurilor ?
Captivitatea nu ţi se scurtează
cînd cauţi propria-ţi fericire —
căci sîntem peste şase sute de bărbaţi aici.
A rîs pe drum un băieţaş. L-am auzit
Şi, fiecare, s-a simţit mai singur...

(Petre Solomon)

PIETER GEERT BUCKINX

(n. 1903)

S-a născut la Kortessem. Este unul din fondatorii-redactori ai periodicelor *De Tijdstraam (Cursul timpului)* şi *Vormen (Forme)*. A deputat cu o piesă de teatru, *Manejul*, dar nu s-a lansat definitiv decît cu *Traversarea* şi un studiu : *Actorul Staf Bruggen*. În cursul anilor următori a publicat o panoramă a poeziei flamande moderne, şi cronici literare în numeroase cotidiene şi periodice. Opera sa lirică este totuşi cea care a reţinut cel mai mult atenţia : *Aripile lui Icar, Ispita sărăciei, Malurile fluviului, A şaptea zi, Buturugi pentru frig.*

ÎN NOAPTE, PLOUĂ

Ïn noapte, plouă. Lumea-i de flori înmiresmată,
O pasăre mai face triluitoare larmă.
O, foc nepotolit ! O, arşiţă bogată,
Lîngă grumaz ce dulce stă gura ta să-mi doarmă ?

În noapte, plouă. Pot chiar să plîng. De ziua-s dur
ca diamantul, rece ca gheaţa, noaptea-n goană
îmi rătăceşte duhul prin văi cu soare pur —
un rege fără ţară şi fără de coroană.

În noapte, plouă. Sînt în surghiun, desmoştenit,
dar plin de focul verii, ca Hamlet rătăcesc
prin seculara iarbă a fiarelor, din mit,
şi-n mantia mîndriei cu totul mă-nvelesc.

În noapte, plouă... Ce-ţi mai doreşti să-ţi deie sorţii,
crud suflet ? Frumuseţea severă, pururi nouă,
a părului, ţi-o mîngîi, sortit ştiindu-l morţii.
Cu gura pe grumazu-mi tu dormi, şi-n noapte, plouă.

ZADARNIC

Nicicînd n-o să mă tulburi, n-o să mă ai de tot,
căci între noi se află-al tristeţii crunte miez,
iar tot ce fierbe-n mine lăuntric, nu, nu pot
cu toate că mă roade, să trădez.

La fibra rădăcinii n-ai să-mi ajungi vreodată ;
izvoarele-mi ţi se refuză dinadins,
cînd doar să tac ştiu, să mă rog şi să renunţ
de tot ce este pămîntesc fiind desprins.

Aud în toamnă fagii mai tare fremătînd,
mai roşie-i sclipirea de anotimp tîrziu,
dar inima sleită nu mînă sînge-aprins,
pentru acest reflex, pe chipul meu pustiu.

Mă lasă singur... N-o să mă ai nicicînd de tot.
Ciocănitoarea-n codru bate stins.
Nicicînd nu vei pătrunde-n fiinţa mea intimă —
izvoarele-mi ţi se refuză dinadins.

SCRISE CU CIOBURI, CUVINTE

Scrise cu cioburi, cuvinte
în a sîngelui plantă fierbinte.
Cuvinte cizelate în trup, să rămîie,
din creștet pînă-n călcîie,
între dinți vă simt
ca nisipul scrîșnind
în noaptea-mi de febră și zgură.

Cuvinte răpite din noaptea obscură,
în cînt create și recreate mereu,
răpite neantului, cu greu,
gravați un semn de arsură,
în rădăcinile sufletului meu.

Capul e găunos de-atîta apăsare.
Cuvinte, sensul vostru mă scurmă :
beznele se preschimbă-n iluminare,
în lupta cea de pe urmă.

DANSATORUL

Ca moartă-atîrnă luna tropicală,
pe trunchiuri vechi vărsînd enigme pale.
Trosnesc în iarbă vreascuri și se-nalță
foc-nalt, cu limbi de flăcări în spirale.

Brusc, parc-un bubuit nimicitor
se frînge și pe dansator îl cheamă.
Și-ntre lianele înfierbîntării,
saltă-ncordat prin aburii de flamă,

Tălpi roșii de nisip, de roșii lave saltă ;
conjură gura lui și sulița, și focul ;
cinci degete tresar pe limbile prelungi,
și joacă umbra-i pe stîncimi și în tot locul.

Mocnește rugu-apoi. Mai saltă de trei ori
și iată-l prăbușit în iarba fumegîndă.
Ca moartă luna stă, sus, peste mlaștini, blîndă.

CIZELÎND ÎN FILDEȘUL UNUI CÎNTEC NEGROID

În fildeșul strălucitor, sub stele,
eu cizelez surîsul dragei mele.

O proră pe care s-o iau la drum,
un umăr pe care s-adorm acum.

În pielea fildeșului văd o mînă
de clar tihnit de lină lună.

Picior și gură, ochi, ureche,
tînjesc să dănțuie sub lună,
în fildeș fără de pereche.

FOC DE VIS

În zilele de restriște ne rămîne
Acest trup firav... misterul adînc
Al lacrimilor și al morții.

Şi focul acesta ce ne-a fost dăruit,
Niciodată stins, pururi arzînd...
Pînă la cel mai limpede cristal,
Osîndă şi beznă.

Păsările în luncă,
Spuma, cascada
În care am descoperit scăpărînd
Soarele şi curcubeul,
Trandafirul buzelor tale,
Făgăduinţa ochilor tăi
Şi sîngele setei fără astîmpăr.

Acum ştiu : nu voi putea să dorm
Decît în mireasma violentă a pămîntului,
La sînul tău.

CAP FERRAT

Statuie-n bronz te văd în rug solar,
stropindu-ţi coapsa valu-n veci barbar.

Din flăcări eu cu viaţa m-am ales,
din al tău trup şi sînge, bronz vrăjit,
cînt sclipitor de roze şi de nea.
O, ţipăt scurt de pescăruş, purces
să-ţi săgeteze zvelta umbră-naltă,
cît coapsa val barbar mereu ţi-asaltă !

Se joacă prunci bălai cu-al tău nisip,
cum vîntul joacă-n mîna ta, voios.
Şopteşte sîngele-ţi miraculos.

Şi auiesc plăpînde scoici în cor
cînd calci peste sideful lor.

Cum albul pescăruş ce-l văd, pe val,
se leagănă, de parcă-ar vrea,
— ca-n raiul tău de roze şi de nea
pe veci surîsul să-ţi întemniţeze —
stau, stîncă, lîngă pletele-ţi ce, iară,
în negru evantai se desfăşoară,
şi sîngele ce-n vine ţi se zbate...
Vai,
gem acum plăpînde scoici călcate !

(Aurel Covaci)

RENÉ VERBEECK

(n. 1904)

Coredactor al revistelor literare *De Tijdstroom* (1930—1934) şi *Vormen* (1936—1940), fondator şi director al revistei *De Bladen voor de Poëzie* (1937—1944), este un poet vitalist de notabilă muzicalitate şi de rigoare artistică, în opoziţie cu licenţele expresionismului.

Volume: *Orientare* (1926), *Îndrăgostiţii* (1935), *Între două lumi* (1940), *O casă pentru Simona* (1940), *Ceasul viespii* (1968).

IULIE

Neclintite-s piscurile întunecate şi calde
în raiul scînteietor. Şi-n soarele
ale cărui flăcări biciuie trosnind grîul
şi dănţuie pe trupurile bronzate-ale-ndrăgostiţilor.
Pătimaşe se scufundă nopţile-n dogoarea zilelor
care nu vrea să se ostoaie. Iată aşadar tihna.
Deşi veni-va-n curînd încinsa luptă
cu fierul secerii, o straşnică, sănătoasă odihnă
pe care n-o macină pofte chinuitoare,
nici nădejde ori teamă, şi inima-i zob;
fortăreaţă-n vremea binecuvîntată a păcii.

Ce dulce-i viaţa cînd dezlegate-s
toate rîvnele de cucerire şi-apărare,
cînd închise-s rănile ce ni le-am pricinuit
şi cînd firea e-ndurătoare cu noi.
Tolăniţi la soare, ne cufundăm în el,
iubita şi cu mine, simţind cum cătinel
odată cu noi, scăldată-n aceeaşi beţie
colina lunecă, părăsită şi recîştigată
în mărinimoasele braţe-ale uitării,
acum la plinirea soroacelor cînd ofrandă-i pămîntul.

NÜRNBERG

Vor trebui poeţi orbi
ca, nebuneşte, să zugrăvească pustiirea
celor ce văd comorile de cleştar ale lumii;
frumuseţea vieţii
li-i prea sălbatic prea pătimaş de dragă
dar cei ai căror ochi devenit-au caverne
putea-vor vedea, şi încă departe-n flăcările
zbuciumatei lor firi
cum laşităţile omeneşti
pieri-vor odată cu oamenii.

O! poeţi orbi cu ochii arşi
ca Mihail Strogoff prin bombă
explozie intelectuală a unei corupţii fără noimă,

hidalgos, ei! repudiaţii sfintei
noastre himere păgîne vorbi-vor
galimatiasul eternei
confuzii.

Vor trebui poeţi orbi
ca, nebuneşte, să zugrăvească pustiirea —
cine spune că din cuvintele lor
nu se va naşte un nou adevăr ?

SĂRUTUL SAU MUŞCĂTURA DE VIPERĂ

nu-mi bănui sărutul de viperă spurcată
ori dinţii albi că-n cupe dosite-ascund venin
aşa de-nfipt ţi-i chipul în sufletu-mi senin
că roşul vremii cleşte nu arde-l-va vreodată

au nu-mi gonişi tu şerpii viclenei mele vini
c-un gest de peste timp spre-o dragoste curată
ca fala să-ţi rămînă de-a pururea gravată
în mine, cît e viaţa — un nume de lumini

o ! barem dacă timpul şi-aprinsa mea pruncie
din preajma neprihanei n-ar sparge-nalţii nouri
cît încă-s viu, cît suflu, iar cînd n-or să mai fie

acestea şi-n pieire voi putrezi sub rouri
cu mîna-mi descărnată iubito al tău nume
cresta-l-voi pe sicriul dormind jilav sub hume

EXISTĂ CEVA

Există ceva de care-n veci de veci
nu vreau să mă lipsesc : ceva plăpînd
care pîlpîia-n cîntece, în preajma florilor

pe chipurile celor tineri
şi care, cînd stam lîngă iubita mea,
vibra-n zborul tăcut al păsărilor
numindu-se clipă ;
stîrnite ne erau inimile cum căprioarele din crîng scoase
ce lăcrimează din toamnă în toamnă,
ca-n ţîşnetul prăstrăvilor fulgere,
într-o căutătură, într-un cuvînt regăsit,
aşa de cu farmec şi de fugar,
că orice bucurie avea un iz de
melancolie ; dar în acea suferinţă
fiece avut era de nepreţuit,
un copil, o fibră a inimii,
încît am învăţat să vînăm cu patimă,
să hăituim, să cucerim şi să versificăm,
să fim vioi şi sprinteni la minte şi la mădulare,
iuţi şi aprigi la-nhăţat, adînci la muşcătura
beregăţii,-aşa de aspru se-ascuţise gustul
de pe lume al lucrurilor
atît de proaspătă rămînea gura
pe care-o implor în veci de veci
ca să nu fiu fără această fragilă-mbătare :
caducitate, o ! sarea vieţii.

(Ion Caraion)

GERRIT ACHTERBERG
(1905—1962)

S-a născut la Langbrock. În 1950 a obţinut premiul „P. C. Hooft", decernat pentru prima dată.
Achterberg este, după părerea cititorilor, cel mai mare şi, în orice caz, cel mai straniu poet din generaţia sa. O mare parte din opera lui Achterberg este dominată de o singură temă : raportul dintre dragoste şi moarte. Volume întregi nu cuprind aproape nimic altceva decît efortul mereu reînnoit de a reînvia trecutul, de a face să retrăiască iubita moartă prin forţa magică a poeziei.
Primul volum *Plecarea* (1931) nu a dat încă dovada absolută a unui talent deosebit, deşi versurile vădeau independenţa autorului faţă de ceilalţi poeţi. Cu *Insula sufletului* (1939) a început o nouă perioadă, foarte fecundă şi importantă, ce a produs multe titluri : *Seva, Zgura, Limită, Radar, Energie, Măcieş, Albă-ca-Zăpada* etc. A fost premiat pentru *Şi Isus scrisese pe nisip* (1947).
În anii următori opera lui Achterberg a suferit o anumită transformare, poetul alegîndu-şi teme mai obişnuite. Folosirea mai intensă a sonetului şi stilul mai riguros arată că elementul expresionist scade în favoarea clasicismului. *Mascotă* (1950), *Joc al vînătoarei sălbatice* (1957), *Carte de uitare* (1961). Volumul *Acid prusic* (1969) este postum. Operele sale complete au apărut în patru volume : *Criptogame.*

POETUL E O VACĂ

Iarbă... şi după ce am păscut,
tot în iarbă mă-ntind ;
ochii aproape de picioare mi-i surprind,
căci iar mănînc, la fel ca la-nceput,
doar că acuma rumeg gogoloaie mari, pe cînd
mai înainte tot umblam, mîncînd ;
se pare c-am uitat ce fel de animal
sînt eu — iar rîurile-n val,
cînd beau din ele, chipu-mi oglindesc
şi capul mi-l privesc, gîndind firesc :
de ce cu capu-n jos stă vaca asta ?
Bîrna de care-mi frec spinarea şi coasta
ajunge, cu timpul, netedă, unsuroasă, patinată.
De broaşte şi de copii mă simt înspăimîntată
şi ei se tem de mine, tot aşa,
căci mult prea aspră li se pare limba mea.
Numai ţăranul mă mulge atît de plăcut,
încît nici prin cap nu-mi trece
să cred că e un lacom înnăscut.
Noaptea, inconştientă, visez în pîcla rece,
că sînt un viţeluş
ce lîngă mama lui şi-a căutat culcuş.

THEBA

Cît pentru amîndoi de viaţă plin,
umblam prin ganguri care duc spre tine
în astă noapte ;
tăcerea ce înstăpînea deplin
subpămînteana citadelă, fără vrere
sta paşii să mi-i rabde.

Pereţii ghiftuiţi de mucegai,
se înălţau jilavi şi reci.
Şi aerul, lumina, mă rodeau,
pierdute pentru veci.
Dorinţa de a-ţi fi aproape doar,
mă mai ţinea-n picioare, temerar.

În labirint, spiralele de hău
se depănau în cercuri tot mai oarbe.
Au spre folosul tău ?
Nu ştiu de cît timp umbletul m-absoarbe.
Cum de-aû putut acei ce te-ngropară
să facă-atîta rău ?

Şi-n bezna grea, ca de abis,
de tine m-am lovit — şi am văzut
cum pleoapele ţi le-ai întredeschis,
şi mîna ta, pe care n-am putut
să o ridic, simţii, în labirint,
că vieţii mele s-ar dori alint.
Topită-n moarte, gura ta, ceru.
Şi-o limbă pentru care nu
există nici un semn în lumea toată,
o pricepu atunci
dar pentru cea din urmă dată.

Dar răsuflarea mi se gîtui
şi în acest poem m-am cuibărit ;
mult prea devreme şi livid —
o scară către zorile de zi.

PATINATORUL

Aplecat peste cercurile-i precise,
centrele lor şi le însuşeşte.
Orgoliul de stăpîn al lor în privirile-i dure înscris e
şi nu se mai satură, fireşte,

de matematica prin care fiece voltă e desăvîrşită,
pentru ca orice nouă întoarcere s-o prindă.
Iată-l suspendat într-o hotărîre liniştită
deasupra a ceea ce, dăinuind, se perindă,

dus de el, cumpănit, în cercuri contrarii
înainte de a-şi afla o moarte rapidă, rotundă.
Iată-l, s-a desprins de-ale gliei fruntarii —
doar lamele subţiri îl mai leagă de-o undă

de reflex al oglinzii de gheaţă... O ultimă scînteie
de fidelitate ? Ce mai poate s-aştepte-n oglindă ?
Ori poate că în cercul solitar de forţe o femeie,
vag profilată, nevăzută de noi, vrea să-l surprindă ?

Glacială dragoste, care nu vrea să moară,
căci nuferii morţi sub apa-ngheţată,
l-au purtat în inimile lor de aur, ce-n vară
acopereau mlaştina mută-n miasme-ngropată.

JOC

De azi-nainte nu mai eşti un ins.
Substanţele ce-n tine se-nchegară,
de-ai fost în graniţele vieţii prins,
putînd să spui : „Sînt acest tot“ — azi iară

în vechiul lor nenumăr s-au desprins,
în nenchegarea de odinioară.
Cîntîndu-le-mpreună, dinadins,
fac chipul tău din ele să răsară.

Dar, poate, un bacil mi te răscoală,
în mine, de roieşti în orice loc
şi, poate, glasul mi-i doar o vocală

de parcă-n suflet bile-mi curg, în foc
persoana mea cu tine să dispară —
joc fără jucător, cînd arşiţi coc.

PRIN ACEST POEM...

Acest poem celuilalt cruce i-a pus.
Rămîn propriul meu supus.

Pînă cînd se va alege, în fine,
cine-i stăpînul, şi sluga, cine.

Între mine şi viaţa mea — e sfînt ! —
rămîne doar de săpat un mormînt.

Dar în afară de asta, rămîn
dator un cîntec să mai îngîn —
pe care numai din moarte pot să-l mai rup,

un cîntec, parte din propriu-i trup,
cîntecul căruia trupu-i se-arată
drept concepţia imaculată
care-nlăuntrul acestui cuvînt,
nu-i aparţine morţii pe pămînt.

TABLEAU MOURANT

Pe scenă stau cu tine.
Nu-i chip să ieşi — căci mort
E unul. Drept suport
Pe celălalt îl ţine.
Cortinele — roşii 'nespus,
Ne schimbă-n perpetuu apus.
Şi-acelaşi e soarele — şi
Cresc arborii încă, voinici.
Şi cît am fi, Doamne, de mici
De unul din noi s-ar clinti !

EMBRION

Nu, încă-s nenăscut, fireşte.
Pe frunte încă-mi curge cer senin :
Membrană : mă concepe şi mă creşte.
Dansează-mi tălpile pe negrul chin
Ce naştere se cheamă... Şi mă leagă
de-acest intim cordon chiar viaţa-ntreagă.
Intens albastra boltă, vasta,
alcătuire-mi dă-n femeia asta.

SIMBIOZĂ

De tine sînt legat
prin vînturi şi celuloze.
Se pierd ca nişte roze
în noile osmoze
atîtea nume ce ne-au desfătat,

Natură, spirit, măcinate ;
se leagă plantele-ancestrale
prin orizonturi şi electrice centrale,
prin fibre de metale,
s-ajungă, de se poate,
prin graţia unui cuvînt
la întîlniri, purcezînd
dintr-o lăuntrică unitate
ce-a fost să le toarne
pe picioare mobile, pe toate,
din oase şi din carne.

SMALŢ

Stau pescuind, în pîcle de-argint,
tot ce pluteşte în făptura ta :
al zorilor proaspăt alint,
şi floarea de „nu-mă-uita"
ce în irisul nostru se-nvoltă
ca exotice smalţuri pe-o boltă
de pat. Stăteam treji pe-o plajă
de sidef — şi-n urechea noastră
ca-n scoicile goale, plină de vrajă
pornea să vuiască o mare albastră.

(*Aurel Covaci*)

FREEK VAN LEEUWEN
(1905—1966)

S-a născut la Leyde. A fost croitor. A făcut parte din grupul revoluţionar socialist „Links Richten" (Direcţia stînga).

Izvorîtă nemijlocit dintr-o existenţă tragică de muncitor, poezia sa proletară e obsedată de o universală dragoste faţă de oameni şi de o milă revoluţionară faţă de săraci.

Citām volumele de versuri : *Lichidare* (1931), *Prin întuneric* (1935), *Cîntecul vagabondului* (1936), *Întoarcere* (1940), *Moartea şi naşterea unui cîntec* (1945), *Cruciada cercetătorilor* (1948), *Hedergave, Roşu şi alb* (1955).

Şi un volum de proză : *Inima simplă* (1948).

MAMA

Nu te-am vrut şi nu ţine de mine
Să capeţi formă şi viaţă şi trup.

Blestematu-te-am în gînd
Vedeam cum plutim, şi tu şi eu, pe canal.

Ci-ntr-un roşu val de chinuri cînd ai sosit
Simţit-am pierind orice ură şi-amar.

Erai atît de plăpînd şi c-o arzătoare sete
Ţi-ai întins mînuţele dibuindu-mi pieptul.

Tăcută, ostenită şi mîndră acum zac întinsă
De parcă-ai fi Iisus, iar eu Maica Domnului.

CÎNTEC MIC

În inimă cu şapte pumnale
Se strecura prin bezna nopţii-o fată.
Iubitul ei dintîi iubea prea mult,
Al doilea plecă nemaivenind vreodată...
Slavă, femeie-a celor şapte dureri !

De-o moarte crudă-al treilea muri
Pe mări străine rătăcind departe.
Al patrulea văpăi aprinse-n sînu-i
Ce şovăia-ntre viaţă şi-ntre moarte...
Slavă, mumă a celor şapte chinuri !

Al cincilea o luă pentru plăcere.
I-a stors mai multe lacrimi ca oricare.
O fericire-amară-i sorti al şaselea,
Bînd cu femei la disperare
Cîştigu-ntreg al muncii ei de seară.

Trimisă-a fost de-al şaptelea-n spital,
Slavă, femeie-a celor şapte suspine !
Atunci mulţumită şi-uşure, uşure
În bezna nopţii, singură cu sine,
Se furişă-n afara vieţii lumii...

(*Ion Caraion*)

WILLEM BRANDT
(1905)

Pseudonimul lui W. Klooster. A fost multă vreme ziarist în Indiile neerlandeze, întorcîndu-se în Olanda în 1954.

Notăm, din numeroasele-i culegeri de poeme, următoarele titluri : *Spre Orient* (1937), *Tropice* (1938), *Pacific* (1941), *Între sîrmele ghimpate ale Japoniei* (1946), *Sînt tinereţea* (1947), *Nopţi indoneziene* (1948), *Două patrii* (1954), *Călătorind în spatele nostalgiei* (1954), *Între piatră şi bambus* (1956), *Pe urmele unui cuvînt* (1957), *Inima de jad* (1959), *Păduri şi savane* (1969).

În 1965 îşi vede apărînd *Operele complete*.

Ca lucrări în proză menţionăm : *Pămîntul lui Deli* (1948), *Secretul* (1960), *Lumînarea* (1964), *Nu-i zăpadă la Bethleem* (1966), *Chică şi provă* (1968).

CIMITIRUL DIN MEDÀN

Fericiţi cei morţi
într-un război drept...
Charles Péguy

Pînă azi adunate-s aici atîtea cruci
şi-atîtea nume fost-au încrustate cu focul
celor ce cucerit-au anu-acesta libertatea. —
Vîntu-şi scrie vorbele de taină pe nisip.

Mai bătătorește și ploaia mormanul
și bine-i înfășură pe cei care dorm.
Cîntă păsări, cuiburile adăpostite li-s
de arbori ce nu-și curmă neliniștea.

O mînă de-nimeni știută uneori depune
pe nisip un mănunchi de flori aprinse.
Ele sîngeră singuratice : mic semn purpuriu
al unei inimi anonime ce plînge undeva și arde.

TOAMNA

Toamna ta, Olandă,-i cel mai scump anotimp
cînd norii-ntîrziați sosesc timpuriu
și sub tichia șovăielii lor
prind priveliștea adesea cețoasă ;

cînd noaptea se răsfiră-n după-amiază
peste piețele și-obrajii toți,
cînd parcu-n voia nostalgiei morții
se despoaie cu totul de frunze și poame ;

atunci deodată-nțeleg hartele religioase,
vai ! chiar și pe studentul tău teolog
și regret : ce puțin te-am putut cunoaște !

În Olanda ceața trebuie să cadă peste Olanda
ca un creștin să nu poată fi prea lesne
ghicit că-i zgîrie-brînză și-ngust la cap.

ÎNMORMÎNTARE ÎN LAGĂR

Neagra mașină a-naintat ;
moțăie soarele-ntr-o găoace de plumb,
iar noi în tăcere stăm aliniați
între tindă și spital.

Straşnic scîrțîie-o frînă-n atingere cu
cauciucurile roase : dogit sunet de lemn,
un cosciug prăpădit, cu ditai găurile,
hîrîie ceva, e cărat afară.

Cîntă frații : prin spălăcita perdeluță
din jurul șasiului fără vlagă
unduie, ca un adio, slaba
adiere-a după-amiezii doldora de praf.

Motorul huruie : poarta se cască,
mașina hurducăie spre stradă,
o vedem deodată iuțindu-și mersul
dincolo de rugina sîrmelor ghimpate.

Nimeni n-are voie s-o însoțească, și iar
se-nchid gratiile : și-i slobod pentru veci.
Se duce fără nimeni, pe noi toți însă
iată-ne mult mai singuri decît el.

(*Ion Caraion*)

IDA M. GERHARDT
(n. 1905)

Debutează în 1940, cu placheta *Kosmos*. Reeditate împreună cu alte poeme, sub titlul *Casa barcagiului* (1945), aceste poeme vădesc un talent pur şi bine echilibrat, înclinat spre meditaţie şi nutrit de lecturi clasice.

Volumele următoare sînt: *Înafara bătăii* (1947) şi *Catrene despre ordine* (1949). Talentul poetei a ajuns la apogeu în *Monograma vie* (1954) şi în *Horticultorul* (1961). Ultimul volum apărut este *Pana corbului* (1970).

ÎNTOARCERE ACASĂ

E visul meu: căscioara pe mal de rîu, pe unde
din zidu-i rîndunica pogoară să se-adape,
pe lîngă geam, sub streşini; iar lîngă soc se-ascunde
sticletele... Trec bărci... Şi-un clopot sună pe-ape.

Cînd vin de dinspre unde coteşte digul — iată,
văd fata aplecată, peste cazma,-n grădină,
cum lasă-o clipă lucrul — cu mîna ridicată
la ochi, să nu-i închidă văpaia de lumină.

Ce cunoscut mi-i glasul! Cît de obişnuită-s
cu ochii ce se-nalţă spre boltă, zi de zi,
cu irizarea apei — şi-mbătrînesc tihnită
în ţara mea de diguri cu nouri cenuşii.

Ne recunoaştem una pe alta într-o clipă;
ea vine pe poteca îngustă şi pavată,
se-opreşte şi deschide a porţii vechi aripă;
şi ce-i, de grei mi-s anii, cînd clipa-i minunată?

CARILLON

Trec oamenii cu chipul pal,
Gravi, abătuţi, cu gîrbov umăr.
Dar, brusc, al bucuriei val
Trecu prin cei fără de număr.

Căci în clopotniţa măreaţă
Azi clopotul, de bronz, cuvîntă,
Nu sună orele în piaţă
Ci-al clopotelor rege cîntă.

Valerius: strămoşii basul
I-l cunoşteau, în imnul sfînt.
Şi-apoi în sonuri limpezi glasul
„Privirea-mi-nalţ spre cer" — cîntînd.

Ca om de rînd am stat — strivită
De alţii, într-un zid, cuminte,
Cît trista-mi ţară pustiită
Trecutul mi-l trezea în minte.

Ne-nvăluia acest trecut
În strălucirea-i fără moarte.
Dar ce-am pierdut e bun pierdut
Şi-amară mi-i iubirea, foarte.

(*Aurel Covaci*)

ANDRÉ DEMEDTS
(n. 1906)

S-a născut la Sint-Baafs-Vijve.

Este directorul radiodifuziunii regionale pentru Flandra de Vest, la Courtrai.

Redactor al periodicului *Dietse Warande en Belfort* precum şi al altor ziare.

A debutat în 1929, influenţat ca mulţi din generaţia sa de expresionism. Evoluţia lui ulterioară a fost către un realism sobru, cu o solidă armătură de idei; v. *Iasomii* (1928), *Pămînt arat* (1931), *Adio* (1940).

Prin romane şi povestiri aparţine însă, într-un anumit sens, literaturii regionale. El solicită omului contemporan o atenţie specială pentru valorile tradiţionale.

Robustă încredere în misiunea socială a scriitorului.

Mai amintim titlurile a două din principalele sale romane : *Cercul s-a închis* şi *Vii şi morţi.*

RÎUL PRIMĂVĂRATIC

Pe apa, doldora de peşti zglobii,
Sub faţa mea în undă oglindită,
Trec flori-albastre, albe, aurii —
Dar li-e sămînţa-n urmă risipită.

Frumos e acest drum lunecător
Spre zările de aur, care-adună
Copaci şi vise, păsări, cerbi şi nori,
Spre-a umple-o lume-a dragostei, mai bună.

Stînd peste-oglinda apei aplecat,
Îmi văd destinu-n largul ei cum trece :
Zbîrcitul chip mi-l văd, lin legănat,
Parcă-n batjocură, de apa rece.
S-a dus ca valul vremea cînd eram
Eu însumi, înflorit şi plin de viaţă.
Dar port sămînţa pomilor şi am
— Ca un izvor — flori mîndre şi verdeaţă.

MOŞTENIREA

Ei veniră şi puseră stăpînire
pe ţară. Îşi aduseră caii.
Dintr-o privire
îşi măsurară noua moşie.
Bărbaţii munciră, femeile făcură copii,
nici unul dintre ei nu trădă viaţa.

Deşertul, în care se războia apa cu vîntul,
pădurea şi balta, se prefăcu-n pămînt roditor.
Zilele, anii, dimineţile, serile,
tinereţea şi dragostea,
bătrîneţea şi deznădejdea
— ascunsă după-o mască hazlie —
toate pieriră.
Cînd îi venea rîndul,
fiecare pornea
să-şi întîmpine moartea.

Cînd cădea unul, altul se ridica să-i ia locul.
. . . .

Acum zac toţi
în pămînturile lor îngropaţi.
Eu le-am moştenit pămîntul şi sîngele.
În faţa mea se leagănă lanuri
de in şi secară,
văd un cer plin de nori şi aud, uneori,
în amurg, murmurul vîntului prin otava înaltă.
În mine clocoteşte a tinereţii furtună,
o lume nouă încolţeşte,
vara îşi scapără focurile —
în mine şi-au dat întîlnire
munca, puterea, stăpînirea de sine,
le voi păstra cît voi apuca să trăiesc —
pînă în ziua cînd mi se va lua înapoi
tot ce mi-a fost dat să primesc.

IN MEMORIAM

Nu pun la socoteală anii ce s-au scurs
din clipa morţii tale. De atunci
nu s-a-ntîmplat nimic vrednic de luare-aminte.
Fireşte, am lucrat, cu rîvnă şi curaj,
la fel ca înainte.
Ştii cît mă dăruiam oricărei munci.
Nu m-am schimbat,
şi nici pe tine, care zaci acum în groapă,
nu te-am uitat.

Îmi văd de treabă, nemaiaşteptînd
nimica, de la nimeni ;

vin, plec, văd cum pămîntul înverzeşte
şi-ngălbeneşte-apoi.
Peste vreo treizeci—patruzeci de ani,
poate voi şti de ce de viaţă-un om se plictiseşte,
de ce se stinge aprigul ei foc,
cînd nu mai are pentru cine să se mistuie,
şi cînd, ca pe-un măceş, nu trebuie să-l mai cultivi.
Pămîntul se va mai roti la fel ca azi
şi peste milioane de ani.
Dar înainte de-a fi eu plecat dintre cei vii
de tot atîţia ani ca tine acum,
se va fi şters ceea ce noi
am fi dorit să fie împreună,
ca focul şi lumina, ca focul şi cenuşa.

(Petre Solomon)

KAREL JONCKHEERE
(n. 1906)

S-a născut la Ostende. A studiat filologia germanică, oboiul, istoria artelor. A fost mai întîi profesor şi director în diferite şcoli de stat. A devenit apoi inspector al bibliotecilor publice, iar în 1954 a fost numit consilier literar pe lîngă Ministerul Culturii. Este, începînd din 1963, consilier pentru Literele Neerlandeze în străinătate. Improvizator scînteietor şi spiritual, s-a distins printre altele, prin numeroase povestiri de călătorie : *Cargo, Tierra caliente, Al şaptelea port, Congo fără carabină sau boy, Vapor pe punctul de-a pleca,* şi o serie de eseuri : *Bertus Aafjes, Vorbind despre critică, Gaston Burssens, A trece prin zidul poeziei, Raymond Brulez, O inimă sub zodiac,* precum şi alte eseuri şi studii în care se dovedeşte a fi unul dintre spiritele cele mai ascuţite ale literaturii flamande. Dar pe lîngă aceasta şi înainte de toate, Jonckheere este poet.

Primele sale culegeri mai importante sînt *Zbor de încercare* (1933), *Pînza albă* (1935), *Pămînt sfînt* (1937), *Mic testament* (1938). În *Conchita* (1939) apare o temă reluată de multe ori în poezia sa : dorinţa de a avea un copil. *Oglinda mării* (1946) este un lung poem autobiografic care încheie o primă perioadă. *Cartul de la miezul nopţii* (1951) şi *De la mare la ghioc* (1955) cîntă bucuria echilibrului găsit, deşi vîrsta, durerea şi răzvrătirea împotriva soartei umbresc această bucurie. *Consolarea ochilor* (1961) — capodopera sa de pînă acum — este o emoţionantă mărturie despre su-

ferinţa şi frămîntările poetului. Mai cităm *Suita românească* şi *Inelele copacului.*

I s-a decernat titlul de cetăţean de onoare al oraşului Kragujevac (R. S. F. Iugoslavia) pentru poemul său *Copiii cu voci de greiere.*

ÎNTOARCEREA LA DUNE

La patruzeci de ani te ştii pe tine,
De nu te ştii, mai bine e să mori ;
În carnea-ţi duhul iar se simte bine,
Ea-i obosită,-n sînge nu-s fiori.
Dar lîngă rîu ca-n marginea fîntînii
Cin' cată de pe ţărmuri în adînc,
Poate vedea irişi-nălţîndu-şi sînii,
Însingurat, pe cînd cîrsteii plîng.
La stele cată ce-l îndrumă-n seară,
Salută pomii după umbra lor,
Hotărniceşte ce e om, ce-i fiară,
Citeşte viitoru-i într-un nor.
Pămînt un pumn ce-un strop de apă-l moaie,
În maluri prins de propriul destin,
El ştie unde vrerea lui se-ndoaie —
Oceanul : mama, tatăl sau divin.

Pe-această dună, printre plopi şi pini,
În casă, cu soţie, cîine, carte,
Doresc un trai modest pînă la moarte,
Tu eul meu căutat şi tu destin.
Am străbătut oceanul pîn' la tropic,
Visam un fiu, dar visu-i spulberat,
Şi pîn-am prins că totul e utopic,
Spre idealuri mari m-am avîntat.

Crezui şi m-am rugat şi nu oleacă ;
Nu pizmuiesc pe-ai mei ce-şi spovedesc
Păcatele-n biserici, însă dacă
Ei cred, eu nu rîd : vise nu strivesc.

Lăsai oraşul, falnic şi-ngîmfat,
Femeile-i cu pene şi parfum, —
Duioase-n inimi amintiri de fum
Ce se despart de noi treptat, treptat.
Nu cred că-nveţi mai multe din cetate
Decît din tine, în singurătate ;
De nu : o mamă ce se şterge-n minte,
Ori proştii care-i duci de nas-nainte.
Ce mi-a rămas, mult timp o să-mi rămînă.
Cei morţi, amicii şi un pic de pace ;
E bine. Toamna-aduce foi încoace,
Iar lîngă dune-i marea cea bătrînă.

PLÎNGEREA ERGASTULUI

Sînt surghiunit şi trebuie să fur ;
Dar orice aş fura, mie nu-mi place :
N-am prieten să-mpărţim furatul.
Iubită n-am să-i dărui ce-am furat.
Şi merg eu singur cu amarul meu.

Vibrează luna mai, de vrăji cuprinsă.
Eu tremur singur. Şi aştept
Minunea să răsară din pădure,
Ca existenţei mele rost să-i dea
Şi forţă să redea speranţei mele.

Vai, cei care scriu legende
Trăiesc în matca marilor orașe
Și zămislesc pe-acolo poezie,
Hălăduind în propriile inimi,
Mereu scobind în aceeași comoară.

Rămîne să mă spînzur
Într-un stejar cu lemnul dur ca piatra,
Căci nimeni de nu vrea obrazu-mi viu,
Îmi mai rămîne moartea,
Iubita cea din urmă.

FABULA SÎNGELUI RESTITUIT

Ah, m-au ucis, strigă bătrîna.
Bara de metal nu pricepea nimic.
Fugea pe drum, a zis șoferul.
Îi curge sîngele, zise negru asfaltul.
Ce sînge ? Nu mai are, zise alb omul.
Ea e a mea, zise, sură, moartea.

Iată sîngele meu, grăi pe prag un om.
Sînt fiul ei, grăi din omu-acesta propriul sînge

Sînt rece oare ? Se-ntreba femeia.
Unde e cerul, iadul cu focul lui cel bun ?

Iată Chirurgul și Seringa și Pielea și Acul
Și Sîngele.

De-o face așa mereu,
Îmi strică meseria, îi zise moartea vremii.
Aici sînt, zise sîngele către mamă,
Aici sînt, grăi sîngele fiului către mamă,
Sîngelui mamei de-acum aproape rece.

Bună seara, sînge, zise sîngele, te așteptam de mult.
Ca să te văd din nou, dădeam tot aurul.
Am să văd inima ta, zise sîngele fiului.
Hai intră, sînge tînăr, zise sîngele mamei.
Așteaptă fluxul și nu-ți fie frică,
După Tropice și după fete, mai ești curat ?
Mi-e frică, zise sîngele fiului,
Mi-e frică și frică-n casa asta veche.
Acață-te, zise sîngele mamei,
Tu nu știi drumul ? Eu îl știu
Trece-n inima stîngă, care-l recunoaște.
Va trece prin plămînii care-l recunosc.
Va trece-n inima dreaptă, care-l recunoaște.
Trece prin cap, care nu-l cunoaște.
Mai am destul vreme, zise vremii moartea.

A doua oară prin inimă, plămîni
Și iar sosește la cap,
Și iarăși străbate prin cap.

Mă simt mai bine, zise sîngele fiului.
Te-ncălzesc, zise sîngele mamei.

O să vorbească, zise fiului doctorul,
Apleacă-te repede, viața ei îți vorbește.

Atunci buzele mamei au tremurat
Și numai fiul a auzit-o ce spune :
Eu am visat că fiul meu se născuse.

Mîinile zăceau peste cearşaf,
Iar sub cearşaf
Plămînii, inima şi moartea.
Bătrînul cap era într-altă parte,

Dar, strînse, buzele erau acolo.
Urechile închise de ore şi de ore :
O casă cu un cîine de pază pe prag.

— Tu mică inimă ce baţi sfîrşită,
Nu-i chip să te-ajutăm ? grăiră mîinile încet.
Să nu chemi ochii. Noi astă-noapte
Împreună am vegheat să vie aurora.

— Lăsaţi-ne în pace, cerură atunci plămînii.
Ne descurcăm. Sîntem şi tari şi largi.
Îşi are treaba-i fiecare : voi să ne daţi un pic de aer.

— Dar unde să găsim noi aer ? vorbiră mîinile.
Ni-s palmele înfierbîntate.
Ele mişcau ici-colo pe cearşaf,
Apoi se cuprindeau ca două orfane
Cu frică înfingîndu-şi într-olaltă unghiile.

— Mîini, o mîini, hai daţi un pic de aer.
Nu mai avem suflare, plămînii gîfîiră.
— Luară mîinile un pumn de aer

Şi-l duseră cu grijă pîn' la buze,
Dar buzele-nsetate căutau apă
Pentru gura moartă de sete.

Mîinile mai luară aer,
Dar iarăşi se-nşelară,
Aerul ieşea din gîtlej grăind în gol :

— Sînt teafăr eu. Dar inima nu bate.
Lăsaţi-mă să trec ! Scăpare, scăpare !
Acest piept e un mormînt, am să mă-ntorc.

Mîinile se strînseră mai tare una într-alta.
Odaia se făcu tăcere.
Odaia se făcu frig.

— Hai mai aproape, zise dreapta, eu amorţesc.
— Nu pot, răspunse stînga. Am înţepenit.
— Cine-ar putea să ne ajute ? zise stînga.
— Cine are să ne-ajute ? zise dreapta.

— Capul pe care de-atîtea ori l-am susţinut.
Ochii, cărora le dădeam lumina
Şi-i ocroteam cu umbră.
Urechile pe care le-astupam.
Urechile de care scoici lipeam.
Gura pe care am potolit-o de sete.
Gura ce-am crezut-o.
Buzele ce-au fluierat în degete.
Buzele ce le-am închis contra prostiei.
— Nimic să nu mai cereţi, grăi atunci o voce.

Acum am să vă ajut, deşi
Cu mine v-aţi luptat din leagăn încă.
Am să v-ajut : strîngeţi-vă,
Deget împletit cu deget, cîte două.
— Prietenă, îţi mulţumim, grăiră mîinile.
Noi nu te cunoaştem. Eşti tare bună,
Mai e iubire pe pămînt.

— Tîmpitele, îşi zise moartea cu gîndu-n altă parte,

Mult timp am stat în odaie
Şi-o spun din străfundul suferinţei mele :
Mîinile ştiu tot despre viaţă,
Dar din moarte nu cunosc nimic.

LECŢIA DESPRE SPAŢIU

Cum oare salcia din poartă ar putea spune
Că e copac,
Copac
Şi nu stîlp nici catarg nici monstru ?

Din frunză-n tulpină prin ramuri
Degetele tale pipăie şi descopăr
În joacă o suprafaţă, o boltire, o cotitură.
Oare-aceste cuvinte omeneşti,
Cuvinte geometrice, cuvinte neputincioase
Sînt cele ce-n nisipul visului tău
Fac s-apară un copac ?

Cum pot oare pe tăbliţa ta neagră aduna
Brazii de pe culmi
Fagii de prin parcuri
Teii din alei
Frasinii de la Ronsbroeck ?

La ce bun numirile de la tata-nvăţate,
La ce bun cîntecele de la mama cîntate,
Fagule, ulmule, cine nu-i cuminte aici ?

La ce-mi slujeşte memoria mea-ncărcată
Ce-i din ce în ce mai limpede cu cît sînt mai bătrîn ?
Falnicii stejari de plută ai Spaniei,
Norul de mimoze din Perpignan,
Sălciile ce plîng în Deltă,
Dar mai ales, mai ales pădurea tropicală.
O mare de copaci, oceane de copaci
Copac x copac x copac x copac x copac x.

Fără un copac nu-i chip de-nvăţat,
Lecţia-ncepe-n faţa porţii lîngă salcie.
Mai ales cînd vîntul îi învolbură coroana şi visul tău
Pe ecranul auzului tău.

PE LÎNGĂ STATUIA LUI OVIDIU LA CONSTANŢA

Plouă peste vechiul Tomis.
Ne ducem, de tine alăturea, graba.
Văd spatele din bronzul tău udat,
Coclită coaja,
Metamorfoză din urmă.

Ai rătăcit în viaţă pe-aicea
Acuma două mii de ani.
Marea Neagră-şi poartă numele ei :
Întunecată-n furtună.
Te surghiunise împăratul,
Nu ştie nimeni pentru ce.
O fi ştiut vreodată ?

Scrisori ai scris să fii iertat destule
Şi multe către prieteni anonimi.
Iată-mi soseşte după ani şi mie una.
Am s-o citesc dar scrisul tremură
Căci a cotit maşina.
Rămîne totuşi un cuvînt mereu citeţ :
„Tristia“.

(Mihai Beniuc)

JAN VERCAMMEN
(n. 1906)

S-a născut la Temse.

Doctor în ştiinţe pedagogice al Universităţii din Gand. Redactor la revistele *De Tijdstroom (Cursul timpului)* şi *De Gemeenschap (Societatea).*

Poet elegiac, autor al volumelor : *Exod, Crez, A doua ţară, Suită pentru violoncel, Trei suite, Repetiţie, Pescuitorii de perle, Pecetea ruptă* etc.

GRĂDINARUL

El între vatra roşiilor roze
şi-a pus iubirea-n miazăzi spre soare
şi-a florilor de măr apoteoze
cu frageda petalelor ninsoare.

Cînd vîntul străbătînd spre miazăzi
Aduce din spre soare-apune zvon,
Prin zborul de lăstuni poţi auzi
Cum el şopteşte : „Hai din Libanon !“

După mireasmă ştie orice floare
Ce vrea şi leacul tainic el îl ştie
Cu mîna cum i-aduce îndreptare,
Cu nervii gingaşi din copilărie.

El cîntecele verii le ghiceşte
cînd încă nimeni altul nu le-aude
şi strune de albine potriveşte
De flori deschise, proaspete şi ude.

Căţui aprinde toamna din frunzar
Ce lutul rece a-nceput să-l cheme ;
Şi-amestecă-n al toamnei vînt hoinar
Miros de faguri şi de crizanteme.

Un ultim măr, un trandafir din urmă,
În soarele pieziş, ca şi-n trecut,
Ştiind că vremea rodului se curmă :
Şaizeci de ierni astfel au început.

(Mihai Beniuc)

HALBO C. KOOL
(1907—1968)

A fost multă vreme considerat cel mai modernist liric neerlandez.

Asiduu traducător din literatura franceză.

Pigmentată cu ironii şi plină de ascuţite observaţii realiste, poezia lui conţine capricios de multe întorsături de ritm şi de construcţie a frazei, insistente apeluri la imagini din arsenalul expresionismului. Ceva mai aproape de literatura tradiţionalistă s-a apreciat a fi doar albumul de poezie *Cartea roşie* (1947). După cum eseul *Muza fără corset* (1955) a trecut în ochii criticii drept o netă pledoarie pentru versul experimental.

Iată alte titluri : *Formula magică* (1930), *Cioburi* (1932), *Romanţă cheie* (1950), *Dar matinal pentru sirene* (1968).

A abordat şi romanul : *Un trandafir la butonieră* (1948) şi *Vincent van Gogh* (1953).

PRIMĂVARA

Olandă, primăvara ţi-i prea luminoasă şi vie
cu tot soarele, apa şi pajiştile-acestea,
cu flăcăuandrii şi codanele tale,
cu rîsetul şi ţipetele lor ascuţite şi zgomotoase ;

izbeşte aprig vîntul dimineţii sîngele, şi-aşa de viclean
că fragedele vîrstelor vlăstare se-atrag,
se află cei ce se despărţiseră pe totdeauna
în zbenguiala aceluiaşi joc de viţei zglobii ;

cum s-ar putea, chiar azi, potrivi
jachete, jobene şi negre cravate
cu duminica şi vizita la templu ?

Pastorul ştie ticlui multe lucruri
pe care singuri nu le-am fi-nţeles nicicînd
aproape că prea de timpuriu vine toiul verii.

(Ion Caraion)

MARNIX VAN GAVERE
(n. 1907)

Pseudonimul lui Fernand van Pauwels.
Poet elegiac, influenţat la început de expresionism.
Volume : *Poezii* (1930), *Regatul etern* etc.

ELEGIA A V-a

Chili !
Perez venea de-acolo,
vechiul şi scumpul meu camarad de şcoală,
de-acolo venea şi prietenul meu necunoscut
Domingo Gomez Rojas
care-avea să moară luat parcă pe sus de visele lui...

Se sufoca printre hîrţoagele acoperite de praf,
scria pînă i se împăienjeneau ochii
nume cu A şi cu O,
Domingo Gomez Rojas ;
maică-sa dădea de mîncare păsărelelor,
frăţiorul i se aşeza călare pe genunchi ;
Domingo Gomez Rojas cînta viaţa
şi se sufoca printre hîrţoage.

Faţa lui strălucea pe la colţurile străzilor ;
în serile prin care răsunau glasuri limpezi
se ducea în mahalalele oraşului
şi se veselea cu băieţii,
femeile îl visau noaptea.
„Domingo, îl salutau ele, Rojas, spune
unde e fericirea ?"
Iar zîmbetul lui răspundea :
în voi şi în mine,
în dragostea noastră a tuturor.
Ştia să tulbure inimile...

Pentrucă, preţuind viaţa,
uita totul, din dragoste,
pentrucă, scriind,
inima îi rămînea plină,
pentrucă, în timp ce vorbea,
inima pe buze-i stătea,
temniţa deveni casa lui
iar moartea — tovarăşa lui.

O, creangă din faţa ferestrei,
privită de-o mie de ori, dar mereu cu-o bucurie nouă ;
o, poartă a temniţei
de care nu se-apropie niciodată vreun pas aşteptat,
o, veşnicie a cărei bătaie înceată
adastă atît de puţin în inimi...

Deodată, o împuşcătură răsună
şi, prin inima lui, un vuiet de fabrică trecu,
un ţipăt ascuţit, ca al unei trupe mărşăluind pe străzi.

Capul lui rămase ţintuit la fereastră.
Aşa îl găsiră în celula lui :
nemişcat,
cu aşteptarea îngrămădită în inima lui,
şi cu ritmul visului despre-o lume frumoasă
încremenit după frunte...
O, Domingo Gomez Rojas,
din depărtatul Chili,
ai murit fără rost, luminat de visele tale...

(Petre Solomon)

MAURITS MOK
(n. 1907)

Poet şi critic literar.
Poezia lui Mok se distinge prin caracterul ei epic, autorul dovedindu-şi talentul de a evoca teme ample, ca exodul evreilor din Egipt sau jacqueria olandeză (*Exodus*, 1938), *Jacquerie* (1938), *Visul Creaţiunii* (1939). Sub pseudonimul Hector Mantinga a publicat în clandestinitate *Cele şapte păcate capitale*. În timpul celui de-al doilea război mondial şi în anii următori el a devenit un mare poet liric, deseori inspirat de amintirea experienţelor trăite în timpul războiului şi a celor care au murit atunci, părinţi, prieteni: *Inima nestatornică* (1945), *Siluete, Asasinaţilor lui Israel* (1950). Printre cele mai importante volume trebuie citat *Comemorează omul* (1957), unde durerea absenţei se transformă într-o nouă acceptare a vieţii. Ulterior a publicat volumele *Fond* (1965) şi *Stadii* (1968).

GREVA FEROVIARĂ OLANDEZĂ ÎMPOTRIVA GERMANIEI 1944
(Fragment)

Şi-a fost de parcă în ţărmurii timpului
un ev şi-ar fi deschis perspectiva lui albă;

adînc în auz omul simţea o chemare
pe care nicicînd glasul lui n-ar fi egalat-o.
Şi gurile şi ochii sorbiră atunci
vibraţii de lumină — şi fericirea
măturîndu-le gîndurile în repetate rafale,
ţîşnind spre-nălţimi din vatra de ţărînă a lumii.
Mergeau clătinîndu-se sub povara viziunilor;
asemenea unui foc mugitor, în faţă
viitorul omenirii li se desfăşura;
conflagraţia se izbi de chipurile lor:
puterea încătuşată care însăşi se reţinuse
pregătită în orizonturile timpului,
o pădure în formă de pumn, în care lumina
irumpe ca o grindină de albe scîntei.
Nicicînd nu şi-a întîmpinat vreo generaţie
viaţa cu asemenea sălbatice simţăminte,
nicicînd n-au mîngîiat mîinile cu atîta emoţie
încordarea albastră a cerului,
nicicînd muritori n-au cutezat să se avînte
în apa căreia nu poţi să-i dai de fund;
nicicînd, aflîndu-şi odihnă în propriul lor echilibru,
n-au stat ca nişte vaste păsări în azur,

STRĂMOŞII

Ochii acestei aspre seminţii
sînt apăraţi de-un văl strălucitor,
precum o pînză limpede de ape,
ce, invadată de noian de plante,
nepăsătoare, balta o contemplă.

Înfruntă vînturile din apus
ca roibii arcuiţi în hamuri lungi,
luptînd cu o iubită mult prea dragă,
dar nendurată şi de toane plină,
toţi muţi, într-o răbdare fără margini.

Hîrleţul lor şi mîna s-au sudat
într-o unealtă singură, grozavă,
ce, cu-ncăpăţînare, peste veacuri,
înlănţuit-a apa răzvrătită,
făcînd-o ca stăpînul să-şi cunoască.

Şi au durat o lume nouă ei
pe unde le-a lăsat piciorul urme.
Ei lîngă arma lor stăteau tăcuţi,
cu spaţii vaste-n jurul tîmplei, căci
era adîncă, nesfîrşită zarea.

Şi-o singură clipită de tăcere
li s-a poetizat atunci în minte ;
se trase-ameninţarea ca o umbră
şi 'cerul străluci de-o limpezime
primită ca de la un chip divin.

RĂSPUNS

Ei nu se vor reîntoarce, nu va răsări
o dimineaţă plină de rîs sau de plînsete.
Timpul se scurge cu mii de-ntrebări
chinuite — şi eu singur acolo rămîn.
şi eu însumi un răspuns îi murmur durerii
acum materializată în timp.

Nu există o zi pe care să ştiu s-o salvez
de atingerea fatalităţii din ei ;
nu pot să-nchid ochii o clipă fără
să privesc ţintă-n orbitele ochilor lor
şi să intuiesc toată puterea pierderii lor
şi nu fac decît să cern cuvinte şi să le murmur,
pentru ca să nu mă spulbere beznele
în hăul cărora ei au pogorît fără zgomot
în vreme ce inima lor mai are atîtea să-i spună
imensei tăceri a nopţii.

(Aurel Covaci)

GARMT STUIVELING

(n. 1907)

A studiat filologia neerlandeză. Mai întîi profesor de liceu, apoi la universitatea din Amsterdam. Redactor la mai multe periodice literare; din 1957 este preşedinte al Societăţii Scriitorilor.

A debutat în 1930 ca poet liric, scriind şi versuri de inspiraţie socialistă. Evoluţia lui a avut loc mai degrabă în afara curentelor literare ale epocii. Împreună cu alţi tineri socialişti, a publicat în almanahul *Tijdsignalen (Semnalele timpului)*, pentru care Henriette Roland-Holst a scris prefaţa. Poeziile din această perioadă au fost strînse în volumul *Elemente* (1931). Alte volume: *Ego şi echo* (1957), *Veşnicia trece înaintea momentului* (1965), *Poziţia finală* (1968). A publicat numeroase studii de istorie şi critică literară, între altele: *Un secol de literatură neerlandeză* (perioada 1820—1920), *Sondaje* (1950), *Triptic* (1952) şi *Ore în sud* (1960); de asemeni *Scurta viaţă a lui Jacques Perk* (1957).

GREVĂ DE MUNCITORI AGRICOLI

Scaieţii cresc şi măsălariţa otrăvitoare
mai sus ca grîul şi-l înăbuşesc;
o, grîul care legănat în vînt
cu încărcate, coapte spice pline,
aşteaptă zvonul, hîrşîitul coasei
şi mîna de femeie snopi legîndu-l.

Pustiu e cîmpul cît priveşti cu ochii,
nu mai plivește nimeni buruiana
şi nu mai e nici omul muncii care
s-adune iar recolta ca-n trecut;
el o ducea-n grînar la fermier,
iar sie-şi sărăcie doar în casă!

Acuma roada poate să se piardă,
scaieţii pot să se ridice-n lan,
şi ploaia bătuceşte-ncet pămîntul,
iar spicele rămîn neadunate,
şi fermierul dacă nu plăteşte
cum trebuie, nu-ncepe secerişul.

În aerul ce joacă de căldură
creşte-n hambare golul tot mai mare,
mai negru, mai adînc, de netrecut;
căci sub tăcerea ce domneşte-n preajmă
sporeşte forţa, geme, suflă greu —
voinţa-i neînfrîntă: lupta cumplită!

(Mihai Beniuc)

LUC TOURNIER
(n. 1907)

Pseudonimul lui C. J. H. Engels. De profesie medic, practică în insula Curaçao care face parte din Antilele neerlandeze.

Se numără printre poeţii experimentali.

Alte îndeletniciri : pictor, desenator, fost campion de scrimă, traducător şi conservator al muzeului din Curaçao.

Lucrări reprezentative : *Mici versuri din Curaçao* (1941), *Furie înăbuşită* (1950), *Conversaţie în faţa pirogii* (1954), *Don Juan la Dupe*, ilustrat cu desene în peniţă de autor (1955), *Voci în golful Anna* (1956), *Culegere de poeme din texte apărute în periodice* (1956), *Prin îndemînare* (1965).

CÎND PLEACĂ DIN PORT UN VAPOR

Cînd pleacă din port un vapor,
eu încalec pe-un cal
şi-l duc pe plaja
spălată de mare,
de marea pe care pot fi pizmaş
pentru luna ce-i lunecă-n valuri,
pentru nava purtată de apele ei,
pentru peştii ce-o bîntuie,
pentru văile-adînci, de vulcan,
în care cad marinarii.

Pe mine, însă, ea nu va putea, cît trăiesc, să mă mîntuie.

Dar dacă mă voi ruga mai fierbinte
în ceasul morţii,
valurile vor veni
şi vor răscoli
— plămădindu-le chipul —
poteca şi nisipul
pe care, într-o zi, mi-am plimbat calul.

COVOR

Sabia-i un tentacul lung al morţii,
Suspendat într-un covor frumos.
Fire roşii fug pieziş. Femeia
Şi-a lăsat picioarele în jos.

Dar acest portret e prea terestru,
Ca al nopţii verde ruginit ;
Omul — dulce lemn de dud — aşteaptă
Cel din urmă cîntec, nor ivit

Pe acoperiş. Inima prinsă
Ca un măr de-a pieptului crenguţă,
Trece de la un subiect la altul ;
Viaţa piere, sabia n-o cruţă.

(Petre Solomon)

M. VASALIS
(n. 1909)

Pseudonimul Margarethei Droogleever Fortuyn-Leenmans. A studiat medicina la Leyde, specializîndu-se în psihiatrie.

Deşi opera sa poetică nu a numărat multă vreme decît două plachete *Parcuri şi pustiuri* (1940) şi *Pasărea Phoenix* (1947), Vasalis a fost considerată ca unul dintre artiştii cei mai înzestraţi ai generaţiei sale. Prima sa culegere nu numai că a fost premiată, dar a cucerit şi un mare număr de cititori, prin naturaleţea stilului şi prin căldura sentimentelor exprimate. Ceea ce caracterizează poezia lui Vasalis este puterea de a reprezenta lumea exterioară ca simbol al vieţii interioare a omului. Culegerea *Perspective şi figuri* (1954) atestă maturizarea acestei poete talentate.

FANFARA

Scînteie-un cer ca şlefuitul geam,
desăvîrşit, prin frunzele din ram.
Cu gesturi bărbăteşti, îndătinate,
trompetele de mîini sînt apucate.

Şi, într-o clipă, sclipitoare, vie,
printre copaci ţîşneşte-o melodie,
eroică şi mîndră mai ales
şi pe al tuturora înţeles,
pentru ascultători spunînd în cînt
pe nume fiecărui simţămînt.

Fanfara amuţi... Oftară iar
două gîtlejuri de aramă doar,
Pe apa lină, de un verde-nchis,
precum într-o privelişte de vis,
pereche, două raţe lunecară.
Parcă voia melodica fanfară,
tînguitoare şi înăbuşită,
un lucru să le ceară-ntr-o clipită.
Le urmărea-n plutirea lor firească
o plîngere aproape omenească.
Mă năpădi-o mîhnire caldă, vie
cinstind străvechea, simpla bucurie ;
şi cu fanfara jinduiam să cînt,
pătruns de cîntec să mă văd plîngînd.
Şi mult prea răsfăţatu-mi spirit, iată,
că se simţi mîhnit şi trist deodată.

MĂGĂRUŞUL

Intr-un sublim amurg albastru
merg rătăcind hai-hui sihastru,
pe cîmpul înroşit de soare,
sub bolta înfricoşătoare
de-naltă ce-i... Cu-albaştri spini
scrîşnesc puzderii de ciulini
pe vatra arsă şi crăpată.

Cînd, pe-un drumeag cotind, deodată,
zăresc un măgăruş, păscînd,
înalt pe labe, mîndru stînd,
cu lungi urechi şi străvezii,
cu ochii limpezi, gravi şi vii,
cu irizări de chihlimbar,
ori grav privind adeseori,
imparţiali şi gînditori,
de m-a cuprins uimirea chiar.
Pătruns sînt de-al cinstirii val
pentru candidul animal
plin încă de neprihănire
precum am fost şi eu din fire,
nelăcomindu-mă la toate.
O, dureroasă amintire!
Privirile-i nevinovate
şi-această prospeţime vie
şi visu-i vreau — dar nu se poate —
în ochii mei să reînvie!

TIMP

Visam că trăiam lent... Mai lent
decît cea mai bătrînă piatră a lumii.
Şi îngrozitor era, şi în juru-mi
se hurducăia sau se cutremura
tot ce paşnic ne-apare... Vedeam chiar şi forţa
cu care copacii se smulg din pămînt,
în vreme ce cîntă cu glas răguşit şi surpat
pe cînd anotimpurile zboară,
stingîndu-se încet ca nişte curcubeie...

Vedeam mişcarea nevăzută a mării
în iuţile ei creşteri şi descreşteri
asemenea zvîcnirii unui imens gîtlej.
Vedeam zilele şi nopţile efemere
arzînd şi stingîndu-şi pîlpîitoarea văpaie —
deznădejdea, grăitoarea deznădejde
din gesturile lucrurilor lumii,
altfel decît gingaşe în vălmăşagul lor,
în lupta lor crudă şi gîfîitoare...
Cum de n-am putut vedea totul mai devreme?
Ce anume n-am văzut limpede într-o epocă anterioară?
Ce-aş putea face pentru ca totul
să se afunde iar în uitare?

LA UN COPAC DIN VONDELPARK

Precum un prunc verzi plete suspinară,
Securea frînse trunchiul secular,
Căzu plin încă de-adieri de vară
Şi l-am văzut cum dus e într-un car.

Păreau pe-un tînăr Hector că îl cară,
Cu pletele-atîrnîndu-i la pămînt,
A tinereţe vie mirosind
Cu sînge din cumplite răni ţîşnind,
Cu tîmpla încă fără fir de-argint,
Cu pieptu-i falnic încă neînfrînt.

EXOD

Regii continuă să fie regi,
le-am măturat tronurile ;
sclavii continuă să fie sclavi,
le-am smuls lanţurile.
Şi au plecat în noapte.
De aceea nu m-au putut locui.

Cine a putut să plece, a şi plecat,
mîndru şi iubit pînă în ultima clipă ;
cine a vrut să plece şchiopătînd, şchiopătînd s-a dus,
mai din adîncul inimii iubit şi pînă la sfîrşit bine proptit.
A dispărut şi ultimul înghiţit de ecluza-portiţă :
o învălmăşeală de cai, biciuire de cozi —
iar cînd colbul se reaşezase
şi se potoli cea de pe urmă rumoare
a scursurilor aruncate la gunoi,
n-am mai auzit decît bătăile inimii mele ;
şi atunci am vrut să-i ajung din urmă
prin puterea acestor bătăi,
dar n-am izbutit să-mi urnesc inima.
Şi atunci s-a spulberat portiţa din faţa ochilor mei,
înaltele ziduri se prăvăliră rotindu-se ca nişte frunze
şi eu am rămas singur precum stamina-n corolă.
Haide, la drum ! Desculţ, într-acolo...

(Aurel Covaci)

EDUARD HOORNIK
(1910—1970)

S-a născut la Haga. A fost cîţiva ani student la Leyde. Devine apoi ziarist. Deportat în lagărul de concentrare de la Dachau. Redactor la *De Gids (Ghidul)*.

Talentul lui Hoornik s-a manifestat cu evidenţă în poemul liric-epic *Mattheus* (1938), cunoscut mai ales prin fragmentele ce descriu oraşul Amsterdam. Volumul următor *Pietre* (1939) se caracterizează printr-o anumită tendinţă anecdotică. Încercările războiului au făcut ca poezia lui să devină mai serioasă, mai aspră, mai neliniştitoare. Pericolul de moarte pe care l-a trăit şi-a pus amprenta pe volumul *En Tenebris* (1947) şi pe cele două romane ale sale : *Supravieţuitorul* (1968) şi *Indiciul* (1969). În 1951 a publicat micul volum *Existenţa umană*, urmat, în 1955, de *După ani de zile*. Hoornik a fost foarte admirat pentru poemul său epic simbolic *Peştele* (1962). A scris şi piesele de teatru *Stirpea lui Cain* (1955) şi *Lupul de mare* (1955).

EMIGRANTUL

Străin, într-un străin oraş, el simte
priviri de-agenţi de noapte că-l apasă ;
şi suie scările tiptil — la masă
stînd singur, doar cu blidul dinainte,

privind spre-un zid pătat ca el — şi lasă
un sumbru gînd să-i reînvie-n minte
Şi iată locul unde poate prinde,
de-un cui bătut în zid, o sfoară groasă.

Se uită în oglindă... Clătinată
atîrnă lampa joasă din tavan.
Şi-i dă tărie mama răposată :

„De-un scîrţîit ţi-i teamă seara-n van".
S-aprindă focul poate vine-ndată
pîine-aducînd, cu peşte şi cu hrean.

BOMBARDAMENT

Cînd avioanele veniră iară
copii-n pivniţă s-au strîns curînd,
şi născocind ceva, acolo stînd,
toţi fără chef o vreme se jucară.

Plesneau atîtea geamuri sus, afară ;
şi unul începu atunci un cînt,
şi-n timp ce bombele cădeau, tunînd,
ştiindu-l toţi, cu toţii îl cîntară.

Se însera — cînta un glas mereu.
Căzură lucruri sparte-n noaptea sură —
şi bombe explodau. Copilul meu,

un pic de praf îţi curse poate-n gură ;
de-un dulce sunet mai răzbi cu greu
şi-ţi amuţi îndată vocea pură.

EU ŞI FIICA MEA

Citesc — şi simt privirea fiicei mele ;
Citesc — parcă nici n-aş simţi-o, dar
în faţă viaţa ei mi-apare clar,
asemeni cu a mea în toate cele.

Nimic nu pot să fac să aibă-n dar
din împliniri pierdute-apoi sub stele.
Rămîn mereu doar urmele din ele,
şi ea pierind va să le vadă iar.

Şi cartea o închid... Alături stînd,
Nu-s între noi cuvinte... Scurt răstimp
doar ni se-ngînă zîmbetele, blînd.

Şi parcă mă privesc în ochi un timp,
ca-n apă viitorul ei văzînd,
cînd, iar, încet, în mine mă preschimb.

DUMINICA DUPĂ AMIAZĂ

Să rătăceşti pe străzi — şi mai ales
pe Zeedijk ori străduţe şi apoi
să stai la o tejghea, gonit de ploi,
în zincul mat reflexe cînd se ţes.

Să vrei să fii un partener de soi
la tac ; la toaletă să-ţi dai ghes,
printr-un geamlîc chiorîndu-te ades
la o terasă... Ce privelişti noi !

Antene vezi, de televiziune,
o statuetă spartă pe-un balcon,
ghivece goale pe pervazuri brune.

La gară să stai seara, trist planton,
să vezi plecări de trenuri — spre-a rămîne
încremenit apoi pe-un mort peron.

(Aurel Covaci)

GABRIEL SMIT
(n. 1910)

Poet şi critic de artă. Poeziile publicate înainte de cel de-al doilea război mondial suferă de un anumit retorism. Încercarea războiului şi confruntarea cu noile curente filozofice au dat poeziei sale un conţinut mai personal, exprimat într-un limbaj mai precis, dar în acelaşi timp mai patetic: volumul *Abia* (1951) este cel mai bun din opera sa. În 1952 a publicat o remarcabilă versiune a *Psalmilor*, la care începuse să lucreze încă din timpul războiului. Volumul *Eu cred* (1957) vădeşte o întoarcere la o prozodie clasică, în contrast cu versul fără rimă al unui poem ca *Triptic din Utrecht*. În ultimii ani au mai apărut *Variaţiuni de dragoste* (1966) şi *Pe legea mea* (1968).

Operele complete i-au fost editate sub titlul *Viaţă de poeme* (1969).

REQUIEM IN MEMORIAM MATRIS

Mormîntul nu ştiu să-ţi mai aflu... Doamne,
o fi pe undeva, sub frunze moarte.
Te mîngîie îndurerate toamne.
Sihastru-ţi dor spre zări stă să te poarte,
spre unde ochii mei te-aşteaptă foarte.

Acum, cînd anul în miresme grele,
mai calde,-şi caută o moarte blîndă,
ştiu că-ngropată eşti în toate cele,
simt mîna-ţi cum alint e mîinii mele,
simt că-n amurguri glasul tău cuvîntă.

LA UN PORTRET AL MAMEI

I

Sub pielea ta stă moartea la pîndă,
ca o cernere de zăpadă, încă domoală,
căzînd apoi din ce în ce mai neblîndă,
peste regiunile cuprinse de frig ale trupului tău.
Nimeni nu ştie cît ai tremurat de rău
la întîia atingere a fulgilor, mamă,
dar în ochii tăi şi mijea o scînteie de teamă,
neputincioasă, în ghearele clipei zvîrlită,
şi-n răsuflarea ta pe cale să fie trezită.

Azi, după atîţia ani, mă întreb cum,
am putut să cresc, s-ajung cel de-acum.
Cu cîtă temere în pîntec m-ai purtat prea bine ştiu,
ca sperios să ies din trupul tău, dar viu,
neputincios, dar fără plîngere-n priviri...
Resemnat contemplu buzele tale subţiri.

II

Şi, totuşi, portretul te ţine de mine departe;
aici tatăl meu şi-a mărturisit propria fericire,
Încîntarea aceasta mereu ne desparte;

dorinţa, durerea şi-o împăcare peste fire
stau între noi ca o flacără care mă arde.

Dar nu atunci mi-a fost începutul, ci cînd s-a-nnoptat,
atunci cînd zvîcnirile mele dintru acel început,
te-au robit unui stăpîn necunoscut:
copilului. Şi-n clipele acelea mi-ai dat
ceea ce de la nimeni s-aştept n-am putut.
Văd în ochii tăi cum de lume eşti ruptă,
încordîndu-ţi puterile pentru ultima luptă
cu moartea, pentru mine: o văd cum se zbate
disperată şi nepăsătoare; îţi văd încăpăţînata răutate.
Şi izbînda ta mă lasă plecat cu bucurie
peste temerea stîrnită de prezenţa ta vie.

III

Preatimpuria ta moarte creşte în mine an de an, ceas de ceas,
căci din viaţa ta nimic nu mi-a rămas.
Toamnă de toamnă ne reîntîlnim plini de dor,
în toată fiinţa îmi dăinuie o ceaţă densă şi grea
în care chipul tău atîrnă ca un ram negru şi tremurător.

Căci nu ne mai leagă vreo amintire sau vreo bucurie:
mi te evocă doar putreziciunea şi roaderea neîncetată,
şi-n nedesluşite miasme pentru mine-ntîrzie
trupul tău — iar o boare lîncedă, mult prea înceată,
mă face să nu te pot îndepărta niciodată.

Nu-i nimic, nu-i nimic... Doar o ceaţă densă şi grea;
eu mă ascund sub o mulţime de nume:
tată, copil, băiat — şi-orice viclenie anume
e neputincioasă, căci toată ştiinţa mea
se năruie — şi ne leagă mai tare pe lume,

Cît de înverşunat cu moartea ta lupt şi, cumplită,
lupta aceasta nu-mi dă răgaz... Uneori, o clipită,
mă cred scăpat din încleştare şi tresar —
ce limpede-i lumina ! — însă iar
sînt încolţit şi înhăţat de forţa-i îndîrjită.

Mereu de la-nceput... Cînd fi-voi slobod, oare ?
În aproape toate lucrurile mormîntul ţi-l ating :
simt trupul tău în al frunzelor dese paing,
în ierburile umede — şi-un loc nu-i sub soare
unde prezenţa ta să nu mă pătrundă, copleşitoare.

Peste tot sînt urmărit necruţător
şi trebuie să adîncesc secretul acesta chinuitor :
propriul meu sînge e glasul morţii tale,
şi lupt fără răgaz, tot căutînd o cale
să ies din încleştarea cu care mă măsor.

Am luptat şi-am pierdut an de an, şi astăzi mă arde
binecuvîntarea ta ce s-a schimbat în blestem.
În faţa imaginii tale-s cuprins de-o ruşine aparte.
Lupt, pentru cea din urmă oară, mă tem,
cu primejdia ta de moarte.
Vreau dragostea ta : preschimbă-te pentru mine în limpezime,
preschimbă-te-n lumină pentru mine, mamă...
Întinde-mi mîinile tale care mă cheamă.

IV

Doamne, am dreptul la amintirea ei, pe deplin :
e tot ce pot să păstrez de la ea — şi-i atît de puţin !
Copii mei cresc îndurînd o lipsă ciudată :
glasul ei s-ar domoli cu apusul de soare odată.

Aş vedea-o umblînd tiptil — o lumină scăpărătoare —
minunată legătură cu trecutul... Dar azi îmi pune pecete
prezentul meu şovăitor, viaţa mea şovăitoare,
iar adîncimile sîngelui meu sînt întunecate, secrete.

Nu pentru mine, ci pentru cei ce vor veni mai tîrziu :
faceţi ca amintirea ei să fie pentru mine reală.
Copiii mei se joacă departe de dînsa — şi ştiu
că prin absenţa aceasta răpiţi îmi sînt, fără-ndoială.

Cu soţia mi se întîmplă la fel : o văd şi s-o caut mă-ndemn
pe mama în mîinile ei devotate foarte.
O, de-aş avea de la dînsa un singur semn,
semnul acesta s-ar aprinde şi s-ar deschide ca o carte !

(Aurel Covaci)

JOZEF L. DE BELDER
(n. 1912)

Influențat de Hölderlin și Rilke.
Volume : *Trezirea lui Epimenedes* (1943), *Balada incertitudinii* (1949), *Recitativ* (1951).

AVIGNON

Nu pentrucă păunul țipă în parcul de la Avignon,
ci pentrucă mă duce gîndul la tine, dincolo de Ron,
și-mi spun că și tu, de departe, la mine te gîndești, duioasă,
știind că nu pot locui în nicio casă —
visez acum, în parcu-acesta, deasupra fluviului Ron
ce curge-n lungul zidurilor vechi din Avignon.

Pentrucă susurul fîntînii-mi vorbește fără încetare
de frumusețea ta, sînt iarăși visătorul care
contemplă de pe parapetul stîncos orașul așezat
pe malul fluviului, ca un vechi gobelin decolorat
în care se zărește-o barcă,
decolorată și ea, parcă.

Și pentrucă palatu-acesta, închis cu lacăte de fier,
e-un simbol al tristeții mele și-al sufletului meu stingher,
voi rătăci din nou, aiurea, dacă-așa mi-e soarta,
căci tu ești pentru mine poarta
acestui vechi oraș, ce-mi pune sub ochi priveliștea de vis
a albului palat închis.

AMINTIRE

Grădina licărește-n ploaie. Vara
Se duce, soarele a obosit.
Un pic de ceață. Și, deodată, seara —
Cu drumurile care s-au topit.

O pasăre vîslește lin prin aer,
Spre-apus, unde se stinge-un felinar —
Ca amintirea zilelor de aur
În care chipul ți-e tot mai neclar.

Prin ploaia tristă, clopotul va bate.
O, ploaia, satul, noaptea ! În curînd
Tăcerea, moartea zgomotelor toate —
Și eu, mîhnit, zadarnic așteptînd.

DELOS

Tălăzuirea, arșița amiezii,
ruinele albind în soare, șirul
de stînci încinse lîngă-al apei clocot,
lumina, soarele, și leii orbi
lîngă — secat de vremuri — lacul sacru ;

aleea falnică, — orbitor de albă,
şi turmele de oi, statui, coloane;
torsul lipsit de umbră-al lui Apollo,
căldura gîfîind deasupra, setea,
rugina stîncilor arzînd în soare,
întregul Delos, stînd în plină mare,
uscat ca iasca şi însingurat,
se mistuie-n adînca sorbitură
a ciobănaşului care bea apă.

(Petre Solomon)

ADRIAAN MORRIEN
(n. 1912)

Cronicar literar la un cotidian din Amsterdam. În melodioasele lui versuri din tinereţe era lesne sesizabilă o oarecare melancolie, raporturile dintre bărbat, femeie şi copii fiind privite foarte adesea cu un ochi plin de duioşie (v. *Bătaia inimii*, 1939). Trei ani mai tîrziu, în *Vînt de uscat* (1942), cînta deliciile vieţii şi ale dragostei.

Grelele încercări ale războiului stîrnindu-i durere şi indignare, au trezit într-însul ideile de tradiţie şi naţiune (v. *Patria*, 1946).

Expresia sa poetică înregistrează o profundă schimbare după 1950, cantabilitatea se pierde, imaginea-surpriză începe să fie tot mai frecventă (v. *Prietenie pentru un copac*, 1954).

Morrien este şi un excelent critic, mai ales de poezie (v. *Concurenţă cu stelele*, 1959).

Remarcabil prozator totodată, de adîncime şi umor savant dozate, el scrie *O fiinţă dezordonată* (1951) (ce va cunoaşte apoi un tiraj de mase, dar sub titlul *Omul şi îngerul*, 1964) şi povestea fetelor sale *Alissa şi Adrienne* (1957).

A mai publicat culegerea de stihuri *Mame şi fii* (1962) şi *Intrebuinţarea unei oglinzi de perete* (1968).

MAMA

Cînd trupul ei, atît de tînăr și nemuritor,
Se odihnește, păru-i auriu în mîini îmi pare
Că prinde viață. Dinții-i strălucesc ușor,
Într-un surîs. Iar pieptu-i saltă lin, cu nepăsare.

Îi mîngîi pîntecul fierbinte, arc mlădiu
Întins deasupra coapselor atît de delicate.
Robustul prunc va trebui să-i mulțumească mai tîrziu
Pentru această casă, prima dintre toate,

În care-a locuit, dormind îmbrățișat
De sîngele matern, ca mai apoi să fie
De calda ei suflare dezmierdat,
În timp ce soarbe de la sînu-i apa vie.

Ajuns copil, e dus în parc, unde o vede doar
Pe mama lui — de vînt sau de lumină, nici nu-i pasă.
Se uită-n ochii ei, ce-atît de calzi îi par,
Și-o vede mai strălucitoare, mai frumoasă.

Umblînd în umbra pomilor, prin iarbă,
Ca printr-o țară străbătută altădată ca o oarbă,
Ea trece, plină de noblețe, căutînd.
Copilul îi dezmiardă mîna, parcă ezitînd.

Iar după săptămîni de gînduri negre, într-o zi
Adolescentul, mîndru și puternic dintr-odată,
Pe mama lui căruntă, lîngă fereastră-o va zări
Și o va saluta, cu inima adînc înfiorată.

LOGODNA

Lumina lunii ocrotea mai bine
Decît un zid sau un acoperiș.
Găsisem un culcuș în iarba verde,
Sub niște pomi al căror rămuriș
Creștea atît de jos, încît mireasma
Pădurii, cu-a femeii se-mpletea.
Pe întuneric, sărutam vreo frunză,
Dar mai ades un gît de catifea,
O mînă delicată, și o gură
Care rostea dulceața lumii-ntregi,
A dragostei, a stelelor din ramuri,
Și-a nopții-n care ne aflam, pribegi.

Dar după-adînca visului beție,
Deodată trupul ei s-a liniștit.
Lumina lunii o scălda acuma
Ca undele unui izvor vrăjit.
Frumoasă-mi apărea, și depărtată !...
Îngîndurat, alături m-am retras,
Atît de singuratic și de galeș,
Încît eram eu însumi fără glas.
Odată, către gura mea-și întinse,
Pe dibuite, degetele reci
De parc-ar fi putut găsi acolo
Vreo vorbă care să ne lege-n veci.

(Petre Solomon)

FRANS BUYLE
(n. 1913)

A publicat volumele *Piatra filozofală*, *Ruperea de trecut*, *Proba alchimiei* etc.

DELFT

O linişte adîncă te dezleagă
Aici, de orice grijă şi necaz :
A umbrelor mişcare, ziua-ntreagă,
Însufleţeşte fiece pervaz.

Canalele dorm, parcă-ncremenite
Sub vraja asfinţitului buimac.
Şi poduri, peste apă arcuite,
Îşi poartă piatra, dincolo de veac.

Nu-i nici un drum : trecuta fericire
Şi jale are-un singur chip acum —
Un cînt de bun venit şi despărţire,
Rostit de-al clopotelor glas de fum.

NEBUNUL DIN BUTOI

Ei spun că sînt nebun, şi iată, plouă.
Plutind pe apă, nu mi-e rău deloc.
Ne-a dat ce-aveam nevoie Domnul : vouă
O casă, mie doar un poloboc.

Văzîndu-mă, rîd unii-n gura mare
Cum rîd şi eu, căci vin la mine-ades.
Îmi flutur steagul victorios în soare,
Deşi nu ştiu ce ţintă mi-am ales.

Pe apă lunec singur, noaptea-ntreagă ;
Cîte-o stea albă cade, cîteodat'.
O voi găsi eu, mai tîrziu, chiar dacă
De ţintă să m-apropiu nu mi-e dat.

O, NOAPTEA, NOAPTEA !

O, noaptea, noaptea ! Şi eternul vînt !
Spre foc m-am tot tîrît, gemînd amarnic,
Şi-acuma tremur, obosit şi frînt,
Aproape de tot ce-am iubit zadarnic.

Mă bate vîntul. Focul a murit.
Zăpada prinde să mă înfăşoare,
Dar mă ridic : nimic n-am dobîndit,
Decît această jalnică scăpare ?

Soldat mă simt, veghind însingurat
În beznă şi în liniştea deplină
A lungii nopţi de iarnă... Sînt soldat ?
Se duce tinereţea : o străină...

(Petre Solomon)

MARCEL COOLE
(n. 1913)

Născut la Courtrai.

E mai întîi profesor secundar ; devine comentator şi apoi şef al emisiunilor literare şi teatrale la radiodifuziunea belgiană, în sfîrşit directorul emisiunilor vorbite.

Cofondator şi redactor al periodicelor *Klaverdice (Trifoi cu trei foi)* şi *De Spiegel (Oglinda)*.

Poet, ziarist, autor dramatic (v. *Achnaton, Această viaţă grea)*.

A debutat cu *Proiectoare* (1930).

În 1941 publică *Purificare*.

Kaluwa conţine poeme inspirate de călătoriile în Congo.

De menţionat încă două volume de versuri : *Lupta cu inima* şi *In păienjenişul duioşiei.*

PICASSO

Trebuie să fiu acum oricui de negăsit,
nu mă va afla cin'mă doreşte şi caută,
veacuri vor contopi ceea ce-n această ceară-i
cu propria-mi durere contopit

şi-acest concept abrupt, mîndru de-a fi enigmatic.
Cîntecele-mi rămîn tuturora o străină limbă,
culorile mi-or fi ca nişte mici golfuri tulburi
în care nici înotătorul cel mai aprig nu-ncearcă să se-arunce,

chiar de-ar îmboboci pe malul celălalt
paradisiace flori în zmalţ de ciorchini.
Pururi oamenii rosti-mi-or numele-nfiorîndu-se
şi ca pe-un osîndit m-or huli, în timp ce eu
mereu tînăr îndărătul zbîrcitelor mîini
zîmbi-voi asemeni unei privelişti primăvăratice.

AGRESIUNE

În dimineaţa aceasta subţire şi spinoasă
mirosind a smoală şi terbentină,
zăpada-mi bate-n toba spinării,
cuvintele rostite-s acuma clăbuc.

Încă o dată
străbunii mei îşi părăsiră uneltele
şi-şi pipăiră pumnalele.

Oamenii-s nişte scrisori anonime.
Răzvrătirea-mi gîlgîie-n sînge
ca un tatuaj magic.

Sînt propriu-mi duşman.

MAMA

Pururi te-am cunoscut simplă, ca-n zori
un cîntec de pe vremuri, cuminte.
Acum cînd eşti văduvă şi de două ori
singură, vorbele ţi-s mai blînde ca-nainte.

Goală-i casa-n care ceasuri de-a rînd rătăceşti
dusă, duşmănind ornicul ce bate precis.
Nu mai vrei decît în inima ta să citeşti,
zdrobită pentru cel în pămînt străin ucis.

Viaţa-i pentru tine doar o stinsă ispită
şi cînd, seara, în fotoliul tău te afunzi,
asculţi cu faţa-ntinerită
răsunînd iar în prag paşii-aceia profunzi.

RĂMAS BUN

Fără chef
iau masa de seară
femeile ;
ele ne şoptesc numele,
iar cu ochii ne şi jeluie
moartea.

Ultimul sărut e dulce-amar
ca drojdia unei sticle vechi
şi sîngele fuge din inimi
cînd — ca un cuţit —
mi se-nchide uşa-n circă.

Două lacrimi
întunecă
şi mai mult seara aceasta;
zdrobiţi străbatem,
cu pumnii-ncleştaţi,
străzile mohorîte.

AFRICA

Se însera cînd lucitorul vapor din golf uşor porni
spre Tanganica. Violete, în urmă unduiau chenare.
Stăteau în soare palmieri. Figuri de-o lină-ntunecare
pe dulcile culori prelinse din gobelinuri parcă vii.

O pasăre de-uscat spre care cătau cu-uimire pasageri
strident ţipînd cu glas de spaimă rotea pe după vălătucii
de fum, cu-aripele întinse, de bănuiai privind-o-n cer
că e o cruce care zboară. Chemă un gong pe robii „Crucii"

la veselul ospăţ. Şi nu şi-a dat nimeni seama poate
că ochii negrilor horeau în sală ca nişte magnete,
cînd brusc, asemenea săgeţii, în mare pasărea se-azvîrle.

O! rele duhuri noaptea-n baltă stăteau prin trestii pitulate,
stîrnind talazuri ca de gheaţă — un dans năuc de turnuri bete,
şi-n zori lîngă vapor o barcă, fără pescar sălta pe gîrle...

ULTIMUL ROMANTIC

Vînduţi mi-s poate fraţii ori nu ştiu îndrăzni
să spună, ori se joacă de-a cel atom cu moarte;
li-i teamă de cinismul puternicilor fii,
şi-năbuşă în inimi de-oţel chemări vechi foarte.

Ei în de rîs himera mi-o iau, şi poezie,
şi flaut; clopot încă zornăitor nu sînt
mi-i vatra printre stele, luminile mă-adie
şi încă mai mă-ncîntă, şoptiri de val, de vînt.

Ce mult se-nstrăinează şi oameni, şi pămînt,
acum, de tot ce-i falnic, o mînă de copil
de-mi dă fiori sau pacea poenilor mai cînt

şi-a arborilor Flandrei, o! glii cu ritm agil;
sau cel din urmă-n cuibul acesta, miere caut
şi-n floarea prizărită, — nu-i mort încă-al meu flaut.

(Ion Caraion)

BERTUS AAFJES
(n. 1914)

Pe numele întreg Lambertus Johannes Aafjes, e originar din Amsterdam.

O vreme a studiat cu gîndul de a deveni preot, ca apoi să renunţe la această idee şi la această carieră.

A vizitat Italia, Egiptul şi Palestina.

Deşi atrăsese atenţia încă din 1940 şi 1941 prin cîteva mici culegeri (între altele *Lupta cu muza*) şi cu toate că publicase şi în clandestinitate, în timpul războiului, numele său n-a fost cu adevărat cunoscut decît după ce lungul său poem *O călătorie pe jos la Roma* (1946) — lirică dare de seamă asupra unei excursii realmente întreprinse în Italia cu multă vreme înainte — vede lumina tiparului. În „călătoria" sa pe jos la Roma autorul se dezvăluie un adevărat spectator cucerit de frumuseţea peisajelor şi de ceea ce Gide numise *„les nourritures terrestres"*, el descriindu-şi voiajul cu o captivantă bogăţie de imagini.

Graţie melodicei sprinteneli a versurilor şi numeroaselor sale povestiri cu subiect amoros i s-a spus uneori trubadur. Însă ansamblul reflecţiilor şi judecăţilor întîlnite la el, care în chip nedezminţit au uneori tendinţa de a celebra simţurile, dovedeşte mai degrabă o înaripată asimilare a diferitelor idei istoric-culturale decît o profundă opţiune pentru lucruri care ţin de criza spiritului sau de frivolităţile acestuia.

Volumul de sonete *Mormîntul regal* (1948), scris în timpul şederii în Egipt poate fi considerat un jurnal poetic. Mai realizate sînt versurile din *La început* (1949).

În *Caravane* (1954) e din nou tentat de poezia experimentalistă.

Să menţionăm dintre lucrările în proză: *Gerrit Achterberg, poetul sarcofagului* (1943), eseu; *Sirenele* (1946), nuvele; *Mîine vor înflori caişii* (1954); *Frumoasa Elena* (1960); *Cel ce la Amsterdam spunea deseori „Ierusalim"* (1968) şi *Judecătorul sub magnolii* (1969).

CLEPSIDRA MORŢII

I

Clepsidra morţii murmură
În gingaşa ei mînă,

Iar în ureche-i susură
A scurtei vieţi fîntînă.

Cînd îmi astupă gura
Cu mîna, aud clar:

Un bob se dă de-a dura-n
Clepsidra de cleştar.

II

A vieţii caravană
Trecu — un zvon tîrziu.

De-atîtea ploi, văzduhul
Ajunse cenuşiu:

Dar mergem mai departe,
Pe drumul greu şi-amar,

Din leagăn pîn'la moarte
Ni-e sîngele hoinar.

III

În mîini clepsidra morţii
Copiii o-nvîrtesc,

Iar printre hîrburi, cranii
Mereu se dezgolesc.

Dar trecem înainte,
Călcînd peste-oseminte,

Cu capul sus uşor
Sub murmurul sonor.

DE DUPĂ GEAM

Nepăsător, magnific Amsterdam —
Pe geam acuarela-nvie iară.
Sub Westertoren porumbeii zboară,
Rotindu-se, ca nişte flori pe ram.

De-aici strigase-un clopotar : „O, ţară,
Adio !"... Peste Waag şi peste Dam
Un cîntec îngeresc, acum, coboară
Din cele nouă coruri... Stînd la geam,

Îl aburesc mereu. Văd ca prin pîclă :
Cetatea de argint e inundată.
Nu scapă nimeni. Însă eu, pe sticlă

O plută desenez, şi-atunci, deodată,
Cu-o creangă de măslin în cioc, apare
Un porumbel. — Frumoasă lumea-mi pare !

ULTIMA SCRISOARE

Netulburată lumea străluceşte.
Pe propriu-i mundir doarme-un soldat.
Visînd că-i pace, fericit zîmbeşte
Şi parc-aude clopote cum bat.

O pasăre deodat' se prăbuşeşte —
Soldatul însă nu s-a deşteptat ;
În juru-i, iarba verde se-nroşeşte.
A fost o pasăre, cu-adevărat ?

E vînt şi plouă — şi va mai răzbi
Al tunurilor bubuit, adese,
Din zările acestea cenuşii.

Dar din mundirul de pe iarbă iese
Misiva scrisă de soldatul mut :
„Războiul, draga mea, nici n-a-nceput..."

(Petre Solomon)

HERMAN VAN SNICK
(n. 1914)

Poet satiric. Sub ocupaţia hitleristă a publicat versuri anti-naziste în presa clandestină.
Volume : *Visele realităţii* (1937), *Abecedar* (1940) *Cuvîntul şi noi* (1957) etc.

CRIZA

Doar un vas cu flori de liliac
pe faţa de masă albastră,
în liniştea nopţii, hamac
pentru dragostea noastră.

Romantism ? Moda lui s-a sfîrşit.
Nu se mai poartă inima, luna...
Şi totuşi mi-e foame de ele, cumplit,
Cum ne-a fost totdeauna.

Dorinţa din noi. Fereastra deschisă-n afară.
Lăsăm atîtea lucruri vechi să dispară
şi căutăm nume noi, uneori.

Un simplu vas cu flori...

CIBERNETICĂ

Spirit electronic,
animal mecanic
care ştii mai bine
totul, decît noi,
scapă-mi biata minte
de noianul ei
de gînduri nebune.

Aceste probleme
tu le poţi lua,
pentru a le pune
în cîte o cutie
sau în cîte un vas de tinichea,
ca să poţi tăia
firu-n patru, cît vei vrea.
Lasă-mi, însă, zău,
inima să bată,
nedesăvîrşită
şi dezordonată.

(Petre Solomon)

BERT DECORTE
(n. 1915)

S-a născut la Retie.

Primul său volum, *Germinal,* plin de vitalitate, ritm şi imagini, s-a bucurat numaidecît de un mare succes. Următoarele sale culegeri vădesc o dublă evoluţie : pe de o parte, mai mult calm şi echilibru, sub influenţa poeziei orientale, din care a tradus, şi, pe de altă parte, o viziune baladescă asupra vieţii şi a morţii. A tradus din Baudelaire, Villon şi Louise Labé.

Principalele lui volume sînt : *Trece Orfeu, O zi mai liniştită, Noi poeme, Cartea de rugăciuni a pămîntului.*

TRECE ORFEU

Născu poemu-acesta din gura mea umilă
pe buze ce, de febră, ca strugurii crăpară
şi douăzeci de perle simţii cum mi se-nşiră
de sînge — care versul apoi l-împurpurară,

ca, strecurînd într-însul dulceaţa fără nume,
tot sîngele din buze, ce sta ca mărturie,
şi care-mi puse-n gură o nouă limbă-n lume
cu-adîncile-i enigme şi roşia-i magie,

să spună cum, învinsă şi stinsă febra, care,
să-mi tortureze visul, îmi fuse dată mie,
sub roua sîngerîndă întruchipată-n floare,
la vorbele-mi aprinse o grea melancolie,

ca ruga-mi de căinţă de viaţă spintecată,
lăsînd rănita-mi gură doar o deschizătură
din care sturzii lacomi cireşe roşii fură,
din gîlgîitul sînge, el cîndva să mai poată

a fi clement, de febra pe buzele-mi ivită,
ca perle sîngerînde îmi vine mai apoi
şi gurii mele-atuncea, de buze părăsită,
să-i fie giuvaerul un strop doar de puroi.

MOARTEA

Cînd vom muri, ce-o să mai vină ?
Deloc nu fi neliniştit,
Tot ce hrănit e cu lumină
Va fi de umbră-acoperit.

Se lasă-a nopţii grea cortină,
Mai mult noi nu ne vom trezi :
E moartă-a ceasului rutină,
Iar vocile vor amuţi.

De ce-ntrebaţi : „Şi ce-o să vină ?"
Suprema moarte este-n viaţă.
Trăiţi viaţa noastră plină,
Să n-aveţi pururi moartea-n faţă.

VIZIUNE RECE

Albatrosul oţelului e globul nopţii pe esplanadă,
cariatidele-n ivoriul lunar
se desprind din coloane şi braţele lor
sînt enigmele unei ape-n mişcare,
şi linia lor e a animalelor sacre.

Astfel devine realitate ceea ce nimeni nu putea întruchipa,
pe şinele celor mai neînchipuite secrete
înşurubate pe traverse imponderabile
trenuri de porfir alunecă spre orizont,
dirijate de macazuri tăioase ca gheaţa
s-avîntă dup-un zumzet veninos
cu capetele lor ascuţite spre ţinuturi ce mereu se-ndepărtează

Între timp, pe măsură ce durata şi spaţiul
presează creierele şi puterile visului,
în tentaculele sistemelor lor minuţioase
pendula devenirii şi degenerării
continuă să zgîrie mereu prova corăbiei.

(Mihai Beniuc)

ERIK VAN RUYSBEEK
(n. 1915)

S-a născut la Bruxelles. Licenţiat în filologie germanică.
A publicat un prim eseu, în 1947 : *Karel Jonckheere poet.* Urmează două volume de poezii : *Ecou* (1948) şi *Tranziţie* (1950). După acestea, publică alternativ poezie şi eseuri : *Pînza lui Isus* (eseu, 1955), *Poeme* (1955), *Poezie şi experiment* (eseu scris în colaborare cu K. Jonckheere, 1955), *Despre Pămînt care este şi Cer* (poeme, 1963), *Declin şi Auroră* (eseu, în colaborare cu K. Jonckheere, 1966), *Bert Decorte* (monografie, 1966), *Lumea largă* (poeme, 1967).

DE-AŢI FI AICI

De-aţi fi acum aicea lîngă mine,
aş mîngîia întunecimile adîncilor voastre diademe,
aş scoate din beznă tulipe cu vîrful degetelor,
iar de sub genele voastre de tull orhidee negre.

De-aţi fi acum aicea lîngă mine,
aş dansa pe-o sută de vîrfuri de picioare
spre zenitul limbii voastre.

Noaptea pune pe fugă cupola frunzarelor
noaptea cu paşi uriaşi intră-n ondulaţiile locului vostru gol.

De-aţi fi acum aicea lîngă mine
ne-am face umbre în umbră,
ne-am strecura în noaptea lumii.

ELEVAŢIE

Pătrund în pustiul pădurii, în codru,
în singurătate,
printre milioane de stele o stea,
legat de lumină
şi tremurul supraterestru.
Pătrund în ploaie în toamnă în humă
în şiroaie, în crepitanta
devenire,
în focul din mine
ce mistuie limpezeşte şi schimbă la faţă
pămîntul omul şi singurătatea,
în frăţia văzduhului
în germinaţiile luminii.
Pătrund în seară, în noapte,
în amiaza gîndirii,
unde un alt soare
întinde
luminile cunoaşterii.

Calc
peste ochii timpului,
peste sufletul spaţiului,
spre un răsărit,
lucire a ceea ce pururi am fost
şi sînt,
prin răsărit,
spre amiază,
spre ceea ce este.

IMANENŢĂ

Tu dinafara mea ce eşti în mine,
tu din mine ce mă umpli pînă la marginea lumii —
mă umflu cu vid
şi plenitudinea-ţi mă goleşte.

Tu fără nume şi nu suferi nume
şi mergi fără sfîrşit spre toate sfîrşiturile,
frate al meu, marele şi limpedele, eu însumi
dacă-ţi vorbesc, şi mie-mi vorbesc.
Tu care eşti marea şi nisipul,
aerul pădurea şi inima mea de copil,
te-aud în izbucnirea răsăriturilor,
iar în asfinţitul zilei tu eşti şoapta
ce trece-n mine ca o mamă, liniştit ;
talaz întru eternitate
ce ne înalţă deasupra somnului orb,
freamăt de scoici unde ochiul mi se opreşte
în faţa celui fără-nceput,
foşnet cristalin al unei ţări de neguri
unde
se-ncrucişează luminile gîndirii, pe veci.

OSMOZĂ

Eu sînt în întregime
în astrul cel mai depărtat,
cele mai îndepărtate semnale
îmi coboară-n măduva spinării.

E aerul plămînul ce respiră
un val e marea-ntreagă.

Parfum e pielea mea
în adîncul azurului.

Infinit spaţiul
mă iradiază !

Iradiez
infinit spaţiul.

(Mihai Beniuc)

KOOS SCHUUR
(n. 1915)

A locuit între 1951—1963 în Australia.

Publică în 1946 volumul *Toamna, trombă şi grindină* — revelator pentru fidelitatea faţă de operele romantice admirate, dar şi pentru incontestabila sa virtute de a-şi semăna uneori doar lui însuşi. Acest lucru e mai evident în *Ţară de noiembrie* — evantai de poeme clare şi sugestive.

Scrisorile trimise din Australia prietenilor săi au apărut sub titlul *Kookaburra*, în 1963, şi tot în acelaşi an *Fata morgana pentru neerlandezi* şi *Poeme, 1940—1960*.

BĂTRÎNUL REGE

Prin noaptea-adîncă ne-ntorceam acasă,
Pe străzile pustii, fără sfîrşit.
Un om, la o fereastră adormit,
Vorbea — părea că spaima îl apasă.

În preajma casei noastre se-nălţa
Statuia — în mărime naturală —
A unui rege-a cărui mare fală
Venise după moartea lui. Părea

Că stă de veghe, fără șovăire,
În mijlocu-adormitului oraș.
Ținîndu-și sabia în cumpănire,
Și ațintindu-și ochii spre pavaj

De parcă inamicu-avea să-apară
În noaptea asta, dulce de nespus.

Acasă, ocolindu-l, cînd ne-am dus,
Nu ne-am gîndit la el nici într-o doară...

(Petre Solomon)

LEO VROMAN
(n. 1915)

Biolog și poet.

Debutează cu volumul *Poeme* (1946), cuprinzînd rodul anilor 1942—1945. Publică apoi *Poeme, anterioare și ulterioare* (1949), *Almanah* (1965), *Zeu și zeiță* (1967) și *114 poeme* (1969). Vroman scrie o poezie modernă, extrem de sensibilă, cu o formă capricioasă. A scris și poeme în engleză : *Poems in English* (1953). Foarte caracteristic este poemul *Introducere la un vid* (1955) care, împodobit cu „colaje" ale autorului, caută semnificațiile unor amintiri din tinerețe. Experiențele sale din timpul războiului și de după război sînt relatate în *Răsuflarea lui Marx* (1956). A publicat o culegere de scurte note în proză : *Crîmpeie de Leo Vroman* (1958).

INDIAN SUMMER

Stăteam, pe un balcon, la masă,
sorbind prelung o băutură,
cînd deodată-n amintire
mă prăvălii printr-o fisură.

Şi-am dat paharul la o parte,
nevrîndu-l mîna mea, căci mă gîndeam
de ţara mea că mă desparte
neţărmuritul Ocean,

cu ape cenuşii, amare,
încît şi morţii şi delfinii,
sînt sufocaţi de valuri care
îi sug în hăul neluminii.

Mă fac anghilă alungită
şi şerpuiesc prin val amar.
Însă în ţara mea iubită
sînt cunoscuţi heringii doar.

Olanda-i strîmtă-n chingi de ape...
O roză palǎ de regină
dacă-n cuprinsul ei mai poate-ncape,
de nu-i prea lungă trena-i fină.

Vorbind, cu toţii-şi suflă, nas în nas.
Un gest de fac, parcă se bat.
Tresari cînd unii rîd — şi ceas de ceas
ba un vecin, ba altul, e pus pe fluierat.

Eu însumi, bîjbîind pe plajă, prin stufişuri, şi,
cu vată în urechi, stingher,
voiam s-aud furtuna Olandei într-o zi,
dar cruntul dor de ţară Olandei i-l prefer.

Insula asta neţărmurită
la ce răsfăţuri, însă, mă-ndeamnă !
uşoară mi-i viaţa tihnită,
în spaţii vizitate de toamnă.
Acolo începe o primăvară fatală.
Aici vezi arbori în legănare domoală,

dauriţi de văpăi, încît par,
un bogat, de soare, frunzar.
Flăcări lent fumegînd şi mute
mistuie frunzele căzute.
În după-amiezi domoale, superbe,
soarele, roşu către asfinţit, fierbe.

Tinere fete ce, necunoscînd
suava taină-a ofilirii lor,
în bluginşi se plimbă de zor,
transpirînd, şi obrajii le sînt
fardaţi de reflex de raze ruginii.
Fii de persani şi de unguri
îmboldiţi de dorinţă, ei singuri,
cu pletele învăpăiate şi vii,
se duc sub frunzele ce, foşnind, se desprind.
Casele de un alb de zăpadă,
încep de pe acum să se vadă,
şi luciu de marmoră peste ele întind
ramurile stînd încă frunze să cearnă.
Sîntem în prag de iarnă.

Mă scol... Se face frig, măcar
că ziua stăruise, lăptoasă.
Pe tavă las un gol pahar
şi uşa-nchid, intrînd în casă.

CELUI CE VA CITI

Prin semne de tipar... nu pot, şi pace,
prin viu grai să-ţi vorbesc, şi-mi pare rău.
Nici mîna să-ţi întind... Dar ce pot face
dacă nicicum n-ajung la eul tău ?

O, plînsul de mi-ar fi alint ! Tu palma
ţi-o pune pe hîrtie — pielea mea,
asprimea unor litere de-a valma
s-o îndulceşti — ori tac. Grăind aşa,

prin versuri scrise doar, rămîn un nume
străin, un glas venit de nicăirea...
Nu ştiu ce lumii pot să-i dau, anume :
doar unică, iubirea.

Cel mai adesea dragostea fierbinte
m-a îndemnat să scriu fără răgaz ;
adesea adormeam peste cuvinte
citite azi de tine, treaz.

De m-aş putea filigrana în filă,
şi-n rîndurile ce le-am scris trudit,
să-ţi văd obrazul, tînăr sau copilă,
ca-n dorul tău să fiu şi eu topit !

O, nu le da acestor stihuri viaţă ! —
nu pot să-şi ierte goliciunea dacă
lăuntric le pătrunzi cu ochi de gheaţă
şi nu din dragoste ajung să-ţi placă.

NEÎNŢELEGERE

Dezbrăcat, sînt un monstru sfrijit de brînză, în care se-nchid
oasele sărate, pîrîind cu nu ştiu ce iz, în vreme
ce tufe de buruieni infernale beau puţinul lichid
al cavităţilor răscoapte mult prea devreme.

O tonă de oase demolate năruite în mii de bucăţi,
tendoane şi nervi înnodaţi, acoperiţi de antichităţi,
reconstituite mereu — şerpi galbeni, subţiri din care
inima trebuie să-şi sugă călduţa hrană trebuitoare.

Unde e sufletul? Dintr-un ştreang în altul se leagănă încă,
în încîlceala năpădită de alge din pîntecul greu,
acest buzunar de tîlhar, inutil, această prăpastie-adîncă ?
O femeie fără chip era sufletul meu,

dar multă vreme s-a scurs de cînd,
învîrtejindu-se, să-mi ţîşnească din plămîni a putut,
la ceas cînd asfinţitul îşi împînzea miresmele, blînd,
pîn-am cîntat de parcă în mine cînta ea însăşi durut sau plăcut.

Pînă pe piscurile craniului meu împinsă ades,
ca să vadă, mi-a luat în mîini cele două pupile,
sau printre dinţii mei simţeam afară că-i ies,
alcătuirile suave şi fragile.

Se va mai scufunda, oare, în înţepenitu-mi schelet,
ocolit de moarte, după ce am mustrat-o-n zadar,
că mi-a stăpînit orbitele şi gura, şi, încet-încet,
mi-a distrus coardele glasului chiar ?

În zadar mi-am detestat drăgăstos sufletul, prin pornirile mele nătînge
şi i-am presărat capul cu cenuşile, toate,
ale simţurilor mele consumate.
Poate că-nlăuntru-mi, cu chipul meu în mîini, încă mai plînge.

(*Aurel Covaci*)

CLARA EGGINK
(n. 1916)

A debutat cu volumul *Umbră și apă* (1934), de un delicat lirism imagistic.

Pentru un alt volum (*Peninsula*, 1938) e premiată.

În 1954 și-a strîns poemele sub un titlu sever: *Limita orizontului*.

A publicat un roman: *Doar niște oameni* (1961).

Menționăm și *Un copil din Rotterdam* (1962), pagini de amintiri.

LINIȘTEA DRAGOSTEI

E liniște, sub ale lunii raze se mișcă-un deget, un copac.
Bătaia de aripă-a bufniței e-un gînd sonor.
Chemarea ei ne pune liniștea pe fugă.
Departe, spre apus, suspină spuma mării.
Pămîntu-și ține rodnicia-ntr-un pat reavăn.
Două făpturi, pe care dragostea le-a prefăcut în ceață,
Spun parcă: „Liniște ! Noi ne iubim !"

E liniște, iarba-i din nou acoperită de zăpadă.
Un animal sperios se furișează peste umbra albă
Și dă alarma, fără nici un zgomot.
O lună șuie se tot clatină sub vînt.
Marea își ține valurile lungi în frîu.

Două făpturi, pe care teama lor fierbinte
Le-a prefăcut în sloiuri,
Spun parcă : „Liniște ! Acum murim !"

MARȘUL MORȚILOR

Cu teamă trec pe-această stradă,
În care ard ruine încă.
Vre un fronton ce stă să cadă,
E lins de flăcări care-aruncă
Reflexe batjocoritoare
Peste aceste interioare,
Expuse-acum. Cei ce-au trăit
Aici, și zilnic au trudit,
Pe strada asta, împreună
O groapă și-au găsit, comună.
Ruină-i truda lor, și scrum,
Și-și bate joc de morți, acum.

Mă duc pe cheu — atîtea nave,
Incendiate, nu mai sînt.
Pe fluviu plutesc epave
Spre-al mării primitor mormînt.
Pe pod stă Moartea, umbră rece
Și neagră, ce nu vrea să plece.
Ea n-a plîns, fraților, cînd voi
Mărșăluiați în trist convoi —
Stîng, drept!...

În locul vechilor ruine
Străzi noi răsar, din lemn, din piatră,
Din fier, din sticlă. Redevine
Bătrînul nostru-oraş o vatră
Pentru matrozi şi cărăuşi.
Pe locul vechilor cenuşi
Vin alţii-acum, spre-a vă-mplini
Lucrarea. Cînd va răsări
Pe ceruri luna nouă, voi
Pe străzi veţi trece, trişti strigoi —
Stîng, drept !

(*Petre Solomon*)

PIERRE H. DUBOIS
(n. 1917)

Născut la Amsterdam. A fost cîţiva ani ziarist la Bruxelles, apoi redactor literar al cotidienelor *Haagse dagblaad şi Het Vaterland (Patria)*.

Literatura franceză a exercitat asupra personalităţii şi operei sale o mare influenţă.

Poemele primelor lui plachete (*In străinătate*, 1941, şi *Privaţiunea*, 1942) au o notă blîndă şi meditativă. Mai personal va părea în *Quia absurdum* (1947), unde nepătrunderea adevărată în misterul vieţii e mărturisită tulburător. Nouă ani mai tîrziu îşi triază vechile poeme şi adăugîndu-le altele noi publică un volum semnificativ şi ca titlu şi ca viziune : *A respira*.

Între timp e atras de proză, dovedindu-se un talent autentic. Publică romanele : *Un deget pe buze* (1952), *Întîlnirea* (1953), şi *Inculpat* (1958) în care imaginaţia, analiza psihologică, îndoiala de ordin filozofic şi recursul la istorie fuzionează în pagini de un nedezminţit har.

Diferite probleme literare sau de cultură generală îi prilejuiesc cîteva notabile eseuri : *O atitudine în timp* (1950), *Pe cont propriu* (1954) şi *Cu înlăuntrul în afară* (1968).

GRĂDINA

O lume nouă în grădina mea-ncolţeşte,
Ascunsă-ntre ierbi şi tufiş, măruntă ;
Cu vrăbii şi mierle după-amiaza-ntreagă
Şi miroase-a liliac împrejurimea.

În regatu-acesta nu domneşte nime,
Însumi nu-s decît poate-o cîtime
Din el tot şi nime nu se crede
Mai marele cuiva — iar asta-i mult.

Aici în ţara-ncinsă de-un gard viu,
Din cîntece trăind, culori şi-arome,
Sufletu-mi scapă zilnicelor frămînturi
Şi-i slobod, fără spaima prihanelor.

Grădină a mea, rai fără pereche,
Îmbrobonată în zori cu cleştare de rouă,
Eşti oglinda unei noi prididiri a lumii,
În care, fericit peste margini, renasc.

NOAPTE CU LUNĂ

O lună albă, leoarcă de atîta moarte,
luminează colinele din dreptul ferestrelor.
Veghez, ca de-atîtea ori în noapte-mi, pe cînd
în afară de-o ciclamă, nici un vis nu-nfloreşte.

Verzui, acoperişul din faţă al vilei
pare-aproape galben acum. Obloanele-s încă deschise.
Nici o lumină. Şi nici o lumină în mine
peste puţinul din care se mai adapă speranţa.

Anii vin şi visele se duc,
dar nu pierdute, doar de necuprins
ostatece undeva la o astfel de lună
de la dorinţă la descătuşare-mboldindu-mă.

(*Ion Caraion*)

CHRISTIAN JOHANNES VAN GEEL
(n. 1917)

S-a născut la Amsterdam. Este în acelaşi timp şi actor. Poezia sa musteşte de simbolism.
Volume : *Spirroc şi alte versuri* (1958), *Scris din pomul mare* (1967).

VARĂ

Prin casă-atîrnă strune de tot felul.
Ca nişte-obraji de oboist
care pleznesc în timp ce-acesta cîntă,
par frunzele de viţă roşii.
La un diapazon atît de-nalt nu poate nimenea trăi.

Muşte sărută geamul. Bufniţe-aşteaptă noaptea,
Iar fluturi veritabili, întinşi pe o răsadniţă albastră,
mănîncă totul, închizîndu-şi şi deschizîndu-şi aripile,
pentru-a fugi apoi, prinşi în flagrant delict
de-a fi trăit mai mult de-o zi.
Pe ei, îi judecă doar florile.

Marea-i aproape nemişcată. Soarele n-are pe ce să strălucească.
Pe cheu, iubita pescuieşte cea mai măruntă stea de mare,
cu ochiul verde — verde cînd cu coada lui priveşte —
se-ascund acolo-un bob de grindină, stropi de ploaie,
şuviţe albe ca zăpada, mîini albe, cîini tot albi, lespezi de-omăt,
cămăşile de noapte — ale unor păuniţe albe,
şi mult prundiş în floare.

Dar vine toamna, totul se sfîrşeşte,
e plin de zbucium cerul, fiece frunză de stejar e-o moară.
Cloceşte pretutindeni galbenul sub spuza focului
din măruntaiele pămîntului.
Ca nişte peştişori roşcaţi ce se-nroşesc din ce în ce mai tare
sînt frunzele de viţă.

STRADĂ, IARNA

Asfaltul prinde-n pielea lui de şobolan
lumina lămpilor ce spînzură-ntre case.
Bordura trotuarului îşi lasă bărbia peste stradă.

Pînza nu-i dată la o parte de nici un pumn blajin,
de nici o piatră, de nici o negură măcar.
Doar cîte un hău, care se cască sub pasul fiecăruia
făcîndu-l să se-nalţe.
Iar gerul, ţinînd în mînă-o coardă pentru sărit, pluteşte
precum o lebădă, zbătîndu-şi coada, ca s-adoarmă în pămînt apoi.

(*Petre Solomon*)

HERWIG HENSEN
(n. 1917)

E pseudonimul lui Florent Mielants, născut la Anvers. Studii strălucite. În 1938 obţine licenţa în matematici la Universitatea din Gand. Predă această disciplină la Anvers şi Bruxelles.

Printr-o suită de 12 culegeri de poeme (vom cita bunăoară : *Cercul lui Narcis, Hamlet şi Oglinda, Dubla aptitudine, Exerciţii introspective, Naşterea necondiţională, Elogiu disponibilităţii, Dedal, Orfeu în această ţară crepusculară, Fereastra, Mărul)*, Hensen s-a făcut cunoscut ca una din personalităţile cele mai puternice ale literaturii contemporane flamande.

E un poet care frapează prin ascuţita sa inteligenţă şi prin gustul matematic pentru ordine şi raţiune, situîndu-se la antipodul retoricei şi diluţiilor sentimentale.

Textele scenice ale lui Hensen învederează aceleaşi calităţi intelectuale ca şi poezia lui : toate sînt purtătoarele unui mesaj (v. *Antonio, Don Juan, Lady Godiva, Regina Christina şi Policrat, Alceste-Agamemnon-Tarchinus, Farfuria plată, Cealaltă Jeanne, Sodoma şi Gomora, Cuvîntul Libertate, Rebelul lui Dumnezeu, Poate să fie prea tîrziu mîine)*.

ELEGIE PENTRU MAMA MEA

Se împlineşte crugul, aşadar.
A despărţirii clipă vine, iată.
O poartă de oţel, sau bronz, deodată
Se cască, la al străzilor hotar.

Îţi dau un lung, un nesfîrşit sărut.
Nici n-am plecat, şi mă şi-ncearcă dorul.
Sînt oare-acum eu însumi viitorul,
Iar tu, imensul, tainicul trecut ?

Nu ştiu ce-nseamnă acest bun rămas,
Şi ce folos aduce soartei mele.
Tu încui, totuşi, lacătele grele —
Mă depărtez de tine, pas cu pas.

Da, clipa despărţirii a sosit —
O clipă fără seamăn de amară.
Acum plîngi, mamă, pentru-ntîia oară,
Pe drumul împlinirii c-am pornit.

VULNERABILA APĂRARE

Cuvinte ordonatoare, cuvinte sonore,
de vid mă izbesc.
Între sens şi nonsens,
încerc un drum să-mi croiesc.

A da formă, a crea ! Pot vorbi
despre voi — pasăre, apă, iarbă, pămînt.
Deşi nu-i nimeni ureche, eu sînt o gură,
limbă şi simbol sînt.

Vulnerabilitatea mă amenință :
somnul e neputință, visul părere ;
mai mult decît stingere, moartea
înseamnă tăcere.

Împins spre zidurile îndoielii,
ies din groapă, mă scriu.
Poezie, ultimă apărare
înapoia căreia pot fi viu !

(*Petre Solomon*)

KEES BUDDINGH'

(n. 1918)

A studiat literatura engleză și a fost cîtva timp redactor la mai multe periodice literare. A debutat, în 1941, cu volumul *Cîntecul enervat*. A dobîndit o mare notorietate cu *Rime din gît*, tipărite clandestin în timpul războiului și reeditate apoi în antologia *Muza ușoară* (1956). Poezia sa este foarte personală, experiența este relatată cu sentiment, dar fără milă : *Cizmele mohicanilor* (1944), *20 sonete* (1945), *Apă și foc* (1951), *Lateral* (1957), *West Coast* (1958), *Va fi deci așa încă o dată* (1963), *Cu partea asta deasupra* (1965), *128 foi de hîrtie de scrisori* (1967, împreună cu K. Schippers), *Vizitatorii vor să plece* (1968). În ultimii ani a mai publicat cîteva romane și alte lucrări în proză : *Abuzurile sînt pe de o parte* (1967, roman), *Un mic pachet pe zi* (culegere de recenzii, 1967), *Lexicul poeziei* (1968), *Trăiască monstrul brun* (1969), *Aventurile lui Bazip Zeehok* (roman, 1969).

PLOAIE

Ploaie, ploaie brună, ploaie cenușie,
ploaie peste piețe și peste canale,
ploaie-n fapt de seară, ploaie-n clipa cînd
zorii bat în geamuri, ploaie, ploaie peste

mîinile femeii, peste pruncul ei,
şi peste mormîntul mamei sale, ploaie,
între vis şi faptă, ploaie, ploaie între
cărţile scripturii, azi şi mîine ploaie,
ploaie ieri şi astăzi, ploaie peste pîine,
peste vin şi apă, ploaie peste cruce,
ploaie peste ramul de măslin şi peste
lebedele albe, lebedele negre,
ploaie peste chipul îngheţat şi care
oglindit e astfel, încît nu-i dezgheţ
ca să-l poată face slobod — ploaie peste gura
ce bolboroseşte, umedă, pe care
află-şi chiar trecutul clipă de repaos ;
ploaie peste cuta amintirii, ploaie
peste cheiurile nostalgiei, peste
genele femeii care n-a venit,
peste ale celei ce-a venit şi peste
ale celei care a plecat — şi ploaie
şi peste băiatul ce vîna bizoni,
Winnetou alături stîndu-i — peste cel
care-n ridurile de la colţul gurii
poartă-l chiar pe tatăl tatălui — şi taţi,
taţi fără de număr ; ploaie peste plaja,
plaja cea pustie a melancoliei,
care în brizanţii violeţi se-ascunde,
ai dorinţei care însăşi se scufundă
şi se risipeşte-ntr-un crîmpei de spumă,
pe aripi de vînturi dusă spre neunde ;
ploaie cenuşie, ploaie, ploaie brună,
peste rîul Lethe, cel de negăsit,
vîslele lui Caron şi povestea despre
liberul arbitru, cerul în grăunţe
de nisip şi glasul plîngerii lui Iov,
doi ori doi fac patru, cinci, dragostea este

chestiune numai de hormoni şi ploaia,
ploaia nesfîrşită a lui Dumnezeu,
peste Dumnezeu chiar, cenuşie, brună,
peste ploaia brună, ploaia cenuşie.

MUZA ÎN OLANDA

Aici poeţii-s serioşi de tot.
„Nici rîs, nici glume“ — e deviza lor,
dar eu mă joc cu muza mea cum pot,
ducîndu-ne-ntre noi de nas, de zor.

BETTER LUCK NEXT TIME

scrie pe pereţi
toată lumea a căpiat
oh de s-ar abate un dezastru domnule şi tocmai
acum peste nunta dumneatale de argint şi oh
doamnă dumneatale care te băteai în piept
cu şaptesprezece comitete feminine

dar nu e altceva de făcut decît
să dai o centimă pentru misiunile campania
labelor platfuss să te duci o dată cu adevărat la slujbă
şi o sentinţă gravă a lui niek în parlament ?

păcat, dar nimeni nu se poate salva
scrie pe toţi pereţii
mene mene tekel ufarsin
toată lumea a căpiat

(*Aurel Covaci*)

ANTON VAN WILDERODE
(n. 1918)

Pseudonimul lui Cyriel Paul Coupé. S-a născut la Maerbeke-Waas. Preot, profesor de limbi clasice. A publicat mai multe volume de poeme : *Vîrfurile duzilor foşneau* (1943), *Cîntece şi amintiri* (1946), *Toamna Heladei* (1947), *Pămîntul oamenilor* (1954) şi o antologie a literaturii neerlandeze din Evul Mediu pînă în prezent : *Fluierul (1968—1970)*.

DUMINICA DUPĂ-AMIAZĂ

Şi satu-ntre arbori dispare
şi geamuri de vînt îl veghează
Cuprins e de însomnorare
duminica după-amiază.

Prin grîul curat de pe holdă
cresc macii corole fragile
şi lărmuie încă sub boltă
doar păsări cîntînd, inutile.

Foiesc răbdătoare lighioane
în zilele, şase, pitite.
E-o lume cu mii de capcane,
de ochi omenesc nezărite.

Oştiri ies, de coleoptere,
cu aripi de safir, la iveală.
Gîngănii roiesc, efemere
şi fluturi de-un alb de scrobeală.

Un foşnet de verde şi aur,
a prins din senin să irupă.
Pămîntul se crapă-n coclaur
şi nimeni spărtura n-astupă.

Şi mişună, negre, sub glie
prelungi rădăcini, ca ţiparii.
Răsuflă şi roci de-o vecie,
plămînii umflînd, centenarii.

Pornit-a nisipul subţire
din bolţi subterane să scape.
Din propria lor unduire
mustesc sumedenii de ape.

Neliniştea lacomă-a gliei
în pieptu-i de ierbi tremurată,
suind în tufişuri, ce vie-i
în foşnetul frunzei, deodată !

TE CHEAMĂ NEPOȚELUL

Te cheamă nepoțelul. Astăzi are
doi ani — și lipsa ți-a simțit, firește ;
nu i-ai vorbit de mult înțelepțește
din somn cînd se trezea-n amiaza mare.

În ochii-i ce te caută, văd bine,
lucrînd sub geamul lui te simte încă.
Privește poze,-n neclintire-adîncă
și-i luminos departe, ca și tine.

Își murmură ceva la întîmplare,
nu vorbe, sigur, însă linii drepte,
care te caută și pier, căci, drept e,
se frîng de un zid alb și plin de soare.

(*Aurel Covaci*)

JAN G. ELBURG
(n. 1919)

Este profesor de industrial design.

A debutat cu un gen de poezie convențională : *Serenadă pentru Lena* (1942).

Volumele sale de după aceea mărturisesc însă un autor la care virtuozitatea expresiei e ridicată la mare rang (v. *Tibetul de jos*, 1952, *A avea și a fi*, 1958, *Trident*, 1960, *Gîndirea, ecoul meu*, 1964, *Amăgire*, 1966).

CASA NIMĂNUI

Casa nimănui e casa altuia
căldura nimănui e propria-mi căldură :
iertați-mă pentru această cămară-a răsuflării mele,
în care mă trezesc regenerat
ca un copil, de dușumea și de tavan,
iertați-mi orologiul acesta incert în fața ochilor,
duelul lent cu arme inegale.

Văd astă-seară timpul,
văd numai timpul
ca unul din cei doi rivali
cu fruntea de berbec proptită într-a celuilalt

Am avut întotdeauna parte de prietenia asta
care sfîrşeşte printr-o luptă :
de fiecare dată mîna lovea cu violenţă
acolo unde-ar fi trebuit să fie-ndeajuns un cuvînt bun,
piciorul se lăsa cu furie pe pămînt,
spărgînd o nucă.

Am încercat mai grabnic decît lunile şi anii să trăiesc,
s-a spus de degetele mele că sînt „lacome",
iar lăcomia e un lucru rău,
dar eu nu m-am ales decît cu nişte ochi îmbătrîniţi,
n-am cîştigat căldura nimănui
— aveam prea multă, pare-se, eu însumi —
nici altă casă în afara pielii care mă-nveleşte.
Şi astfel am ajuns un meşter al înfrîngerilor,
în care-nfrîngeri sîntem, cred, cu toţii meşteri.

Văd astă-seară timpul,
fiindcă se vede bine numai pe-ntuneric :
îi aud vocea susurînd, dar n-am aflat răspuns,
îi aud vocea ca un ţîrîit de ploaie.

În ţara timpului trăieşte fiecare singur, nu-i aşa ?
Sîntem vîrîţi adînc în ploaia timpului
ca nişte mici gîngănii în iarba-naltă.
Iar casa nimănui e-a altuia,
şi nici o casă n-are-acoperiş.

MADRIGAL

Pornind din vale, teiul urca pe deal,
nişte obiecte strîmbe
prindeau cu dinţii păsări sfîrtecate,
stejarul dădea ordine.

Părul îşi atîrnase în urechi
bombe de iarbă care salivau uşor,
colinele dădeau din palmă păsărilor de mîncare,
stejarul dădea ordine.

Văzduhul era verde, şi albă muşcătura-n măr,
iar rîurile nu făceau nimic decît să tot sucească apa ;
între ghirlandele de flori
stejarul dădea ordine.

(Petre Solomon)

BEN CAMI

(n. 1920)

S-a născut la Durham (Anglia).
A publicat volumele *Pierdut în timp* (1950), *Țara Nod* (1954), *Trandafirul din noroi* (1958).

NU ERA NICI ȚIPENIE DE OM

Nu era nici țipenie de om, nici o ființă vie,
nici o mișcare — afară de mișcarea apei
din smîrcurile nesfîrșite, și-a vîntului fierbinte, jilav.
Timpul nu se născuse, era doar existența —
adîncă, neagră, ignorîndu-se pe sine.
Undeva, pe țărmul luminat de soare,
de nimeni așteptată și de nimeni observată
începu lenta și încă stearpa mișcare
a vieții primordiale, menită-a se preface
în plante, animale, oameni.

Va mai trăi oare cineva întunericul
de dinaintea luminii dintîi,
liniștea de dinaintea primului zgomot,
singurătatea de dinaintea celei dintîi morți ?

Sub bolta înaltă a nopții, de-a lungul dunei acesteia
stă ghemuit, printre pietrele-i meschine, orașul
care-a uitat cum cad stelele
și cum curge nepăsătoarea maree.

(*Petre Solomon*)

GUILLAUME VAN DER GRAFT
(n. 1920)

Pseudonimul lui W. Barnard. A debutat cu *In exilia* (1946), ademenitor amestec de facilităţi şi profunzime.

La doi ani după aceea (v. *Poezie în practică*), în lirica sa intervine un punct de vedere filozofic asupra puterii creatoare a cuvîntului. Preferinţa poetului e acum pentru jocurile de cuvinte, uneori surprinzătoare, alteori prea elaborate.

Dacă e totuşi vorba de o concepţie de viaţă, apoi ea se poate întîlni în *Munca pămîntului* (1951), *Păsări şi peşti* (1953) şi *Cuvinte din pîine* (1956).

Cu impresiile ce i le-a prilejuit şederea, o vreme, în Anglia va orchestra o carte *sui-generis,* intitulată *Runa pe insulă* (1957).

În 1961 i s-a editat o antologie *(Poeme)* din întreaga sa activitate lirică.

ALELUIA

Hai să cîntăm în gura mare
hai să cîntăm deasupra mării
hai şi-om cînta-mpotriva urcuşului
împotriva-ncetinelii sale

împotriva anilor, hai să cîntăm
deasupra apei în adîncul apei
şi-mpotriva stîncilor

bine spuse pasărea o să cînt
împotriva cui întrebai împotriva cui
împotriva cutremurului
nu ştiu despre cutremur zise pasărea
a tunetului de-a lungul drumurilor
împotriva talazurilor soarelui ?
Eu şi zburasem în depărtări
plecasem

hai şi-om cînta spusei
hai să cîntăm, nu să vorbim
bine rosti glasul dinspre case
un glas găunos
împotriva cui întrebat-am eu împotriva cui

dar casele erau tăcute
casele ascundeau un tăcut căscat
împotriva largurilor am stăruit eu
împotriva mării şi-a Nesfîrşitului
ci casele se înşirară
de-a lungul căii pe care trebuia să merg
spre tortură

hai şi-om cînta spusei
împotriva vorbei şi-a tăcerii
împotriva liniştii ce-o iscă pămîntul
hai s-avem copii
cu oase muzicale
şi mădulare făurite din cuvinte
hai şi-om cînta

făcut-am o plimbare cu draga mea
ca maimuţa flaşnetarului
dar toţi ne erau la-ndemînă
ca o bomboană de-un ban

îl întrebai pe Dumnezeu care tăcea mîlc
habar n-avea cerul de nimic
lumina-ncepu să alerge
se dovedi a fi rotunjită
rotundă ca o gură
dar eu eram buimac.

IZBUTEŞTI ARAR

Izbuteşti arar să scrii
cu-o asemenea simplitate
încît cuvintele ca nişte copii
să respire-n
patul vorbirii
sub velinţa vrunui poem.
Uneori toate dorm
ca trandafirii
uneori careva dintr-însele
se ridică
nins de insomnie
şi cere ceva care nu e.
Şi i se dă o păpuşă, i se dă un tîlc
o poză
un nemaiauzit lucru.
Zoreşti s-aprinzi lumina
rămîi la marginea
limbajului citind
vorbă cu vorbă
mînă în mînă.

PĂSĂRI ŞI PEŞTI

Am fost la cinema
şi-am văzut un film din Paris
din o mie nouă sute.
S-a ieftinit ca braga timpul,
nesăbuiţi păreau oamenii,
cu mirare-am văzut
cum toţi se grăbeau
ca păsările pe polei,
codiţele femeilor în sus,
ciocurile bărbaţilor în jos
— micul cordon ombilical,
mustăcioara —
albi erau oamenii şi negri
cu-o inimă mult mai apoasă
decît noi care sîntem aspri şi cenuşii,
însă noi,
noi ne mişcăm
uşor ca peştii de celuloid,
n-avem adaosuri de-aripi,
nu purtăm labe.
Am cugetat :
eu însumi aşteptat nu am fost
de adîncuri sub gheaţa
acestui paradis îngheţat
unde totul rîde-n jurul Parisului
din o mie nouă sute ;

dar dacă ies rar
din deschizătura „priveliştii"
şi zăbovesc pe „Prinzengracht"
sub copaci,
atunci nu greşesc :
păsări şi peşti
fost-au plăsmuirea unei singure zile
şi-abia poimîne se vor ivi oamenii.

ORAŞUL NOU

Cu noi, zideşte fiecare
oraşul nou, profundul,
cu bronhii pe fundul
mării. Spre care

cu turlele bisericii
tropăim spre-a intra-n
vorbe vrînd ca istericii
vieţii-o mai proaspăta za,

şi vezi în copaci atîrnate
cuiburi de peşti de privit
şi sticle cu soare răcit
tivind treptele toate,

noi nu vom mai putea nicicînd
ca să ne-necăm de-acum,
crugul vremii-ascuns în gînd
piară-n horbote de fum.

roitor de aripi ce trec
însă ceru-n cer pierdut
gungurind l-aud
gol, înalt şi sec
şi ştiu bine
că iar am să mă-nalţ
să am glasul meu de-acasă
glas ca un deşteptător,
un glas ca un ornic.

(*Ion Caraion*)

JOS DE HAES
(n. 1920)

S-a născut la Louvain.

Este licenţiat în filologie clasică la Louvain.

Profesor secundar cîţiva ani, a devenit în scurtă vreme şef al emisiunilor literare şi dramatice la radiodifuziune.

Debutează în 1942 cu volumul *Cealaltă creatură,* poeme caracterizate printr-o mare bogăţie de idei, scrise însă într-o formă tradiţională.

În 1946 publică *Sărăcia vorbei.* Opt ani mai tîrziu, caută (în *Forme*) o confruntare a omului cu fiinţa infinită, cu conceptul divin, în care crede, însă de care — totuşi — se fereşte.

A întocmit (1956) o selecţie antologică din versurile lui Richard Minne, însoţite de un studiu.

Scrisori din Grecia îi apar în 1957.

Mai publică *Borte de azur* (1964), poeme al căror ritm mult mai liber, ale căror îndrăzneţe metafore şi mai ales a căror limbă supusă la profunde experienţe reîmprospătătoare îi îngăduie să-şi exprime într-o formă cu totul personală temerile metafizice, îndoielile şi visările filozofice.

GENEALOGIE

Istoria Brabantului, țărînă
Aici, între coline,-a devenit.
Nu-i piatră fără semnul ei, nu-i mînă
Sau inimă să nu se fi rănit.

O, mîini și inimi dragi, cît v-ați trudit,
Ca niște sclave păcătoase, pînă
Să vă găsiți odihna, în sfîrșit,
Visînd o viață mai puțin hapsînă !

Istoria, acum, eu însumi sînt —
Doar eu mai dăinui, și acest pămînt,
Ca două acre, triste rămășițe.

Vă simt pe limbă gustul amăriu,
Otravă mi-ați turnat în vine, știu,
Strămoșilor — bețivi și grăjdărițe !

(*Petre Solomon*)

HUBERT VAN HERREWEGHEN
(n. 1920)

Născut la Pamel. Debutează ca ziarist. Va lucra apoi la televiziune, în cadrul emisiunilor flamande de literatură și teatru. Redactor la ***Podium*** și ***Dietse Warande en Belfort***. Cofondator al revistei ***De Spiegel (Oglinda)***.

Primul volum de poeme îi apare în 1945 : ***Anul amintirii***.

După ce publică *Poeme III*, Hubert van Herreweghen e tot mai des pomenit printre poeții neerlandezi de renume.

E realizatorul a diverse antologii.

Un spiritual eseu ca ***Bere și umanism*** a avut darul să rețină atenția multora.

MACI DE CÎMP

Maci ai zilelor de vară
roșii ca și gura ei,
noi băum din cupa voastră
drojdiile morții.

Lîngă grîu, în iarbă, unde
stăm pierduţi, zăceam întinşi,
ciocîrliile văzurăm,
ne-am scăldat în bucurie

frunţile şi mîinile;
vin şi sînge, maci de cîmp,
lăsaţi pururi voioşiei
focul şi rămînă vara.

Cînd corolele se scutur
mai aprinse ca măceşul,
macul singur ne rămîne
frate-n toamna aspră.

Vom culege-aşadar macul
şi din el vom scoate sucul
somnului, ca să dormim
împreună toată iarna.

Maci ai zilelor de vară
roşii cum ni-i bucuria,
toamna din senin venit-a
macul ca să ni-l ucidă.

PACE PURĂ, FĂRĂ DORINŢE

Pace pură şi nici o dorinţă decît
lipsa de orişice-ntîmplare.
Maree de furtuni şi năpaste
se-ntorc în refluxul toamnei,

o senină zi, însorită cu aur tîrziu,
o vreme prielnică rodirilor.
Binecuvîntată lumină, căldură sănătoasă
şi sfîntă, venită la noi iar.

Sînt singur, singur în lume,
arca mea pe Ararat zvîrlită
statorniceşte-o nouă lumină
ce-nvăluie cele patru orizonturi.

Şi văd caligrafia porumbeilor
sub mine, în vale, un zbor,
pare-se atunci că nici o suferinţă,
nici o greşeală, nici un rău n-or să mă frîngă.

(*Ion Caraion*)

LOUIS THEODOOR LEHMANN
(n. 1920)

A studiat dreptul, filologia şi arheologia la Leyde şi Amsterdam.

Extrem de personală, poezia sa se caracterizează printr-o rară forţă figurativă : ea ştie alterna ironia şi autoironia cu dulcele romantism, iar chinina cu umorul.

Versuri : *Vacarm diurn şi nocturn* (1940), *Reportaj subiectiv* (1940), *Călare pe orizont* (1941), *Transgresiunea* (1944), *Poeme* (1947—1948), *Sondorul ultrasunet* (1955), *O piatră pentru Hermes* (1962).

Romane : *Păzitoarea de păuni* (1955), *Sabotul lui Hippolit* (1964).

MĂRTURISIRE

Atîta de stîngaci sînt la triumfuri,
că-nfrîngerea la mine e un sport,
burghezi uimesc prin felul cum mă port
şi asta-i un ultim refugiu, ştiu bine.

Mi-e limpede că îmi lipsesc destule,
ci nu-mi fac pentru-atîta mii de gînduri :
figura nenţeleşilor de alţii
e dreptul scump al celor gură-cască.

Pe nebunul ce n-asudă, ci priveşte
ce-l împiedică să-şi spună spectator
pe mal peştele-i turistul înălţimii.

Cu-acest fel de-a fi poţi multe-obţine,
dacă ştii să cauţi doar-nainte,
făr' să vezi pămîntul ce deşert e.

(*Ion Caraion*)

REMY C. VAN DE KERCKHOVE
(1921—1958)

S-a născut la Malines și a murit la Duffel. A fost funcționar. Aparținea grupului experimental *Tijd en Mens (Timpul și Omul)*. Principalele sale volume sînt : *Rugăciune pentru ciori, Fantoma lui Memlinc, Muzică mică pentru ruine, Poeme pentru o cariatidă.*

SCRISOARE UNEI CARIATIDE

Cariatidă stearpă
tu n-ai cunoscut timpul durerilor,
pămîntul atunci era peșteră
și omul se descompunea devenind frică și sobol,

iar pădurea n-avea margini
și cerurile n-aveau sfîrșit în sus
căci mai mult ca pasărea speriată
omul se-ndrepta după stelele mirate —
atunci zilele și nopțile se anunțau neștirbite,

în Flandra
nopțile erau ca taina zeilor,

ca mînia iconoclaștilor,
iar zilele pierdute ca niște bătrîni cărunți,

între Rin și-ntre Dunăre
era roua popoarelor pîrjolite
lacrimi ale migrărilor surprinse,

tu stîlpii cu chip de om
nu i-ai văzut în roșii nămeți ai Ucrainei
mucegaiul de porțelană pe pielea
deportaților ce n-aveai voie să-i atingi —
atunci oamenii purtau duble țeste de oțel
și fețe duble,
femeile purtau copii
ai străinilor ei înșiși ca niște copii,

atunci pielea galbenă se amesteca cu pielea albă
pielea albă cu pielea neagră,
atunci fiecare piele purta fosforul
cîntărit dar socotit ușor.

Cariatidă stearpă,
cu toate acestea nu le-ai cunoscut,
tu te-ai născut din crăpăturile străvechilor coloane
și scoarța-mi chinuită geme de ore și veacuri
pe pulberea șopîrlelor uscate.

Eu am rămas plăpînd
ca aripa și puful cintezoiului
căutînd zorii-n care dispar liliecii,
orbecăind către nopți în care pier cocoșii,
duioșii cocoși testament amenințător al neguroasei blîndețe,
și soare și mireasmă și lună —

mîinile mi s-au încleştat în gingaş zbor de rîndunele,
gura mea deveni roza vînturilor neostoite,
privirea mea se făcu pulbere şi întoarcere
mai fragilă ca izvoarele istovite,
mai fragilă ca dealurile sfîrtecate,
mai fragilă ca mările dezlănţuite,
şi speranţa şi pierzania mea.

Cariatidă stearpă,
tu n-ai cunoscut timpul durerilor,
rămîn deasupra ta stele neatinse
fără voioşie —

suflarea nici unei Ane nu-ţi atinge cele şapte păcate,
nici un giulgiu mîngîietor nu ţi se ţese,
pielea ta e nisip şi înfrîngere
şi nu poartă nici o rană.

Cariatidă stearpă,
iată vesperala mea priveliştea de plinătate,
un luciu sărac de piele şi de speranţă,
un fîlfîit de aripi greoaie de corbi,
o coajă torturată,
un plînset de-o oră de-un veac —

tu ai ieşit din crăpăturile străvechilor coloane.

BRUGES

Cînd în amurgul ce coboară
şi dragostea-n umbra copacilor forfoteşte-n jurul lacului,
iar ploaia ţîşneşte parcă din paradis,
atunci se tîrăsc şobolanii
în jurul meu se tîrăsc şobolanii.

Un pleoscăit zgomotos desparte buzele îndrăgostiţilor,
spectrul lui Memling hohoteşte,
căci fiecare sărut e-aşa de bătrîn,
mai bătrîn ca pîinea lebedelor
cu chipul lor de om.

Guido Gezelle
stă singur
în noapte.
Statuia-i moartă,
statuia-i rece.
Prin casă
aleargă şobolani, aleargă guzgani,
cînd spre seară spaima-n mine se strecoară,
mă-nhaţă, mă sărută şi mă zgîlţîie,
îmi şopteşte că va trebui să mor
şi-a fi mort a fi mort a fi mort —
atunci aleargă şobolanii aleargă guzganii
în jurul meu.

(Mihai Beniuc)

ALBERT BONTRIDDER
(n. 1921)

Influențat de suprarealism.
Volume : *Apa mării* (1951), *Lemn mort* (1955), *Bagatelă, Pește atîrnînd* (1962).

ODĂI

1

Ochii n-au simțul pipăitului
ei sondează depărtările
culorile scapără sub răsuflarea lor

Mobilitatea e lumina lor
setea e spațiul lor
oglinda — adîncimea lor
somnul — durata lor

Dar se ridică orașe și tulbură somnul
cu brațele lor lipsite de mîini
sparg oglinda
îneacă spațiul

Apoi vine ora

Pe brațele străzilor se cațără
săruturile de piatră
alungate tot mai sus de apele ce cresc
pentru că dragostea e piatră pentru fugar

Să intri în case
ca în niște mîini cu degetele retezate
să te strecori pe ușă ca-ntr-o gură deschisă
și să plutești între buze amare
ca între două maluri sterpe
pînă la cascada care trosnește ca broasca unei uși

Pe podea cheia fierbinte
pe pereți ochii tîrîtori
cîini trăgînd de cordonul nervilor
mîinile la fereastra care-i oglindă
nici un salt în spațiu

O, copil rătăcit în fața ferestrei
privind cu niște ochi de orb
reflexele dulapurilor
cu capete demente

îmbrăcate în carnea caldă
a patului
umplute cu vuietul cărților
ce se citesc singure

O, copil rătăcit
ridică tu cheia
și așaz-o fierbinte
pe pieptul tău

2

Cei ce stau în liniştea orgelor
ca nişte copaci în noapte

îşi înfig rădăcinile
în pivniţele caselor lor
în cenuşa vetrelor lor

coboară spre mare pe trepte păroase
se înalţă spre stradă ca înotătorul
— fîntînă —
la suprafaţa apei

se ridică lîngă fereastră
mînaţi de iubire
luminează odaia
cu strălucirea privirilor lor
oferă apa din gurile lor
pentru a subţia sîngele locatarilor

Cine va întinde pături
la picioarele lor ?
cine-şi va apropia buzele de dinţii lor ?
cine va zdrobi încheieturile mîinilor
în spatele lor ?

3

Mîini odihnindu-se ca nişte femei
la rădăcinile străzilor

Degete odihnindu-se ca iarba pe pietre
crescînd ca o iederă de nervi
peste peretele mării

Şi unghiile
— ghimpi roşii —
pătrunzînd în organele care respiră
în ritmul apei
ce urcă în ochii fiecărei case

Micii hamali purtători de chei şi de foc
străbat ca nişte seminţe încolţite
străzile ce tresar zvîcnind
din faţadele lor mişcătoare

Prin broaştele ce se sparg primeşte lumina din irişi
o frate care gîfîi
ridică-te de lîngă uşile care cedează sub greutatea
fierului şi a cuvîntului
desfă-ţi rochia şi braţele
o, soră gravidă

şi nu plînge în noaptea
ce-şi desfăşoară miile de trepte pentru tine

Nu visa la o zi
la un soare gravid
şi la vîntul ce-ţi curge pe obraji
ca uleiul pe oţel

Nu-ţi pierde picioarele-n apa
care scaldă toate treptele
Porneşte spre odaia cea mai de sus
urcă-te pe steaua cea mai înaltă
repetă cuvîntul-cheie

Repetă pe acoperişul casei tale
silabele şoptite de *Ea,* cea
care ţi se strecoară
în beciuri

(Petre Solomon)

MARCEL WAUTERS
(n. 1921)

S-a născut la Aalst. Este funcţionar în Ministerul Economiei.

Face parte din grupul redacţional al revistei *Tijd en Mens (Timpul şi Omul),* care a înviorat climatul literar în Flandra anilor 1950—1954.

Primul său volum de poeme, *Nu există nici început, nici sfîrşit,* a apărut în 1950 şi a introdus un aer cu totul nou în lirica flamandă. Într-adevăr, poemele sale erau de fapt mici povestiri pline de un înţeles foarte puţin comun al vieţii. Vaga latură anecdotică dispare totuşi complet în următorul volum, *Farmacie,* apărut în 1958.

Însă diferenţa dintre proză şi poezie se atenuează la el din ce în ce mai simţitor în culegerea *Cap sau pajură* (1960).

Cea mai de preţ lucrare a lui Wauters pare a fi însă *Note pentru un portret — Contraordin alb* (1968), ea urmînd nuvelei *Ipotecă* din 1962.

Culegerea *Cînd privighetoarea atacă* (volum de nuvele) îi confirmă în sfîrşit reputaţia de „miniaturist literar".

PRINŞI

Prinşi
în infinit
porumbei
planează deasupra oraşului
la nesfîrşit
zborul lor
caută-n văzduh
urma zborurilor de mai-nainte
dar în zadar

NIMENI NU ŞTIE

Nimeni nu ştie mai bine
unde anume e podul
între lumină şi beznă
decît cel ce-nţelege
de ce nimeni nu trece
pe el niciodată.

CERUL LUI CHAGALL

Din cerul albastru al lui Chagall
cade ca o minge de foc o pasăre roşie
peste lumea uimită

Acoperişul casei ţărăneşti
ascultă dus pe gînduri, dar n-aude nimic —
asta se vede după ochiul şi nasul homului

Mai e şi un măgar
dar un măgar rămîne un măgar
aşa că stă cu capu-ntors

Stînd după paravanul lui
pictorul scutură din cap
contrariat de-atîta nenţelegere,
şi-şi spală pensulele într-o carte

pe care voi nu o citiţi

(Petre Solomon)

ALFRED KOSSMAN

(n. 1922)

Se relevă ca poet în timpul războiului.

Deşi poeziei sale nu i se poate obiecta lipsa originalităţii (v. *Foc de artificii*, 1946; *Vrăjitoarea pădurii*, 1951), Kossman totuşi se impune mai ales ca prozator. *Înfrîngerea* (1950), roman autobiografic, se numără printre cele mai importante opere literare asupra războiului şi ocupaţiei. În *Omorul lui Arend Zwigt* (1951), de o asiduă atenţie se bucură problemele pubertăţii. *Mîna stîngă* (1955), *Flagelul canin* (1956), *Conversiunea* (1957) şi *Crima* (1961) sînt romane scurte, evidenţiind multă robusteţe şi inventivitate. Au urmat romanele *Misoginii* (1968) şi *Arhitectul* (1969) care, deşi foarte diferite între ele, au unele trăsături comune: fulguraţiile realiste şi incursiunile în închipuire, rafinamentul, senzualitatea care, întreţesute abil şi dozate, provoacă uneori efecte cvasi-comice, alteori dramatice. Poate că asta şi explică de ce a fost cînd şi cînd (pe bună dreptate, oare?) comparat cu Kafka.

Opera sa cuprinde, în afara celor mai sus-amintite, o amplă culegere de *Poeme* însumînd creaţia unui sfert de veac (1940—1965), felurite eseuri şi povestiri.

VRĂJITOAREA PĂDURII

Vrăjitoarea silvană, spaima acestei păduri,
Se ghemuie noaptea cu ochii plini de aur,
Dezamăgită, cocîrjată, şi bătrînă,
Pe lîngă foi veştede, bolovani şi cioturi,

Sub langoarea lunii-ncearcă să-şi lege
Croznia tîrîtă zgomotos,
Ca pe-o vestire caraghioasă-arătîndu-şi
Nasul de gaie, cîrja cu noduri, pletele zgripţuroaicei.

Primejdioasă pentru că dispreţuieşte?
Nemuritoare fiindcă speră?
Fistichie, hîdă cum nu-i alta?

Dar cine saltă cîntarele şi ne măsură puterea,
Cine ştie dacă lemn şi piatră-n timpul
Marii nopţi nu se prefac în aur?

APOLOGIA PORCILOR

Să nu credeţi că n-am vrea ca să ne-ncînte
Prea din plin şi-n voile naturii,
Soarele şi luna luaţi la trînte,
Pura măreţie-a mării şi pădurii,

Deşi pîn' la urmă pasămite
Să ne pierdem n-am dori doar pentru
Nişte vii dureri ne-mpărtăşite
Care-şi au în drepte inimi centrul.

Soarta însă, Dumnezeu sau firea
Altor soiuri curăţia dară,
Nouă-n schimb rîmatul şi-njosirea,
Dîrdîielile din cocina murdară.

Totuşi nu ne-nghesuie regretul,
Înăcrelii din orgoliu-i stingem fierea,
Căci ştim smulge-n taină şi pe-ncetul
Neplăcerii josnice plăcerea.

Dintr-un zol de terciuri şi noroaie,
Din tot fumul gros de bălegare,
Prin răbdări şi simţuri care-nmoaie,
Noi scornim în lume pofte rare

Subtilă ciudă, ură voluptoasă
(Plăcută-ocară, scumpă dezonoare,
Dispreţ tihnit, plăcere furioasă)
Prefăcute-n binecuvîntare,

Ca o noimă a voinţei ce ne
Zămisli vîrtoşi întru păcat;
Cerul doar acolo, în infern, e —
Cel mai cald culcuş, de noi aflat!

(Ion Caraion)

CHRISTINE D'HAEN
(n. 1923)

S-a născut la Mont-Saint-Amand în apropiere de Gand.

Şi-a luat licenţa în filologie germanică şi este profesoară la Bruges.

A debutat cu poemul epic *Abelard şi Heloïse.* După aceea a publicat versuri inspirate din antichitate şi mitologie.

E traducătoarea în engleză a poemelor lui Gezelle. Anul 1958 îi dă satisfacţia de a-şi vedea editate în Olanda „poemele scrise între 1946—1958".

La început producţia literară a Christinei D'Haen s-a resimţit puternic de influenţa poetului intimist olandez Bertus Aafjes. După o vreme, limbajul său devine tot mai personal şi mai neasemănător cu al celorlalte poete flamande, iar aceasta graţie îndeosebi culturii ce-l încarcă de sensuri şi simboluri.

CINE ŞI-A PIERDUT ANEMONELE

Cine şi-a pierdut anemonele,
toate-anemonele
pe drum?
Eu o am ales,
dar ea a fugit.

Purta o cămăşuică
de mătase albă ca neaua
şi-avea păr de aur.
Mi-a lăsat frunzele toate,
nimic decît frunzele.

MARIA DIN MAGDALA

Individum ineffabile est

Noaptea s-a lăsat. Prietenul mort urcă în stele.
Nu va mai odihni în poala şi braţele mele ;
încă lipit de piatra sloi trupul nu i s-a răcit
şi e frig ; părul meu răvăşit,
care ca o auroră de balsam şi lacrimi strălucitoare
cădea mai înainte pe goalele-i picioare,
mai păstrează încă izul său de mirodenii celeste.
Ci el putrezeşte-n mormînt şi nu mai este.

Smuls fost-a parcă din ochii mei înainte
ca ei să-l vadă ; vederea toată mă minte,
smuls fost-a parcă din auzu-mi, cu rădăcine
şi vocea lui s-a stins şi s-a-ngropat în sine.
Răpit mi-a fost din mîna ce-ardea de drag, răpit
tremurătoarei mîini şi-acelui pipăit
al straielor şi gleznei ivite-n vis domoale.
Înţepenitu-i-au degetele şi-a' mele-s, iată; goale.

O, biete simţuri care din el păstra-aţi doar
această umbră ce cu tărie-o ţin în dar
merindă pîn' ce viaţa-mi să se prefacă-o fi
În umbră-a unei umbre şi se va ofili.

În voi din nou el este dat morţii fără şoapte.
Se-ntunecă o ! iată-l, şi iar devine noapte.
Şi-n mine ca în groapă dispare, şi-apărîndu-l
eu însămi simt într-însul că morţii-mi vine rîndul.

N-a mai rămas acolo nimic, unde-au fost toate :
din gînduri, bucurie, mîhnire şi-alte poate.
Era atît de-aproape de mine, în senin,
că îl puteam culege ca pe-un fruct copt şi plin
de soare, de arome ; curata-i răsuflare
se înălţa din sine — uşor nutreţ, se pare.
Ating doar vînt şi-atuncea cînd iute şi năucă
se mişcă-n aer mîna-mi ea-i goală ca o nucă.

DEMONUL MEGAS

Demon mi-ntunecă sîngele-n fiece noapte :
acest cap de bărbat în braţele tale, acest cap
nu-i nimic. Şi zilele şi nopţile tale răscoapte-s
doar umbră în umbră. Şi toate ce-ncap

într-o viaţă-s nimic ; şi carnea ce-o-mbuci,
şi sîngele ce-l bei : nimic. Duşman sînt
pe cît spirit şi suflet macini, pe gîndul spre care te duci,
că ele-s nimic. Şi tot ce cauţi ori faci pe pămînt

nimic nu e. Mai puţin ca scrumul şi spuma amară.
Şi pe inima ta, gura : nimic. Nici cît cenuşa fină ;
totu-i pentru tine ce-i pentru mare nisipul ce zboară
şi visurile tale doar scrum şi ruină.

Tot ce bei, ce mistui, pe mine mă răsfață
și-a mea este puterea. Cît despre tine, poate
cît umbra prețui, numai că eu-s această viață
ce-n agonie piere, trăind, gîndind la toate.

Nu te cunosc. Dar noaptea — și inima mi-o stric —
mă amărăște-un demon. Pe brațe-mi ca-ntr-o carte
acest cap de bărbat nimic nu e. Nimic
decît un chip ce-alături îmi doarme, gingaș foarte.

(Ion Caraion)

GERRIT KOUWENAAR

(n. 1923)

Aparține grupului de poeți experimentali. După război îl întîlnim în calitate de ziarist și de critic de artă. Se vădește de asemeni un excelent traducător de teatru: numeroase piese de Goethe, Schiller, Wedekind, Brecht, Dürrenmat, Hochhuth, Weiss, Sartre, Osborne vor circula în remarcabila sa versiune.

A început prin a scrie romane foarte prețuite *(19-Acum,* 1950; *Nu eram soldat,* 1951) și nuvele *(Mormînt-bombă,* 1965).

El reconstituie realitatea pe care o interpretează artistic, după ce a descompus-o bucată cu bucată, supunînd-o analizei.

Dedicîndu-se cu timpul definitiv poeziei, nu făcea decît să se întoarcă la o pasiune considerată din totdeauna adevărata sa vocație: o poezie angajată, cu numeroși imitatori în Olanda.

A fost distins cu premii, în repetate rînduri.

Titluri mai importante: *Impenetrabila hartă geografică* (1957), *Folosirea cuvintelor* (1958), *Vocea de la etajul III* (1960), *Fără culori* (1962), *Sfînta Elena a venit mai tîrziu* (1965), *Autopsie anonimă* (1965), *100 poeme* (1969).

VORBIREA

Păsările au şi ele graiuri
eu-s prea om ca să zbor
ca o clădire stau în lume
meşterită cu lut şi-ngroşată

sînt aproape-ntocmai făptura
potrivită-acolo-ntre ziduri
să se prelingă-afară după ferestrele
salonului din fund

unde miroase-a iubire şi-ngrăşămînt —
o plantă-i pusă-ntr-o cuşcă
păsările au şi ele graiuri
şi omul se-ascunde după vorbe.

(Ion Caraion)

HANS LODEIZEN
(1924—1950)

Avînd — şi nu în mod eronat — presentimentul unei vieţi scurte, talentul său poetic s-a maturizat repede graţie tocmai temerii ce o avea de o moarte prea grabnică.

Poezia sa de o structură şi de-o expresie modernă se înfioară în faţa temelor eterne: setea de libertate, de fericire, de dragoste şi, nu mai puţin, spaima de singurătate şi de eroziune. Reiese clar că pentru Lodeizen arta avea o dublă misiune: să elibereze de-o îngrijorătoare melancolie şi să creeze o minunată realitate numai a ei, utopică, dar proprie şi fascinantă. În ochii vîrstei adulte, în care abia pătrunsese, adolescenţa încă nu foarte-foarte depărtată apărea ca un Iosafat al nevinovăţiei şi nepăsării. Presărate cu imagini, cu invenţii de limbă şi tot soiul de găselniţe, versurile sale au însemnat prima revelaţie pentru generaţia de poeţi de după război, deşi — datorită rapidei evoluţii a contemporanilor săi — Lodeizen rămîne totuşi un poet de tranziţie.

Singurul volum publicat în viaţă se intitulează *Draperia interioară* (1949).

Postum, sub titlul *Draperia interioară şi alte poeme* (1952) au văzut lumina tiparului şi alte bucăţi.

MAI SÎNT ÎNCĂ

Mai sînt încă destule căi şi mijloace de evadare.
Am douăzeci de ani şi viaţa abia-ncepe.

Dar nu, era mai tîrziu decît crezuse
cînd ieşi de-acolo şi zări lumea.

Căci deşi calendarul spunea : iată primăvara,
el simţi că inima-i se desfrunzeşte ca o floare moartă.

FĂRĂ PICIOARE

Iar zălog sînt iată
pînă-n zori ca şi-altădată
acum nu-n pat, ci la birou ;
stau, şi semne-nşir pe rînd
cu o mînă-nceată
creionînd
acoperişurile caselor toate.

am trăit schimbîndu-mă după
cum bătea vîntul — şi astfel
mulţumit am fost şi zeflemitor totuşi.

trecutule, unde eşti
şi-a golit oceanul
în vîrtejul tău, corăbiile
soarele sfîrşit-a să ningă
vîntu-a fost băut :
puternic bate inima.

şi e tîrziu
pe canale se-aşterne tăcere
luna-i mînată — nainte
vas de piraţi pe nouri
ştiu că te afli foarte departe
în dimineaţa
asta-s făcut măr de lovituri
fericirea mea-i o jalnică
pasăre care piere acolo unde
nu are-n preajmă cuibul

dar cînd te-oi regăsi
o să freamete pămîntul de serpentine.

FLEXIBILITATEA AMĂRĂCIUNII

Într-o lume de neprihănită bucurie
voi întîlni-o, zîmbitoare,
ea spune : ascultă-n arbori
ce-a fost iubirea
şi-am dat din cap şi-am mai mers mult împreună
prin tăcerea grădinii.

Lumea era din valuri fără de pată
şi-ntr-însele m-am scufundat ca un stîrv
spre-adînc ni s-a-nchis apa
deasupra creştetului şi-o clipă
am simţit un peşte ce m-atingea
în treacăt prin liniştea mării.

Bună ziua i-am spus eu, bună ziua te voi mai
întîlni oare, zîmbind,
însă vîntul suflînd i-a risipit
chipul prin apă
şi-am ridicat capul dispărînd vederii
în viaţa liniştii adînci.

PENTRU TATA

Tată noi am fost împreună
în trenul domol fără flori
ce-şi pune şi-şi scoate noaptea
ca pe-o mănuşă
noi am fost împreună tată
în timp ce-ntunericul ne-nchidea c-o trîntitură

unde eşti tu acum plecat la plimbare
în vesela adiere măruntă a unei maşini verzi
ori poate că ziua încă şi-a pus mănuşa
pe-o masă pe care-asfinţitul şi dulcea
tămăduire negreşit vor veni

buzele mele buzele mele blînd închise.

TOATE LUCRURILE-ACELEA

Toate lucrurile-acelea se-ntîmplă şi sînt
bine-ngrijite : copiii
jucîndu-se la marginea iazului

un cal arînd pămîntul
şi trenul din peisaj

chiar şi apa care-ntr-o guralivă
nelinişte se prăvale-nspre maluri
unde casele zîmbesc pe cînd o barcă
pluteşte spre depărtări precum o-nţelepciune
se pierde-n obişnuinţa zilelor

stăm astfel, pescari
în aşteptarea minunilor pînă ce
noaptea din apă
se ridică şi cu tainele-i toate
împresură cerul.

(Ion Caraion)

GUST GILLS
(n. 1924)

Născut la Anvers. Este funcţionar. A publicat un volum de nuvele, *Maladia Röntgen,* primit foarte favorabil de critică — mai ales în Olanda. Ca poet, se remarcă prin culegerile: *Trei partituri* (însumînd *Partituri pentru papilionacee, Călător foarte solitar* şi *Teoremă pentru un personaj), Un loc sub lună* şi *Exiluri.* Ultima din cărţile citate e o suită de parabole ale miracolului şi spaimei, sau o... para-proză, cum s-a chemat la un moment dat, în literatura flamandă, acest gen.

CĂCI VREMEA ESTE POEZIE

S-a-ntîmplat ceva
pentru mine ornicul s-a stricat.

Ca să te urmez pretutindeni...
am copoi şi leoparzi albi
am aşezat în drum neantul
aş putea fi-n locu-ţi aici : să nu văd nimic
afară de-un dîrz trunchi bătrîn

şi pietre spre-a scăpăra
cu bătăile ceasornicului uman căci vremea e poezie.
Ei te bat uşor pe umăr
sporovăie dar lesne fac socoteala că dai
la iuţeală faliment
cu pălăria în mînă

o mustaţă un nas nervos de animal de pradă
cuie ale unei danturi
deslegător al unui fonograf

şi-un cor de copilandri şi
de femei cu părul scurt şi de canibali
cîntînd în timpul unui ceai artistic
expiraţi adînc
la o adîncime de 1800 de metri.

LINIŞTE-N TIMP CE MUNCIŢI

Niciodată nu-mi iau răspunderea unor atari forme vulgare
ca planta, ca piatra, ca omul, niciodată
verticale lucruri pe-un plan de neînţeles
printre care
văd rătăcind negre insecte.

Mai degrabă dispar. Pierdut în mii de glasuri.
Călăresc pe-un telegar
în trecut. Răsculat se-nalţă un cicero trandafiriu
straniu cicero, tors elocvent
în marmoră trandafirie.

Şi ceea ce văd că se-ntîmplă e
că se luptă-mpotriva poporului stors de oboseală, din uşă
în uşă

vestit ;
fiţi înarmaţi, căci nici pianul de bronz
şi nici dracu nu va lupta-n locul vostru
dar de mult aud apa
urlînd cît o ţine gura.
Aud cum hohotă animalele în tăcere
pierduţi acolo, proteguiţi
de fioroşii dinţi ce scrîşnesc.

(Ion Caraion)

CLARA HAESAERT
(n. 1924)

A publicat volumele : *Urechea cealaltă* (1958), *În ordine inversă* (1961).

IAR MI-E FRICĂ DE TINE

Iar mi-e frică de tine
şi de vorbele tale
venirea ta va trezi din nou vorbe noi
vei trasa graniţe noi
voi fi din nou cutia ta de rezonanţă
o ţară imensă
un cer de lună nocturn
un vrej de caprifoi
o algă uscată şi neagră
un nisip foarte fin

mă vei goli din nou de substanţă
mă vei răni mă vei frînge
dar eu voi riposta
căci mi-e frică de vorbele tale
şi mi-e frică de mine

CINE M-AR PUTEA ÎMPIEDICA

Cine m-ar putea împiedica
să-mi pun peste ochiul însîngerat
mîna cu degetele răsucite şi unghiile smulse
dacă iubitul
— aşa-zisul meu iubit —
ar fi ucis din greşeală ?
Cine m-ar putea împiedica
să-mi împing ura la paroxism
şi să strig peste acoperişurile caselor
îl urăsc îl urăsc îl urăsc
pe cel ce ne-a ucis
pe mine şi pe iubitul meu ?

Vînătorule de sălbăticiuni
ascunde-ţi arma în crăpătura stîncii
şi scoate-ţi cuţitul
Iată-mi mîinile, iată-mi şi inima —
taie-ţi în ura mea o medalie
şi dormi apoi pe amîndouă urechile
somnul preafericiţilor

(Petre Solomon)

LUCEBERT
(n. 1924)

E pseudonimul lui L. Y. Swaanswijk.

În Olanda, folosirea în poezie a limbii ca obiect de experienţă de către generaţia postbelică îşi află pe cel mai important dintre reprezentanţii ei în poetul, pictorul şi fotograful Lucebert. Incantaţia poemelor sale rezultă mai puţin din structuri ritmice, cît dintr-o combinatorie forţă creatoare : cuvintele, sau noile forme de limbă ce abia se mai pot numi cuvinte, trezesc — prin felurite seisme — felurite asociaţii. Aceste poeme, sînt bine-înţeles înrudite cu arta picturală ori figurativă. Pe alte căi decît expresionismul, care jinduia să traducă prin formele sale experimentale realitatea lăuntrică a artistului, poeţii moderni „atonali" vor să creeze o realitate-limbă nesubiectivă, prin care să se ofere cunoaşterii incertitudinile cele mai profunde ale omului modern, eşantioane din rocile abisurilor lui.

Iată o seamă din titlurile lucrărilor lui Lucebert : *Triunghi în junglă* (1951), *Apocrif* (1952), *Şcoala din Amsterdam* (1952), *Din abis şi de la omul spaţiului* (1953), *Alfabet* (1955), *Amuletă* (1955), *Cădere pentru zeul muştelor* (1959).

O selecţie din poemele anilor 1948—1963 a văzut lumina tiparului în 1965.

ÎNVÎRT O MICĂ REVOLUŢIE

Învîrt o mică revoluţie
Învîrt o frumoasă mică revoluţie
Nu mai sînt glie
Ci iarăşi apă
Car în cap capete spumegînde
Sălbatice umbre duc în cap
O nimfă mi se-odihneşte pe spate
Mi se-odihneşte vîntul pe spate
Cîntă vîntul şi nimfa
Capete spumegînde vîjîie
Cad sălbaticele umbre

Eu-nvîrt o frumoasă mică revoluţie
Şi cad şi vîjîi şi cînt.

POEMUL MEU

Eu-s năluca scînteietoare
înălţată-ntr-o firidă-ntunecată
nu-i bine-aici şop-
-eşte giuvaierul pe care la-ntoarcerea
de la serbare l-am pătat

eu-sperietoarea un ochi azvîrlit
peste oul umflat al mîhnirii mele
şi pasărea ce lasă ca să-i cadă
strivindu-se puiul (o vrea stirpea ei)
născutu-s-a totuşi cu-o privire blîndă

eu-s marele haos de după incendiu
şi gospodăria-n şiroaie de apă
ce tot mai fumegă mîinile ce se frîng
amarul pahar băut în noaptea jilavă
frigul brusc urmînd marilor focuri

sînt albul despot în aurora palidă
ceasu-i bate prea tîrziu şi inima prea devreme
pe-această sentinţă de condamnare la moarte ce-o va semna-n
curînd

eu-s cîinele lui care urlă
la mirosul cărnii de om
dar de mult nu mai am această plăcere

eu-s fata pe care-n amintire
o-ntîlnesc pe colina de flori năpădită
îi vorbesc blînd ca vîntul de vară
bolnavului ce-o să se vindece
fata-i tare palidă şi pare o aducere-aminte

eu-s glasul rămas fără glas
pentru toate cele cu grai
dar care peste dureroasa tăcere vine
s-aşeze minunea unui cuvînt
şi care-atunci de orice nelinişte lecuit
pricepe-n curînd ce a vrut să spună —
poemul este o amuletă.

COMUNICAT

Toţi cei ce-ndură foamea deschid mai mari ochii
în faţa unei hîrtii cu pete de grăsime
şi deocamdată-i destul

şi porumbeii care-au văzut culorile toate
îşi află cuibul chiar pe-ntuneric
la mai multe cuvinte năzuie limba

bine-i să trăieşti în apus
de altfel soarele acolo apune
stai la căldură cînd eşti lîngă foc

prin logică scoţi din bîrlog
pentru cheful tău şobolanii lupii şi toată pleava
Dumnezeu e-un animal domestic

în căutarea fiorului care vrea
să patineze pe spinarea raţiunii visate
vara-n cearşafurile ce-l plîng.

SFÎRŞITUL

Străveche vreme şi trec păsări multe
În gol în depărtare
Eşti obiect şi glasurile
Înlemnesc pe buze neprihănite

Ploaia colindă aspră şi cenuşie
Zilele senine unde s-au dus
Încotro călătorit-au norii
Totu-i de piatră totu-ncremenit

Doar cel de-obîrşii aproape şi-mpovărat
Gîrb tremurînd sub gîrbaci
Are glas cîntecul
Şi-i veşnic.

CULES

noapte vara moare-acum în noapte
pene chircindu-se cad strîmtînd cercul
norii munţii-i sugrumă
sînt şoapte-n sat şi buzele buciumă

nicicînd n-ajuns-au ochii pîn' la asemenea depărtare
în clipitoarea pădure se ghemuie-adormiţii
şi năvoade-argintii acoperă marea-ntomnată

un joc atît de moale-i căderea ploii
că poame-ncinse de poftă cad
şi se desfac mîini
o cruce
fost-a sărutată şi-un cuţit şi setea
stinse au fost în văpăile-ntunericului

CE PICTEAZĂ OCHIUL

fiece ochi e-o ploşniţă-n uriaşa visului alhambră
şi cu cît vede mai mult şi mai bine
cu-atît mai iute-ajunge un policrom şi carnivor caleidoscop
lumina tot mai mult devine sevă sărutul soarelui
o torţă-aprinsă-n mîinile unui scufundător în adîncul mării

ochiul unui îndrăgostit e-un schiptru pe fruntea unui desfrînat cu gură spurcată

un asemenea ochi scuipă stînci topite peste smîrc
tăcerea-nconjură un oraş al orbilor
ochiul-ndrăgostitului e-acolo ca să mîntuie orbii

cînd scapă realitatea din lanţuri
într-un ochi plin de surogate şi colaje
întregi grupuri statuare, arhitecţi mulţi
cu arhimedele-n cinci strune din traistele cu scamatorii
şi armii de ticăloase călăuze şi turnători şi toţi marii lor experţi
cu nasurile de melc
sînt şterşi
prin dibăcia unui singur pictor

PESCARUL DE LA MA YUAN

Sub nouri călătoresc păsări
Sub unde zboară peşti
Iar la mijloc odihneşte pescarul

Se prefac undele-n nouri înalţi
Se prefac nourii-n valuri înalte
Ci-ntre timp pescarul odihneşte.

GHINKICHY TAJIRI

Lumină dragoste-s cu-ascuţiş
Două conuri zburătoare prind un con care cade
Două limbi de viperă lovesc un gong ce rînjeşte
Undeva însă o stea un izvor auriu sau albastru
Se deschide nevăzută adevărata-ţi gură
Lumina dragostea nimic
Se vîră o plasă-n altă plasă
Muşcă o imagine dintr-o imagine
Spălăcită-i oglinda şi multicoloră.

MUZICA DE SAT

Umbra mea gîfîie lîngă zidul
verde ce respiră-n preajmă
un baros bate surd în depărtare
lîng-o tamburină de păsări
cristalină. În fierărie
cuptoarele se iau la-ntrecere cu vitele
pretutindeni în juru-mi tictacul
pendulelor.

(Ion Caraion)

HANS ANDREUS
(n. 1926)

Cu un condei uşor, ici-colo puţin romantic şi neocolind cochetăria, cu o poezie de pronunţate tendinţe plastice, evoluează spre întrebări şi nelinişti ce solicită vieţii răspunsuri limpezi la lucruri indemonstrabile.

În personalitatea lui un poet vizitat de supreme îndoieli se aliază cu un remarcabil prozator (v. *Vizită,* 1959, *Valentin,* 1960, *Denise,* 1962), şi cu un povestitor pentru copii foarte gustat şi delectabil.

Iată şi titlurile volumelor de versuri : *Muzică pentru animale de expoziţie* (1951), *Limbajul vietăţilor* (1951), *Variaţiuni pe un adio* (1956), *Sonetele micii nebunii* (1957), *Fiul lui Eros* (1958), *Groenland* (1961), *Cărticică în jurul lămpii* (1964), *Astronaut* (1968).

CREDO

Poeţii ştiu ceea ce nu ştiu.
Ei vorbesc în limba lor stranie ;
intră în moarte pînă la glezne ;
descoperă viaţa —

şi-o contemplă cu
pătimaşa lor candoare
şi prefac în pămînt
real, pămîntul.

CÎND

Cînd nu va mai fi nimic în lume de-aflat
nici în cuvîntu-acesta, nici în dragoste —
atunci ca noaptea cea mare să mă-ntunec
şi ca un foc în ploaie să mă sting.

Cînd fi-voi atîta de-nfrînt
încît n-o să mă mai pot numi eu însumi om —
să fiu atunci doar un mort în hora
neplăcută a ultimelor gînduri.

Totdeauna am vrut să trăiesc,
dar la ce bun fără căldura
de dragoste-a unei inimi ori şi mai mult,
la ce bun dacă de tine nu scapi ?

Dacă nimic nu mai aflu-ntr-un cuvînt,
ori într-o femeie, ori în lumea trudei mele,
mai bine un rece leş să fiu
rătăcind pe al morţii iernatic ţărm.

(Ion Caraion)

SIMON VINKENOOG
(n. 1928)

A făcut ziaristică, și a fost între 1949—1956 funcționar la Paris în cadrele UNESCO-ului, cînd a întocmit cea dintîi antologie experimentală *Atonaal* (1951), totodată socotită și un manifest al poeților experimentali al căror purtător de cuvînt a fost considerat o vreme.

Poezia sa aparent haotică poartă indiciile unei rare originalități, semnele unei violențe și ale unei intense trăiri interogative, febra mereu nervoaselor căutări ale sensurilor vieții.

Pe lîngă volumele de versuri (*Febră traumatică*, 1950, *Țară fără noapte*, 1952, *Domnii 17*, 1954, *Lecții ale noii școli de tabuuri*, 1956, *Sub propriul lor acoperiș*, 1957, *Prime poeme 1949—1964*, 1966), bibliografia sa cuprinde un jurnal intim (*Dragoste*, 1965) și romanele autobiografice *Atît de mult timp în apă* (1954) și *Noi ăștia eroii* (1957).

EU, UMBRA

E altcineva
înveșmîntat în hainele mele,
pe care-l strigi cu numele meu.

Sălășluie-n aceeași casă
amîndoi trăim cu-aceeași femeie
citim aceleași cărți în același timp.
Dimineața el se trezește-n mine,
se scoală odată cu mine, se spală și se rade
împreună ne luăm rămas bun, împreună hoinărim
pe străzi.

El asudă, cugetă, mănîncă pentru mine,
din gura mea ies și vorbele lui
uneori se năpustește asupră-mi
și-mi zdruncină creierii
și folosește clipa
ucigînd în miezul ființei mele.
Îl urăsc : el dă-n vileag tot ce pentru mine-i taină
și strigă de pe acoperișuri cu nesaț
tot ceea ce eu nu țin a spune.

Cine-s n-o știu lămuri
și nu știu încotro vrea să mă ducă,
dar cînd nu voi mai fi
ia-i scrisul drept al meu.

MĂ JOC

Mă joc de-a bîlbîiala cu mine
maimuțărind graiul păsărilor
și zăbovesc în bătaia soarelui
prin copaci de-a lungul apei

dar în nopțile schiloade
lunec de pe crengi fără zgomot,
și nu mă pot sui din nou
ori să mă duc să intru-n apă

drumurile toate mi-s retezate
țara nimănui a căzut în miinile
unui vrăjmaș necunoscut

care-azvîrle rotunde culori
și mătură nimicindu-l cu propriile-i mîini
luminosu-azur al dimineții

pierzînd polenul cresc
domol peste puterile mele
ziua mă scapă de datoria
de a fi eu însumi în continuare.

TOTUL E TEAMĂ

Întîiul gest fără putere
și ultima privire vlăguită.

Ființa omenească se naște în teamă
își zîmbește visurilor tulburătoare
de frica primejdiei nu se teme
nu gîndește la sfîrșitul ei
și totuși se-ncovrigă de groază ca un vierme.

Cine-mpărți oamenii-n sex tare
și sex frumos ?
Se macină pietrele, nu durează nici o strîngere de mîini,
soarele-mbătrînește, umbra se face mai umbră,
hîrtia-ngălbenește, arde, piere.
Contra cui crîcnim ?

Contra nădejdii de-a trăi, de-a ne-nfrăți
cu ucigași ori slugi de călăi.
Ne mistuim de dragoste, ne batem cu moartea
pentru viață, sub încleștarea cea din urmă a spaimei.

(Ion Caraion)

REMCO CAMPERT
(n. 1929)

Scrie o poezie spumoasă, fără complicații, notîndu-și simplu, cu sarcasm ori melancolie, observații cîteodată amare, înțelesuri uneori caustice. Ca la mai toți confrații săi, activitatea lui literară nu se reduce doar la jocul cu metaforele, doar la exercițiul liric (v. plachetele *Păsări zboară totuși*, 1951, *Berchtesgaden*, 1953, *Cu totul*, 1955, *Aceasta s-a-ntîmplat oriunde*, 1962, *Honnah*, 1965, *Cîntecele vieții mele*, 1968), ci îmbrățișează deopotrivă nuvela construită cu picantă inteligență (*Să hrănești rațe*, 1954, *Noaptea pe piticul chel*, 1965, *Cum mi-am sărbătorit ziua*, 1969) și romanul de umor (*Băiatul cu cuțit*, 1958, *Viața e minunată*, 1961, *Tînăra fată gangster*, 1965).

BĂIEȚANDRU

Să părăsești casa pentru ulițe
din lungul liniilor de tramvai și mașini
ce dispar strălucind în noapte
acolo unde oarbe ferme-și au reazim
în gliile materne.

De-a lungul ulițelor să vorbești în tăcere
cu firmele și reclamele
cu soldații Armatei Mîntuirii și cu doamnele lor :
„Numărați-vă binecuvîntările una cîte una
singure numărați-le și nu uitați nimic".

Și nu uitați liniile nopți
cinematografele calde vara
nevasta care-și părăsește bărbatul
pentru două sărutări într-o gară friguroasă
și care se-ntoarce pînă să fi purces cu-adevărat.

Nu uitați apa canalelor
becurile și saltelele
așteptarea pe punți
și toate spetele trupeșe
ale femeilor de la fereastră.

ASTA S-A-NTÎMPLAT ORIUNDE

Asta s-a-ntîmplat oriunde :
ulițarnicii șomeri
invalizii de război visînd
o pedeapsă colectivă
cei pasionați fără astîmpăr
cărora o mare nedreptate li se făcuse

aburii nopții
încă mai pluteau peste-oraș —
obosit și tremurînd de frig părăsit-am cafeneaua
dimineața înverzea munții

un orb vindea bilete de loterie
unor cîini vagabonzi şi-unor beţivi şchiopi
şi-n faţa ambasadei
o bondoacă de fată freca scara de-afară
dar pentru cel ce nu doarme la vreo tîrfă ori la nevastă-sa
dimineaţa oraşele-s fără sex

şi-afişele absurde
pentru lupta cu tauri meciul de fotbal
a suta reprezentaţie —
litere litere litere
circul a plecat de mult

am ieşit afară
prin sănătoasa ţară
pe drumuri ca de cretă albe
în timp ce limba-nsetată mă sorbea golindu-mă
ori biletul mi-era ud de-atîta ploaie
m-am întors cu tramvaiul
înapoi în camera mea mobilată
cu chiria neplătită şi cu somnul ca un leşin.

POEZIA-I UN ACT

Poezia-i un act
de confirmare. Eu confirm
că sînt, că nu trăiesc numai.

Poezia-i un viitor, a gîndi
la săptămîna viitoare, la o altă ţară,
la tine cînd o să fii bătrîn.

Poezia-i propria-mi răsuflare, ea dă
picioarelor mele ghies, uneori şovăind
pe pămîntul care le cere să se mişte.

Voltaire avea variolă, dar
s-a vindecat singur bînd între altele
120 litri de limonadă : aceasta e poezia.

Ori priviţi resacul. Sfărmat
în colţii stîncii nu-i cu-adevărat invins,
ci o ia de la început — şi iată poezia.

Fiece cuvînt scris
e-un atac împotriva bătrîneţii.
Pîn'la urmă, într-adevăr, moartea cîştigă,
însă moartea-i tăcerea din sală
după ce a răsunat ultimul cuvînt.
Moartea-i o emoţie.

ŞI DRAGOSTEA

„Deşi îndrăgostiţii vor fi pierduţi,
dragostea nu va fi..."
Dylan Thomas

Da, cei care prefac dragostea
Într-un vas de război cuprins de flăcări sau într-un
trandafir frumos

Vor fi pierduţi
În apă, fără doar şi poate,
Sau în borta anotimpurilor, din pămînt.

Însă şi dragostea-i pierdută
Odată cu-ndrăgostiţii.

O, trupul nostru cel drag
Şi cuvintele cheltuite unul cu altul
Şi toate bunele intenţii, şi chiar şi cele rele,
Şi lacrimile,
Patima, pofta,
Arderea vasului,
Mireasma trandafirului —

Nu-s şi nu vor fi niciodată de-ajuns.

(Ion Caraion)

HUGO CLAUS
(n. 1929)

S-a născut la Bruges. A avut o tinereţe aventuroasă, făcînd călătorii în Statele Unite, Spania, Grecia, locuind multă vreme la Paris şi în Italia. A fost redactor şi cofondator al revistei *Tijd en Mens*, membru al grupului internaţional de avangardă *Cobra* şi redactor la *Nieuw Vlaams Tijdschrift*.

A debutat ca poet experimental cu *Infrasonicul lui Tancred, Casa dintre Noapte şi Dimineaţă* şi *Poeme scrise la Oostakker*. La 19 ani s-a lansat definitiv în literatură cu nuvela *Metsiers*, publicînd apoi romanele *Caniculă, Amantul frigid, Uimirea* etc. Şi-a inaugurat cariera de autor dramatic cu o piesă de succes, *Logodnica dimineţii*, urmată de *Cîntecul asasinului, Zahăr* etc. A scris şi scenarii de film. A făcut traduceri şi a fost el însuşi tradus de multe ori. Se ocupă şi de pictură abstractă.

CUVÎNTUL CHEIE : CASĂ

Mă lasă priveliştea rece.
Măreţ este şoimul.
Prieteni nu ştiu vreunul să am, iar în iubire :
sînt frunză despicată.

Se-mpreună păsările, vagabonzii-şi fac cămin (în cerc închis),
Iguana fecundată e o scoarţă ambulantă plină de dorinţă ;
eu nu, eu sînt nestatornic şi mă despic,
mă scufund.

Dar ameţeşte-mă încă şi încă între lănci în bătaie,
părăseşte-mă încă şi încă printre bipezii rămuroşi,
uită-mă încă şi încă, iar eu devin
azur, catarg şi pînze.

Din lut şi var un şoim eu mă prefac,
un iepure în noaptea caldă.
Un arab moare şi iată-l : rîde cu dinţii negri
de un soldat, care de mult timp, de mult a murit.

Cît despre dragoste,
ţipăt cu braţe lungi, strigăt de toamnă
al ciobanului ce se dă bătut,
sînt o ramură nestatornică şi despicată.

MAMA

Eu nu-s, nu-s doar în glia ta
cînd ai ţipat, cînd pielea ţi s-a-ncrîncenat,
oasele mi-au luat foc.

(Mama, prinsă-n pielea ei,
se schimbă an de an.

Ochiu-i limpede scapă de pasiunea
anilor privindu-mă pe mine
şi spunîndu-mi : „fiu-mi fericit !"

Încă nu era un pat de piatră, nici febră animală,
încheieturile-i erau tinere pisici.

Dar pielea mea ea nu vrea s-o ierte,
greierii din glas mi-au amuţit.

„M-ai depăşit", îmi spune ea
spălîndu-i tatii-ncet picioarele,
apoi tăcu ca o femee fără gură.)

Cînd pielea ta a ţipat oasele mi s-au aprins,
m-ai depus, nici cînd nu voi regreta această imagine
eram oaspele poftit dar ucigaş.

Iar mai apoi, astăzi bărbat, ţi-am devenit străin.
Vezi unde bat, gîndeşte : „El este
vara, el ţine tulpina
carnea mea şi cîinii ce-n mine sălăşluiesc".

Pe cînd în fiece zi eşti pe moarte,
nu cu mine, eu nu-s, nu-s doar în glia ta,
în mine viaţa ta se şterge-n vîrtejuri, nu vei veni
spre mine, de tine nu mă voi vindeca.

DIMINEAŢA E MAI BLÎNDĂ

Dimineaţa e mai blîndă
decît cuţitul nopţii
şi unde-i inima mai liniştită :
între pini, dune ori femei ?

Şi mai adînc în noi
e oare un cal sălbatic
ce-aleargă către grajd ?

Dincolo de timp
topeşte el piatra de zăpadă ?
Îşi liberează oare minereurile
Oceanul Dorinţă ? Şi cît ne mai schimbăm ?

În adîncul nostru
trunchiul devine coajă,
rodul devine fibră.

(Mihai Beniuc)

MARCEL VAN MAELE
(n. 1931)

Poet şi prozator, a debutat în 1956 cu un volum de versuri, căruia i-au urmat, de atunci încoace, peste alte zece, ultimul fiind *Anale,* în 1970.

DEMERSUL POEZIEI

Chinul existenţei nu cunoaşte nici o culoare,
dar scormoneşte, căutînd esenţa limbajului.
Apropie-te, deci, cu luare-aminte, în ciorapi,
cu-o lumînare în mîini, aproape invizibil,
cu buzele învineţite,
cu răsuflarea tăiată, şi cu-o tichie pe cap,
ca să nu tulburi zeii.

Căci poetul curăţă cuvintele de praf,
sondează, şi izbeşte-n scoarţa aspră
a unui tărîm de nerecunoscut,
unde visele transformă în realitate visele altor oameni ;
el scoate astfel la iveală semne de taină.

A sosit clipa să rîdeţi galben.

DULCE-ACRIŞOR

1

răul adînc zgîrie cuvinte de ură şi foame
în norii care-atîrnă ca nişte zile negre
sîngerînde şi leneşe

timpul se frînge
răul se înalţă ca o flamură spre un stol de păsări
în lumina zgomotului regăsit
în răbdarea coclită

ziduri noi se ridică speriate înalte şi roşii
cargouri de nelinişti se rotesc împurpurîndu-se
sub un soare de piatră

2

cînd noaptea îşi rostogoleşte ochiul clipind
şi cuprinsă brusc de îndoieli
priveşte în gol devenind plictiseală

cînd dimineaţa îşi desface braţele şi cîntă
iar vîntul se încălzeşte în valuri
şi corăbiile cresc

cînd coca li se umflă de speranţă şi durere
iar trădarea cîntă din mărul catargului de mizenă
motoarele încîntate murmură ozon
delfinii plonjează ca tot atîtea întrebări

nu e chip să schimbi noaptea
căci inimile bat în ritmul durerii
un gest lent învăluie pasul domol

3

roşcata nelinişte se cuibăreşte în mîinile trandafirilor
sugrumă surîsul
vestejit într-un rid

să coşi cu vorbe dulci rănile
să îmbrăţişezi focul
cerşind un balsam

picioarele noastre cresc în neant
ne-am uitat pe undeva mîinile
iar grupul nostru sangvin e necunoscut...

(Petre Solomon)

HUGUES PERNATH
(n. 1931)

A fost la început subofițer, îmbrățișînd după aceea cariera literară și ocupîndu-se cu montarea pieselor de teatru.

În colaborare cu poetul Paul Snoeck a publicat *Scrisori de soldat.*

În 1958 și 1959 publică *Ora lui Macrat și Suflarea Eu.* După aceste două volume, în opera sa poetică se petrece o evoluție substanțială. Rezultatul poate fi apreciat în poemele din *Cuvîntul dat* (1966). Într-o limbă aspră, aproape asintactică, obținută din rămășițe de cuvinte și frînturi de frază, se sugerează sfîșieri lăuntrice.

Una din ultimele sale lucrări citabile, *Cele opt păcate capitale,* a apărut în 1970.

ȘI-AM DEVENIT

Și-am devenit. Flori palide-ale duioșiei am devenit,
care pe maramele de ploaie ale visurilor evreești
simțit-am nedreptatea. Poate că
tînăra nădejde-a a unor rugi a pătruns către răsărit
spre mare,

mai în adîncul inimilor noastre.
Cînd plin de răbdare-ndur pe cine și-a călcat cuvîntul, căutam
mîini ce vorbeau sincer
prin strîngerea lor,
străine gheare zmuls-au
rugătoarea spoială a zîmbetului meu.
Totul s-a schimbat
această convorbire, abia-ncepută, a lîncezit ca o sentință
nepedepsită a credincioșilor, zeiești în dreptatea lor.
De la martori
mi-a rămas tăcerea, din nou toate viețile scurte.

MI-I DRAGĂ ORICE ZI

Mi-i dragă orice zi a cuvintelor sfîșiate
de-o îndrăcită febră, copil și voce răsfățată
cu nerăbdare-ajunsă veche sub ploi cristaline.

Își are-acest pămînt fără-anotimp noimă în toate
ca o limbă din tăgade născută. Leagăn devine
singurul drum înspre Roma și femeia-nlăcrămată.

(Ion Caraion)

PAUL SNOEK

(n. 1933)

Pseudonimul lui Edmond Schietekat.

De pe la 13 ani a început să scrie sonete, sub influenţa poeţilor olandezi Bertus Aafjes şi Martinus Nijhoff. În acea perioadă era elev la colegiul Saint Lievin din Anvers.

Şi-a terminat studiile umanistice la Seminarul mic din Sint-Niklaus.

A fost elevul poetului Anton de Wilderode.

Are şi studii juridice, făcute la Universitatea din Gand, însă neterminate.

Azi conduce o uzină de textile. Datorită acestei ocupaţii extraliterare, a întreprins o călătorie de studii în U.R.S.S. şi în Cehoslovacia, precum şi o călătorie de afaceri în S.U.A. şi Canada.

În 1954, publică *Arhipelag*, primul său volum. Au urmat *Pod provizoriu*, *Pe sub piele*, *Fumez pipa păcii*, *Iată un alchimist* şi *Muza neagră*.

În 1961 pregăteşte *Nostradamus* şi-şi adună într-o antologie personal întocmită multe dintre poemele apărute.

1957 a fost pentru Snoeck anul de apariţie al unui roman suprarealist, *Goelaski*, tradus în limba germană.

Tot în proză a publicat volumul *Reptile şi amfibii*.

AL PATRULEA POEM PENTRU MARIA MAGDALENA

Ochii-ţi se topesc în lumina lor de cleşte,
ca printr-un vad îţi lunec prin părul fuior
şi-abia-ntrezărit pe buze ţi se-arcuieşte
sclipind ca o rouă umedul dogorilor dor.

Te înfiori, cînd somnu-ţi gol prin somn tresare
de parcă-auzi cum urcă un sărut
pe gura mea ce-a nimănui nu pare
şi-n respiraţiile noastre ce s-au vrut

sau cînd mi-adie buzele pe snopul
de gît şi sîni — cereşti iconostase
şi-n trup ţi-alunec unduios ca stropul
de vin sorbit de-o roşie mătase.

POEZIE SCRISĂ CU TĂCEREA

Ascultaţi : strigă tăcerea. Îndrăgostiţii rătăcesc
prin pădurile noi ale somnului de iarnă
şi, mascaţi în vînători, semănătorii ucid.

Ne-a-mbrăcat tăcerea într-o pînză
de ploaie şi-oboseli, buzele ni le-a-ntins
către frigul rugător al nordului.

E-atîta linişte că te-nfiori la teama
că, brusc, va lovi-ntr-o balama cineva
sfîrşind precauta membrană a vidului.

Inima-i singură pînă-n vîrful degetelor
şi tăcerea sa uneori aşa de fără linişte,

că seamănă unei case ce se va nărui
la clinchetul aproape neauzit al cheilor.

JITNIŢE SE LIPESC

Se lipesc jitniţe
ca nişte vechi timbre
de-un peisaj
de pajişti pustii
unde cai nevăzuţi
pasc prin ceaţa
ce-ar vrea să fie nor
însă pe cerul
pămîntului.

DUPĂ-AMIAZĂ DE AUGUST

O casă de mărgăritar printre copaci
nedesluşiţi, cu frunze blajine,
ţînci de sevă, copii de pădure
verzi şi-osteniţi.

O gîgîlice de fildeş
cu pianul ei care cîntă
— ce frunză, fiece frunză, baletu-i zvăpăiat
pe copacul cîntîndu-şi de soare.

Aşa cum ascultă mama
dincolo de casa cea sătulă de tăcere
ascultă, după-amiaza-i ascultare.

Cumplitul vînt
alungă soarele
hăt ! dincolo de apă, într-o fremătare
de lan auriu.

FOCURILE ŞI LUMINILE STINSE

Un obraz albastru spălăcit seara plin de riduri
ca al unei matroane.

Cît de verzi şi de-obosite-s florile husarilor
ce dorm frumoase şi roşii între braţe-mblănite.
Arma lor pe care-o izbesc de zidul plîngerii luceşte,
în timp ce masca de pe coastele lor doare
şi mîine-o să doară şi mai mult.

Luna-mbracă mai tîrziu ciorapii negri de mătase
şi mănîncă de pe acum inima de poimîne
ca pre-o pralină.

POEZIE DESPRE PARC

În iazul zilei
văd bătrîni cu păr de tămîie
şi copii cu ochi de pasăre
în cărucioare tăcute.

O samavolnică lebădă
şterge c-un burete alb
toate zgomotele iazului
şi-noată printre nouri.

Călătoreşte pe căi aeriene
un helicopter-jucărie
spre cea mai de nord
mare sudică.

TOTEM

Am vrut să mă fac împărat
în această viaţă-a piticilor,
dar nu puteam uita blîndeţea
piersicii
şi-am rămas un copil foarte crud.

Şi eu văzut-am zi de zi gîturile
albe-ale fricii
şi m-am temut de mîinile aspre-ale luminii.
Nu puteam uita liniştea fără cusur
a peştilor
şi-am ajuns un tare bătrîn copil.

Mi-am pictat acum fruntea
cu vopsea de vis.
Zi de zi sînt
străinul tău.
Şi fumez o pipă de pace.

CASTELUL ÎN SPANIA

Vreau, pînă să mă prefac
în furnică,-n pietricică

sau în mac,
să fiu ctitorul
unui castel în Spania.

Acoperişurile-am să le tai
din hîrtie de-mpachetat,
din ziare-ndoite
gata a fi azvîrlite
voi face odăile ;

apoi stive-stive
din hîrtii cu portative
folosind cerneală industrială,
voi picta figuri hazlii.
Prin castelul meu vor fîlfîi
porumbei de-argint vechi.

Vreau, pînă să mă prefac
în piatră, în malac
sau în liană
să fiu ctitorul
unui castel din Spania ;
n-am eu mîinile uşoare
ale unui magician, oare ?

(Ion Caraion)

CHRIS YPERMAN
(n. 1935)

Poetă şi romancieră, autoare a volumului *Un cîntec de vară.*

IATĂ SEARA...

iată seara
cade ca un corb în agonie
în ochii voştri în care nu mai trăieşte
nici un iris alb
iar glasul meu invulnerabil
se va plimba în curînd departe în voi

aici sub tufişuri
în această lumină tremurătoare
am bîiguit orhidee superbe
mai negre decît reptilele din mlaştini
degetele mele înnodate au dezmierdat
apa cea mai singuratică

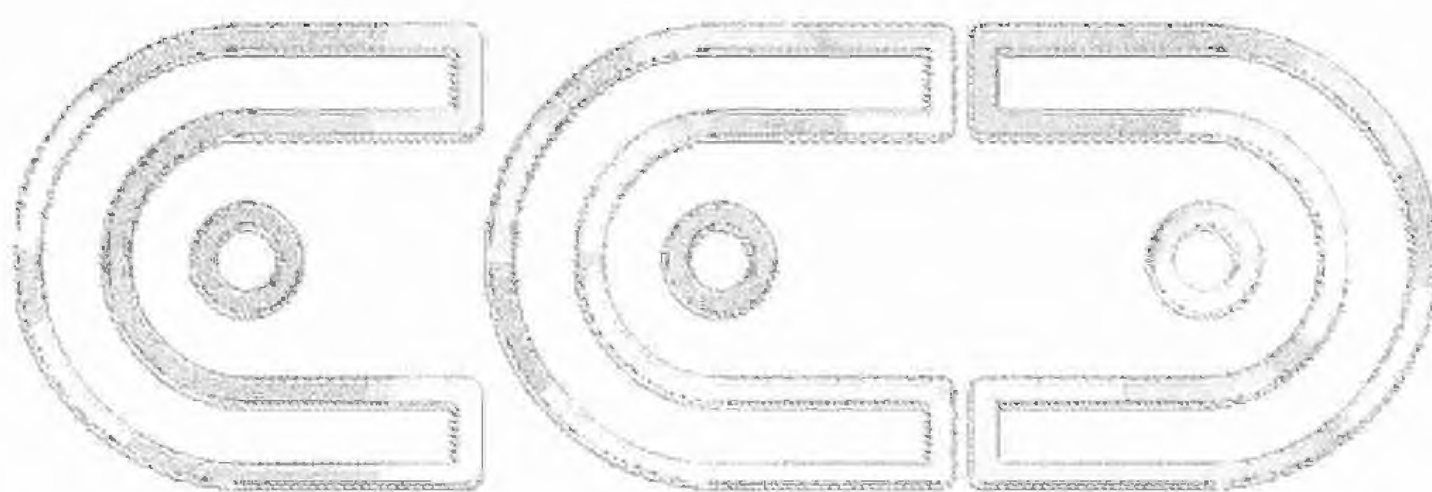
pentru că am iubit ca rădăcinile plantelor acvatice
şi ca bobocii de raţă

cîntecul acesta e o mlaştină veşnică
e murmurul vîntului
în frunzişurile grele de ploaie

(Petre Solomon)

INDICE ALFABETIC
AL AUTORILOR CUPRINŞI ÎN ANTOLOGIE

Scanare și prelucrare digitală

de

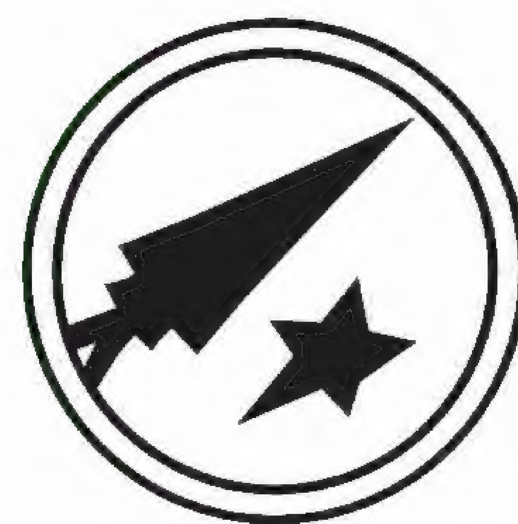

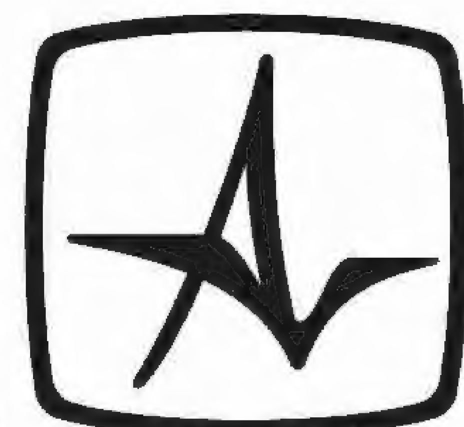
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

